ا.قاسیمی

تاللانما اثرلەر

ناشری: شاڭ جاڭ خلق دیموکراتیه
ئتتفاقینڭ باش ئجرائیه هیئتی

1950

www.uyghurkitap.com

رهبریمز احمد جان قاسیمی جنابلری

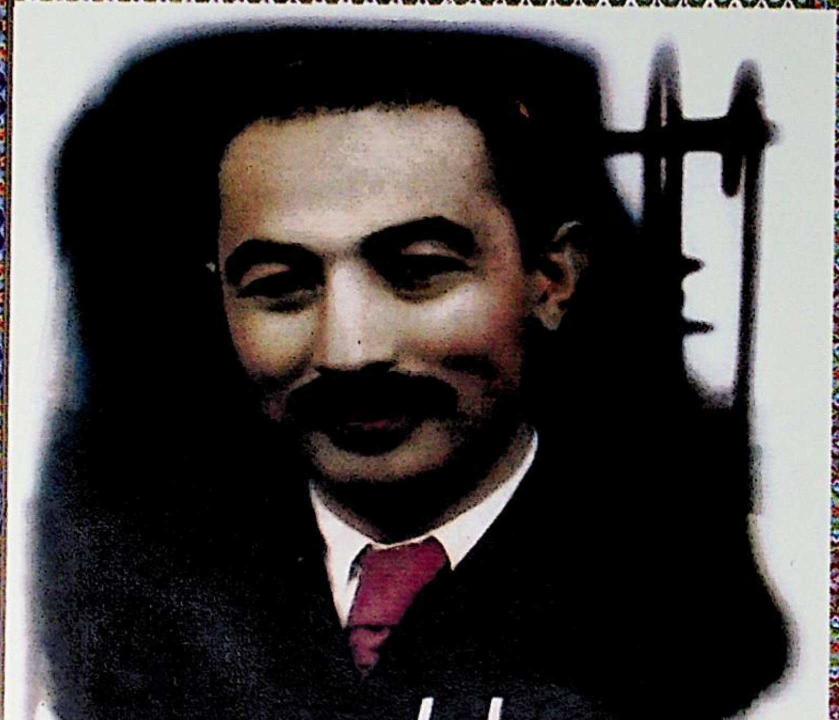

ا. قاسیمی

تاللانما اثرلەر

رهبریمز احمد جان قاسیمی جنابلری
وفاتینینك یللق خاطره‌سیگه بیغشلاب
چقریلدی

ناشری: شك جالؤنخلق دیموکراتیه
ئتفاقینك باش ئجرائیه هیئتی

1950

اوروم‌چی

مندرىجه

1- كرش سوز . . . .

2- بز اوچون خوش خبر . . . . . . 1- بەن

3- ملتلر مجلسيدە احمد افندىنىڭ قو
شومچە قلغان داكلادى 6

4- ضيالىلريمزنىڭ حاضرقى وەظيفەلرى
وئالديمزديكى سايلام 10

5- 12 - نويابر ملى ئازادلق انقلابى
مزنىڭ 3- يللىغىنى خاطرەلەش
يىغنىدا سوزلەنگەن نطق 26

6- توزەلمەس افلاسلارنى نىمە قلداق
كېرەك 34

7- اوتكەندىكى ساباقلارنى حسابقا
ئېلىپ كامچىلىقلارنى توزوتەيلى . . 43

8- ينە بر قېتم شرقى توركستان
توغرولوق 82

9- اكوچ برلكدە 93

10 اولوسچىلار كىملر؟ ، ەاولار اوز
ملتىگە قانداق خيانەت قيليدو . 119

11 غولجا شەھر بىواسطە عمومى مكتب
اوقوتقوچىلريدا ئو. قا. ق. كلو
بيدا سوزلەنگەن نطق 142

-12 مللی ئازادلق کوچی بر لەشیشدە . . . . - 171 - بەت

-13 خلقئارا احوال وە اتفاق 205

-14 24- غنیوار کونی ئو. قا ق. کلوبلاا ولکە وضعیتیگە قاریتابریلگەن بیانات . . . 238

-15 ملی مسئلەلیریکی بعضی بر خطالقلریمز 262

-16 غولجا شهریکی مسئول خدمتچیلرگە سوز لەنگەن نطق 274

-17 بزنك ئازادلق انقلابیمز وە اتفاق . . . 286

-18 غولجا شهر اتفاق ئاکتیفلار مجلسیدە سوز لەنگەن نطق 300

-19 ئادەم حقوق نقابی ئاستیدا ئادم حقوقینی دەفسەندە قلنیشی . . . 310

كرىش سوز

قولىڭىزدىكى بو اثر مرحوم رهبرىمىز احمدجان قاسى
مىنىڭ مقاله و نطقلرىنىڭ بر قىسمى. اصلىدە احمدجان
قاسىمى وفاتىنىڭ بر ىىللىغى مناسبتى بىلەن بوتون اثر
لرىنىڭ و احمدجان قاسىمى حقىدە يزىلغان مقالەلر
نىڭ توپلىمى نشر قىلىنىشى كېرەك ايدى. بو توغرىدى-
كى تيارلىق اولگورمىگەنلىكدىن، بر يىللىق ماتم خاطره
سىگە بېغىشلاب ئۇلغۇر بوشو تاللانما اثرنى نشر قىلىشقا
توغرى كەلدى. لېكن بو خدمت ىاناداوام قىلدورولوب
تولوك اثرلر ئازقا-ئازقىدىن نشر قىلىناقچى.

رهبرىمىز احمدجان قاسىمى، ئازادلىق، دېموكراتىيە
لىك، خلقچىلىق و تىنچلىق يولىدا هارماي-تالماي كو
رەش قىلىش بىلەن بو ساحەدە كادرلرنى و ماسسانى
ئۆزچىللىق بىلەن تربىيەلەب كەلدى. گومىنداڭ عكس ال
حركتچىلرى بزنىڭ انقلابى كوچىمىز بىلەن حسابلىشىش
قا مجبور بولوب، مذاكرە يول گوزوشكە مجبور بول
غاندا، احمدجان قاسىمى صحبت واقتلرىدا خلقىمىز
نىڭ دېموكراتىك حقوقلرىنى، قاتتىق تېررب حمايە قىلىپ
خلقىمىزنىڭ ظلومغا قارشى انقلاب قىلىشقا حقلىق ايكەن
لىكىنى اثبات قىلىپ، گومىنداڭچىلرنىڭ خلق تكلىفلرى
نى رد قىلىنتا قىلغان اوروىوشلرىنى يوققا چىقرىپ،
سىرقىلىنىڭ بر موىنچە دېموكراتىكلرىنى اعتراف قىلغان تىنچلىق

دور. بىز دۇنيادە بولمىغوچىلار كىيمەلكى بولموسون
بىزنىڭ دۈشمەنىمىزدۇر» دەيدۇ.

ئەينى زامانلاردا، احمد جان قاسىمى جاھانگىرلەرنىڭ مالايلىرى بولغان مىللەتچىلەرگە، ئولۇسچىلارغا قارشى رەھىمسىز رەۋىشدە كورەش قىلدى وە بو كورەشكە ئىزچىل رەھبەرلىك ئەتدى. مىللەتچىلىك خصوصەن تار مىللەتچىلىك جاھانگىرلەرنىڭ مستملىكە وە عاجز خەلقلەرنى ئېزىش وە قول قىلىش اوچون قوللىنىدىغان ئاساسى بولغۇچىلىك پىلانى ايكەنلىكىنى ئاتم جاكالاپ، محمد امين عيسى، مسعودلارنىڭ تار مىللەتچىلىكىگە قاتتىق زەربە بېرىپ كەلدى. اولارنى قوي تېرىسىگە اورولوپ ئالغان بورىلار، دەپ دائىم سىرلىرىنى فاش قىلىپ، خلق ئارىسىسىدا موندۇق خلق دۈشمەنلىرىگە ھەرگز اورون بېرىلمەيدىغانلىقىنى ئاكدلەپ كەلدى.

دېمەك بو احمد جان قاسىمىنىڭ بىزنىڭ اولكومىزدە ملتلەر مسئلەسىگە اونىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى توغقور مولاھزە قىلىپ، بىرا بەرگەنلىكىنى وە ملتلەر مناسبت مسەلەسىنى بىنالمللچىلىك ئاساسىدا حل قىلىش ئۈچۈن كورەشكەنلىكىنى كورسەتىدو.

احمد جان قاسىمىنىڭ بو ئالاھىدە وە باشقا مقالە ھەم نطقلارى بىزنىڭ ملى ئازادلىق ئىنقلابىدىكى ماھىرلىق وە دانىشمەندلىك بىلەن رەھبەرلىك قىلغانلىقىنى، ماسسالارنى خصوصەن كادىرلارنى ئىنقلابى نظرىيە بىلەن، خلققە صادق خلق خدمتچىلىرى قىلىپ تەييارلاش اوچون كورەشكەنلىكىنى، استبدادغا ك

مىللەتنى ئاغدۇرغاندىن كېيىن كۆپچۈلۈك ئىدەمەكچى خەلقنىڭ ئەمەلىيەتكى ئازادلىقىنى تامامەن بولۇش ئوچۈن كۈرەش قىلىپ كەلگەنلىكىنى، شۇنىڭ بىلەن بىللە بىزنىڭ مىللى ئازادلىق ئىنقىلابىمىز پەقەت جۇڭگو خەلق ئازادلىق ئىنقىلابىنىڭ ئومۇمى غالىبىيەسى بىلەن بىرلىكتە غالىبە ئازاد بولغانلىقىنى ۋە كەلەر مىللى ئازادلىق ئىنقىلابى بىرلىكىنىڭ ئاساسىيسىنى شۇ مەقسەدكە يا- قىپ ئېلىپ بارغانلىقىنى كۆرسىتىدۇر

شۇنى يادىشى ئەسدە تۇتۇش كېرەككى، ئەخمەتجان قاسىمىنىڭ بىرمۇنچە ماقالە ۋە نۇتۇقلىرىنىڭ قايسىمىزگا كۆردە، كەلەر بولۇپ قارشى تۇرغان ھالدا يېزىلغان ۋە سۆزلەنگەنلىكىنى چوڭقۇر ئېتىبارغا ئېلىشى لازىم

بۇ توپلامنى ئالدىدىن قىلغان ھازىرلىق ئىشلىرىمىز بولامىغانلىقىدىن خېلى كەمچىلىكلەر بىلەن (ئەدەبى ۋە تېخنىكا جەھەتتىن) نەشر قىلىندى. ئوقۇغۇچىلارنىڭ بۇ كەمچىلىكلەرنى ئېتىبارغا ئېلىشلىرىنى سورايمىز.

1

بىز اوچون خوش خەبەر

روس تىلىدىكى ئازاد «شەرقى توركىستان»
گېزىتىنىڭ شۇ يىل 26 - غېنوار سانىدىكى «چەت
ئەللەردىن خەبەر» دېگەن رادىيو اخباراتى ئالبان
يە (ارناووت) و مانغولىيە مستقل جمهورىيەت-
لەرىنى اعلان قىلغانلىرى توغرولوق خوش خە-
بەرىنى يەتكۈزدى . بىز اوچون ھەر بىر ايزىلگەن
خلقنىڭ ئازادلىققا چىقىشى الڭ زور خوش خەبەر
حسابلىنىپ بىزنى شو حكومت قوللوقىدىن قوتول
غان خلق بىلەن بەب - برا بەر شادلاندورودو.
دنيانىڭ غربىدە كىچككىنە ئالبان خلقى، شرق
دە مانغول خلقى مستملىكەچىلىك تاءثىرىدىن
قوتولوپ حر ئازاد اوز اختيارى اوز قولىدا
بولغان دولتلەر قاتارىغا كىردى .

ئالبانىيە - بالقان يېرىم ئارالىنىڭ غربى قس
مىدا يوگوسلاوىيە ، گرىتسىيە دولتلەرى وە
ئادرىياتىك دىڭىزى بىلەن چەكلەنگەن تاغلىق كىچ
ككىنە بىر دولت . يەر مەيدانى 28 مڭ مربع
كىلو مېتىر بولوپ بىر مىليوندىن ئارتوغ-راق
خلقى بار. مركزى شەھرى تيرانا .

1924 — يلىدين باشلاپ ايتاليە تجاووزلاقيغا دوچار بولغان ايدى . ييقيندا خلقچيلىق ئاساسيدا اونكوزولگەن سايلاملاردا سايلانغان خلق وكيللر مجليسى ئالبانيەنى « ئالبان خلق جمهوريتى » دەپ اعلان قلدى.

مانغوليە بولسا بزنىڭ شرقى شماليكى خوشنامز 1.5 مليون مربع كلوميتر يەرنى اشغال قليب بر مليونغا ييقين خلقى ياشايدو. 1921— يلغا قدر اوزى ياوروپا دولتلرينىڭ ييرم مستعملكەسى بولوب خطاى مستبد حكومتينىڭ مستملكەسى بولوب كەلگەن ايدى. خطاى مستملكەچىلرينى هايداپ چقارغان مانغول خلقى 1924 — يل مانغول خلق جمهوريتىنى اعلان قلغان ايدى . ليكن مانغول خلقينىڭ حر ئازاد ياشاشىنى خاليمىغان استبداد خطاى حكومتى مستقل ياشاپ كەلگەن مانغول خلقينى استقلاليتىنى تا شو كونگە قدر تونومىغان ايدى .

2 — دونيا اوروشى نتيجەسيدە خلقچيل دولتلرنى غالبيت بولوشى و خصوصەن روسىيا بوزيلە حقيقى خلق چيلق سياستىنىڭ يورگوزولوشگە تشبثلر بولغان شورالار حكومتىنى تيزگەن خلقلارگە نسبەتەن توتقان سياستى

نتیجەسیدە - خطای استبداد حکومتی - مانغول خلق جمهوریتینک استقلالیەتینی تونوشقا مجبور بولدی.

بزگە بی واسطە چیگاراداش بولغان، بز بلەن تاریخی باغلق و تقدیری بر بولغان مانغول خلقینک اوز استقلالیتینی قولغا ئیلشی بز شرقی تورکستان خلقینی چەکسز شادلاندوریدو.

یاوروپانک چوک دولتلری بولغان فرانسیە، بیوک بریتانیە، ایتالیە و سابق گرمانیە دولتلرینک یرلەرینی هەمەسینی قوشقاندا ئاران برابر بولیدیغان یری بار، بز بلەن بی واسطە چیگیریداش، بر تقدیرلک، بر امیدلک خلقچیل جمهوریت نک موجود بولوشینی بزنک خلقیمز اوزینک الگ چوک اوتوقلریدن حسابلایدو.

ینە شو گزیتنک 27 - غینواردیکی چەت ئەللەردین ئالغان رادیو خبریدە: -- لوندوندا اوتوواتقان بولغان خلق ئارا باش ئاسامبلیەنک دونیا خوفسزلکینی ساقلاش کومیتەشیدە؛ اوزینک حقیقی عادل انسانیەتچیلیکی بار دولت ایکەنلیکلرینی اثبات قلیپ اوکراینا س.س.س.ر وکیلینک ئیندونیزیە (جنوبی سوماترا، بورنیو. سیلبس ...) توغرولوق بەرگەن تکلیفی بتون خلقچیل، انسانیت چیلیگی بار دنیا ترقیات طرافدارلرینک دقتینی اوزیگە جلب قلیدو.

اوكراينا س س س رنىڭ وكىلى اورىنىڭ مه‌كتوبىدا ئىندونىزىيه خلقىغه قارشى بولوب تورغان جه‌كله‌رده رسمى انگلىز حربى قسملرىنىڭ قاتناشىب كىلىۋاتماقدا بولغانلقىنى و بۇ احوال داوام ئه‌تكه‌ن تقدىرده دنيا تنچلقىنى خه‌وفكه‌سىزلىشقا سببچى بولىدىغانلقىنى بيان قلدى.

س س س ر وكىلى اوز مراجعتىده : گرىتسىيه‌ده حاضرقى تورغان ئه‌نگلىز عسكرلرى معاربه دورىدىكى يولنىڭ خطرسزلىگىنى قوغداش منفعتىنى تامىن قلمايدو، حاضرقى دورده ئه‌نگىلز عسكرلرىنىڭ گىرىتسىيه‌ده توروشى گرىك خلقىنىڭ اوز ئه‌راكى بلهن اوز دولتىنى اداره ئه‌تشكه توسقونلوق قلىب، مسئله‌نى كون سانىب جدىله‌شتوروب؛ دنيا تنچلغىغا ضربه يه‌تكوزودىغانلغىنى بيان قلغان. بزگه اوخشاغان ئىزلگه‌ن خلقلر اوچون بو ايككىلا جايدىكى مسئله يرلك خلق اوز ئه‌ركىنى اوز قولىغا ئه‌لىب دىموكراتىك حكومتلرنى قوروب ئالسا، زور خوش خبرلردىن بولغوسىدۇر.

چونكى: -- ئىندونىزيه (جاوا ، سوماترا ، بورنىئو، سىلىبس و باشقا ئارالار) عصرلر بويىچه جهانگىرچىلك سىياستىنىڭ قوللوق زه‌نجىرىگه باغلانغان بولوب ئىڭ قاتتىق تالانغان مستملكه‌لردىن برى ايدى.

گرېتسىيە (يونانىستان) پولشا -- 8 ملك
يىللار بورون دونياغا افلاطون ، ئارىسطو ، ئەپىـ
كور ، فىدس و ئارخىمېدلارنى بەرگەن 7 مىلـ
يونلوق يونان خلقى اوز ئەركى بلەن اوز دو
لتىنى اوزلرى اداره قلشلارى البته قانونيدور.
لېكن ئايرم دولتلر ئاتلانتىك خارتىەسىگە رعايە
قلماسدين اوزلرىنىڭ تجاووزچىلق سياستلرىنى
دوام قلماقچى بولودو. لېكن بتون دنيا بويىچە
خلقچىلق سياستى ترقى تېپىب خلقنىڭ اوزى تىلە
گەن يولى بلەن دولتنى اداره قلب دنيا خوف
سىزلىگىنىڭ تاءمىن ايتىشىگە هيچ قانداق شبهە يوق.
بودۇر تجاووزچىلرنىڭ تانىبى تارتىلىدىغان دۇر.
عموماً بز اوچون يوقورىدىكى مسئلەلەرنىڭ
موافقيتلىك حل بولوشى خوش خبردور.

1946 — يلى 3 - فېورال (ئازاد شرقى
تورکستاندىن)

ملتلەر مجلسيدە احمد افندىنىڭ قوشومچە قلغان دوكلادى

محترم ئاتيلا! ئاكيلاوە بارلق قيرينداشلار !

مەن سزلەرنىڭ ئالديڭزلارغا - ع لاهيدە داك-
لاد حاضرلاب چقيقنم يوق. وكيللەر توغروسيـ
دا رحيم جان افندى تولوق چوشەنچە بيرب
اوتدى. شونڭغا قوشومچە بر ئيكى ئيغز سوز
قيلب اوتمەكچيمەن. (ئالقشلار)

خلقيمز ئازادلققا قوزغالغاندا، ئولارنىڭ فعا
لييەتى مينوت ساناب اوسوشكە باشليدى؛ بزحا
ضر خلقيمزنىڭ هەمەسينى سياستچى ديسەك خطا
كەتمەيمز. چونكى، خصوصەن خلقنىڭ اوز ئازاد
ليغى وە اوز حرليگى ئوچون بولوب تورغان
انقلابى ياكى ئوروش دەوريدە هر كمنى اوز
خلقينىڭ تقديرى ئەنسرتيدو.

حاضر خطاى حكومتى بلەن صحبت باشلانغاندن
بيرى هەمە كشيلەرنىڭ دققتينى مذاكيرە اوزيـ
گە جليب قلدى وە هەمە كشيلەرنىڭ قولىقى شو
مسئلە ئوستيدە ديك بولوب تورودو.

مېنىڭ ئالدمدا رحيمجان، يوللاردىكى تاء ئيراتنى وە چوڭ واقعەلەرنى سوزلەب اوتدى. مەن شونڭغا قوشومچە قلب بر جاينى كرگوزوب كتيمەن. برنجى نوبت ماڭغانيمزدا ماشينا بلەن بيريب خطاى طرفكە اوتكەندە بزلەرنى لق يوردوك. ماناشدن اوتكەندە جاڭزا وە تازاق قربندا شلارنىڭ ئويلرى ويرانچىلققا اوچريغانلقينى كوردوك. بونىڭ سببى نمە ديگەندە؛ بزنڭ عسكرلريمز ئالغا بيسب مناسقا يەتكەندە دوشمەنلەر چكينب، مناس اطرافيدىكى خلقلەرنى كوچوريمز ديگەن بهانه بلەن خلقنى كوچيلدە بر يەرگە توپلاب ئيتب اولتورگەن.شونڭبلەن ئولارنڭ اويلرى هر طرفكە، چيچيلب ويرانچيلققا ئوچريغان ئيكەن.

ئەندى حاضر بز ئيلب بريواتقان مناكيرەگە اوتسەك؛ حاضر بز يورگوزوواتقان مناكيرەمز موفقيتلك كيتب بارامدو - يوق؟ ديگەن سوئالغا كيلمز. بو توغريدا حاضرقى واقتدا بزنڭ مناكيرەمز موفقيتلك كيتب باريدو ديگەن جوابنى برسەك بوليدو.

چونكى؛ بز برنجى نوبت بارغانيمزدا بزلەرنى، قبول قلش بلەن بزنڭ خلقمزگە يەرلك حكومت (شەنگەنلكنڭ معاونلقينى) بەزمەكچى بولوب شەنگەنلك خطاى حكومتى طرفيدن بوم

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لسون ديگەن تكليفنى قلغان ئيدى. بو مذاكره
مزنى توختاتماسدينلا بېرلگەن تكليفنى خلقى-
مزگە ئيلب كەلديك. بو تكليفلەرنى حكومتى
مز مذاكره قيلش نتيجەسيدە بزلەرنى 2-نوبت
ينە مذاكره يور گوزوشكە ايبەردى. خطاى حكو
متينك وكيللەرى بلەن مذاكرەمزنى داوام قل
دوروش نتيجەسيدە كوب ئوتوقلارغا ئيگە بولدوق.
2 - نوبەتديكى مذاكرە نتيجەسيدە مركزى
خطاى حكومتى شرقى توركستان توپراغيدا
قايتادن حكومت قورغاندا ئونك 15 كشيسى ئوي
غورلاردن، قالغانلرى (10 كشيسى) خطاى حكو
متى طرفيدن بەلگولەنسون. هەمتوبەن ئيداره
لەردە ئش ئيلب بيرش ئويغورچە تيلدە، يو
قورى ئيدارەلەردە ئويغورچە وە خطايچە تللا
(يېزقدا) ئش يور گوزولسون. بوندن باشقا
مطبوعاتدە، سوزدە، سايلاشدا، تشكيلاتلار قو
روشدا تولوق حقوق وە حرلك بېريشنى، سودا
گەرلەرگە اوز اختيارى بلەن اچكى وە سرت-
قى سودالرينى قلشقا تولوق حقوق بېرشنى،
ملى عسكرى قسملەرنى ساقلاب قيلشنى وە تش
كيل قيلشنى تەكليف قلدى.
ديمەك برنچى نوبەتديكى مذاكرەمزگە
قاريغاندا؛ 2 - نوبەتلك مذاكرەمز يەر بلەن
ئاسمانديك فرق قليدو. بو ئشلارنك يوز بېريشى

بولسا، بزنڭ قوليەتلك گوچيمزنى خطاى حكوم-
تى تونوغانلقيلدور. خطاى حكومتى بلەن 120 سا-
عتلك مناكبرە قلىشيمز جريانيدا خطاى حكو-
مت وكيللەرى بزلەرنى 60 ساعت بومباردىمان
قلغان بولسا، بز خطاى حكومتينڭ وكيللەرينى
60 ساعت بومباردىمان قلدوق. (ئالقىشلار)

مناكيرەنڭ بيريشيغا قاريغاندا بونى موف-
قيتلك رەوشدە حل بولمايدو دەپ ئەيتالمايمز.

البتە مناكيرەمزنى ينە داواملاشتوروشيمز
نتيجەسيدە مسئلە تنجلق يولى بلەن حل بولوب
كيتيدو دەپ اوميد قليمز. ليكين «مسئلە تنجلق
بلەن حل بولىدىكەن» دەپ صفربرلكيمزنى بو-
شوتوش اصلا ياريمايدو.

ئەمدى بز ئارقا صفنى مستحكم قيلب عسـ-
كرلەريمزنى زيرەكلك بلەن توتساق، تنجلق يو-
لى بلەن بو مسئلەنى حل قلىشيمزغا هيچ قاندـ-
اق شەك-شبهە يوقدور.

1946-يلى 3-غينوار (ئازادشرقى توركستان دين)

ضیالیلریمزنیڭ حاضرقی وظیفەلەری وە ئالدیمزدیکی سایلام

(1946 -- یل 25 -- سنتەبر کونی اورومچی
« مدنیت کلوبیدە » ئوچلغان ضیالی یاشلار
زور یغینیدا اولکولوك حکومت معاوین رە--
ئیسی ئەخمەتجان قاسیموف جانابلرینیڭ سوزلە--
گەن نطقی)

محترەم قیرینداشلار !

سزلر شهریمزنیڭ ضیالیلری اولکەمزدیکی
ئزیلگەن خلقنیڭ ایلغار وکیللیریدور سزلر.
سزلر اولکەمزنیڭ قیمتلیك گوللریدور سزلر. سزلر بزنیڭ
اوز شرائطیمزگە موافیق بلیم ئیگەسیدور سزلر.

بزنیڭ بووالریمزدین قالغان « بیلەکلیك بیر--
نی ییقەر ، بلملیك مڭنی » دیگەن اوز یڭزگە
معلوم مقال بار. مڭنی یەڭگەندین کیین همە
لریڭزنی حسابقا ئالساق توگیمەس قوەت بولا--
سزلر.

شونك اوچون مستبد كوچ اوزينك بلمليك-
دوشمنلرينى حياتليقدين محروم قليش يولى
بيلانلا يوقوتوشقا ترشيدو . مستبد كوچ اوزي-
نك سياسى دوشمنلرينى يوقوتوشدا اوصولدين-
مو ژير گينمەيدو .

شونك اوچون شك جاك اوزينك خوفليك-
سياسى دوشمنى بولغان بزنك ضيالبلريمزنى
يوزلەب يوقاتدى .

مثال اوچون ايلب قاريساق شورالر اتفاقي-
غا بريب اوقوب قايتقان اوچيوز اوتتوز نەچچە-
بالينك شك وە اوجوشى طرفيدين ايككى يوز
نچەسى اولتورولگەن . چونكى اولرمو سزلر گە
اوخشاش اوز ملتينك حقوق دعواچيلرى ايدى .
ملتينك قايغوسينى قيليديغان ، ملت غمينى يەي-
ديغان، ملت اوچون ايچينيديغان، ملت منفعتى
ديگەن جايدا جاننى قوربان قليشقا حاضرتور-
غان ، ملت عشقيدا يانغان ئالديينقى صفديكى
ئاگلىق ملت دردەنلرى ضياليلريمز دور. بو درد-
نك نە قدەر چوگليغىنى، عشقى اوتينك زورليغي-
نى بلمەك اوچون ئزيلگەن ملتنك ضيالى ئەلچي-
سى بولداق لازم. بزنى سرتدين كور گدنلرنها-
يتى تار ملتچيلر دەب بها بيريدو. اوز ملتيدين
باشقا هيچ كيمنى سويمەيدو دەب بيليدو-

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

حقيقت ئانداق ئەمەس، محكوم ملت ضياليلرينىڭ
ئەڭ زور خصوصيتلريدين بری، دنيانىڭ قايسی بور
جيگيدە بولمیسون، قانداقليكى ملت بولمیسون.
اگر او، ايزيلگەن ملت بولسا» اونی سويمەك
دين عبارەتدور.

شونىڭ اوچون ياوروپالقلر ئامريكاغا بريب
يرليك قەبيلەلرنی قريشقا باشليغان جاينىزنىڭ
محبيتيمز يرليك قەبيلەلر طرفيدە دور. كارتسلر
وە پيسادورلر قريلب يوقالغان يرليك خلق اوچون
نە قدەر نفرەتليك بولسا، بز اوچون موشونىڭ-
غا اوخشاشدور. ئەمدی، شو قتاردا ياوروپا
لق، ئامیريكاليقلر اوزلرينىڭ ئازادليغی اوچون
كورەشكەن جايلريدا بيزنىڭ محبيتيمز اولارطرەفی
دەدور. ئامريكاليق اوچون ژيفرسون - واشينغ
3 تونلار قانچيلك حرمتليك بولسا، بز اوچونمو شو
چيلك حرمتليكدور.

« بيريتانيەتاج سيندىڭ مرواريتی » توشوبقال
ماسليغی اوچون سپاييلرنی زەمبيرەك ئاغزيغا باغ
لاب ئاتقان انگليز ئادميرالی كوپير هندستان
خلقينىڭ قانچەليك دوشمنی بولسا، بزنيڭمو شو
قدەر دوشمينيمزدور. الحاصل 1860 — يللارديكی
پيكيننی اشغال قلب ايمپراتورسارايينی بولاب ئال
غوچيلار خطای خلقی ئالديدا قانچەلك جنايتچی

بولساق بىزنىڭ ئالدىمىزدا ھەم شۇنچەلىك جىنايەت-
چىدۇر .

خطاى خلقىنى تەئسىز حقوقلوق شرطلەرىلەر-
نىڭ يوقولىشى نەقەدەر شادلاندورسا، بر دولت-
نىڭ فقراسى بولوش ھېچ بىلانلا ئەمەس، بلكى
انسانىيتچىلك وە حقانىيت ئاساسىدا توروب قارىغاند-
دىمو بىزلەرنىمو شو درىجەدە شادلاندورودو .
دىمەك : بىزنىڭ ملتچىلىگىمز بر ملتكە عمو-
مەن قارشى بولىشىمزدىن كىلىب چىققان ملتچىلك
ئەمەس وە بلكى بر ملت وكىلى صفتىدە بو
ياققا كىلىب حاكم بولوب ايالب، بىزنىڭ ملتىمزنى
ملت ايكەنلىگىنى اضهار قىلىشدىن وە خلقىمزنى
يالغوزلا بر ملتنىڭلا ئادەملرى طرفىدىن حدى-
دىن تاشقرى ئىزىشدىن كلب چىققان ملتچىلك-
دور .

اولكەمردىكى خەنسو كشىلرىگە سالقىن قا-
راشلق اشلرى ئەنە موشو سببدىن كىلىب چىققان
بر ايشدور. سببنىڭ يوقولوشى بلەن او ايشـ-
نىڭ يوقولوشى طبىعى بر ايشدور. دىمەك: سبب
يوقولوشى بلەن ھېچ قاندق ھادثەلر بولماس-
لىقىمو چوقوم بر ايشدور .

ملتىمزنىڭ حقارەتلىنشى، ئىزىلىشى، بتونلەى
انسانىيت حقوقىدىن محروم بولوشى بىزنى تار
ملتچى قىلىدو

ملتیمزنڭ ئەركین بولوشی هقوقدا برابر
بولوشی تار ملتچیلكنی یوقوتودو. بو تاریخی-
مزەد عملی اثبات قلنغان بر ایشدور.

موندین 12 یل اوال اولكەمزدە مسلمان خلقی-
نڭ ملی ئازادلق قوزغولڭی اوج ایاب توور-
غان مزگیلدە اعلان قلنغان ملتلرنی حقوقدا بر
بر قلیش، پاریخورلوقنی یوقوتوش وە اولكە-
نی اصلاح قلش شعارلری خلقیمزنی تنچلققا ایل-
لب كەلگەن ایدی. شو قسقا مدتلیك خلققە بریل-
گەن ملتلرنڭ هقوق برابرلیگی نتیجەسیدە اول-
مزدیكی بلم اوچاقلری، ملتلرنڭ مدنی ئاقارتش
اویوشمالری موجود بولغان ایدی. مانا بو او-
یوشمالر ملتلر ئاریسیدا ئوشتەنچنی پیدا قلب
ملتلرنڭ حقیقی دوستلغینی تامین ایتشكەباش-
لیغان ایدی. وە هیچ قانداق هادیسەلر پیدا
قلنمیغان ایدی. شڭ-شی-سەی بو شعارلار-
غا عمل قلغان بولسیمو، كیین شعارلار ئاس-
تیدا خلقیمزنڭ همایەسیدە بولوب اوز حاكمیتینی
مستحكملەب ئالغاندین كیین اوزینڭ تاشلیغان
شعارلریننڭ بتونلەی عكسیگە ئیش ایلب بریش-
قا باشلیدی. بتونلەی ئارقیدا قیلب كەتكەن
اولكەمزنی اونیڭدینمو ئارقیغا ایاب ماڭدی. نەتی-
جەدە بر ئازغینە یوروقلوقدین كیین ینە سیاسی؟

اقتصادى، مەدەنى — معارف، عدليە حربى جهت—
تىن ايلىب قارىغاندا ئەڭ قالاق، دونيا دولتلرى—
نىڭ تونو گونكىسى بىزنىڭ بو گونكىمىز بولوب،
قالدى. اوز اولكەمزگە نسبتەن ايتقاندىموبىزنىڭ
بو گونىمىز اوز يەمىزنىڭ تونو گونكىمىز بولدى. را
ست بىزنىڭ بو گونكىمىزگە اوز گوروش كرگوزو
لگەن ايدى. او بولسىمو بتون تونو گونكىلر اوس
تىگە -- بو گونىمىزدە پالتىسىيە -- پاشىست ترتىپ
بى قوشولغان ايدى.

اولكەمزدىكى ئىزىلگەن ملتلر قولىغا ئالغان
برابرلىك هقوقىدىن بتونلەى محروم بولدى. برا
برلىك هقوق اورنىغا ئاسمىلاتسىيە سياستى يور—
گوزولدى. اولكەمزدە شو واقتدىن اعتبارەن خەنز
سوماتىگە بوتونلەى دشەنچىسزلىك يەنە مەيدانغا
كيلىب چىقدى. هقوقدىن محروم بولغان خلق
داسىا -- ئاستا منقرض بولوب يوقاب كيتشنىڭ
اورنىغا «ياكى اولوم، ياكى كوروم» دىب قولى
غا قورال ايلىب كورەش مەيدانىغا چىقدى. هقوق
كيلىب قالدى. وە حقوقىنى بريەەن ديگەن گونى
مركز حكومت بلەن مزاكيره باشلاندى. مركز
حكومت بلەن بولغان مذاكرە نتيجەسىدە اولكە
مزدىكى فاشيست ط. تيب ايلىنىب تاشلىنىب خلق-
چىلىق سياست يورگوزولمەك بولدى. خلقىمىز---
ئەركىنلىكىنى قولغا كەلتوروديغان بولدى. مانا بو
شرطلر ئاساسىدا خلقىمىز تنچلىقغا كەلدى.

دیمەك: بزنك بو قتیمقی حرکتیمز یالغوزلا ملی ئازادلق حرکت بولماسدین شونوك بلەن بللە خلقچللیق، سیاستنی «تورموشقا ئاشوروش وە اورنوتوش» اوچون بولغان حرکت ایدی. دیمەك: بزنك ملی ئازادلق حرکتیمزبتونلەی بر ملتکە قارشی حرکت ئەمەس وە بلکی او ملت ایچیدیکی مستبد عنصرلر وە ظالم استبدادجاکمیت، طرفدارلریغا قارشی حرکت ئیدی. دیمەك: خلقچمز خصوصەن ضیالیلریمز منا شو نقطەنی نظردەتوروب ایش ایلب بارماقلری لازمدور.

خەنسو ملتینك ضیالیلریمو موشو نقطەنی نظرنی ئەسدە توتوب ئیش ایلب بارماقلری لازم بولیدو. خەنسو ملتینك ضیالیلری بزنك ضیالیلریمزنی اوزی بلەن عملدە برابر دەپ بلسە وە اونکغا برابرلیك ئاسیسیدا توروب معامیلە قیلسا، او، ضیالی بزنك ضیالیلریمزنك صمیمی دوستی بولالایدو. وە اونك خرمتیگە دوچاربولالایدو.

دیمەك: هر کشی «خلقچیلقنی تورموشقا ئاشوروش وە اورنوتوش» مسئلەسیدە بر مقصددە بولغانلیقیدین وە حقوقدیمو برابر بولغانلیقدین برلیکتە ایشلەلەیدو. دیمەك: برلیك

خلقنىڭ حقوقىنى وە ئەركىنلىكىنى عملدە تونىماق
كېرەك . وە او حقوقنى حرمت قلىشنى بلمەك
كېرەك. ئاندىن كېين اونىڭدىن حرمت كوتمەك
كېرەك. دېمەك موشو پازىتسىيەدە تورغوچىلار
كيمىكى بىلمىسون بىزنىڭ دوستىمىزدور. بو پازىت
سيەدە بولمىغانلار كىمىكى بولمىسون بىزنىڭ
دوشمەنىمىزدور. طبيعى مستبدچىلار بو پازىتسيە
دە بولالمايدو . وە اولار بزگە هر قاچان دوش
مەنلىك قىلىشقا حركت قيليدو. خلقىمىزنىڭ طلبى
تاعمين ايتلسە، تنچلىققا كېلىشى طبيعى بر ئىش
ايدى، بىز مركز حكومت وە كيلاى بلەن كوب تا
لاشلار قىلغاندىن كېين « ئەركىنلىك، برابرلىك
خلقچىلق، ئاندىن كېين بىرلىك و تنچلىق» دېگەن
ايدوق. جاڭ بو جاغمو بزگە «تنچلىق بىرلىك، ئەر
كىنلىك وە خلقچىلق » دېگەن تكليفىنى قويدى :
وە حقيقتدە جاڭ بو جاڭ اولكەمىزنىڭ احوالى-
نى توغرى ئاڭلىغانلىقىنى بيان قلغاندىن كېين
بو تەكليفىنىمو قبول قلدوق. نتيجەدە تنچلىق بىر-
لك تاعمين ئېتىلدى. ئەندى بتون اولكەمىز بويون
چە اركينلك ، برابرلك، خلقچىلق تاعمين ئېتىلش
لازم .

1 -- بز مركز حكومت تصديقلىگەن بتىمنىڭ
ماددەسىدە « حكومت شڭ جاڭ خلقىغە اولرنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

ئىشەنگەن يەرلىك خەلقلەرنىڭ مەمۇرى ئىدارىلەر سايلاش ھوقۇقى بېرىلدۇ» دېيىلگەن. دېمەك: بۇ مەركەز قوبۇل قىلغان پرىنسىپلاردۇر. شۇڭا ئۈچۈن يېقىندا جەنۇبقا بېرىپ ئۈچ - تۆرت شەھەردە مەجلىس ئېچىپ، مەجلىسلەردە «كىمكى ھازىرقى ئەمەلدارلارنى ئورنىدىن ئېلىپ تاشلايمىز دېسە ئاۋاز كۆتۈرسە بولىدۇ، تولۇدۇ» دېگەن ئەمەلدار. خەلقچىللىق سىياسىتىنى دوشمەنيلەر. شۇنىڭغا ئوخشاش يېقىندا جەنۇب شەھەرلىرىنى ئايلىنىپ يۈرۈپ خەلق يىغىنلىرىدا، تۇپلاپ: «سىزلەر ھازىرقى ئەمەلدارلارنى ئېلىپ تاشلايمىز دەپ خىيال قىلىشىڭلار، ئۇلارنىڭ ئورنىغا ئۆزگەرتكەن بولىسىزلەر. سىزلەرنىڭ ئۇلار بىلەن بىرگە يوقۇتىمىز. بىز ئۈچۈن بىر — ئىككى شەھەرنىڭ يوق بولۇپ كېتىشى ھېچ نەرسە ئەمەس. بىزنىڭ خەلقىمىز كامچىلىگىمىز يوق 450 ملىيون خەلقىمىز 4 ملىيون ئەسكىرىمىز بار. قولىمىزدا ئەڭ ئىلغار دۆلەتنىڭ ھەربى تېخنىكاسى بار» دېگەن ھەربى ئادەم مېنىڭچە بۇ خەلقىمىز ۋە مەركەز ھۆكۈمەتكە ۋەكىل بولالمىسا كېرەك. شۇنىڭغا ئوخشاش بىزنىڭ دۈشمەنلىرىمىزنىڭ ئاللىقاچان خالىتىسىغا چۈشۈپ ئۆزىنىڭ خەلقچىللىق چاپىنىنى كېيىپ ئېلىپ بىزنى قوزغۇۋاتقان دەۋەت قىلىدۇ. چىلار ئۇنىڭغا ئىشەنگەنلەرمۇ بىزگە دوست

بولالمايدو. او، توغرولوق مەن اوز مقالەمدە ياز
غان ئىدىم.

شونىڭ اوچون بىزنىڭ سايلام مناسبت بىلەن خلق
قە قىلغان مراجعتىمىزدە منا موشونوڭغا اوخشاش
ئادەملەرگە قارىتىپ، «اولكىدىكى حكومت قورولوب
ئىككى ئاي ئىچىدە ئارتوق بىر مەزگىلدە، ئاز سانلىق
عنصرلەرنى خلقچىلىق، حرلىكنىڭ
ماھيتىنى تونوشمىدىن خلقچىلىق حرلىكنىڭ
دائىرەسىدىن چىقىپ كەتكەن سوزلەر و حركة
لەرنى پەيدا قىلغانلىقى ھەم كورولدى» دېيىلگەن ئىدى.

ئاز كوندە اولكومىزدە سايلام اوتكوزدى. ساي
لام جنوبىدىكى خلقىمىزنىڭ اوستىدىكى ايغرچىلىق
لەرنى ايلىپ تاشلايدىغان قارا سياستلەردىن يوروق
چىلىق، خلقچىلىق سياستىگە عملدە اوتوديغان بو
رولوش نقطەسى بولمىغى لازم بولودو. منا بو
بورولوش مستبدچىلەرنى مستملىكچىلىك سياستى
نى داوملاشتوروشنى ئىستىگوچى متعصب عنصر
لەرنى چوچىتىدى. اولار استبداد ظلوم حاكم
يتىنىڭ اولكومىزدىن بوتونلەي يولونوپ كتىشىدىن
چوچىدى. شونىڭ اوچون اولار ھر خىل بهتانلار
بىلەن ترقيات طرفدارلىرىنى قارىلاپ اغوا تشكيل
قىلىپ خلقىمىزنى قورقوتوپ قارا ئىشنى — سيا
ستىنى ساقلاپ قالىشنى استەيدى. اولارنىڭ ئاز اسىلدا

خلقىمز تنچلققا كيلب قولىدىكى قورالنى يغش
توروب قويغاننى كوروب، ئاسانلق بىلەن استبداد
حاجتىنى قايتا تيكلەشكە امكانيت توغولسدى
دەب اويلاديغانلريمو يوق امەس ايكن. دولت بر
ليگى اوڵكه تنچلغى مذاكرە نەتيجەسيدە قبول
قلنغان 11 ماددەليك بتم نەتيجەسيدىلا قولغا كل
گەنلگىنى اولار اونوتماسلغى لازم. خلقنى قورقو
توش يولى بىلەن ئەمەس و بلكى بتمدە كور
سوتولگەن حقوقلرنى خلقيمزگە تولوق بريش
بيلەنلا و تنچلقنك اولكەميزدە ابدى بولوشىنى
تەمين قيلشقا بولىدو. بونكغا ئشەنسەك بولي
مو. ليكن بتون اولكه خلقيمز اولوب تمام بولوب
كتشكه راضى بولىدو. اما قول بولوشىغا را
ضى بولمايدو. ديمەك: بتون اولكه خلقيمز 11
ماددەليك بتمدىكى حقوقلردين تاشقارى حقوق
طلب قلمايدو. ليكن شو 11 ماددەدىكى كورسو
تولگەن حقوقلرنك كەميتيپ قلنشىنىمو راضى
بولمايدو. ديمەك: ضامنلريمز موشو ئاساسدا
توروب خلقيمزگە بەرگەن كولەمدە توشەنچە بير
ريب خلقيمزنى ئاللىمىزدىكى سايلاوغا تەيارليشى
قى لازم بولىدو. امدى بزنك خلقيمزگە نسبە
تەن بولغان واكالەتلكيمزگە كيلەيلى: هردايم
خلقيمزنك طلبى نامەين ايتلگەن جايدا بز بار

ئونچەرلەری بېرلیشب ئازات، ار كینلك، برابرلك
تلیگوچیلارگه قارشی صف تشكیل قلشقا اوروە
لدی. یوقولوشقا یوز توتقان دنیا ریئاكسیئونیر
لرینك برلەشمه كوچی نتیجەسیدە، ئایرم مملیە
كتلارده خلقچیلق طرەفیدن ضربەگه اوچـراب
یوقولوش ئالدیدا تورغان دنیا ریئاكسیئونیر
(عكس الحركتچی) لرینك دوملاقچیلاری دمس
تملكەچیلك سیاستینی ساقـلاب قیلش، استبداد
حاكمیتینی تكلەش، دنیا خلقینی قـایتا قـول
قلش ایشینی یورگوزوش اوچون حركەتـكه
كەلدی.

شوجملیدن مملكەتیمیزگه ریئاكسیئونیرلر هر
كەتكه كیلش بلەن اولكەمزدیكی ریئاكسیئونیر
لارنی حمایه قیلب كوچاەیدروب، خلق وكیللری
نك؛ خلقچیلقنی بتون اولكه بویچه قانات یاید
ورمز دیگەن بیوك امیدی مستبد عنصرلرنك هر
طرەفلیمه توسقونلوق قلیشی نتیجەسیده عملگه
ئاشمیدی.

شونك اوچون ملی ئازادلق حركتنك 3 —
یللقی بولغان بوگونكی كونده اولكوده یـوز
بگوزولگەن قورولوش اشلری مـدنی معارفنك
وكسولوشی، خلق تورموشینك یاخشیلنشی، یە
یڭی اوستەلەر چیقیب یڭی یەرلرنك ایچلیشی

...... يىل تورمەدە يتىب، مۇشۇ قىيىمەقى بىتىمگە بناڭەن. تورمەدىن چىققان كىشى .

3— قاسىم جان غازىينىڭ تورمەدە يتىب كىچ قورۇن كوزى كورمەس بولۇب قالغان كىشى.

4— قاسىمجان غازىينىڭ اوييىدە خاتونى وايىكى كىچىك بالىسى بار. و ھاكذا ...... شونىڭ ئۈچون البتە مونداق كىشى تونوگون تورمەدىن چىقىب ھەرگىز قاتىللىق قىلمايدو. و ئۇرومچىدىن ھىچ ياققا كەتمەسلىكىگە كىفل بولىمىز. كىرەك وقتىدە ١٢ چاقرىب ئالسا، بز ئونى حاضر قىلەيمز. بوشو توببرسە دىگەندىن كىين بزنىكى معاون رئىس بللە عدالتچىلىك خواجەسى بلەن كوروشوب بو سوزلەرنى ئەيتقان ئىدوق. ئو كىشى بزگە « ئوچ كوندىن كىين ئوچوق سود بولىدو » دىب جواب بردى. بو جوابقا قنا عتلىنىب بزگە كەلگەن كىشىلەرگە: « ئوچ كوندىن كىين ئوچوق سۇد بولىدو ئەگەر جنايتى اثباتلانسا تىگىشلىك جزاسىنى تارتىدو. ئاقلانسا بوشو تولىدو » دەب جواب بەردوق. كەلگوچىلار قناعتلىنىب چىقىب كەتدى. ئارىدىن 5 - 6 كون ئوتكەندىن كىين جماعت ينە كىلىدو. بز بورھان افندىم ئىكىمز نھايتى خجل بولوب ئولارگە ئەتيالىككە جواب بەريشنى وعدە قىلىب قويوب ئەرتيسى «عدالت-

چىلاك مەدانىيەتچىسىگە » يەنە فايناسوال تاشلىغان ئىدوق. قانون ھەمايەچىسى بزگە: « ئو كشى ئاقلاندى. ئىشلرىنى رسمىلەشتۇروب 5 كىن ئىچىدە چقرىۋىتىمز» دىدى. بزجوابنى جماعەتكە قايتۇردوق. ئارىدا مەن غولجىغا برىب قايتدم. بوئوتتورادا ئىككى ئاي ئوتوبدو. مەن تاشو كونگىچە عدليە تيليدە 5 كوننك قانچەلك وقت ايكەنلىكىنى بلمىگەن ئىكەنمەن. مەن ئونگغا خفا بولغونوم يوق. ليكن براونڭ مىنى ئالداش نىيچەسىدە مەن خلقمنى ئالدىغانلىقمغا خفا بولدوم. بورھان افەندىمو خوا بولغان بولسا كىردك. ئەنە احوال شونگدن عبارەتدور. البتە قسم جان ، خان بابالەر حقيقتدە جنايت قيلغان بولسا جنايتى قانچەلك بولسا شونچەلك جزا بىرىش تارتماقى لازم . مسئلە ئونگدا امەس مەن بو مثالنى بويەرگە كەلتوروشدىكى مقصيدم ئەگەر ئولكولوك حكومتنك ئەڭ چوڭ منصبدارلرى سىلىقلق بلەن شو قدر اخمق قىلسا عايلاردىكى ظالم قانون ئىگەلرى خلقيمزنى نەقدر قاتتقلق بلەن ئىزەر ئيكەن دىمەكچيمەن. مەن بو مثالنى بو يەرگە كەلتوروشدىكى مقصيدم بزنڭ دايرم قيينچىلقلرىمز ئەنە شولەرگە ئوخشىغان قيينچىلقلەردن عبارتدور دىمەكچيمەن. راست بز «عدليە ئورگانىغا يرلىك ضيالى كادىرلرنى جەلب قيلىش بلەن برابر

عدلیه ئوزینینك بتونلیگینی البته ساقلایدو» دیگەن پرینسپنی، قبول قیلغان ئیدوق. حاضر عدلیه ئورگانلرینینك بتونلەی ئوز گەرمەی تورووشینینك سەببلری ئەنە شونینگغا توخشیغان عدلیەتلیدیکی کون حسابینینك ئوزاقلیغیدادور. اگر بو بوتونلوك موشوندااق ئیشلاردین عبارەت بولسا، اولکولوك حکومتکه قیین بولودو.

شونینك اوچون طبیعی اولکولوك حکومت «ئاز کونده عدلیه ئورونلریغیمو، اولکولوك حکومتینینك سیاسی ئیشلارنی عملگە، قویوش قوللانماسیغا» موافیق ئوز گوروش کیرتیدو. شونینگغا قەدەر ضیالیلریمیزنینك بو ساحەدیکی مهم وظیفەسی سایلامغا تیاگرلیك کوروش بیلەن بللە، خلقیمزگە اولکولوك حکومت طرەفیدین قبول قیلینغان: «خلقلرنی قانون سیز توتقونغا، قاماشقا ئیلشقا و جریمانه قویوشقا روخصت قیلینمایدو. ینه حقوقی بولمیغان ئیدارەلرگە قانون، ترتیب بویینچه هیچ کیمنی توتقونغا، اماققا ئیلشقا وە سوراق قیلیشقا هملە جریمانه قویوشقا روخصت قیلنمایدو. هر قاندااق ئیدارەلرنینك وە دینی ئورونلار نینك خلقغه تەن جزاسی بیریش منع قیلینیدو.

خانم-قیزلەرنینك سیاسی، اقتصادی، قانونی

اجتماعی، معارف جهتلریده برابر حقوقلوق بولوشیغا کفالت بریدو دیگەن قانوننی یاخشی توشونوب توروب، ئونونگغا عمل قلمایدیغان عنصرلار بولسا، ئولارنىڭ سىرلىرينى فاش قىلىشدین عبارەت بولودی. وە خاتیرەنىڭ عرض دا دینی تزابکە، جاھىللىق ئویلاری، عادەتلىرى بىلەن تكشوروب بریشنی طلب قلیب-خالققه یاردەملشیش دین عبارەت بولودو،

(«انقلابی شرقی تورکستان» گیزیتىنىڭ 1946-یلی 6-نويابردیکی (164) 77 سانیغا باسلغان)

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

12 - نویابر ملی ئازادلق انقلابیمزنڭ
3- ییللیغینی خاطرەلەش یغینیدا

معاون رەئیس احمد جان قاسیمی جنابلرینڭ سوزلیگەن نطقی

محترم قرینداشلار !

بوگون بزنڭ خلقیمزنڭ عصرلردین بیری بوینیغا سیلنیب کەلگەن استبداد زەنجرلرینی اوزیمز ددب ملی ئازادلق کورەش میدانیغا چقـقنیغا 3 یل تولغان کون. شو جملەدن بتون دنیا ارکین خلقلری اوستیگە قوشومچە قوللوق زەنجرینی سالیمەن، دنیانی یالغوز ایگدارچیلق قایمەن، دنیا خلقینی یالغوز اوزەمگە بوی سوندورمەن ددب 2 - دنیا سوقوشینی باشلیغان دوندیا فاشیزیمینڭ تار - مار بکەلتورولوب هلاکتکە اوچریغینیغا 2 یل تولوب ئاشقان بر منگل .

2 - دنیا سوقوشی باشلینب، خلقچیلصف،
انسانیت جمعیتینك الڭ اشلی دوشمەنی بولغان
فاشیزمغا قارشی کورەش ایلب بریواتقان، بو-
تون دنیا ارکنلك سویگوچی خلقلرگە فاشیزم
بلەن قوللوق یوقولودو دیگەن امید توغولغان
ایدی. ئەنە شو امید بلەن بتون دنیا ئازادلق
پروەر خلقی سفر - بەر بولغان ایدی.
فاشیزم، برلشکەن خلقچیل کوچنك انسا-
نیت دونیاسی تاریخیدا کورولمیگەن مادی قوی-
چیلغی و انسانیت دونیاسی تاریخیدا کورولمە-
گەن قربان بریشلەر نتیجەسیدە یەر بلەن یەك-
سان قلندی. انسانیت دنیاسینك اشلی دوشمە-
نی بولغان فاشیزمنك هلاکتی، بتون دونیا خلقی-

نی خصوصەن قوللوقدا یاتقان مستملیکە اللر-
نی سیاسی ارکینلکیدین و ئازدا، هر بختلك تور-
موشدن امیدلەندورگەن ایدی. فاشیزمنك تار-
مار کەلتورلوش بلەن دنیا خلقینك ارکین
حیات کوچوروشگە ودنیادا ابدی تنچلق اورنو-
تولوشقا زمین هەم حاضرلانغان ایدی.
اما فاشیزم هلاکتکە اوچروشی بلەن دونیا
مظلوم اللری ارکنلیك طلب قلیپ میدانغا چق-
قاندن کیین، دنیا ریاکسیونلری بونگدین
نهایتی قورقوب کەتدی. شونگ بلەن دونیا ریاکسی-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مىز» دېدىلارق. بو قورۇق سوز بولماسلىقى ئۈچۈن
ئەمەلدە بولمىقى لازم. خەلقىمىزنىڭ ئوستىدىن بىر
مونچە ئۇيغۇرچىلار كۆتۈرۈلگەن يوق
ھەممىسىنى ئىيتىپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق.
ھەمىدىن بىرى تاموشو كونگىچىكە ئولكىمىزدە
ئەڭ ئەدالەتسىز ئورۇنلار نىڭ بىرسى ئەدلىيە ئورۇن
لىرى بولوپ كېلىۋاتماقدا. ھەتتى دوتەندىن ئورۇمچىگە
كىچىك بىر ئىش ئوستىدىن پىيادە ئەرز
ۋە دا دىيىنى يەتكوزوش ئۈچۈن بىزگە كەلگەن
ئادەم ئاز ئەمەس، ئولارنىڭ دەردىگە بىز دەرھال
دەرمان بولالمايواتىمىز. ئوزاق جاي نىڭ مەسىلەلەرى
بوياقدا تورسون ئورۇمچى ئوزىدە بىز يالغاز
چى بولغان جايىمىز يوق ئىمەس.

مەن كىچىك بىرمىسال ئەيتىپ بىرەي: مونىداين ئىكى
ئايلار بورون ئون نچە كىشى بىرلىشىپ «لىيوتچىنى ئولتوردى» دەپ توتقونغا ئىلىنغان قاسىمجان
غازى دىگەن كىشىنى تىلەپ بورھان ئەفەندىم ئىك
كىيىمىزنىڭ ئالدىغا كىرىدى. ئولارنىڭ قاسىم غازى
لىيوتچىكنى ئولتورمىگەنلىكى توغرولوق دەلىللىرى
شونىڭدىن ئىبارەت.

1 — قاسىمجان غازى ئوزى ئوقوغان ضيالى
ئادەم ئىنسانپەرۋەر كىشى ھەرگز ئادەم ئولتورمەيدو.
2 — قاسىم جان غازى سىياسى مەھبوس بولوپ

و باشقيلار توغرولوق سوزلەشكە هەم اورون قالمىدى.

بو حقدە اولكەنڭ اچكى احواليني قايتا تكرارلاشنڭ حاجىتى يوق. چونكى، يقيندا جاڭ جڭ جوڭ افنديڭ خطيگە يزيلغان جواب خطيمزدە بر يللق جريان اچيديكى اوتولمش واقعەلرنى بيان قلغان ايدوق.

اولكومزديكى ريئاكسيئون مستبد عنصرلر اوز اختيارى بلەن ميداندىن كتشنى خالىمايدو. اولار علاجى بولسا، خلقچىلقنى بوغوشقا و ئنىو نى تار — مار قلشقا اورونيدو. لكين اولكومزدە خلق كوچى مستحكەم بولوشقا اونى بوغوشقا عاجزلق قلب، برلەشكەن كوچنى بولوشكە حركت قلىدو.

منا بو مستبد قالدوقلرينڭ استبداد حاكمىتينى قايتا تكلەب قولللوق سياستينى يورگوزوشيديكى بردين — بر قولللونيديغان يولى و اوصولى. اولكوديكى مستبد قالدوقلرى و ريئاكسيئون عنصرلر خلقچيلق كوچنى براق بوغوب تاشلاشقا كوچى يەتميگەنلكدين، خلقچيلق كوچنى تشكيل قلغان خلقنڭ برلەشكەن كوچنى بولوش و پارچىلاشقا اورونەواتيدو.

همه مىزگه معلوم، بوتون خلقیمز اولکه خل
قینک خلقچیلق ئاساسیدیکی تنچلقینی تامین ئی
تش اوچون حرکت قیلیواتقانلاردیا کسه ئون عن
صرلر، خلق تنچلقینی بوزوب سیاسی کوره ش
قیلیپ، عدالتکه قارشی ناحق کوره شی عملگه ئاشو
رالمیغانلقیدن، حربی باسقونچیلوق قیلشقا توتوندی.
ئولارنینک 2 قیتیم باسقونچیلوق قوراللق حرکتینی
یوز کوزوب باقدی. بوندن ئاشقورق اوز اچیمز
دین ئاییریم منصبکه قزیققوچی، پولغا ئالدانغو
چی، اوز خلقینک منفعتیگه قارشی حرکت قیلدی
غان قارا یوز عنصرلرنی سیتیب الیب، اولارنک
قولی بیلەن قوراللق کوچ تشکیل قیلیب، بوتون
اولکه خلقینک خلقچیلق ئاساسیدیکی تنچلقیغا
کفالت بیریدیغان 3 ولایتکه هجوم قیلیب، باشقا
ولایتلرنی 3 ولایتکه قارشی قویوب، 3 ولایت خلقی
نینک قانلار و عزیز جانلار بیلیگه کیلگەن ستقو
قینی یوقاتماقچی. بو حرکت بوگون هیچ بر سر
امس، هممیگه معلوم.

دوشمەنلەرنینک بو خیالی خام خیال! عکس ال
حرکتچی عنصرلر خلقنی قول قیلیش حرکتی
نی قانچه جدیلەشتورگەنسیری خلق صفی چیکه
ماقدا! عکس الحرکتچیلەر بارلق کوچی بیلەن
چیقیلیب 7 - ولایت خلقینی 3 ولایت خلقیغه قار

شى قويوشقا اورونغانسېرى 7 ولايت خلقىنىڭ محبتى 3 ولايت خلقىغا ئارتماقدا. (ئالقىشلار)

عكس الحركتچىلر بارلىق وجودى بلەن 7 ولايت خلقىنى 3 ولايتكە قارشى قويوب باسماچى لق يول كورسەتكە حركت قلسا، بتون اولكە خلقى، خلق حقوقىنىڭ كفالتلىگى و تنچ خاطرجمع ياشاش تورموش كفالتى يالغوز 3 ولايتدە ايكەنلىگىنى كورمەكتە. نتيجەدە عكس الحركتچىلر بزلرگە نسبتەن كولىشان اوروشغا اوزلرى چوشمەكتە! (ئالقىشلار)

قدرلىك قرينداشلار !

بو كون بز- غولجە شهر ئازاد مىدانىدا! ازكىن حيات كوچور كوچى خلق، ئوز يەرنىڭ ازكىنلىگىنى بايرام قىلماقدىمز. ياخشى بلشىمز كورەك، بز بتون اولكە خلقىنىڭ بخت، سعادتلىك تورموشىنىڭ كفيللىگى خاطرجمع ياشاشنىڭ كفللىگى وە تايانچى يالغوز موشو 3 ولايتدە ايكەنلىگىنى كورسەتمەكدىمز.

3 ولايت خلقى سياسى حقوقنى قولغا ايلىپ، خاطرجمع كون كوچوروش بلەن مغرورلىنىپ، تنچ تورموش يارىمايدو. بتون اولكە خلقىمز هم ئازاد چقىشنىچىلدە امەس. عكس الحركتچى عنصرلرنىڭ اغوا حركتلرىگە يول قويماسلىق اوچون صفنى مستحكم چكىش بلەن، خلقمزنىڭ تنچ حيا

تى وه خاطرجمعلىگىنى ساقلاش اوچون، عكس الحركتچىلارگه اجللك ضربه‌لر بېرىش ضرور. بزلرگه يېنه ايلگرى كېيدىن هم مستحكم به‌لنى باغلاب عكس الحركتچىلرگه قارشى كوره‌ش قلش كېره‌ك.

بز اركين حيات كوچوره كليمز. بز اركنلكيمزنك 3- يىللىقىنى باي‌رام قلماقديمز. اركنلك اوچون كوره‌ش باشلىغان بو كونيمزنى بتون اولكه خلقى بلەن برلكته خاطرجمع تنچ حيات باشلانغان، خلقچىلىق اولكه بوينچه جارى قلنغان كونى موندين هم طنطنه‌ليك اوتكوزولوشنى اميد قليمز.

(گولدوراس ئالقشلار)

شونك ئوچون اركين حيات كوچور گوچى خلقنى بو گونكى اركين ميداندا اوتكوزيلگەن بايرام بلەن تبريكلەب موندين كين هيچ چارچيماي بەلنى محكم باغلاب، كيچه- كونلوزلەب بتون اولكه‌نك تنچلقينى ساقلىماق، خلق چيلق سياستىنى حمايه قلماق اوچون، خلقيمزنك خاطرجمع تورموش كوچوروشى وه اولكه اقتصاديني مستحكملەب خلق تورموشىنى ياخشىلاش اوچون وه اولكه خلقىنك عمومى مدنيتىنى يوقورى كوتوروب، يىڭى زمان علمىنى ايگه‌له‌ب، اولكه‌نك عمومى ترقياتىغا قاراب يوكسلوش و پارلاق استقبالى اوچون محنت قلشنى اميد قليمه‌ن.

شونىڭ بىلەن بۈتۈن ئۆلكە خەلقىنىڭ قولغا كەلتۈرۈل
گەن سىياسى ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىنى، بىرلىك ئىتتىپاقىنى
چىڭ تۇتۇپ تولۇق ھىمايە قىلىشقا چاقىرىمەن.

(گولدوراس چاۋاك و موزىكا) ،

(«ئويغان» گېزىتىنىڭ 1947-يىل 20-نويابىر دىكى
14 - سانىغا بېسىلغان)

ئوزەلمەس افلاسلارنى
نيمە قلماق لازم

(اولكولوك حكومت معاون رەئيسى
احمدجان قاسيمينك مخصوص مقاليسى)

استبداد ظالم حاكميتينك دەوريدە خلق
نىڭ ئەشەددى دوشمينى بولغانلار ئاساسەن جلك
ووچو خدمەتچيلرى ئيدى. طبيعى ئولاردن خلقى
مز هەدىدن تاشقرى نفرەتلەنگەنلكلرى ئوچون،
ئولارغا نهايتى دەريجەدە ئوچ ئيدى. ئولكومز
دە ئستبداد ظالم حاكميتى كوتورولوب، دەست
يىلى قارا سياست پوتونلەى يوقوتولوب، خلقچى
لىق سياست تورموشدا عملگە ئاشورولداق بو
لوب، بر بتمگە كەلگەندن كيين، «فتلقى ادم
من ربە كلمت فتاب عليه انه هو التوب الرحيم» (ئا
دەم رەبىگە يالوروب توبە قلدى. الله تعالى ئو
نىڭ توبەسينى قبول قلدى. الله توبە قلغانلار
نىڭ توبەسينى قبول قلب رەحيم نەيلەيگوچيدور)
گە ئاساسلينب، ئولار اوتموشدىكى ئشلرى ئو

چون الله ئاللدیدا توبه قیلب ئادەملەری صداقتلك بلەن خدمت قلورلار دەپ ئومید قلغان ئیدوق. حقیقتدە بولارنڭ عکسەرینی بورونقی قلمش لەری ئوچون پوشایمان قیلب، الله ئاللدیدا توبه قیلب، بزنڭ ئالدیمزغا کیلب، ئالغان عمرینی خلق ئوچون صداقتلك بلەن خدمت قیلشقا بیغشلیغانلری توغرولوق وعدیلەر بیرب، عملدە ئسبات قلماق ئوچون خدمت قلماقدیلەر. لیکن ئولارنڭ ئاریسیدا منافقلار بولمای قالمیدی.بو لار حاضر مستبد عنصرلەرنڭ دوتارلریغا ئوسول اوینوماقدا.

جنابی حقنڭ «ومن الناس من یقول امنابالله وباالیوم الاخر وماهم بمؤمنین یخادعون الله والذین امنوا وما یخدعون الاانفسهم ومایشعرون فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضا ولهم عذاب الیم بما کانوا یکذبون واذا قیل لهم لاتفسدوا فی الارض قالوا انما نحن مصلحون. الاانهم هم المفسدون ولکن لایشعرون واذا قیل لهم امنوا کما امن الناس قالوا انؤمن کما امن السفهاء الاانهم هم السفهاء ولکن لایعلمون واذا لقوا الذین امنوا قالوا امنا واذا خلوا الی شیاطینهم قالوا انا معکم انما نحن مستهزئون.» دیگنیدەك مستبد کوچ ئولارغا 5-6 میلیوننی بیرب قویوب قولیغا خنجر بەرسە ئولار اوز ئاناسینی سویوش

بلنمو يانمايدو. بز بتمگه امضا قلغاندن كيين،
خلقنى هميشه خاطرجمعلككه دعوت قيلب تور
ساق، بو منافقلار خوجالرينك تاپشوروقلرينى
بجرمەك نيتيدە خلق ئاريسيغا اختلاف سالماق
ئوچون فتنه تارقتيب، اغوا تشكيل قيلب يور
گەنلريمو، يوق ئەمەس ئيكەن. مثال كەلتوروب
گيتەى؛ بوندن بر ئيككى ئاى بورون منك
ئالليمغا كريب: «مەن جلكووچودە بورون خذ
مت قيلاتدم، بورون قارا سياست يور گوزولوب
تورغاندا خذمت قلماسقا علاج يوق ئيدى. مەن
خلققه قارشى خذمت قلدم. ئەمدى مەنى يەنگى
حكومت پالانچى جايغا ساقچى اداره باشلقيغا
بەلگولەپدو. مەن اوتموش ئشلرم ئوچون تو
بە قلدم. ئەمدى خلقم ئوچون خذمت قلمەن»
دەب ماڭا ئاىوەعلەبەرب چقب كەتكەن ئيدى.

يقيندا چوچەككە بارسام، شو منافق اوز
ئاناسينى بر كشى بلەن 4-3 تاغار چاى، وە بر
ئاز پول بلەن چوچەككە يولغا سيلبتو. ئولار
غا تاپشورغان تاپشوروقلرى:

1 - چوچەك ولايتيدكى اداره باشلقلرى
وە حاكملرى ئسملرى وە ملتى نيمە؟

2 - چوچەك ولايتيدە قانچەلك عسكرلەر بار،
وە ئولارنك قوراللرى قانداق؟ قايەرلەردە تو
رودو؟

3 - ھمتسز رەك وجدانسز راق رھبرلەرنی ئاكسزلارنی سپتب ایلب، طرفدار تشكیل قیلب ئارا بوزوش حركتینی قیلش، بو پەس طبیعتلك اوزینك قپرتی ئاناسینی ئاواره قیلب یور گونچه شو سوئاللارنی ماڭا بەرسە، مەنموشو یەرنك اوزیدیلا تولوق جواب بیرەر ئیدم.

برنچی سوئالغا جواب:

چوچەك ولایتی قازاق، ئویغور، مانغول، تاتار، اوزبەك ئەللریدن مركب ولایت بو لغانلقدن ئو، ولایت اداره باشلقلری وە حاكملری شو خلقلەردن سایلانغان ئیدی. ئولارنك ئسملری توبەندیكیچه:

چوچەك والیسی: باشبای - قازاق

معاونلری: قاسم ئاخون- ئویغور، عالمجان- ئوزبەك

معارف اداره باشلقی: مقصودخان - قازاق، معاوینی محمودجان - ئوزبەك.

سافچی اداره باشلیغی: عبدالعزیز - ئویغور، معاوینی : احمدعلی-قازاق.

گزیت اداره باشلیغی: دوبەك-قازاق، معاوینی: ز. عبدالقادیر- ئویغور.

عدلیه محكمه باشلیغی: دوسەمبی-قازاق، پولك كاماندیری: عبداللەخان-ئویغور، برنچی، ك-ا

مانديرى: بالقاش-قازاق، حاكىم عمرئاخون-ئوي
غور، معاوينى ئلياس-قازاق.

يەر-سو ادارە مديرى: لاكپف - روس، معا
وينى: عادل بك. قازاق.

صحيه باشلىغى: محمديوسف-ئوزبەك، معا
وينى: عبدالحى تاتار.

ماليه باشلىغى: واقاس--تاتار. معاوينى خضر
- قازاق.

دوربولجين حاكىمى: نورصفا -قازاق، برنچى
معاوينى: كوكورش-مونغول، ئككنچى معاوينى:
عمر ئاخون ئويغور.

چاغانتوغاي حاكىمى : انوەر - قازاق، معا
وينى سىخان - قازاق.

قوبق حاكىمى: گونچين - لاما - مونغول .
معاوينى عبدالاحدخان - اويغور.

شيخو حاكىمى : نصرالدين - اويغور، برن-
چى معاوينى : معاويه - قازاق، ايكنچى معا
وينى مونغول .

ساوەن حاكىمى : قالى بك. قازاق، معاوينى:
شهاب الدين قارى - اويغور .

2 — سوالغا جواب:

چوچەك ولايتىدە 3 پولك عسكر تورودۇ .
2 پيادە و بر ئاتلق پولك . بر پيادە پولك

چوچەكنىڭ اوزيلە تورۇدو . بر پيادە پولك شيخودا ينە بر ئاتلق پولك ساوەن - قووقدا تورودو .

3 — سوالغا جواب :

همتسز وجدانسز ، ئاكسيز سيتاليەنسان رەھبرلردين اوياقدا كاساتچيلىغراق . چونكى: اوياقدا اونوڭغا اوخشاش پەس طبيعتلك منا فيق تيپلمايدو . اوياقدىكيلرنڭ اقتصادى احوالىغا كەلسەك، بر باشباينڭ اوزى بونڭغا اوخشاش منافقلارنڭ 5 - 6 سينى سيتب ايلشقا امكانيتى بار .

اگر اونوڭغا و اونوڭغا اوخشاش فاسكينەلرگە كيرەك بولسا ، 3 ولايتنڭ ادارلريگە علاقە يازسا ، تولوق جواب ئەوەتيب بيريدو . بو معلوماتلار ئاللا قاچان پوتون اولكولوك ادارەلرگە معلومدور. 3 ولايت اچيدە يوشوردىغان هيچ برنرسە يوقدور . عمومى ملى حربى قسملرنڭ سانى 12 مڭدين عبارەتدور . ئالتە شهر طرفيدين كەلمەكدە بولغان خبرلرگە قاريغاق، ينە شونوڭغا اوخشاش جاسوسا جويلرنڭ بى غەرەزلرى اوزينڭ بورونقى سوريدين فائيدەلينب، ينە خلقلرنڭ بوينيغا مينب ئالغوسى بار ليغى كورونودو . حاضر بورونقى سياستنى

ساقلاب قېلىشتا قطعى بول قويماسلىقىنى ئولار توشو
نوب يەتمىگەن بولسا كېرەك. ياكى توشونگەن بول
سىمو، ئوزلىرىنىڭ ئاخماقلىقلىرىغە ئىقرار قىلىشقا
خواھلىماسقا كېرەك. ئاندېرسىن دىگەن يازغوچـــى
نىڭ بر كارول توغرىلوق يازغان ھىكايەسى بار:

بر كونى ئىككى ئالدامچى كارولغا كېلىپ، بز ئالتون
وە يفەكلدين رەخت توقويمز، ئو رەختنى يالغوز عقل
لق كشيلر كورەلەيدور. عقلسزگە كورونمەيدو
دەپتو. كارول ئالدامچىلرگە ئو رەختنى توقوشنى
بويروپتو. كوپلىگەن ئالتون وە يفەكلرنى ئيريدە
تو . ئالدامچىلر، يالغاندىن توقواتقان كشـــى
بولوب اولتوروبتورلر. قرال اوز يىنىڭ برعمل —
دارينى قاندىق توقولواتقانلىقىنى بريب كوروب
كلشكە بويروبدور. عملدار دوكانغا كيريـــب
ھيچ نرسە كورەلمەسدين، ليكن كورمەى قالسا
عقلسزلر قاتارىدا بولوب قلشىدىن قورقوب، قرال
غا كورگەنلىگىنى بيان قلىپدو. قرالنىڭ
ھمە عملدارلرى عقلسز حسابىدا بولوشىدىن قور
قوب، يوق رەختنى ھەممەسى اوخشاش ماختابدورلر.
قرال اوزيمو رەختنى كورمەسدىنلا بو رەختنىڭ عقل
سزگە كورونمەيدىغان خصوصيتىنى ئيسىدىن توتوب،
اوزى كورمىگەن بولسىمو، رەختنى ماختاب يرم

كون شو رەختلەردين «تيكيلگەن» «كييملى» «كييب»
كوچيغا چقيپتو . كوچيلا كونلوك ئاستيدا عسكرلرى ئالديدا قيب يالاڭغاج كيتيب بارغان قرال
نى كورگەن خلق تعجبلينب بوروُن ئاستا — ئاستا : « قرال يالاڭغاچ كوچاغا چقيتور! » دەيدى
كين « يالاڭغاچ قرال ! » « يالاڭغاج قرال ! » دەب واقرابشقا باشلابتو قرال اوز ينك ئالدانغانلقيني و حقيقت يالاڭغاچ كيتب بارغانلقيني بلگەن بولسيمو شوني اقرار قيلشقا ئيزا تارتيب
كيتويريپتو . شونوڭغا اوخشاش مستبدلار اوز لرينڭ يالاڭغاچلقيني ئقرار قيلشقا اونومايدورلەر
مستبد كوچ نەمە قيلشنى بلمەى بز يڭگى خلقلر
نى يڭگى اولكولوك حكومتني حمايه قيلماقچى
دعوەت قلساق اولار خلقني غدبلەندوريدو .
شونڭ نتيجسيدە چوچەكدين اوتكەن مڭلەن
ئارتوق كشينڭ اچيدين خلق اون نچە سابق
جلڭ ساجوى خدمتچيلريگە هجوم قلپتو . اولار
نڭ ئچيدە ئويغور ، روس ، خنسو ، و باشقا هر
ملتدن بار ايكەن .
منابو حادثەمو ، خلقنڭ جلڭ وو چو خدمتچيلريدين نە قدەر نفرەتلينب ، غضبلەنگەنلكلر
يني ئيفادەلەيدو . سابق جلادلر حاضرقى اوز
گوروشيني ياخشى توشونوب خلقنڭ غضبيني

قوزغايدىغان ئىشلاردىن ساقلانماغى لازم بولودو.

خلقىمىزنىڭ ياخشى توشەنمەگى كېرەككى ئاللىدىمىزدىكى سايلام نتيجىسىدە خلقىمىز بېشىدە سوتولگەن حقوقلارغا تولوق ئىگە بولماغى لازم. كور وە ئوزينىڭ خواھلىغان كىشىلەرىدىن مامورلار سايلاب ئالماقلارى كېرەك. ئايرىم ظالملار نوسىيلىدىن عريضە بېرىشى ئەمەس بلكى ئولاردىن قورقماسلىقىن ئولارنىڭ يوزىدىكى نقابلارىنى ئېچىب تاشلاب، سرلىرىنى فاش قىلىب، عملدىن قالدورماقلارى لازم بولودو. شونىڭ اوچون خلقىمىز هوشيار بولوب، تېنچى بتمگە توشونمەي جلادلىق پالتىسىنى ئوزىنىدا ساقلاب يورگەن بوزوقلارنىڭ سرلىرىنى فاش قىلىب، ئولارنى خلقچىلىقنىڭ تومور سوپورگىسى بلەن سوپوروب، ئوتمىشنىڭ ئەخلەت ساندوقىغا تاشلىماقى لازم بولودو.

1947-يىل 23-ئىيون

اوتكەنديكى ساباقلارنى، حسابقا ئيلب كامچيلقلارنى تۈزۈتەيلى!

(48نچى يل 18نچى غينوار كونى چوچەك خلق كلوبيدا اوتكوزولگەن طنطنەلك قارشى ئيلش يغينيدا سوزليگەن نطقى)

بيتەملن كينكى نولكە ادوالى توغرولوق
بر نيكى نيغز سوز.

محترم قرينداشلار! ئاخرقى 3—4-يللق دونيا احواليغا نظر سالغيلدك بولساق بتون دونيا دولتلەر ئارا ئورغون اوز گوروشلەر ئوتلدى. ئەركينلك سويگوچى دونيا خلقى گيتلير گرمانيەسى ياپون جهانگرليكى اوستيدن غلبە قازينب انسانيت جمعيت دونياسيني فاشيزم طرفيدن قول قيلنيشى دهشتلك خوفيدن قوتولدوردى.

2نچى دونيا اوروشى بتون دونيا خلقيني ئازادلق اوچون تولقونلوق حركتكە كەلتوردى. بتون دونيا مملكتلريدە خصوصەن شرق مملكتلريدە عكس الحركت كوچيگە، تجاووزچيلققا، زور

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ۋوقتا، ظلومغا قارشى سياسى ئەركينلك حقوقلار اوچۈن وخلق عاممەسينىڭ تورموشيني ياخشيلاش ئوچۈن خلقچيلق حەركت كون ساناب ئوسدى و كيڭەيدى. گيتلير گرمانيەسى وە ياپون جهانگرليگى ئيسب ئالغان مەمليكتلەر ئازاد قيلندى. شو جملىدن جوڭگودن ـ اوزنىڭ كوچلوك اتفاقچيلرينىڭ ياردەمچيسى ياپون باسقونچيلرى هايديلاب چقريلدى. خطاى جمهوريتيدە دەقيقى خلقچيلق سياستيني تورموشقا ئاشوروب بتون مەمليكت خلقلرينىڭ ئەركينلك حقوقلاردن فائيدەلنيشيغا و هرمللتنىڭ ملى مدنيتلرينى ترقى قيلدوروشقا تزلوق امكانيت توغولغان ايدى.

بزنىڭ اولكەمزدە سابق خطاى حكمرانلرينىڭ يورگوزگەن مستبد سياستلرى اولكه خلقينىڭ تورموش احواليني طاقت قيلب بولماسلق دەرجەگە ئيليب كەلگەن ئيدى.

مەن سزلەرگە تصويرلەب ئولتورميسامەمو اوزلريڭزگە معلوم. شونداقلەيمو اوتكەنكى اولكه احواليني بر قور كوزدن كوچوروب حاضرقى احوال بلەن سيلشتوروب باقايلى: بزنىڭ اولكەمزدە ير لاي خلق ئادەم اورنىدا حسابلانماسلق درجيگە يەتكەن ايدى. خلق ايشى اوچون قايغورغوچى يرلك خلقلەرنىڭ معتبر زاتلرى حقارتلينەر و قاراڭغو زندانلەرگە تاشلينار ايدى. اولكەدىكى مستبد

عەملدارلەر اوزلرينىڭ حاكميتلريني ساقلاش اوچون
خلقلەرنى سېقش وتالاش فتنە تـار قيتش و
اپـــوا اشلريني قولـــلونوش يولـــلرى بلـــەن
اولكە خلقلرى اوتتورسيدا مللى زيديەتچيلك
ئوتىنى ياقار ئىدى. دەھقان، چارواچى، ھنرمند،
سودا گرلەرگە كوتورەلمەسلك دەرجيدە ايغر سە
لقلار سيلينار ئىدى.

اولكەديكى يەر ئاستى بايلقى صناعت ترقيا
تى ئوچون هيچ فائدلينلمىدى. انلەب چقرش
سودا ئشلرينىڭ توختاب قليشى نتيجەسيدە كوپ
چولوك خلق عاممەسينىڭ تورموش كوچوروش
شرائطى گادايلىشىپ ئاچ-يالاڭغاچ - يالاڭغيداق
احوالدا چوشوب قلشى بلەن اكوندولوك استە-
مال ئيشلريدن محروم بولدى.

خەنسو عملدارلرينىڭ كوپچولىگى اولكەدي
كى يرلك خلقنىڭ مال، عرف-عادەتلرينى، دين-
لرينى-وە دينى معتبر زاتلرينى حقارت قلدى.
اوزبيگەرلەرگە معلوم يەرلك خلقلەرنىڭ اوز انا
تيليدا ئوقوليدىغان مكتبلەرنىڭ اوزى شونچە
ئاز توروغلوق ئولار يانيمو قسقارتلدى. قالغان
باشلانغوچ مكتبلريدە ئاسسيميلاتسيە قيلش مقص
ديدە كوپچولوك دەرسكە خەنسو تيلى كرگو
زولوب كچىك باليلريمز ياكى خەنسو تيليني او
گونەلمەي، ياكى اوز ئانا تيليني اوگونەلمەي

قورت بەش يللاپ اوقوپ مكتبلەردن ساوادسز
چيقشقا باشليدى. حتا كيينكى يللەردە اورتا مك
تبلەردە خطاى دولت يرينڭ خريطەسيدن باشقا
خريطە توتوشقا قطعى منعى قلنغانلقى وە بالي
لارغا خطاى دولت جغرافيەسيدن باشقا جغرافيە ئو
قوتوشقا قطعى روخصت قلنميغانلقى نتيجەسيدە
اورتا مكتبدە ئوقوغان باليلاريمز دونيا جغرا
فيەسى وە دونيا احوالى بلەن بوتونلەي تونوش
لغى بولماسدن، جغرافيە ئوقوشنڭ نيمە فائي
دەسى بار. باريديغان يريمزگە هاروا كەش او
زى ئيلب باريديغو؟! ديگەن ئەحوالغا كيلب قال
دى. بونداق ئەحواللار خلقنى چداب بولماسلق
حالغا ئيلب باردى. بزمو باشقا دونيا خلقيغە
اوخشاشلا ئەركين حيات كوچوروشكە اوز مللى
مدنيتيمزنى ترققى ئەتكوزوشكە بخت-سعادەتلك
تورموش كوچوروشكە خلقيمز-بزگە موشو مقصدگە
يتشكە امكانيت بار دەب طلب قلدوق؛ كورەش
ميدانغا چقدوق. (ئالقشلار) اولكەمزديكى اس
تبداد ظالم حاكميتى بلەن بولغان ئەجەللك چالي
ش خلقيمزنڭ حياتينى ساقلايديغان خلقيمزنى
باشقيلار قاتاريدا ئادەم دەب حسابلاشقا مجبور
قليديغان. خلقيمزنڭ خلقچيلق ئەركينلك حقوق
لرينى محافظت قليديغان حجت ئمزالنشى بلەن
يەكونلەشدى. (ئالقشلار)

ئاساسى ھۆججەتنىڭ ئىمزالانغانلىقىغا 2 يىل تولۇپ ئاشتى. ئۇنىڭ قوشومچەلىرىنىڭ امەلىيلىشىپ اولكە مىزدە تىنچلىق ئورونلاشقانلىقىغا بىر يېرىم يىلدىن ئاشتى. موشو مۇددەت ئىچىدە اولكە ئەھۋالىدا اوز گوروش كەرگوزولدىمو؟! بىر - بىر يېرىم يىل ئاز وقتمو؟ اگەر بىزنىڭ اولكەمىزگە ئىلگىرى سېلىنغان مەكتەب لار يوللار وە باشقا اصلاحات تعمىرات ئىشلىرى نىڭ ھەممىسى دېيەرلىك 2-3 يىل ئىچىدە موجود بولغان لىقىنى اعتبارغا ئالساق، بىر يېرىم يىل ئىچىدە ھېچ قانداق قورولوش ئىشلىرىنى اونىڭ زوشكە اولكە اقتصادىنى مۇستەھكەملەپ خلق تورموشىنى ياخ- شىلاشلارغە ئېرىشىشكە مۇمكىن ئەمەسمىدى!؟

مەسىلە - بىر يېرىم يىلنىڭ زارلىقىدا ياكى مۇمكىن ئەمەسلىكىدىلا ئەمەس. وەبەلكى مەسىلە چىن كۆڭۈل صداقەتلىك بىلەن اولكەنىڭ يېڭىلىنىشىنى خالىشىدا، مەسىلە - دۈشمەنى واقتىدا چارە دەپ بىلمەي ئۇنىڭ غا سەمىمىيەتلىك بىلەن عمل قىلىشىدا؛ مەسىلە - اولكە خلقىنىڭ خاطرجەملىكىنى وە ئۇنىڭ مىللىيتىنىڭ يېڭىلىنىشىنى چىن كۆڭۈل بىلەن خالاش وە خاھلاماسلىقتا، مەسىلە - چىن كۆڭۈل بىلەن اولكە تىنچلىقىنى ساقلاشنى خالاپ تىنچلىقنى بۇزۇشقا ئورونغانلارغا عملى چارە كۆرۈشتە، مۇستەبىد ئەن صرلار سۇيقەستىن ساقلىنىشنى تىنچلىقنى ساقلاپ

قلشنى سوزده «سەمىمىيەت» بلەن «ئومىد» قلمسيلا-
بزنك تنجلقنى ساقلاش ئوچون بر يريم يلدن
بيرى قيليواتقان حركتلريمز عملديكى سەمىمىيەت
نك دەليليدور.

ئوروش خوفى بى واسطه بزنك تۇريديغان
يريمزده بوليديغانلقيني، وه ئوروش موشو يەر
ديكى بزنك اولتوراقلق خلقنك ئوچاغلريمزنى
وەيرانچلغقا اليب باريديغان بولغانلقيني بلگەن
ئوچون بز هر كملەرنمو توليراق تنجلقنك ساقلينى
شى ئوچون جان دليمز بلەن ترشدوق. وەترش
ماقديمز. بز عكس الحركتچيلارنك سايلام باشلان
غاندن بيرى خلقيمزگه قارشى قاريتا قليواتقان وەحشيـ
لك تيررورلوق حركتلريگه كوز يومۇب اوزوەز
گه بولسا، بو يلقى فيورال ئايدن باشلاب قيلنـ
غان قوپاللق دوشمەنلك معاميلە اغواگر سوء
قصدچيلك، تيرورلوق حركت ئادەم باليسى چدايـ
غوسز حقارەتلەرگە قاريماي صبر قيلب نچە قيتم
بوزولغان تنجلقنى ساقلاب قالدوق. (قاتتق ئالقشلار)

هيلهمو بز خلقيمزنك خارلينشى
زارلينشى مثلسز ايزلشى، حقارەتلينشى
جبرلينشى، ريزالەتلينشى، ايستهزا ئيتليشى،
اولتوروليشى، قاميلشيـ
غا چداش بيرب صبر قيلب تنچلقنى ساقلاب
قلشقا بز كوبرەك ترشماقديمز. (ئالقشلار)

«خلق خاطرجمعليكى وه تنجلقى كم طرفيد
لدن بوزوالوب كيلواتيدو»؟ ديگەن سوئالغا جواب
تاپماق ئۈچون موشو اوتكەنكى بر ئيكى يلقى
تاريخيمز وه بوگونكى كونلەيكى ئەحۋالغا بر
نظر سالماي بولمايدو. ئالتاي ولايتيدە تنجسز
لق پەيدا بولغانيغا خيلى يللار اوتكەندن كيين،
ئيلى، تارباغاتاي خلقى قوزغالدى. ئيلى، تارب
غاتاي خلقى قوزغولوب بو ئككىكى ولايتدە
ئيلگرىكى چينيك حاكميتنى ئاغدوروب تاشلاب
اورنيغا خلقچيلق ئاساسيدا ماءموريەت لر تش
كيل قلنغاندن كيين ئالتاي ويلايت خلقيمو ئك
كى ويلايتكە اوخشاش يرليك ماءموريەتلەر
تشكيل قليب تنچلانغان ايدى.

كوب يللردين برى اوروش ويرانچلقيغادو
چار بولغان ئالتاي ولايت خلقيمو دهقانـچيلق
و چارواچيلق اشلرينى .ينا ترتيبكـە سليشقا
كيريشكەن ايدى. ئالتاي ولايتدە يالغوزلا عث
مان چيرەسيديكى بر تور كوم باندىسى بـلەن
اوزينى « خان » پاديشا دەب حسابلاب بولاك
چيلق اشلرينى داوام قلدوردى.

ساوادسز، ئاكسز عثمانني تربيەلەش مق
صديدە ئالتاي خلقى عثمانغا چولڭ كەشچليك
قليب ئالتاي واليسى قليب اونكغا يارده مگه و

اونى تربيه‌له‌شكه علم ليك ئاشكلق [illegible] اولكه‌مز
ده ئكوب يللر اشله‌ب تجربه ئالغان ئالتاى خلقى
نڭ سويېت ملوك رهبرلريدن يارده‌مچيلر بردى.

(ئالقشلر)

ئالتاى بتونله‌ى تنچلاندى. شو كونلرى بز
جاڭ وييه‌نجاڭنڭ راديئو ئارقيلق «بز چيگرا اول
كه خلقلرينڭ مختاريه‌تينى بريمز» ديگه‌ن سوزينى
ئانقلاب قورالليق قوزغالغان خلقلرنڭ مركز عس
كرلرى بله‌ن بولغان توقونوشلرينى توختاتدوق.
اما شو كونلرده تنچلقنى كوتوب احتياتسز يات
قان ئاقسو خلقلريگه عسكرلر هجوم قليب، نچچه
يوز ئاده‌منى جادوغا بيسب اولتوردى. بوننڭ
بله‌ن عكس الحركتچيلر انسانيتچيلكنى عادى قا
ئيده‌لرينى بوزوب بتون اولكه خلقينڭ قهرى-
غضبينى يانيمو كوچلوگره‌ك قوزغيغان ئيدى.
ليكن بتون اولكه خلقى بز اوروميچى شهري
ده تنچلق سوهبتنى باشلغينيمزنى ئانقلاب بزنڭ
سوهبتيمزنڭ نتيجه‌سينى تنچلق بله‌ن كوتدى.

تنچلق بتيمو، امضالاندى؛ تنچلق بتيم امضا
لينش بله‌ن بز بتيمنڭ 11 ماددسيغا، تولوق رعا
يه قليب بزگه اسير چوشكه‌ن گنرالالرنى (گو
سيلپك، گو سيجاڭ، تاو سيجاڭلار بله‌ن) مڭ
لىغان اسيرگه چوشكه‌ن سالدات ئه‌فيتسرلرينى قاي

توزوپ بەردوق. تنچلیق بتیم مضمونی بلەن تو
نوشقاندن کین یارکند و قەشقەر ویلایتلریدە
قوزغالغان خلقلرمو بتیمگە قوشولوب، اوز اختیار
لری بلەن قوزغولاڭنی توختوتوب قورال تاشلی
دی. لیکن عکسل درکتچلار جنوبدا اختیارەن
قورال تاشلیغان بو قوزغولاڭچیلارنڭ رهبرلری
نی (عید قاری، حسن حاجی، تورسون ئاخون،
توختی افندی. هاشم خویجاڭ و باشقیلارنی)
درحال توتقوزغا ئالدی. تا شو کونگچە اولار
نڭ دیریگی یوق. منا بو بتمگە فقط رعایە
قلمیغانلق و خلقنی اندیشەگە سالیب خاطرجمعی
لکنی بوزغانلیق ئەمەسمو؟ (بو توغرولوق
اوز وقتیدا یزیلغان ئیدی). مرکزنڭ وکیلی
جانڭ بو جانڭ جنابلری بز بلەن اوتکوزگەن سوه
بەتلرینڭ تولوسیدا و کینکی یازغان خطلریدە:
مرکزنڭ بەلگولیگەن «تنچلق، برلك، خلقچیلیق
اتفاقلق» دیگەن سیاستینی یوکسەل
دوروب شڭ جاڭدیکی هر ملت
قرینداشلار ئوچون ئوزون یللاردین بویانقی
سیاسی ئیزیلشنی یوقوتوشدین عبارەت دەیدو.
بزەو، موشو بر یرم یلدین بیری ئوتکەن واقیعە
لرنی ئەسلەپ، بوسوزلرنڭ صحتدی ئەیتیلیدیغان
لقیغا شە کلپندیغان بولوب قالدوق. بتمگە ادزا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قىلغان واقتىدا« شۇڭ جاڭدا سىياسى ساقچىلار يو قوتۇلىدۇ» دېيىلـگەن ئىدى، ئەمەلدە موشۇ سۆز نىڭ ئەينى ئەكسى بولۇپ چىقتى. بىزنىڭ ئۆلكـە مىزدە ھېچ قاچان موشۇ بىر يىرىم يىللىقىدەك مخفى سىياسى ساقچىلار كۆچلەنگەن وە فعاللاشقان ئەمەس موشۇ بىرىرىم يىللىقىدەك تەنبو، سىيبو لار فوق العادە حقوقلارغا ئىگە بولغان ئەمەس. ەـو شۇ بىر يىرىم يىللىقىدەك شەنجاڭ لار ئوستىدىن لەن جاڭلەر و فەيجاڭلەر نظارەت و زورلۇق قىلغان ئەمەس. بىتەمگە امزا قىلغان— واقتىدا« ئۆلكـو دىكى عسكر لار ئەڭ ئاز مقداردا قىلەر قىسقار تىلىدۇ»، دېيىلگەن ئىدى بىتىم امزا لانغان كۈندىن باشلاپ، بىزنىڭ ئۆلكوگە عسكر كۆپلەپ كىريىشكە باشلىدى. حتى ياپون جوانگىرلىگى نىڭ خدمتىدە بولغان خطاي خلقىنىڭمۇ، مرگزى حكومتنىڭمو، دوشمەنى بولغان- مانجو گوننىڭ عسكرلىرى پەيدا بولوپ قالدى. بوروندىن اقتصادى احوال اغىر بولوپ تورغان ئۆلكونىڭ ئەحوالى، نهايتى كۆپ دەرىجىدە بولغان عسكر لەرنى كوتورەلمەسدىن يەنىمو ناچار لاشتى.

اقتصادى ناچار خلق لەرنى عسكر لەرنىڭ زورلىق لىرى وە تالاشلىرى نتيجەسىدە جايلاردا خاطر جمع سىزلىكلەر پەيدا بولدى. كىچىلىرى بولاڭچىلىق

قلشنڭ سرتيدا كرەك كى ئلوزى بتون خلقنى قا
ريتب ئووب ئوچوق ئادەم ئولتوروش، ئشليريگە
كرشلنى. مسيلەن: كوموشلە2باليڭنڭ ئيتب ئولت-
رولوشى، ئاباد ئاچەسيلە بر ئادمنڭ ئولت-ور
لوشى تورپاندا سهرادين شهرگە كيلە يتب هرىب
شهرتيەيغاي لەنگەن ئادەمگەملتيق نەيزەسونڭ تقە
ليشيلدين بيكاردن بكار،تورپاندا2ئادەم ئوروش-وب
قالسائونى ساقچىغاتە ك- شوروشك-ەبەرمەى، دولت
عسكرلرينڭ ئيتشى، قاراشهر ويلايتدىكى وا
قيعەلار، داوانچيلكدە عيبسپر، توت ئيشە كچەنى
ئيتيشى نەنسەنگە كيتب بارغان قازاق عائليەنڭ
ئيتلشى وهكازالار هملە تەنبو، ليوبو، سيبو-
ئاتلىق حربى ئورونلارنڭ ئونلاب- يگ-ردەلەب
ضياليلارنى هيچ قانداق ئاساسسىزتوتوب قاماق
ئوروشلرى وباشقيلار. بونوڭ سيرتيدا خلق مجلسى
نى ئوقغا توتوش ئشلرى ملەنى ئافارتيش
ئويوشملارينى وەيران-قليشلري وە باشقيلار توغ
رولوق ئەيتب ئولتورمىسامو هەمە لريڭز بلسز
لەر بولارغا سوهبت يورگوز واتقان واقتيدىكى
بر مونچە مسئلەلر ئوستيدين قلنغان وعدلرنى
برسيمو، ئورونداليغانليغينى قوشسيڭزلەر ئەيتلغا
غان سوزلرنڭ قانچەرەك صەميمت بلەن ئەيتلغان
قيغا باها بيرەلەيسزلەر.

مەسەلەن : تىنجلىق صحبت ئوتكوزولوب تورغان
چاغدا « عدلیە و باشقا مەركزگە قاراشلیق، ئیدا
رەلەرنىڭ ئاپپاراتلىرىنى ئوزگەرتىش ئىشلىرى ئول
كولوك حكومت اختیاریدا بولودو » دېیلگەن
ئىدى. لېكن، بتىم امزالانغاندىن كېين اولكولوك
حكومت ئازچەلىك حقوقلارغا ئىگە بولالماي قال
دى. شوندا قتىمو بز مسئلەنى يەنە قوزغاب يورو
شنىڭ حاجتى يوق دەب بزنىڭ مەركز ئالدىغا
«ئولكەنىڭ مللي تەركىبى اعتبارغا ايلىنىب عالى
عدلیە كولليگىيەلىك بولسون، عالى عدلیە
كولليگىيەسىگە بر خەنسو بر ئويغور، بر قازاق
بر موڭغول، بر تونگان كىرگوزولسون، جايلاردى
كى عدلیە ئورونلارى يەرلىك خالقدىن تشكىل
قلنسون » دېيلگەن تكلىفنى قويدوق. بو تكلىفىمىز
نى سوزدە قبول كوردى. لېكن عمليتدە بوروز
قى عدلیە عملدارلىرى تولوق ساقلاندى. بو وە
علىگە وافا قلماغانلىق ياكى ئالدامچىلىق ئەمەس
مو؟! عمومەن عدلیە ئورونلىرى تا شو كونگىچە
بتونلەي ئوزگەرتىلمەي. عدلیە ئورونلىرىدىكى
قاراخور عملدارلار جايلاردا قانونسىز عاممەوى
قاماش اشلىرىنى داوام قلىۋوروب جايلاردا خاطر
جمعسزلىك بولوشقا سەوەبچى بولدى. اعلان
قلنغان جاڭ بو جاڭ جنابلىرىنىڭ بزگە يازغان خەتى بلەن

ھەمە كېزلەر ئوقۇنۇشتوگىز لەر. خطگە ئۆز واقتىدا
جواب بېرەلمەگەن ئېلدى شونداقتېمو خطنىڭ ئادم
عقلىنى ھەيران قالدورارلق جايلرى ئوستىدە ئها
يتى قسقىچە توختاب ئوتوشكە روخست قلىشىڭـز
لرنى ئوتونومەن. (گولدوروس ئالقشلار) جاڭ
بو جاڭ افندىنىڭ بزگە يازغان خطىنىڭ برجايىنى
ئوقوب بزنىڭ نهايتى تعجبلەندوق :«غولجە طرف اعضا
لرى ئوروملچىگە كېلىب قورقوتوش ئوسوللارى
نى قوللاندى . دېيشى بورىنىڭ -قويغا، «سەن مە
نى قورقاتدىڭ» دېگەنگە ئوخشاشلا ئەمەسمو.
(كولكە)؟! ئوروملچىگە غولجىدىن ئاللدى كەلگەنى
بولوب تورت حكومت اعضاسى و ئولار بلەن 11 خز
متچى باردى. پولىتسىيە تولوق بورونقى ئاپپاراتى،
عدلىيە تولوق بورونقى ئاپپاراتى، تورمىلر تو
لوغى، حربى ئورونلار ژاندارمىسى، گومىندانلق
ئولكە كامىتتى، بانكا، مالىيە، ساقچى ئورونلرى،
پوچتا ،تلگراف، تاموژنا حتى صحيە وە باشقا
ايدارە لر تولوغى بىلەن ئوز گەرمەي بورونقى
ئاپپاراتنى ساقلاب توروب، ئولارنىڭ ئوستىدە
غربى- شمالى، مديريتى توروب، تورت اعضاھمەنى
قورقوتوب سقىدى- دېگىنى بر كولكە ئەمەسمو؟!
اولكەدە بتم امضالانغاندىن كېين عكس
الحركتچى دەب نام ايلب ميدانغا چقب قالغان بر

ونچه كشيلرنىڭ خلق نفرتيگه اوچرب زالغاز
لقينى غولجيلدين بارغان وه كيلار اوستيگه يوك
ليمه كيچى بولدى. تور فاندا ناچه نشون خلقلدين تاياق
يه ب هايك الغاندين كين، كوچار خالقى سيعد احمد
موستيلدين عريضه بر گه نلدين كين. دوتمن خلقى
خادو كبا شنىڭ اوستيلدين شكايت قلب زار يغ--
ليغاندين كين، افرودچيلكي قازاق ضيالى
ياشلرى داديوالڭ اوستيلدين زار قاقشاب شكايت
قلغاندين كين بولار اوزلرىلدين -- اوزلرى
مشهور » بولوب قاليدىمو ؟! ياكى عكس
الحركتچيلر ياخشى ئادملر قتاريغا جوفالڭ گاش
نى قوشماقچى بولامدو ؟ ئانداق بولسا اونكيگه
شلڭشىسەى اوجك شين لرنى قايتپلدين بتونلەى
عملدارلارنى بلەن ايلب كليش كيردك ئەمەسمو ؟
عكس الحركتچيلر بورونقى اولكيده ايشلگەن
عملدارلرينى تولۇق ساقلاب قلب يڭگى سياستي
نى يور گوزمه كچى بولغانلقلرىدا نتيجسيده او
لارنىڭ سياستى بحرانغا اوچريدى. (ئالقيش)
ئاساس سببنى ئەنه شوندوكلدين ئيزده ش لازم .

. مستبد ظالم عملدارلار واسطەسى بلەن حر--
گيز خلقچيلق-سياستينى يور گوزوب بولمايدو.
ينه شنى ياخشى ئەسلده توتوش كيره ككى،

خلقیمز باشلریدین نوختالپنب یوگەن سیاپنشقا
هیچ واقتدە بوی بەرمەیدو . (قاتتیق ئالفش-
لار) بزنڭ جنوب صفریمزدە ئاقسو، یەرکند،
خوتەن ولایتلریدە ایچلغان مجلسلردە خلقلر-
نڭ بر ایغز خلقچیلق روحیدیکی بەرگەن تک
لیفلری اوچون ئایاق -- قوللری سوئلوروله-
غانلغا قدر کالتەکالەنگەنلیگی، جنوب صفریگە
قاتناشقانلارنڭ کوز ئالدیدین اوتدی. مثلا :
داقسودا سامساق دیگەن کشینڭ شاگجاك اوسە
تیدین شکایت قلغانلیغی اوچون اورولوشی، ئە
اڭاندیکی مجلسدە بر یاش « بتم اجرا قلن-
سون » دیگەن سوزی اوچون اورولوشی، یار-
کندە 39 ناحیەلك کیشەش اعضاسیدین31 نڭ
شهردە تورالمای قچب یوروشی، خوتەندە «محمد
امین ئوتکوزگەن سایلام توغری» دیلگەن سو
زی اوچون عبدالعزیز قاری، محمدالدین حاجی
دیگەن کشیلرنڭ اورولوب ئایاق قوللری سوئلو
رولوشی بولارنڭ هەمەسی بزنڭ کوز ئالدیمزدا
اوتکەن فاکتلار دور . یازساق بر داستان بو
لارلق مثال کلتوروش ممکین ؛ ئامما بارلـق
ایش هەمەگە معلوم بولغانلقدین بو شو هم
کفایە بولار دەب اویلایمەن .
ئەمدی اولکولوك حکومت ترکیبینڭ اوز

گوروش مەسىلەسىگە كەلسەك مسعود افندىمنىڭ
رەئىسلىگى توغرولوق خلق ئاوازىغا قولاق سېلىش
سالماسلىق، مركزنىڭ ايشى ؛ لېكىن بىز تەركىبى-
گە كىرگەن اولكولوك حكومت طرفلرىنىڭ كلى-
شىش نەتىجەسىدە تەشكىل قلنغان قوشما اولكو-
لوك حكومت ايدى. ئو، ئولكولوك حكومت سوزسز خلق
حمايەسىگە ئېگە حكومت ايدى .

ئو ئولكولوك حكومت ايغر وضعيتلەردە بول-
سىمو، اوز ئىشىنى اوتەب كېتب بارغان اولكو-
لوك حكومت ايدى .

اولكولوك حكومتنىڭ رەھبرلىگى بىز طرف-
نى خبرىمز بولماسدىن تصادفى اوز گوروشى-
وە اوز گوروش بلانلا، خلق بىرلىگىنى تامىن
ايتەلمەيدىغانلىغى بلىنگەندىن كېين البتە بزاوز
لاق حكومتكە كىرەلمەيدوق (ئانقشلار) بىز كىرمە-
گەن اولكولوك حكومت بىز كىرگەن اولكولوك
حكومت ئەمەس. ئەگەر مركزنىڭ بزنىڭ اولكىمىزدە خلقچى-
لقنى چىن كوڭلى بلەن يورگوزوش مقصدى
بولسا، هەم مسعود افندىمنى اولكولوك حكومت
رەئىسلىك وظيفەسىدە كورگوسى كەلسە ئاز-
گە قلەر كوتوب توروب، مسعود افندىنىڭ نام زا-
قالغان اولكولوك حكومتنى قايتا سايلاش ملەتىـ
دىن سايلام واقتىدا مىلدانغا تاشلىسا مسعود افند-

لەيدىكى خلق ھمايەسىدە ايكەنلىكىنى سايلام نە تېجىسى - كورسەتمەسمىدى ؟ ! بو بىزنىڭچە خلق چىلىقا قارشى پوزيتسىيەدە بولوب صەمىمىيەتلىك بىلەن خلقچىلىق سىياستىنى ھەملگە ئاشوروشنى ئىزدى يىگەنلىكدور .

كېڭەش مەجلىسىنى كىيىن ئاچقوز مىغانلقى بوتون اولكە خلقىگە معلوم بولوب توروب، اونىڭ ايچىل مىغانلقىنى بىزگە دوشگەشكە ئورونوش - اول كولۇك حكومت رەھبرلىكىنى اوز گەرتىش نىتى جەسىدە اوچرىغان بەھرانىنى اقرار قىلىشدىن باش تارتش وە ئىزا تارتشنى يېشقا ئورونوشدىن عبارەت ئەمەسمو؟ موشو يىلنىڭ 25- فېورال كونى عكس الحكر كتچىلەر اوروەچىدە اولكولۇك حكومت اعضالرىنى قورغان ئىچىگە قاماب ئىلىب فاجعەلىك واقعە توغدوروب، بوتون اولكەدە او روش اوتىنى يقشقا قل .قالغانلقى ھېچگە مە لوم ئەمەسمىدى؟

٦ — مارت كونى اوروەچى شھريدە بىزنىڭ قطعى قارشىلقىمىزغا جمعيت تنجلقىنىڭ مسئول يەتىنى اوستىمىزگە ئىلىب تورغانلقىمىزغا قارىماس دىن قاتتق حربى حالەت اعلان قىلىب، مركزنىڭ عسكرلرى اوروەچى خلقىنى تالىغانلقى حتى ئولكولۇك حكومت معاوين رەئىسى بولغان

ئۇيغۇر كىتاب تورېكتى
www.uyghurkitap.com

کیشنینگ برئاوملتقینی تاتیب ئلیشی اغوا حرکت
دەب تونولمامدو؟ عکس الحرکتچیلەر بزتوزولوب
قالار دیگەن اومید بلەن ئالتای والیسی قیلب
بەلگولیگەن عثمان باندیتگە خائنلق تخت
وعدیسینی بیرب، عسکر و قورال بیرب، ئال-
تای ولایتیگە بو یل کوکلەمدە هجوم قیلب
ئالتای وە قوبوق خلقینینگ مال مولکینی تالیغاز
لقدن، عذابلانغان ئالتای خلقینینگ باندیت عثمان
نی ئالتایدین هایداب چقارغانلقیدن وە او واق
عەنی تکشوروش اوچون، ایبەریلگەن برهان
افندی معاون رەئیس، تینجلقنی قوغداش عس
کرلەر شتاب باشلیغی دالڭبی گاڭ، معاون ناظر
رحیم جان وە قازاق اویوشما رەئیسی قاسمجان
افندی. ئاقان افندیلەر تەکشوروش نتیجەسی
دە چقارغان خلاصەدن حکومت خبرسزمیدی؟ او
روش اوتینی یقشقا اورونغان کورەڭ ملیتاری
ست عکس الحرکتچی عنصرلرگە چارە کورولدی
مدی؟ بو قیتممو، هیچ نرسەدن هیچ نرسەیوق،
هیچ قانداق خبرسز تنچ تورغان ئالتای ولایتیگە
قوراللق هجوم قیلب هیچ قانداق احتیاتسز، تنچ
تورغان و ساقلانمیغان ئالتای ولایتینینگ بر قس
مینی عکس الحرکتچیلار طرفیدن قوراللانغان
عثمان باندیتنینگ باسقونچیلقی بلەن بولاب تالیشی وە

تنچ ياتقان ئادەملەرنى اولتوروش ئوروش اوتىنى يقش
قائوورونغان اغوا-حركت بولماي نيمە بوليدو؟ بولار
عسكرلەرنىڭ، سياسى ساقچيلەرنىڭ وە عدليە اورونلرى
نىڭ جمعيت خاطرجمعلكىنى بوزوشىدىكى كچيك فاكت
لرى. بز تنچلقمزدا كيرەسى باشلانغاندىن بيرى يە
نى 1945-يل 10-اوكتەبردىن باشلاب زادى قورالليق حر
كت قلندىمو؟ ياكى قورالليق حركت تاشقا اورونلدوق
مو؟ دليللك فاكتلەر: مستبد عنصرلەرنىڭ يا قريغان «تن
چلقى» عكس الحركتچيلەرنىڭ يوگەنسىز زورلوق حر
كتلرينى محافظت قليديغان وە مركز عسكرلرينىڭ
مخفى سياسى ساقچيلارنىڭ وە هم فاراخور،
سود عملدارلرينىڭ خاطرجمعلكىنى وە تنچلقنى
ساقلايديغان «تنچلق» ايكەنلكىنى اثباتلماقدا.
تەتور حركتچيلەر اولكولوك حكومت رەئىسلكى
گە مسعود افندم بولغاندىن كيين بوتون اول
كە خلقچيل اربابلرينى بتمنى حيمايە قلغوچى
خلقچيل زاتلارنى «بولارنىڭ اولكونى جونگگو
دن ئاجرىتش مقصدى بار» ديگەن تهمت بلەن
يالغاندىن ئەيبلەب الغار فكرلىك خلقچيل عنصرلر
نى يوقاتماقچى. خلق ئاراسيدا ئوچوق تيرور
يورگوزوب خلقنى يورەك ئالدى قلماقچى؛ خلق
نى حقوقدىن كيچشكە مجبور قلماقچى بولودو.
بز بتمگە امضا قلشيمز بلەن بوتون اولكو

نىڭ جوڭگو دائىرەسىدە بولوشىنى اقرار قىل
لىدوق. بوتون اولكە خلقى شو جىملەدن اوزىنى
مستقل شرقى توركستان جمهوريتى دەب اعلان
قىلغان دائىرەدىكى (3ولايەتدىكى) خلقلەر بو بىتىمگە
راضى بولماغانلىقىنى بىلدوروب بىتىمگە امضا قىلغوچى
وكىللرىنى تولوق حمايە قىلىشقا كىرىشتى. (آلقىشلار)
لىكن بىتىمگە راضى بولوش دىگەن سوز اولكە
لە ياشىغوچى اويغور، قازاق، موڭغول، تونگان
و باشقا خلقلەرنىڭ عصرلەر بويىچە موجود بو
لوب كەلگەن ئانا - بوۋالارنىڭ عرف-عادەتلىرىنى
ئاناتىلىنى وە مىللى حقوقلرىنى يوق قىلىش؛ خلق
چىل ئەركىنلىك حقوقلاردن واز كىچىش دىگەن
سوز ئەمەس: وە بەلكى بوتون اولكە بويىچە
حقيقى خلقچىل سياستنى يورگوزوب هر ملت
نىڭ مىللى مدنيتىنى كوتوروش اقتصادى ئەھوا
لىنى ياخشىلاش يولى بىلەن عملىيەتدە ملتلەر برا
برلىگىنى تعيين ايتىش دىگەن سوز ئىدى.

اوچ ولايت خلقى اوزىنىڭ ئورومچىگە ئىوەت
كەن وكىللەرىگە بىتم بويىچە بوتون اولكە خلق
لرىگە بىرلگەن سياسى اقتصادى حقوقلرىنى
عملگە ئاشوروشدا ئىچكى ئانىش - تارتىشلارغا
قان توكوشلەرگە يول بەرمەي فقط تىنچلق يو
لى بىلەن ئىش ايلەپ بېرىشنى تاپشورغان ئىدى.

شونڭ بلەن بللە ليكن اگر مركزى حكومت بتە
نى اورونلىيمسا قورال كوچىنى ئشلەتسە ئو وا
قتدا 3 ولايت خلقى اوز ينڭ قولغا كەلتورگەن
خلقچيلق ئەركينلك حقوقلارينى ساقلاش اوچون
بر تامچا قانى قالغونچەلك كورەش ايلب باريش
قا مجبور بوليدىغانلقى توغرولوق اوختورغان
ئيدى. (گوللوراس ئالقشلار)

بتم عملگە ئاشميغاندن كين خلقچيلق، ئەر
كينلكلەر اورنيغا خلق اوستيدن تيرور سياستى
يورگوزولوشكە باشليغاندن كيين ئزنگلدنمو تولا
تنجلق بتمگە امضا قلغان خلق وكيللريگە تنجلق
بتمنى ئوزگەن 3 ولايتكە **قارشى** اغوا حركتـــ
لرينى ئوچوقدن ئوچوق باشليغاندن كين بوند
اق مستبد سياستنڭ مسئوليەتينى البتە بز
اوستومزگە ئالالماس ئيدوق. تشكيل قلنغان اغ
والردن باشقا يەنيمو چوڭراق اغوالار بولوش
احتمال ئيدى. شونڭ ئوچون اغوالرگە يول
بەرمەسلك ئوچون بز قايتتوق. (ئالقشلار)

عكس الحركتچيلار ئەركين 3 ولايت دائيرە
سيدە ئيلى انقلابيدن بوروقى ئحوالنى باش
قيدن تيكلەشكە ئورونلدى. اولار 3 ولايت خلقى
نى قايتدن قول قلشقا ئيزديلدى. اولر 3 ولايتدە
ينە مستبد سياستينى يورگوزمەكچى بولدى.

ـــ اگر عکس الحرکتچیلەر تارباغاتای، ئالتای
ولایتلریدە ئیلی انقلابیدن بورونقی ئەحوالاتنی
ینە اورناتماقچی بولغان بولسا، ئولەر کوپ یڭلـ
لشقان بولیدو. چونکی 3 ولایت خلقی انقلابدن
بورونقی حالەتنڭ ینە تکرارلنشیگە هرگز راضی
بولمایدو. یالغوز 3 ولایت خلقی ئەمەس بوتون
اولکە خلقی ئیلی انقلابیدن بورونقی بوتون
حالتینی یاکی باشقا یتە ولایتدیکی حاضرقی حا
لەتنی ساقلاپ قلشینی هرگز خالیمایدو. اگر
ئوشقا جدیرەك قاریساق یالغوز 3 ولایت اوچون
ئەمەس بلکی، بوتون اولکە بوییچە بولیدیغان
حالەت بتمنڭ ماددەلریدە ئوچوق کورسوتولگەن
ئیدی. ئەمدی بزنڭ اوتموشدیکی تاریخیمز کیینـ
کی واقتدا خلقچیلق سیاستنی تورموشقا ئاشو
روش اوچون قلغان کورەش تجربەمز بزگە
خلقیمزنڭ برلك توغینی مەحکەم توتوپ بو یول
دا ئاستا یدیل قینچیلقلارنی باشدن کوچوروش
کە توغری کیلشنی یاخشی بیلیپ، ملتلەر اتفا
قینی مستحکملەپ اولارنڭ بر-بریگە ئیشینش وە
مصبەتینی ئارتدوروپ ملتلەر ئارا دوستلوقینی
چیڭتش نتیجەسیدیلا هر ملت اوزینڭ ئازادلقینی
تعمین ایتەلەیدیغانلقینی کورسەتدی. مالیە انتظا
مینی قاتتق رعایە قلیپ اقتصادیمزنی مستحکملەمە
لەش کیرەك. اگر بر طرفدن عکس الحرکتچی

لار اولتىدە ملتلەر ئارا ئاممى ضدیتچیلك اوتینی
يقشى مەنسەپلەر توشوب قالغان بورونقى عمل
دارلار بىلەن يىڭى خدمتكە اولتورغان خدمتچى
لەر ئاراسىدا قارىمو-قارشىلىق توغدوروش، خلق ئا
راسىدىن سىقب چقرىب تاشلاغان مستبد عنصر
لارنى قورالىق كوچ بىلەن حمايە قىلىب ئولەرنى
خلققە قارشى قويوشى، ئى سەنچىلەرنىڭ قصدەن
واقتىدا پولىنى قايتورماسدىن اولارنى ملك
ئىگەلارىگە قارشى قويوشى، ممكنقدر ياشلار
بىلەن قزلار اوتتورسىنى بوزوش علاجى بول
سا ئانا بىلەن بالا ئاراسىنى بوزوش، ئش قىلىب
بولگونچىلك سىلشقا امكانيەت تاپقان جايدا بو
لوش، بوزوش 7 ولايت خلق ئاراسىدا 3 ولايت
خلقىغە قارشى فتنە اغوالار تارقتىب 7 ولايت
خلقىنى 3 ولايت خلقىغە قارىمو قارشى قلشى،
ممكىن بولغان تقديردە اوز قولىمز بىلەن ممكىن
بولمىغان تقديردە اوز قولىمزنىڭ داللىسىغا كرىب
ايلب اولكەدىكى ملى ئازادلق حركتىنى بوغوب
تونجوقتوروش وە اولكەدە ملى ئازادلق حركتت
ئوچوغى بولغان 3 ولايت خلقىدىن انتقام الىشى
بوتون اولكە خلقلرىنىڭ ئەركنلك تاياچىسى بو
غان 3 ولايت خلقىنىڭ ئەركنلگنى يوقوتوش ئشل
لارىنى ئاساسى مقصد قىلىب پلانلىق حركت قلى
واتقان بولسا 2نجى طرفدن اولكەدىكى رسمى

رەھبەری اورونلاردا اولتورغان اربابلار اول وەتەنىڭ اقتصادی احوالىنى ساغلاملاشتوروش اوچون هیچ قانداق چارە قوللانمای خرابلاشقان چیقیشدەن اولكە اقتصادیینىڭ یەنیمۇ چوڭراق یمیرلشیگە سەبەبچی بولدی. بز اول وەتەنىڭ اقتصادی ئەحوالىنی یاخشلای ئوچون بودجەتنی ساغلاملاشتوروش پول ایلەش ئشلرینی ساغلاملاشتوروش قەغەز حساپتە یاساش سیاسەتیگە احتیاج قلش، تعمیرلەنمیگەن پوللرنی چقرشنی توختوتوش، خلقنی خورەوشینی گادایلاشتوروپ كەتیپ بارغان ئنیوالیمیە كیسەلیدن قوتولوش چارەلرینی قلش مسئلەلرینی قوزغیغان بو مسئلەلر اوستیدن هیچ قانداق عملی چارە كورولمیگەنلیگی توغرولوق ئەچینیپلا توبوشقا توغری كلیدو.

مركزی حكومەتنىڭ اولكە اقتصادیتنی یاخشیلاش بویچەدیكی چارەلرینىڭ 1 نچی قسمدی اقتصاد مسئلەسیدە هیچ قانداق چوشنچیسی یوق بر ئادەمنی اول وەتەنىڭ اقتصادی ایشلارینی باشقوروشقا ھوپلەش بلەن باشلادی. پول ایلەش ایشلرینی ساغلاملاشتوروش چارەلری تعمیرلنمیگەن 200 000 دوللرلق شنجیاڭ ئاقچەسینی چقرشدا اوروندیش بلەن باشلادی. ئیسكنزلاردە بار. ئالدنقی بیل سنتابردە ئابلاردا بز [illegible] ئنسیە یولی خلرلنى، خلقنی بولاپ گادایلاشتوروديغان

يول دەپ قاتتىق قارشى تورشىمزنىڭ نەتىجەسىدە 200 دوللارلىق ايانشىدا چىقارلغان پولنىڭ چەكلەنـ گەن بىر مقدارىنى قبول قلشقا شو نايىدا چىقـ ـارلغان 200 دوللارلىق پولدىن باشقا 200 دوللار لىق پولنى مەجبورى چىقارماسلىققا 500 دوللارلىق پولنى بىتون لەي چىقارماسلىققا اولكەلىك حكومت مجلسىدە قارار قبول قلىنغان ايدى حاضرقى كوندە حكومتنىڭ شو قارارىنى بوزوپ ملياردلاپ 200 دوللار، ملياردلاپ 500 دولـ لار ايسملىك كاغذلارنى الىپ شقا باشلاپ يالغوزلانىڭ نەتىجەسىدە (قوروق كاغذ پەلگو) حسابىغا بىتون اولـكە اقتصادىنى قوروپ خلقنى كوپ -- كونـدوزى قارىتىپ توروپ بولاپ گادايلاشتوروشقا كرشدى.

بو يول بلەن 7 ولايتنى اقتصادى وەيرانچىلىقـ ـقا قاراپ ايلىپ دەگىش بلەنلا چەكلەنمەي 3 ولا يت خلقىدە وەعدە قلغان خراجتنى بەرمەسلىكنى اقتصادى بوغوش يولى بلەن، اشچى، خزمتچى وە عملى قسمدا زاريسىدا (اولارنىڭ اوز خياللريچە) قاراريلىق توغدوروپ بولگونچىلىك سىلىشقا شرائط توغولارمەكچى ب اويلىدى. اولكولوك حكومـت رەئيسى اوز گەرگەندىن كيين 3 ولايتكە هـيچ قانداق خراجت پول بەرمەسلىكنى توغرولوق رسـ ـمى قارارقبول قلدى.

حقيقتدە اقتصادى سىقىش باشلاپ 3 ولايتدە

هېچ قانداق تەئثىر يەتكوزەلمەيدى دەپ ئيتالمايـ
مز، لېكن دوشمەنلىك حركتىنىڭ حيلەسىنى توشەنـ
گەن 3 ولايت خلقى چاپسانلقدا صفر برلەككە
كېلب بر ئاز اقتصادى قربان برىشكە راضى بو
لوب احوالنى توزەپ ئالدى (ئالقشلار)

بز 3 ولايت اقتصادىنى بر ئاز يولغا قويـ
غان بولدوق . لېكن اوروەچىدە چقرىلىۋاتـقان
پاخال پولنىڭ 3 ولايتكە تەئثىرى يەتمەيـدو دەپ
ئيتالمايمز، اونىڭ تەئثىرى تا شو كونگىچە دوام قلماقـ
دا. اونى اوروەچى بلەن غولجا بازار بهاسىـنىڭ
فرقىنىڭ اوز گوروشىگە قاراپ بها بەرسەك چوشو
نەلەيمز . مثلا: ياز ئايلرىدا غولجا بازارلرىنىڭ
نرقى اوروەچىگە قارىغاندا اون12 حصە، گوش 5
حصە، كومور 10 حصە ئەرزەن بولغان بولسا، حا
ضرقى كوندە او فرقنىڭ بر ئاز كەمەيگەنلىكىنى
كورومز . موشو كوندە غولجىدا اوروەچىگە نسـ
بتان اون 8 حصە، گوش 3حصە، كومور 5حصەلا
ئەرزەنلىك فرق قلىدىغانلقى كورونمەكدە . مـنا
بو سلىشتورما اوروەچىدىكى انفلاتسىيە كېسەلىنىڭ
زەهىرى تاثر يەتكوزىدىغانلقىنى اثباتلايدو. بزدە
بو يل حصول فوق العادە ياخشى بولدى . كوز
كەچ كەلدى . خلق ئاشلقنى تولوق يغىشتوروپ
ئالالىدى. مال نهايتى ياخشى قشقا كردى . اونداق
بولغاندن كېين بازار بهاسى حاضرقى كوندىمو

ئەرزانچىلىقراق بولوپ، اوروم‌چى بازارىنىڭ اوسىش
شى (بز اوروم‌چيدىن ئاقچا ئالماغاچقا) غولجىغا
هەچ قانداق تاثىر يەتكوزەلمەسە بولور ايدى.
امما تاثير يەتكوزووالدى. بو ئىشنىڭ سەببىنى
چوڭقورراق اوگونوپ، بونىڭغا قارشى چارە قىل
مىساق بولمايدو (قاتتىق ئالقىشلار).

امدى اوز يەرىمىزنىڭ اقتصادى مسئلەمىزگە كىلەيلى
لوق: انسانيەت جمعىيىتىنىڭ تارىخى، تېخى بىرەر دو
لەتنىڭ قەغەز حسابىغا اوزون مدەت عمر كوچوروپ
ياشىغىنىنى بىلمەيمىز. ساغلام بودجىتى بولمىغان،
كرىيى. چىقىمىنى قاپلاپ ئاز — ماز ئاشمىغان، يال
غوزلا قەغەز حسابىغا ياشىغان حكومت نهايتى
چاپسان واقت ئىچىدە اقتصادى حالاكەتكە يولوقو
دو. شونىڭ اوچون اگر بز 3 ولايت دائىرەسىدە
قولغا كەلگەن ئەركىنلىك حقوقلرىمىزنى ساقلايمىز
دىسەك، الڭ اووەل 3 ولايت اقتصادى احوالىنى مس
تحكەملىشىمىز كرەك بولودو. اقتصادى احوالنى
مستحكەملەش دىگەن سوز، يوقورى اورونلار
نىڭ چىقىروپ بەرگەن اقتصادى پلانىغا تولوق
عمل قىلىپ، ماليە انتظامىنى تولوق ساقلاش دىگەن
سوز بولودو. ماليە انتظامىغا تولوق رعايە قىل
ماسدىن تۇروپ، اقتصادنى هرگز مستحكەملەپ
بولمايدو. جايلارنى تەكشوروش نتىجەسى، جاي
لاردا اقتصادى اىشلارگە سوست قاراشلىق ماليە—

انتظاديغا تولوق رعايه قلماسلق اشلرينك بارلغينى
كورسه تدى بز حاضرقى كونده اولكه لوك
حكومتدين هيچ قانداق نه رسه ئالالميدوق . 11 —
12 ملك عسكرصفديكى اوز يمزنلك بالالريمزغا
تاماق — كييم بريشيمز كيرك . 3 ولايت خلقنى
چيلرينك ئايلق معاشينى بيريشيمز كيرك . مل
نى ئاقارتيش ئشلريگه بارلق اقتصاديمزنى ئوچلدين
بريني صرف قلاقديمز . بوننك سرتيدا باسمچيلار
دن ويرانچيلققا ئوچريغان ئالتاى ولايت خلقيغه
ياردەم بريشيمز كرەك . بولارنلك هممسيگه اقتصاد
كيرەك . حاضرقى كونده 1944 - يلغا نسبتا يريم ح
صەسيلق ئالماقديمز . حاكملريمزنلك سانقن قاريغانلي
قى نتيجەسيدە 1947 - يلننك سليقى شو يلنك
ديكابر ئايغا قدر توپلانميغان : بو نيمه اح
وال ايكەن ياكى خلقيمزبەرەلميمز دەملو تەك
شوروب كورەيلوق ، دمب جايلارغا ئادم چقار
غان ايدوق . خلق ئاريسيدا توشەندوروش اشى
اوتكەنديين كيين شونچه وقتدن بيرى توپلان
ماى كەلگەن سيلق خلقنلك اوسنون روح بلەن
تهايتى قزغنلق بلەن سلقنى تاپشوروش نتيجەسي
دە 5 — 6 كوندە سيلق ئاساسەن توپلوندى
بولدى . منا بو اش حاكملريمز اوز وقتيدا
اقتصاد مسئلەسيگە هيچ قانداق دقت قلميغانلق
لرينى اثباتلايدو . بو اشقا همه حاكملەر اوخشاشلا
سوستلوق قلدى دەب ايتالمايمز . ئايريم ناحيه

لەر اوز وقتدىن حركت قاب كەلگەنلرى يوق ئەمەس . مثلا: ايلى ولايت چلپەتزە حاكيمى محمد حاجى ناكام ياخشى حركت قالغان ليكن شونداقمو يتەرلك ئەمەس .

امدى بز عكس الحركتچيلرنك بوزغونچيلق اغوا حركتلريگە يول قويمايمز ، خلقيمزنك تنچ حيات ، خاطر جمع تورموشينى استا يديل مستحكم ساقلايمز ديساك عكس الحركتچيلەرنك اقتصادى دعاصردنىدن غلبەلك چقشيمز لازم بو ئودو . بونكدين غلبەلك چقشيمزغا شك يوق ليكن هيچ غلبە اوز - اوزيدين كەلمەيگەنمدك اقتصادى اوتوقمو اوزلكيدين كەلمەيدو . او نى تشكيل قالاق كيرك . كورش نتيجەسيدە قولغا كەلتورماك لازم . اقتصاديمزنى مستحكمـ لەش اوچون ماليە انتظاميغا قطعى بوى سنـ ـوب و حكومت سرمايەسينى چاچماسلقى بر تيـ ـپن بولسيمو اوز وقتيدا يغيب اصرافچيلقغا يول قويماى امكانيت بار يردە تجەش يولى بلەن بودجيتەيزنى ساغلاملاشتوروشيمز لازم بوليدو . منا شو واقتـ ـيدلا اقتصاديمزنى مستحكەملەشكە بولودو .

محنت انتظامىنى مستحكەملەب، اش اونو
مىنى ئاشوروش كېرەك

اگر بز بوگون ئاساسى وظيفە دەب 3ويلايت
اقتصادىنى مستحكەملەش وظيفەسىنى قويىدى
غان بولساق، بو وظيفە نى بىجرىش او چون
بەلگولوك قايدەگە تولوق اطاعت قلىب، بـــەل
گولەنگەن ترتيبنى قاتتق ساقلىماي بولمايدو.
مەنا شو بەلگولەنگەن قاعيدە، بەلگولەنگەن تر
تيب دەب — انتظامنا ئېيتىريب انتظام بولماي
توروب، هيچ قانداق مقصدكە يەتكىلى بولماي
دو. انتظام بولميغان جايدا هيچ قانداق ئشدا
اوتوق بولودو دەب ايتقىلى بولمايدو. انتـــظام
بولميغان عسكر هر دائىم مغلوبيتكە اوچـــراي
دو. قازانغان غلبە انتظام بوزولغان واقتدا مغ
لوبيتكە ئايلىنىب قالىدو. قازانغان غلبە انتظام
بوزولغاندىن كېين مغلوبيتكە ئايلىنىب كەتكەنلىك
لرى توغرولوق نورغونلىغان تارىخى مثاللارنى
كەلتوروش مومكىن. مەن بزنىڭ دىنى تارىخىمز
دىن بر مثال كەلتوروب اوتەى. خبرىگىزلاردا
بار: اخمد محاربەسىدە اسلام عسكرلرى غلبە
قازانغان ايدى. لېكن رسول اللەمزنىڭ عبدالله
بن جعفرنى امير قلىب قـــويغان 500 مقدارى
اوستا مرگەن عسكرلرى « غلبە قايسى طرف

لە بولمیشون اورنیدن قوزغالماسلق کیرەك »
دیگەن امیرنی بوزوب، انتضامسزلق قاغانلقلاری
نەتیجەسیدە مغلوبیتکە اوچریدی. رسول الله مز
مجروح بولدی. مبارك چشلرینی سوندوردی .
70 کشی شهید بولدی. دوندن تاشقری توای
تي نورغون کشی مجروحلاندی. شهیدلر اچه
دە رسول اللهمزنك عمر — مشهور بهادیر حم
زەبن عبدالمطلب، عبدالله بن حجش، مصعب
بن عمر، حصه بن ابی و باشقیلار بار ایدی —
دەیدو.

منا بو تاریخی سابق انتظامنك قانچیلك مهم
اهمیتکە ایگە ایکەنلیکینی کورسوتودو.

انتظام اختیاری و مجبوری بولودو. اگــر
خزمتچی اوز اشیگە جدی قاراب انساب بلەن
صداقتلك بلەن اوستیگە یوکلەنگەن وظیفەنی
ئاڭلق یوسوندا بجرسه، او، ئالدیغا قاراب ماڭ
غان نشانیسیگە چاپسان یتیدو. بو اختیاری ان
تظام برلودو. شونك بلەن بللە جمعیت و حکو
مت اشلرینی اوز واقتیدا و صفتلك بجرلیشی
اوچون قاتتق محنت انتضامینی ساقلاش، خلقی
مز طرفیدن بزنك اوستومزگە یوکلیگەن مقدس
وظیفەلرنی ئاتقوروش الڭ مهیم شرطلرنك بر
سی بولیدو. محنت انتظامی یوق جایدا بجریل

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ندی — ددب حسابلیغان اشلرنڭ نتیجەسی، توبەن بولودو.

محنت انتظامی پوختا بولسا، اشیمزنڭ ناساسی پوختا و چداملق بولودو.

محنت اونومی محنت انتظامیغا باغلق بولودو. خزمتکه بلگیلنگەن ساعتلده کیاب، ساعت پونگەنده قایتش بلەن محنت اونومینی اوستوروب بولمایدو.

خزمت واقتیدا اوز اشی اوستیده بولوش محنت انتظامینڭ مهم شرطلریڭ برسی بولودو لیکن محنت انتظامینی مستحکملشنیڭ ناساسی مقصد محنت اونومینی اشرتدوروشدن عبارت بولودو.

نایریم جایلاردا محنت انتظامیغا رعایه قلماماساق، خاهلیسا اشقا چقیب، خاهلیمسا اشقا چقماساق، خزمت واقتلریدا توی — تماشیلارغا کیتب قیلشاق، خزمت واقتیدا اوغلاق تارتشاق، اش، واقتیدا خزمتچیلار بر — برسینی ضیافتکه چاقرش اوخشاش بزنڭ اشیمزغا بتونلەی توسقونلوق قلیدیغان احواللار بولدی. اگر بز خلقیمزگه خزمت قلیدیغان بولساق، اگر خلق اوچون خزمت قلیمەن دەیدیغان بولساق بو کمچیلیکلاریمزنی توزوتوشیمز لازم. شونوڭ

اوچون كەلكى ملتنى سويسە، خلقچيلق اركنلكيمزنى مستحكەم ساقلايمەن ديسە، محنت انتظامنى مستحكەملەب، محنت اونومينى ئارتتوروشقانى تريشيش شرط بولودو.

دولت ئاپپاراتلرينى، مستحكەملەب سياسى
سەزگورليگيمزنى كوچەيتيش كيرەك !

ينە بر مهم وظيفە اكر بز قولمزغە ئالغان خلقچيلق ئەركنلك حقوقلريمزنى مستحكەم ساقلاب قاليمز ديسەك، خلقمز كوچينى برلەشتوروديغان، تيليگينى مركزلەشتوروديغان، خلقيمزنڭ خلقچيلق حاكميت اورونلرى بولغان اداره ئاپپاراتلرينى مستحكەملشيمز لازم . شو ئەرسينى ياخشى چوشونوش كيرەككى : خلقچيلق سياست ديمەك: خلقنڭ ئەركينلك حقوقلرينى استبداد تجاوز چيلقيدين ساقلايدغان مركزلەشكەن اورنى يوق ، حاكميتسزليك كشيلك جمعيتى - ديگەن سوز بولمايدو . عكسنچە خلقنڭ قوليغا اكەلتورگەن حقوقلرينى مستحكەم ساقليالايديغان هر قانداق تصادفى حادثەدين ساقلينشقا قادير بولغان مركزلەشكەن حاكميت اورنى بولودو ديگەن چوشەنچيدور . ئەگەر ده خلقچيلق ئەركينليكلرينى جمعيت خاطرجملي

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ىلىگىنى بوزوشقا قلىر قورالليق باسقونچىلىق قىلىش
قا قىلىر باشقا - براونى اولتوروب كتىشكه قدر
چه كلەنمىگەن ئەركىنلىك دىب چوشونولگەن بول
سا، بتون ئىگزى بلەن حطا بولودو، او، خلقچى
لق بولمايدو. ئانار خىەچىلك (باشباشتاقلىق) بو
لودو. بوندىاق ئانار خىە حكوم سورگەن جاي
دا هىچ قاچان مركزلەشكەن اوزىنى محافظت
قىلالايدىغان كوچ حاصل بولمايدو. ئاندىاق تو
زوم كىچىك سوقفاغا چىداش برەلمەى معلوبى
يەتكه اوچرايدو.

شونىڭ اوچون خلقنىڭ حقوقىنى حمايه قىلى--
مەن، خلقچىلىق -- ئەركىنلىك حقوقلرىنى ساقلاي-
مەن، خلق اوچون دىن اوچون، ملت اوچون خد
مت قىلىمەن دىگەن كىشى هەمەدىن اوال شو
خلقنىڭ حقوقلرىنى ساقلاب قالالايدىغان مركز
لەشكەن خلق حاكمىت اورونلرىنى مستحكەملەش
اوچون تىرىشىش شرط.

خلقنىڭ حاكمىت اورونلرىنى مستحكەملەش
دىگەن سوز يوقارقى اداره اورونلرىنىڭ ئەمر
فرمانلرىنى تزلىكدە توختاوسز اورونداشدىن
عبارەت دىگەن سوز بولودو. يوقارقى اورونديكى خدمت
چىگە توبەن اورونديكى خدمتچى سوزسز بوى
سونودو دىگەن سوز بولىدو. اداره باشىقىنىڭ

بویروقینی اداره خدمتچیسی اوز واقتیدا تو--
لوق اوروندایدو دیگەن سوزبولودو. لیکن ئیدا
رە باشاقلریدو، مینك امرم کوچلوك ئیکەن دەب
حاکم مطلق قلیشقا اورونوشی هر گیز یاریمای--
دو. اونونگا اورونغان ادارە باشلیغی خلقچیلق سیا
ستینك حمایەچیسی بولالمایدو. البتە هر کیمی
سەخلقچلق سیاستینی حمایە قیلمەن خلق اوچون خدمت
قلیمەن دیگەن نیەتدە بولسا او، اوستیگەیوك
لەنگەن وظیفەنی منصب دەب بلمەی خلق خدمتی
دەب بیلب خلققە خلق اوچون صداقتلك بلەن
خدمت قلش شرط، بونوك اوچون ئەك اوال
خلقنی حرمت قلش شرط. هر دائم خلق عاممە
سی بلەن یقن بولوب اونگغا تاینب اونگدین
ایش اوگونوب توروش شرط. مغرورلوقتە کەب
بورلوق، کزابلق، حلیگەرلیك، اوز بلمچانلق، ها
کاورلوق، قوپاللق مەککارلیق، ئەنفسزلیکلەرگە
اوخشاش یاریماس صفتلەردین اوزاق بولوش
شرط، خلق عاممەسیدین اوزولوب - ئایریلب
کەتمەسلیگی شرط. ئەنە شو واقتیدلا او، خدمە
چی خلق حمایەسیگە ایگە بولالایدو. اونیك
قدیری قیمتی ئارتوق بولودو
بزنك ساقچیمز خلق ساقچیسی، بزنك مائموری ئیدا
ریمز خلق دائموریتی، بزنك عدلیەمز خلق عدلیە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئورنى. بولار ھەممىسى خلق حاكمىيت ئورگانلىرى. شونىڭ ئۈچۈن بو گونكى كونلەردە بو ئورگانلار نىڭ ھەممىسى خلق عاممەسىنىڭ ھمايەسىگە حرمىتىگە ئېگە. بونى شو ئورگانلاردا تورىۋاتقان خدمت چىلرىمىز ياخشى چوشونوشلرى لازم.

خزمت چىلرىمىزنىڭ ئەڭ ياخشى چوشونوب ايلىشى لازم بولغان قائدە-خلق خدمتچى-سى ئۈچۈن ئەمەس، خلق خدمتچى خلق ئۈچۈن، شو نىڭ بلەن بىرگە خلق ئۈچۈن خدمت قىلىۋاتقان خا دىملرنىڭمو تېگىشلىك موستەحكەم ئابرويى بولوشى شرط. ئونى اعتبارگە ئالماسلىق، قدرىنى بلمەسلىك ئەركىنلىك نىقابىنى كىيىب ايلىپ ئونوتمابى حرمتلىك قىلىش خلق چىلىق سياستىنىڭ ئاساسى فىكرىگە پاللا چېپىشدىن عبارەت بولودو. ھرقا نداق شخصى ئوز حركتىدە مستقل. بز ئونى ھىچ نرسە بلەن چەكلىمەيمز، ئونىڭ ئائىلە وى احواليغا اقتصادى تورموشىغا مطلق ئارىلا شمايمز. ليكىن باشقا شخصىنىڭ ئەركنلىكىگە تجاوزلوق قىلىشىغا هرگز يول قويمايمز. بىزنىڭ سازدە لىگىمزدىن كەڭ يول قويوشىمزدىكى ئىشە نچىمز دىن- فايدلنىب عكس الحركتچى كوچ كەڭ دائىرەدە بوزغونچىلوق ئىشلەرنى تشكىل قىلىشقا امكانىت تاپىدى. بىزنىڭ سىياسى ھوشيار

لقیمزنی یوقاتقانلقمزدن فایدلانب، عثمان و
قالیبیكراقیعەلرینی توغدورالیدی. عثمان قالی
بەك واقیعەسی دیگەن سوز عكس الحركتچیلەر
نڭ ئالتای- تاربغاتای ویلایتلرینی، ئیلی ویلا
یتلەردین ئاجرتیب ئیلیب، ملای ئازادلق حركتنی
بتونلەی یوقوتوشقا قلنغان پلانلق قصدنی دیگەن
سوز. عثمان قالی بەك دیگەن سوز، خلقیمزنڭ
بوینیچا سوزولغان عكسل الحركتچیننڭ 2 قولی
دیگەن سوز. بزمنا بوسابا قلرنی حسابقا ئیلیب، هر
دائم هوشیار لیغمزنی ئاشوروب، سیاسی سەز
كورلیكمزنی مستحكم لیمكمز لازم (ئالقشلار)

ئەنە شو واقتدا بز خلقیمز طرفیدن بزنی
اوستومیزگە یوكلانگەن وظیفەنی توغری ئادا
قلغان بولومز. خلق ئاممەسینی منفعتینی تولوق
حمایە قلش مقصدیدە دولت ئاپپاراتینی مستحكم
لەب، سیاسی سەزگورلكیمزنی كوچەیتیشیمز لا
زم. بز تینچ خلقمز. بز ئیزیلگەن، خورلانغان، رە
نجیگەن، حقارەت لەنگەن مستملكە خلقمز. بز
انسانیەتچیلیك حقوقلریدین مطلق محروم بولغان
خلقمز. بز تینچلقنی هەممەدین كوبرەك خاهلایمز.
وە یاراتقوچیدین تینچلقنی بوزولماسلغنی تیلە
یمز. تینچلقنی ساقلاب قلش اوچون بارلق كو
چیمز بیلەن كورەش قلیمز. لیكن خلقیمز كورەش
جریانیدا قولیغا ئالغان غلبیچیلكنی، ئەركینلكنی، هقوق

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لرینینگ تینجلیق نقابی آستیدا دهشتله قیلینیشیغا بز هرگز راضی بولالمایمز

شونینگ اوچون بز کوچ یا کی حیله بیلەن حکومتنی یالغوز اوز قولیغا کرگوزوب ایلیب استبدادحکمرانلیغینی یورگوزوشکه هیچ کمگه یول قویمایمیز. تورغونلیغان عسکرلەر بیلەن اشغال قلینغان جایلاردیکی خلقیمزنینگ دائیما محاصره احوالیدا قیلیشیغا راضی بولالمایمیز

تنج یاتقان بی گوناه خلقیمزنینگ مال ملکینی تالاب یاسقونچلوق قلغان جنایتچیلرنینگ مسئولیتسیز، بوزغونچیلوق، بولاڭچیلیق ایشلیری بیلەن شغوللونوب، خلق آلدیدا جوابکارسیز کیتیشیگه هرگز یول قویمایمیز.

استبدادچیلارنینگ قاراڭغو زیندانلریدا خلقیمزنینگ قیمتلیك فرزندلرینینگ قینیلیب انتظار بولوب، عذاب چکیب یتشلریگه بز هرگز راضی بولالمایمیز. وه اول قانخور ظالملرگه غضب دولقونی بیلەن نفرت هم لعنت لر بیان قلیمز. (آلقیشلار.)

هیچ قانداق اساسسیز وه سببسیز تنج یورگەن خلقیمزنینگ ایلغار فکرلیك فرزندلرینی بی گوناه ناحقدان وه قینیغان قانخور ظالملارنینگ جوابکارسیز کیتیشیگه هرگز راضی بولمایمز.

خەلقىمىزنىڭ بولانغان ماللىرىنىڭ دەرەكسىز يوقىلوپ كېتىشىگە يول قويمايمىز (ئالقىشلار) .

بىزنىڭ ئىستىقبالىمىز پارلاق ! بىزنىڭ يولىمىز ھەق . بىزگە ھەر دائىم اللە يار . شۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە دۈشمەنلىك كۈچلىرىدىن بىز قورقمايمىز (ئالقىشلار) .

بىز ئەركىنلىك نىقابىنى كىيىۋېلىپ خەلقىمىزنىڭ ئەركىنلىكىگە تاجاۋۇز قىلىۋاتقان ئۇنسۇرلارغا ھەرگىز يول قويمايمىز .

ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىمىزنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن بىر تامچە قېنىمىز قالغۇنچە كۆرەشىمىز ! ئەلۋەتتە بۇ كۆرەشتە بىز غالىب بولىمىز . ئىنشائاللاھ رەببۇلئالەمىن (گۈلدۈراس ئالقىشلار .)

ياشىسۇن بىزنىڭ خەلقىمىز !

ياشىسۇن خەلقىمىزنىڭ بىرلىك ئىتتىپاقى !

ياشىسۇن ھەر بىر مىللەتنىڭ ھەقىقىي بارابەرلىك ئاساسىدىكى مۇستەھكەم دوستلۇقى !

ياشىسۇن پۈتۈن ئۆلكىمىز بويىچە يۈرگۈزۈلگۈسى ھەقىقىي خەلقچىللىق سىياسەت !

گۇم بولسۇن ئىستىبداد !

(ھەربىر شوئار گۈلدۈرلىگەن ئالقىشلار بىلەن قوۋۋەتلىنىپ زالنى ياڭرىتىۋەتتى ھەممە ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ سۆيۈملۈك رەھبىرىنى تەبرىكلىدى)

1948 نچى يىلى 2 نچى فېۋرال

(27 - سانلىق «ئىنقىلابىي شەرقىي تۈركىستان» گېزىتىدىن)

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى
www.uyghurkitap.com

یەنە بر قتیم

شرقی تورکستان توغرولوق

بونگلرنی ایکی ئای ئەووەل اورومچیدە چقان مستملیکەچیلرنڭ دوتاریغا اوصول اوینایدیغان ھەمە گزیتلر ئاغیزلریدین کوپوکلرینی چاچریتیب خلقیمز غا بر „ خوش خبر “ یەتکوزوشکە ئالدیریدی.

ھەمە گزیتلرنڭ صحیفەلری „ چینی تورکستانی “ „ اولکەمز چینی تورکستان “ بولدی „ چینی تورکستانی تبریکلەیمز “ ... گە اوخشاش فو-ق العادە طنطنەلك چیرایلق وە یوقوری ئاوازلق سوزلر تولوب تورولغان ئیدی. بزنڭ اولکەمزنڭ سرتیدا توروب بزنڭ ئچکی احواليمزدن خبری بولمیغان ئادەم بولسا، بو گزیتلرنی اوقوغاندین کین „ شنجاڭ خلقیگە مرکزی حکومت چوڭ مەردلیك قیلیپتو ، شنجاڭ خلقی قوللوقدین قوتولوپتو ، خطای جمهوریتی مستملیکەچیلك سیاستیدین کچیپتو ، دیگەن چوشەنچیدە بولوب، ئزیلگەن ئەللرنڭ خلقلری بز اوچون شاد ئەیلەر دن مستملیکەچی جهانگرلر داد ئەیلەر ئیدی .

ھالبۇكى: „ چىنى تۈركىستان “ „ خوش خە
رى “ ئۆلكە خەلقىمىزگە يەنە قوشۇمچە قايغۇ ھەس
رەت كەلتۈردى . ئۆلكە خەلقىنىڭ بەخت سائادەتلىك
„ توق “ تۇرمۇشىنى „ مالى باشقان “ نىڭ
1948 - يىلى 17 - ئىيۇن كۈنىدىن باشلاپ يۈر
گۈزگەن گوش يېمەسلىك چارەسى ئارقىلىق كۆرگىلى
بولىدۇ . ئۆلكەمىزدە جانلىق مالنىڭ تۈگەپ - تۈگاب
كېتىپ بارغانلىقىنى خەلقىمىزنىڭ ساغلام بەدىنىگە يەت
كەيب ئالغان، ئونىڭ تۇمۇرلىرىدىكى قولوق قانىنى
شوراپ ياتقان ئىككى ئاياغلىق ساھىبلاردىن كۆرمەس
تىن ، يىرىم ئاچ - يىرىم توق خەلقىمىزگە „ جانلىق
مالنى يەپ يوقۇتۇپ كېتىپ بارىسىز “ دەپ تۆھمەت
قىلىپ ئونى فاشىست پالىتىسىنىڭ ئىگىلىرىنىڭ خەل
قىمىزگە يەنە قوشۇمچە ئازاب بېرىشلىرى ئۈچۈن
سەبەب تېپىپ بېرىش بىلەن تۇتۇپ بېرىشى بىزنىڭ غەزە
پىمىزنى قوزغايدۇ . ئۆتكەن يىل نەق شۇ ۋاقىتلار
دا پەيدا بولغان شۇنىڭغا ئوخشاش „ خوش خەبەر “
شەرقى تۈركىستان خەلقىگە قايغۇ ھەسرەت ۋە بەخ -
تسىزلىق كەلتۈرگەن ئىدى . مەسئۇد خىطاي - رېئاكسىيە
ئون ئامرىكا - ستىلىدا ئۇيغۇر - مەسئۇدنىڭ رەئىس
بولۇشىنى ئۆلكە خەلقىگە ئونىڭ ئىستىقلالىيەتىنى -
ئوز قولىغا ئولوق تاپشۇرغاندەك قىلىپ كۆرسە

توشكه ئوتۇزغان ئىدى. بۇ «خۇش خەبەر» ئول
كه خلقىنىڭ قانچەلىك قىيىنغا وه كوز يېشىغا توختو
غانلىقىنى ئالتاى، تارباغاتاى، كاشغر، غولجىن خلقى
ئوز كوزى بىلەن كوروب ئوتدى. مسعودنى نيمه
ئوچون رەئىسلىككه بەلگىلىگەنلىكىنى گېنرال جاڭ
جى جوڭ ئەفندى ئىيتىپ بەردى. «گومىنداڭنىڭ فرقه
سىنىڭ 4-نوبەتلىك بوتون مركزى اعضالر مجلسىدىن فرقه
بىلەن ئوملىكنىڭ باش قوشقان مجلسىنىڭ 3- كونىده
(1947-يىل 11-سنتەبىرده) گېنرال جاڭ جى
جوڭ شىنجاڭ مسئلەسى حقىده سوزلەپ چىقىپ...
«بوييل 28-مايدا» مسعود ئەفندى ئولكه رەئى
سى بولغانغا قەدەر شىنجاڭنىڭ احوالى يەنە هەرا
حركت وه ئىنقلاب صحبتىدىن (سىياسى كوروش) ئه
مەس؛ هر ئىككى طرف بىرگه عمل قىلىشقا باشلى
غانلىقنىڭ نتىجەسىدە خلق ئويغونوب ئوز حقوقىنى
توتوب، ئەركىنلىك حقوقلىرىغا يارىشا حركت قىلىشقا
باشلاغان ئىدى» (ا. ا.) (1) سىياسى كوروش
باسقوچىغا ئوتدى. مەن ئوزەمنىڭ ھەتتا ئاشۇ تور
غان بىر يىللىق واقتىمدا غولجا طرفىدىكىلەر (ايلغار
فكرلىك ترقى پرور خلقچىل عنصرلر ا. ا.)
غولجا قارالق اوچ ولايتنى (خطاى مستبدلرىدىن
تازالارى ئەمەس اولكه خلقىنى! ا. ا.) ئاساس

قىلىپ قالغان، 7 ۋىلايەتتە رەۋاجلىنىپ (خەلقچىلىق
سىياسەت غەلىبە قازىنىپ ئا. ئا.) ئو يەرلەرنى فو
قۇلئاددە لاشتۇرۇپ (مۇستەبىت خەنسۇ ئەمەلدارلىرىنى
مايداپ! ئا. ئا.) يەنە فوقۇلئاددە ۋاسىتەلەر بىلەن
بۇتۇن شىنجاڭنىڭ ھاكىمىيىتىنى قولىغا (خەلق قولىغا! ئا. ئا.)
ئالماقچى بولغان قەستىنى (خەلقنىڭ يەنە قول بو
لۇشىنى خالىمايدىغانلىقىنى! ئا. ئا.) سەزدىم. بۇ
يىل مايدا مەن جەنۇبى شىنجاڭنى تەكشۈرۈشكە بار
غىنىمدا بۇ ۋاقىئەنىڭ قانچىلىك ھالغا تۇشكىنىنى (خەلق
نىڭ ئويغانغانلىقى! ئا. ئا.) مەن ئوچۇق سەزدىم.
شۇنىڭ ئۈچۈن مەن مەركىزى ھۆكۈمەتكە بۇ قىيىنئە-
سىيەنى (خەلقچىلىق سىياسەتنىڭ ئا. ئا.) رەۋاجلىنىشىنى
توسۇشقا (مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىنى ساقلاپ قېلىش
قا ئا. ئا.) چارە قوللىنىش ئۈچۈن فىكىر بېرىشكە
مەجبۇر بولدۇم. ھەمدە ئۆزۈم (شىنجاڭ خەلقىنىڭ
مىللى ئازادلىق ھەرىكەت بىرلىكى سەپىگە بۆلگۈنچىلىك
سېلىش ئۈچۈن ئا. ئا.) شىنجاڭ ئۆلكەلىك ھۆكۈمەت
رەئىسلىك ئورنۇمنى بوشۇتۇپ، مەسئۇد ئەفەندىنى
(خىتاي مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ سادىق قورچاقىنى
ئا. ئا.) شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت رەئىسى قىلىش
قا فىكىر بەردىم " - دېدى.

مانا بۇنىڭ ئۆزىدىن مەسئۇدنىڭ نېمە ئۈچۈن ۋە
قانداق سەۋەب بىلەن رەئىس بولۇپ قالغانلىقىنى

بېلگىلى بولىدۇ. «چىنى تۈركىستان» «خۇش خەبەرى» نى خەلقىمىز ئۈچۈن قانچىلىك قىممەتى بولىدىغانلىقىنى مانا شۇنىڭدىن ئايرىپ ئالغىلى بولىدۇ.

«چىنى تۈركىستان» دېگەنلىك بىلەن خەلقىمىزگە قانداق جىقالىق منفعت بەرگەنلىك بولارمۇ؟!

ئەمدى «تۈركىستان» «چىنى تۈركىستان» «شىمالى جانۇب» ۋە «شەرقىي تۈركىستان» مەسىلەسىگە كېلەيلۇق:

شەرقىي تۈركىستان تۈۋرىكى ئەزەلدىن ئۇيغۇر قەبىلەلىرى ئولتۇرۇپ كەلگەن جايلاردۇر. ئۇيغۇر خەلقىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ياشىغانلىقىغا 3 - 4 مىڭ يىللىق تارىخى دەلىللەر تېپىلىدى. ئۇنىڭدىن ئۇۋەلقى زامانلار ھەققىدە تارىخچىلار ھېچقانداق ئۇگەنگەنلىنى كېيىن جاۋاب تاپار. شەرقىي تۈركىستان، ياكى ئالتە شەھەر، جۇڭغارىيە ياكى 7 شەھەر - ئىلى، چوچەك، ئالتاي، ياكى جەنۇب ۋە شىمال، ياكى شىمالى جانۇب دەپ ئەزەلدىن بۇ يۇرتىكى يەرلىك خەلقلەرنىڭ، يەنى بىزنىڭ ۋەتىنىمىزگە ئىتىلىدۇ. ئاخىرقى «شىمالى جانۇب» دېگەن نام، بىزنىڭ ئۆلكىمىز خىتاي مۇستەملىكەچىلىرى تەرىپىدىن ئىستېلا قىلىپ، تولۇق مۇستەملىكە ئەھۋالىغا چۈشۈپ، خىتاي ئىمپېراتورلۇقىنىڭ سەلتەنەتى تولۇق ئورنىتىلغاندىن كېيىن قويۇلغان نامدۇر.

„ شەنجاڭ “ دېگەن نام „ يېڭى دائىرە “ ، „ يېڭى
زېمىن “ دېگەن مەنانى بېرەدۇ . دېمەك ، كۈرەش
تولگەن قارشىلقلارنى سىياسىي قانۇنى ئېنى تولوق
اطاعت ئەتكوزولگەن يېڭى بىر بولەك يەنى خطاى
دولەت تۇپراقىغا قوشۇلغانلىقىنى افادە قىلىدۇ .
بەر بۇزلىق، وطن بۇزلىق، بۇنگە ا هېچ قانداق
بەھانە يوق . ئەمەلى مسئلە موشو يەردە ياشاۋاتقان
خلقلارنىڭ حورليك - ئەركىنلىكىنى قاچون ئېتىش
اوستىدە كېتىپ بارىدۇ ، بۇزلىق يېرېمزنىڭ نامىنى هر
قانداق قىلىپ اوزگەرتكەن بىلەن اگر خلقېمزگە سيا
سي ئەركىنلىك حقوقلارى بېرىلمەيدىغان بولسا، عە
ليتنىيكى مال ئۈزلىشى يوقوتولمايدىغان بولسا ،
اونىڭ هېچ قانداق اھمىتى بولمايدۇ . شەكىلدە
مونى هېچ واقتدا يەلكوليالمايدۇ . مثلا ؛ فرانسيە
جمهوريتىنىڭ خلقچىل جمهوريت دەپ ئاتىلىشى فران
سىيەدە ايكى يوز عائىلەنىڭ تولوق حاكم مطلق —
حكمرانلق حقوقىغا دخل يەتكوزالمايدۇ . ياكى
نهايت ترقى تاپقان خلقچىل جمهوريت دەپ قاتالمىش
ئا . ق . ش . دولتىدە ھەمە اوخشاش برابر توغول
غان تورموش ئەركىنلىك و بختلىك اندىماش حقوق
لرى هر كېمدە بولوش كېرەك . ؛ دېگەن سوزلەر
60 عائىلەنىڭ حاكم مطلق لق حكمرانلقىنىڭ

يورگوزولوشيگه هيچ قانداق تاثير يەتكوزالمايدو. ياكى، مثلا: ئەنگلييەنىڭ مستەملىكەلريگه شكل جهة دن ئەنگلييە طرفيدن استقلاليت اعلان قيلينيشى، اولارنىڭ مستەملىكەلىك حالتيگه هيچ قانداق اوزگه روش كورنەلمايدو.

بز حاضر ئەنگلىزلارنىڭ مستەملىكەلرى بولغان كوب ميليون ئاهاليلق هندستان اوستيدە واكى اونىڭ ئافريقادىكى مستەملىكەلرى اوستيدە سوز ئاچماي كيچيك بر سەيلون ئاراليننىڭ احواليني اعتبارغا ئالساق مسئلە انيقلينيدو.

سەيلون ئارالى 6 ميليون خلق ياشايدو. 1948 يلى 12 - فيورال كونى سەيلوننىڭ مستقلليكى اعلان قيلندى. بونىڭ ماهيتيني چوشونوش اوچون ئەنگلىز تورالق كوچلرنىڭ سەيلون ئاراليني "مدافعة" قيلش وظيفەسيني اوز اوستيگە ئالغانلقيني و ئەنگلىز مستملىكەچيلرنىڭ بو جاينىكى سياسى وە اقتصادى پازيتسيەسيني ساقلاپ قالغانلقيني ئەسلەپ اوتسەك كفايە قيلار ئيدى. اونىڭ اوستيگە سەيلوننىڭ ماموريتينىڭ بشيغا ئەنگلىز گېنېرال - گوبيرناتورى گينرسون موريخين اولتوردى. مهيم اورونلارنىڭ هممەسيگە شونگغا اوخشاشلا ئادەملر اولتوردى. شوننىڭ بلەن شكل جهتدن

حاكم ئەنگلىيە و مەحكوم سەيلوننىڭمۇ ئوزگورۇش
كرگوزۇلدى. ليكىن بولارنىڭ ئەمەلىيىتىدىكى ماھىيـ
تە ئوزگورۇش بولامدۇ ؟ ! سەيلون مۇستەملىكەلىك
و ئەسىرلىك ئەھۋالدىن قۇتۇلالامدۇ ؟! ئەنگلىيە سەي-
لوننىڭ ئىستىقلالىيىتىنى ئىئلان قىلىپ مۇستەقىللىكىنى تو-
نۇدى ئونوتلۇق بىلەن سەيلوننىڭ مەحكوم ئەھۋا
لىغا ئوزگورۇش كرگىزىلدىمۇ، ياكى مۇستەملىكەلىك
ئەھۋالى يوقالدىمۇ؟ ياكى ئوزىنى ئادىل خەلقچىل
دولەت، مۇستەملىكەچى ئەمەس دەپ شەكىل جەھەتتىن
ئوزگورۇش كرگوزۇشكە ئورۇنغان ليبورىست ھۆكۇ
مەتى ئەنگلىيە بىلەن مۇستەملىكەلىرى ئوتتۇرىسىدىكى
مۇناسىۋەتنى ئوزگورتەلىدىمۇ؟ مۇستەملىكەچى "ئەمەس"
بىرىتان (ئەنگلىز) ئەسكەرلىرى مەنا ئىككى ئايغا
يېقىن بولدى مالايا خەلقىگە قارشى مۇستەملىكە ئورۇشى
نى دوام قىلدۇرماقتا. ئەنگلىزلەرنىڭ مۇستەملىكەسى-
مالايانى ساقلاپ قالماق ئۈچۈن "خەلقچىل" ئەن
گلىز عەسكەرلىرى مالايا خەلقىنىڭ قېنىنى - دەريالاپ
تۆكمەكدە.

ياكى ئالايلۇق ئا ق ش نىڭ فىلىپپىن جۇمھۇ
رىيىتىگە بولغان مۇناسىۋىتى، فىلىپپىن ئا ق ش نىڭ
مۇستەملىكەسى. ئا ق ش فىلىپپىن نىڭ ئىستىقلالىيىتىنى
ئىئلان قىلدى فىلىپپىن نىڭ مۇستەقىللىكىنى قوبۇلدى.

لیکین شونی ئیلری بیلەن قیلیپمو ئانڭ مستعملیکە احوالیغا اوزگەروش کرگیلیمو ؟! البتە یوق

ئالابارق، هیندونیزیه بیلەن هوللاندیه مناسبتی نی: یاوروپادیکی کچیک قالاق هوللاندیه دولتی نورغون میلیئونلوق مسلمان ئاهالیلیق هیندونیزیەنڭ خوجایینی حسابلینادو. هیندونیزیه خلقی اوزینڭ مستقللیگی اوچون مستعملیکەچیلەرگە قارشی ملی ئازادلیق حرکتیگە بەل باغلیدی . استقلال هیندونیزیه جمهوریتینی اعلان قیلدی. هیندونیزیه خلقینڭ سوقشیغا چیداش بەرەلمیگەن هوللاندیه مستعملیکەچیلەری هیندونیزیەنڭ مستقیللیگینی تونوشقا تیار ایکەنلیگینی بیان قیلدی. اوتتوردا تنچلیق شرط نامیلەر توزوش مزاکیرەسی یورگوزوشکە باشلیدی. هیندونیزیه جمهوریتینڭ مستقللیگینی تونوغان هوللاندیه مستعملیکەچیلری اگردە مستعملیکە خلقیگە حقیقتدە ئازادلیق بریشنی خالیسا، مستعملیکەنڭ قولیدن چقیپ کتیشیگە راضی بولیدیغان بولسا، صمیمیتچیلیکبلەن اونوگاعمل قلغان بولورئیدی. مستعملیکەچیلەر اونوگا راضی بولمیدی. نەبولمایدو: شونڭ اوچون برطرەفدن مذاکیره یورگوزوپ 2 نچی طرەفدن هیندونیزیه خلقینڭ ملی

قازاديق بىرلىك صفيگە بولگونچيليك سالماق اوچون
هيندونيزيە جمهوريتينىڭ نظارەتيدىن سيرتقى باشقا
جايلاردا هوللانديەلكلار توليقى بىلەن اوزلرينىڭ
حكمرانليقى ساقلانغان «هيندونيزيە» «مستقيل»
«دولتلارى» نى تۈزۈشكە باشلادى. اگر هوللانديە
مستملىكەچيلرينىڭ سوئى قصدى عملگە ايشيب اولارنىڭ
«ئوزقوللارى بىلەن قورغان» «مستقيل هيندونيزيە
دولتى» غالبيت قازينب «مستقيل» «هيندونيزيە
جمهوريتى» اعلان قيلنغان تقديردە هيندونيزيە
مستملىكە احواليدا اوزگوروش بولادو. البتە يوق.
اونداق احوال بولماس، اگر شونداق بولغان تقـ
ديردە البتە هيچ قانداق اوزگوروش كرمەيدو.
هيندونيزيە محكوم، هوللانديە حاكم بولوب قاليدو
ليكين محكوم بىلەن حاكملارغا قارشى قوزغالمايدا. دنـ
يانىڭ قايسى بورجىكيگە قاراماڭ، مستملىكە اللر
نىڭ مستملىكەچيلرگە قارشى قوزغالانليقينى كورو
سز: هيندستان، فيليپين، ويتنام، حتى ئالتون قير
غاق، كينيني، مالايا وە باشقيلار تشكيل جهتدن
امەس، مضمون جهتدن حقيقى ئەركينليك لەر
طلب قيلماقدا. جهانگرلر مستملىكە ئەللرى اولقى
دەك پاشاشىنى خالماينقانليقيني وە اولار اوزلريهو

اووەلقیدەك مستملیكەلرنی ئیدارە قیلالمایدیغانلقلرینی بیلدورگەندە. شونینك اوچون جهانگیرلر تشكل بولغان اوزگوروش كیرگوزوپلا مستملیكەلرنی ساقلاپ قیلیشقا اورونماقتا. حاضر 20 ـ عصر، بوروندقی اصوللار بیلەن خلقنی ئالداش تەس. شونینك اوچون یېڭی اصوللار قوللانماقدا. شونداقدیمو ئەمدی مستملیكە چیلر مستملیكە ئەللرینی ئالدییالماس.

بزنی چیرایلق سوزچیرایلق اسملر بیلەن هیچ كم ئالدییالمایدو. بزنك اولكەنی „شینك جانك» دەدو، „چینی تورکستان" دەمدو، نەمە دیسە دیسون خلقیمزنك ئەركینلك حقوقلرینی اوزقولیغا الیشورسون! منا بزنك بوگونكی قلیوانقان چیلقیمزنك نشانی

1946 - یل 6 - سینتابر

(1) ا. ا امضاسی بیلەن ئورناق ئچیگە یوزبلخان جملیلر گینرال جانك سوزیگە یازغوچینك بەرگەن توشەندورشی.

....

گوچ برلكدە

1 — اورومچی حكومیتیدیكی خطای مستبد دائیرە
لرینك 1946– یل 6— ایيونديكی
تەچلق بتمنى بوزوشى

اورومچی حكومت تركبیدیكی خطای مس—
تبد دائیرەلری 1946 — یل 6 ایيونديكی تنچ
لق بتمگە امضا قلغان كوندین باشلاب اوزو گ
لدین كیینكی واقتلار نك هەمەسیدە بتمنى سا
باتاژ (1) قلب اوچوقدین اوچوق بوزدی. اول
كەاحوالینی مركبلەشتوروش اوچون اغوا تشكیل
قلدی . اولكە خلقینك ملی ئازادلق حركتینی
بوغماق اوچون و ئازادلق حركتلر نتیجەسیدە
ایلی ، ئالتای ، تارباغاتای ولایتلریدە نورغون
لیغان قربانلەر بیریب قان توكوب ئالغان انسان
چەتچیلك حقوق و اركینلكلرنی یوقاتماق اوچون

---

(1)سابتاژ— فرانسوزچە سوز بولوب، كو
رونوشدە اشنی بجریواتقاندەك قلب ، عمل
دە اونك عكسنچە اشنی بوزغوچیغا ئەیتلیدو.

تشكيلى يوسونىدا پلانلىق فعال حركتىنى ترقى
ئەتكوزدى . ساباتاژ قيلش بتمنى قوپال بـو
زوش بزنىڭ خلقمزگه قارشى اغالار تشكيل قيـ
لش دەليللرينىڭ هەممىسىنى بو يەردە كەلتوروب
اوتوشى تەس گەپ. چونكى بو واقتنىڭ ايچيدە
اونداق اشلەر نهايتى كوب بولوب اوتدى و اولارنىڭ
هەمەسى تېخى بزنىڭ هەممزنىڭ ئسىمزدە بار .

مەن بو يرنىڭ اچيدن بزنىڭ خلقيمزنىڭ هەم
مسىنى نفرەتلەندورگەن قهرى غضىنى قايناتقان
باشقا بتون مملكەتلرديكى انسان پرور كشيـ
لرنىڭ سەفراسىنى قوزغايديغان الڭ قوپاللقى
اوسولىلا توختاب اوتمەكچى بولىمەن .

مثلا. خلقى مستبد دائرلرينىڭ بتم ماددىـ
لريغا بنائەن وولايتكە نسبتەن اوستيگە ئالغان مجـ
بورتلرينى قوپاللق بلەن بوزوش توغرولـوق
سوز ئاچمايلا بتون اولكه بوييچه ترقى پروەر
اردبلرنى عاممەوى قاماش، جنوبدا عموەمى خلق
يغنلريغا اوق ايتش، خلقنىڭ مدنى ئاقارتيـش
اوبوشمالرينى تار مار قيليش، فاشستلق تيرور
گروپلرنى تشكيل قيلش، قشقەر تاشقيلقديـ
كى باسقونچى اخمد بەگچيكيگه اوخشاش خلققه
جرا بېريش — جبر قيلش ، قورالليق بولاڭـ
چيلر توپىنى تشكيل قيليشقا اوخشاش اشلر
فيلا ئالسق كيفايه قيليدو .

2- خطاى مستبد دائرەلرينىڭ 3 ولايتنى
اقتصادى جهتدىن بوغوش پلانى،

اولكه ليك حكومت تركيبيدىكى مستبد دائرەلرينىڭ
3 ولايت خلقيغه نسبەتەن معاملەسىنى ئالديغان
بولساق فاكتلەرنى اوزلرى اوچون اوزلرى ئيتالايدو.
بلكم بزلر بتىم توزولوشى بلانلا بتمنىڭ
تگيشلك مادديلرىگە نسبەتەن عسكرلرىمزنى اوز
لرينىڭ دائمى توريديغان اورونلريغا يوتكەب
ايلب كەتكەنلكيمز و اولارنى بتمگە موافق قاي
تيدىن قوروب چىقالمىغانلقيمز اوچون بخەنسو عمل
دارلرينىڭ هيچ قايسيغا چەك قويماى، حتى شو
جملەدىن خطاى مستبدلرينىڭ الڭ اشلدى ريئاكسي
ئون بەغەرەز منصبدارى مسعودنى شو مستبد
تور كوم ايچيدىن چقارماسدىن 3 ولايتكە چەكسىز
يولنى ايچيب قويغانلقيمز اوچون اوچ ولايتنى
اوز ئارا بنونلەى بولوب تاشلاشقا 3 ولايتنى
ئەمەس حتى ولايتلر اچيدىكى ناحيەلرنى بىر
برىدين ئاجرتيب بولوب تاشلاشقا 3 ولايت اقت
صادينى بوزوب تاشلاب 3 ولايتنى ئاخرقى چەك
كە قدەر گادايلاشتوروشقا امكانيت بەرگەنلي
گيمز اوچون توخنالميغان عنصرلرينى ستيپ
ايلشقا تولوق امكانيت بەرگەنلگيمز اوچون
3 ولايت نچيسە اركنلك بلەن نونچولوق اشە
نى ايلب بريشقا امكانيت بەرگەنلييمز اوچون

اشپىيونلارنى، اش بوزارلرنى ايوەتشكە كەلگ
يول قويغانلقمز اوچون و باشقا شونوڭغا اوخـ
شاش بورغونچولوق بولگونچيلك فيتنە — اغ
وا لـــريغا يول قويغانلقىمز اوچون الڭ ئاخريدا
اولكيديكى خطاى عسكرلرينڭ قوماندانى سوڭ
شى ليەن قورالاندورغان عثمان و قالى بلكە
باندىتلرينى ئالتاى و تارباغاتاى ولايت خلقلرد
نڭ ماللرينى تالاپ ايلشقا خوتونلريغا باسقون
چيلق قلشقا بالىلارنى اولتوروشكە اوزلرينى خا
نە وەيران قلشقا قويوب بەرگىنمز اوچون بتمنى
بز بوزغاندورميز.

خطاى مستبد دائرلرى تنچلق بتمنى اورون
دييالا قالماسدن ئا بوگونگە قدر ۳ ولايتدە
تنچ حيات كوچورواتقان خلقلرنى بولاش تالاش
و تار - مار قلش يىڭى - يىڭى ئاوانتيوريستلق
(I) پلانلرينى قوروشدن توختالمايواتيدو. بو
يلنڭ ماى ئايىدا تارباغاتاى ولايت قوبق ناحيە
ميزگە يىڭى قوراللق هجوم بولوب خلقيمزنڭ
ماللرينى بولاب ايلب كەتتى.

املدى بز مينڭچە يتەرلك دەرجيدە صبرليك بلەن
هر خل حقارەتلرگە و مادى زيانلارغا چيديدوق.
خطاى مستبد دائيرلرى طرفيدين قوتورتو
لوب اوياتسيزلق بلەن بزنڭ ولايتلريمزدە قوراللق

بولاشچیلق هجوم قلیدیغان اشلریننی اوگوتوش
اوچون بزنڭ ولایتلریمزگه قولیغا قورال ایلیب
ارکینچیلك بلهن اوینایب كتیدیغان باسقونچیلار
نڭ جازاسیننی بریب ایکنچی ئاندااق یولغا باس
مایدیغان قیلیب قویوش وافتی ییتیب كهلدی .

شونڭ بلهن بز خلقیمزنڭ تنچ تورموشیننی تامین
ایتشیمز لازم و اولارنڭ شخصی ملکیننی ساقلی
شیمز لازم . اگر مستملیکیچی خطای مستبـــد
دائیرهلری اوزلری بقیب چوڭ قلغان ایتاریننی
ینه بزنڭ تنچ یاتقان خلقیمزنی غالجرلارچه
تالاشقا كوش - كوش سیلیب قویوب جبر ظلوم
نی خانهویرانچیلقنی تاماشا قلماقچی بولسا، منڭ
چه بز خلقیمزنڭ تنچ و خاطرجمع تورموشیننی
تامین اتمهك ئوچون املی ئهڭ كهسكن چاریلار
بلهن ئاندااق بولاشچیلق باسقونچیلق هجوملار
نڭ توهوریننی قرقب تاشلیشمز کیرهك بولودو.

بز کیینکی کونلهرده ئالتای وه تارباغاتای ولای
یتیرده بولاڭ- تالاشقا ئوچریغان خلقلریمز طرفـــ
دینمو شونوشقا ئوخشاش طلبلرنی ئورغون ئاڭ
لیدوق . البته طلبلرنڭ قهری، غضبی طبیعی وه
قانونی عدالتچیلیك طلبلریدور.

ئاز اهمیتکه ایگه بولمیغان تینچلیق بیتیمنی بوزوش
قصدیده ئوچ ولایت بیلەن ئولکولوك حکومت
ئاریسیدیکی مناسبتنی اکسکینلەشتورگەن
اوروەچی حکومتینیڭ ئیککینچی ئینتیلگەن مسئلەسی
خطای مستبد دائرەلرینیڭ 3 ولایت اقتصادی ئا
ساسینی پارتلیتیب تاشلاب، بزگە قاراشلیق یەر
لەردە خلقلەرنیڭ تورموش کوچوروش شرائی
طینی ایغرلاشتوروش، خلقلەر ئارسیدا مسلمان
مللی ئازادلق حرکت رهبرلریگە قارشی عامە
ونی نارازیلیق توغدوروش وە بزنیڭ ئاکااوکا
اوغوللریمزنیڭ، وطنداش- قریندلشلریمزنیڭ قینی
نیڭ بدیلیگە قولیغا ئالغان حقوقلرنی خلقیمز
دن تارتیب ایلیشدن عبارەت ایدی.

اقتصاد هر قانداق مملکت تورموشینیڭ ئا
ساسی فاکتلریدن بیری وە ئەڭ مهیمی ایکەنلی
گی همیمزگە معلوم. دولت مالیەسینیڭ حجمی
دولت سەرمایەسینیڭ ریجەلشیگە، ماددی ئاسا
سی مدنی یوکسولوش وە خلق تورموشینیڭ یاخ
شیلنیشیغا باغلق ایکەنلکینی همیمز بلیمز. حاضر
بزنیڭ ئینتیلشیمز مانا شونگغا یالغوز شونگغا قا
ریتلغان. لیکن مەن شونی ایتیب اوتوشوم کیرە ک
کی؛ خطای مستبد مستملیکەچیلەر قولیدن کەل
گەن بارلق یوللار بیلەن بزنیڭ کورگەنچاریلری
مزنی بوزوشقا تیرشیدو. وعلاجنیڭ باریچە بوتون کوچیە

بلەن 3 ولايتنى اقتصادى محاصرەگە ايلشقااوروتو
دو. بو محاصرنڭ كوزگە كورينەرلك بەلگو
لرى توبەنديكيلەردن عبارەت:
1— خطاى مستبد دائيرەلرينڭ ماٴمورى ادا
ريلار و ملى ارميەنڭ تاٴميناتنى بەرمەسلیگى
حكومت ادارەلرى وە ميللى قوشوننى تاٴمين
لەش اوچون صرف قلنيديغان سەرمايە بود
جيتينڭ ٴاساسى مادديلرينى تشكيل قيلش هەم
ميكە معلوم. شونڭ ٴوچۈن خطاى مستبدلرى ا
ٴاڭلق رەوشدە 3 ولايت رهبرليگى دولت اد
رەلرينى يولغا قويالمايدو. ٴاز تولا جەڭگەيا
راقلق عسكر ساقلييالمايدو؛ چونكى اونڭ او
چون نورغونليغان ماددى خراجتلەر طلب قلنيدو.
دەب حسابلاب، بزنى ناٴمين قلشنى توختاتدى.
ليكن عمليتدە نورموش وە تجريبە اونڭ عكـ
سينى كورسەتمەكتە، مەن بزنڭ كچككينە او
توقلريمزنى چولڭ قيلب وە بوياب كورسەتمە:
چى امەسمەن، ليكن مەن خلقيمزنڭ اكثرى كوپ
چولوگينڭ اركينلكلرينى وە مستقللقلرينى، او
زينڭ كوزينڭ قارچوغيدەك ساقلاشقا حاضر
ايكەنلكلرينى اثبات قيلب تورغانلقلرينى وە ٴاي
ريم مستبد عنصرلەردن باشقا هەمە خليقەمزنڭ
موشو يولدا قوربانلار بيرشكە قزغين كوڭول
لرى بلەن راضى بولغانلقلرى نتيجەسيدە بز

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

خلق سەرمايەسينى صفربرلككە كەلتۈروب، بو گونكى كوندە دولت ادارەلرينى وە مللى فو شونيمزنى قوراليغانلقيمزنى كورسەتمەكچيمەن.

شونڭ بلەن بللە بزنڭ مدنى - ئاقارتش اشلريمز دېمو اوتوقلريمز يامان ئەمەس، مكتب، كينو، شفاخانە وە شونڭغا اوخشاش مدنى ـ ئاقارتش اشلريمزغا بۇدجېتنڭ 3دن برينى صرف قلماقـ لديمز. شونداق قلب خطاى مستبد دائيرەلرينڭ يزگە سەرمايە بەرمەسلن، اقتصاددن محاصرەدە بوغماق، اوزلرينى تائمين قلالماسلن 3 ولايت تشكيلى جېتلن ياشالماى اوز ـ اوزيدن بوغولوب يوقولودو ـ دەب قورغان پلانلرى تارمار بولدى.

2 - خطاى مستبد دائرلرى تا شو كونگېچە مخفي پول بلەن بهاسى چوشوب كەتكەن قەغەز ئاقچىنى كرگۈزوب 3 ولايت ماليە تو زومگە ترتيبسزلكلەر توغدورماقدا. اورومچى وە غۇلجا بازار بهالرى هەمەيگە معلوم. مەن بو يەردە اورومچى بلەن غولجا بازار بهالرينڭ اوتورسيدكى بر - ئيككى كۆزگە كورونەرلك فرقلەرنى سېلشتۇروش بلەن 3 ولايت اقتصاديغا يەتكۈزۈيواتقان تائثيرينى كورسەتمەكچى بوليمەن.

1948 — يل 15 ـ اييولغا اورومچى وە

غۇلجا بازارلىرىدىكى ماللارنىڭ بازار بھاسى:

ماللارنىڭ اسمى	اولچەمى	بھاسى اورومچى	غولجا	پراتسىنت
ئالتون	سەر	60.000.000	1.900.000	3.158
تىللا	دانە	15.000.000	950000	1.577
گ.يامبو يۈز سەر		30.000.000	2.300.000	1.304
مەلسىكىن	گەز	500000	13.900	3.615
چت (كەكئانلىك)	«	200000	10.800	1.851
سارغى	»	4.000.000	144000	2.777
قەند (چاقماق، كلو		600000	11.000	5.454
سەرەڭگە ياشچىك		27.000.000	390.000	6.923
ئون يوز جىك		2.400.000	130.000	1.846
ماتا	دانە	200.000	30.000	0.666
قوي	«	3.000000	200,000	1.500
88-چاي	«	1.600.000	200.000	0.800
توز	كورە	300 000	36.000	0.833

بو رقملەر 3 ولايت دائىرىسىگە اورومچى طرفىدىن كرگوزولىواتقان قىممىتى يوق قەغەز ئاقچىلار نىڭ 3 ولايت بازار بھاسىغا قانچىلىك تاثىر يەتكوزەلەيدىغانلىقىنى كورسوتودو.

بز طرفدىن پاخال پوللارنىڭ بز طرفكەمخفى يول بلەن تاغارلاب كەلتورۆلوشىگە قارشى قلىنىواتقان چارىلار يتەرلك بولماي تورودو.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شونڭ اوچون بو بر مسئله اوستیده نهایتی جد
دی شغوللنیشیمز ضرور بولوب تورودو.

3 – بزگه کلیواتقان قمیتی یوق ناقچیـ
غا بزنڭ ماددی ئاساسیمز بولغان قمتلك ماللریـ
مزنی سیتب ایلب بو یرده ساقلاب قویوشی یا
کی اکثری کوپچولوگینی 3 ولایتنڭ سرتیغا
ایلب چیقب کیتشی بلەن بزنڭ اقتصادیمزغا چوڭ
ضربه بیرب احوالیمزنی مرککه بلەشتورمەکدە.
بولارنڭ همسینڭ سرتیدا خطای مستبد دائر
لری بزنڭ اقتصادیمزنی اوز اچیدن بوزویتیش
اوچون جینڭ باریچه ترشیدو وه بو مقصدگه
یتش اوچون البته مستبد عنصرلەردن وه اوز
لری ئەوەتکەن تشفیونلاردن پایدلنشقا اورو
نودو. بومو البته بزنڭ ساقلنشیمزنی طلب قلیـ
دیغان اوکایسز فاکتلەرنڭ برسیدور.

اگر 3 ولایت اقتصادی قیینچلقینی ایغرلاش
توروشقا بر طرفدن بو ولایتلەر رهبرلیگینڭ
قارقاق بولوشی سبب بولوب وه دولت سەرما
یەسینڭ توغرنی وه بەلگولوك مقصدگه صرف
قلنشینی تفتیش وه نظارەت قیلب یوروش او
چون بربری بلەن محکم باغلنشینڭ بولماسلقی
اوکایسزلق توتدوروب بەرگەن بولسا، ئیککنـ
چی طرفدن بز کوزیمزنڭ قارچوغیداك ساقـ

لاشقا لازم بولغان وە مالیە انتظامینی بوز
غوچیلەر بیلەن قاتتق کورەش ایلیب بیرشقا ما
هیر بولغان اورونلنگ بولماسلیغی سبب بول —
ماقدا.

خطای مستبد دائرەلرینک بارلق اغوا ئیش
لریگە قاریماسدن بز اقتصادی مسئلەلریمزنی
یشیشیمز یامان ئەمەس ایکەنلکینی، شونک بیلەن
کون ساناب 3 ولایت خلقینک تورموش احوالی
نی یاخشیلاپ کیتیب بارغانلقیمزنی، وە خلقی
مزنک اوز ئەرکینلیگی وە مستقللیگی اوچون
قلغان کورەشلرینک نتیجەسینی سیزیو انقانلغی
نی تورموش تجریبیسی کورسەتمەکدە. لیکن
بز بونک بیلەنلا قناعتلنیشیمز وە خاطرجمع بو
لوشیمز یاریمایدو. بزنک تیخی کامچیلقیمز،
خطالقلریمز وە بزنک رەهبری خادملریمزطر
فیدین مالیە انتظامینی بوزوش اشلری تور
غون. اولار گاهیدە اوزلرینک چوتقور اویلان
میغان وە اوزلری ئاشلاپ یەتمیگەن حرکتلری
بیلەن یولسز وە اورونسز خراجەتلەر قیلیب بزنک
اقتصادیمزنک مستحکەملنیشیگەزەرریەتکوزودو.

بز رهبری مالیە خوجلوق اورونلریمزنی
کون ساناب مستحکەملەپ بیرشیمز لازم. ئو او
رونلارنی 3 ولایت اقتصادینی مستحکەملەشکە قا
ریتلغان مسئلەلەردن یشیشکە قادیر بولغان، هر

دائيم ماليه انتظامى اوچون كوزەش ايلب بار
...يغان، پولنىڭ خراجت قلنشيغا دقت بلەن قاراب
تورودىغان وە اوز واقتيدا دولتنىڭ پول وەقممت
...رسلارىنىڭ اورونسز خراجت قلنشينى توساب تا
لالايدىغان ئش تجربەسيلە سينالغان خزمتچى
...ەرنى سايلاب ايلش يولى بلەن مستحكملەشىمز
ضرور.

3 — خطاى حربيلرىنىڭ قورالىلق باسقونچيلار تشكيل قلىشى

خطاى مستبد دائرەلرى بزنىڭ سياسى- اقت
صادى احواليمزنى بوزوش اوچون بارلق يول
لارنىڭ هەمەسيدن فايدلانيدو- دەب يوقوريدا
ئەيتىب اوتكەن ايدىم.

اوزىنىڭ حيوانچيلق شخصى منفعتلرى او
چون خطاى مستملكەچيلرىگە ستيلغان، بزنىڭ خل
قيمزنىڭ دوشمەنلرى خائن، اغواگەر عثمان وە
قالى بيكلەرنىڭ وحشيلكلرى وە قورالىلق باسقون
چيلق هجوملرى نتيجەسى هيچ قايسيمزنىڭ ئسيمز
دن چقميغان فاكتلار اوستيدن توختاب اوتمەى
بولمايدو.

خطاى مستملكەچيلرىنىڭ زنجيردىكى ئيتى، خطاى
فاشيستلرىنىڭ تاپشوروغينى ئارتقار غوچى —
داگنيتي خلق دوشمەنى عثماننىڭ باسقونچيلق

حركتى ئالتاي ولايتينى قاندىاق محتاجلق و خا
فه ويرانچلق احوالغا ايلپ كەلگەنليكينى كور
سەتمەك ئوچون شو حقدىكى جهتلەن بر ايكى
رقيمنى كەلتورسەك كفايه قيلدو.

ئالتاي ولايتى عثماننك بولاكچيلەر توپى
تالاپ كەتكەندن كيين يور گوز ولگەن تكشوروش
اشلرى، قاراقچيلەر خصوصى كشيلەرگە
10,575,367,741 اولكه دوللارى بوندن باشقا
حكومت ادارەلريگه 2,942,342,949 اولكه دوللا
رى زيان يەتكوزگەنليكينى كور سوتيلدو. بو
لارنك هممەسيدن تاشقرى وە ايغرى بو باسقونچينك
ئاياق ئاستيدا قاشوكونگيچه كوكتوغاى، چين
گيل، بورولتوغاى ناحيەلريدن زورلوق بلەن
هايداپ ايلپ كەتكەن بزنك ئاغا- اينيلريمز، ئا
چا- سينگللريمز ئاتا- ئانالريمز ظـوم و دەرت
تارتماقدا. موندىاق جفادا قالغان ئادملريمزنـك
سانى 3694 عائيلەدن عبارت بولوب 17,813 كشى
حسابلنيدو. اولار بلەن برگه قو شوب هايداپ
كەتكەن مالالارنك سانى 33420 باش ئات، 6,555
باش سيير، 17212 تۇياق قويدن عبارتدور. اوز
لريگز كوروب تورويسزلەر، منا بو بزگەيللق
بودجەننك 3دەن برينى تشكيل قيلپدىغان مقدار
دا نهايتى نورغون زيان يەتكوزدى. ماددى باي

لقنى تالاب كتشدن تاشقرى عثمان خطاى مس
تملكه چيلرينڭ تاپشوروقيغا بنائەن ئالتاى ولا
يت خلقيني قاتتق دزجيلە دەشتلك روشدە قور
قوتماق اوچون قيلغان زورلوقلرى، باسقونچيلق
لرى، ئادم اولتوروش ئشلرى، تينچ ياتقان ئادە
لرنى استهزا ئيتشكه اوخشاش وەشيلەكلرى
هميگه معلوم. اولارنڭ كوپچولوگى مطبوعاتدا
اعلان قيلينب، جاڭ بوجاڭغا ايوتيم بريلگەن
ايدي. خطاى مستبد دائيرەلرى اونى اعتبارغا ا
ئالمايلا قالماسدن و بەلكى بتونلەي چريب كەت
كەن مسلەكسز ئادمگه ياردملەشدي. و تاشقى كون
گيچه ياردمليششنى دوام قيلماقدا. خطاى مستبد
لرى طرفدن عثماننى قانداق يول بلەن تيار
قيلغانلقلرى واونڭ باسقونچيلق هركتى جريانيدا
ئونڭغا خطاى مستبدلرينڭ قانچەلك يادم قيلغانلق
لرى توغرولوق كانكريت يوسوندا تولوق حجتلك
دەلللەر بزگە معلوم.

اڤ پولاتدىك اوچوقفاكنلەرنڭ برمونچەسى
تاريخى ئوتموش ترتيبى بلەن ئالتاى ولايت
وناحيه خادملرينڭ طلبيدە يزيلغانلقيدن مەن اولر
اوستيدە توختاب تورمايمەن.

ئالتاينڭ حاضرقى احوالى بلەن اوتموشنى
سيلشتوروب قاريغاندا ئالتاى خلقى اوز كوچى

بلەن ئالتاي اقتصادىنى اوز عكسىگە كەلتوروش
شكل ايكەنلكىنى كوروندوب توردو. شونىڭ
اوچون ئالتايغا ياردم كيرەك ايكەنلىكىنى بويردە
ايتميسىاقمو بىلب ايلش ايغر گەپ امەس اەـكا
ئيتيمز بلەن حسابلىشب توروب كوچيمزنىڭ يەتيشيـ
چە ئالتاي ولايتيگە بز ياردم قيلدوق. بزبويار
دملەرنىڭ الڭ ضرور احتياجلق جايلارگە فائيدە
لانغوسى دەب اميدقىلىمز. ئالتاي خلقى عثماننىڭ
خقيقى يوزينى ئاخرقى چەككە قدر اوچوق
كوردى. وحاضرقى كوندە ئالتاي خلقىنىڭ اشلى
دوشمەنى عثماننىڭ ايكەنلىكىنى ياخشى توشەندى.
عثمان هيچ قانداق مۇوافقيت قازينالماي 3
ولايت خلقىنى ازىزىگە قارشى قىلب ئالغانلغىنى
و بتون اولكە خلقىنىڭ نفرتيگە يولوققانلقىنى
كورگەن خطاي مستبد دائيرەلرى باشقا يردن
حركت قىلب كوروشكە قرار تاپدى. اونلرنىڭ نيز
دە. تاپقان ئادمى ساوەن ناحيەسىنىڭ حاكيمى
وفاسز قالىبك ايدى. اونىڭ خودى عثمانغە اوخ
شاشلا سيتب ئالدى. خطاي مستملكەچيلرى —
بيەندىيلا ئالتاي واليسى عثمان ئوزىگە قارشى
بولاچقلق ايشيگە توكلچىلك قلب چقان ونسا
املى ساوەن ناحيەسىدە، اونىڭ حاكمى چىقيغان
بولسا و اونىڭ ياردمچيسى و المانچيسى خلق

قینینی ایچشکه خومار بولوب یورگه‌ن اوروش پرست استبدادچی گوره‌ك خطای مستبد گنیرالی سوكشی له‌ن ایکه‌نلیگینی بلمیگه‌ن خلق شبهه گه توشوب قیلیشی احتمال، شونك اوچون اگر قالی بك اوز ینك یپقنلرینی اویوشتوروب باسقونچیلق هجوملرنی بله‌ن 3 ولایت خلقینی بولاب تالاشقا کرشسه‌و اوروب اولتوروب قوروتیوه‌رسه (اولرنك خام خیالیچه) بزنك خلقیمز بونگغا چیداشلیق بیره‌لمه‌سدن تاچ یالاگغا چلقدن قینلیب، خانه‌ویران قولغا تالغان ارکینلك حقوقلریدن واز کیچشکه مجبور بولودو — ددب اویلیغان ایدی. لیکن بوقیتمه‌و خطای مستملکه‌چیلری واوروه‌چی حکومتیدیکی مستبد عنصرله‌ر چونگقور یینگیلدی.

بولاکچی قالی بك و بالاحمزه گه اوخشاش اونك باسقونچی همرالری بزنك مللی قوشونیمز قسملری طرفیدن تارمار کلتورولوب اونك سوقاسیغا چیدیالمای بت‌چت بولوب قسمن اسیرگه ایلینب قالغان قاتقانلری ما ناسنك فیریسیغا قاچدی.

شونداق قیلب خطای مستملکه چیلرینك 3

ولايت خلقى ئاريسيغا زيديتچيلك توغدوروب او
لارنى اوز ئارا قرغينچيلققا سيلب قويوب تماشا
سيني كورمەك بولغان پلانلارى تارمار بولدى.
مەن قالى بك و عثمان باسقونچيلريغا خطاى
مستبد دائيرەلرينك بەرگەن ياردملرى حقيدە
تفصيلى توختيماقچى امەسمەن. مەن اويلايمەن
بو حقدە ئارتوق ملاحظە قيلب اولتوروشنك حاجيتى
يوق بولسا كيرەك. هرحالدا اشكارا شوندا تورغوچى
خطاى عسكرلرينك قوماندانى گنيرال سونگشى لەن
واونك يوگەنسزتوديسى شخصا اوزلرى ماددى و
معنوى ياردمدە بولغانلقلرى و بزنك خلقيمزنك
دوشمەنلرى عثمان، قالى بك و اولارنك قويروقـ
لرينى خلقيمزنك روحينى توشوروشكە و3ولايت
خلقينى يكيلەشدن قوللوققا توتوب بريشكە
قوترتقانلقلرى همەگە معلوم. مەن بو يردە بو
حركتلەر اوستيدە تولوق توختيالمايمەن. چونكى
اولەرنك همەسى تفصيلى روشدە گنيرال جانگ
جى جونگغا 1948نچى يلى 17نچى فيورالدا يزيلغان
خطدە تولوق بيان قيلنغان ايدى.
مينگچە بويردە خطاى مستملكەچيلرينك بز
گە قارشى قاريتلغان ينە برانك چريگەن قباحتچە
لك يولينى كوزدن كوچوروب اوتدوك. بو اوياتـ
سزلق بولسيمو شانسز—شرفسز بت-چت بولدى.
ليكن بو تاريخى سباقلەرنى كوزدن بر كوچوروش

بزگه مغرورلینب کوره‌لمه‌ش اوچون امه‌س، و
بلکی موشو سباقله‌رنی ئه‌سله‌ب ینه شونداق مکر
لك، قباحتچیلك، اویاتسزلق، تویوقسز اغوا و حر
کتله‌رنڭ پیدابولوش احتیمالی بارلقینی اعتبار
غا ایلب، هرقانداق تصادفی احوالغا قارشی خلقیمز
ذاتی عادتیدیکی تورموشیغا زیان یه‌تکوزمه‌یدیغان
حالدا قورقماسدن ئه‌ندیشه‌سز تشکیللی سوفقا
بریشکه دائیم تیارتوروش اوچون سیاسی، اقت
صادی و حربی احوالیمزنی مستحکمله‌ش یولیدا
تریشچانلق بله‌ن به‌لنی محکم باغلاب ته‌ر چقریب
اشلیشیمز اوچون کیره‌ك بولودو. عثمان وقالی
بکلمه‌ر تیخی حیات، امما اولاردا امدی یوتیدیغان
هیچ نرسه‌سی قالمیدی. بشونڭ اوچون اولار ینه
برقیتم توکلچیلك قیلب بیفشدن باش تارتمایدو
چونکی بویرده اولارنڭ اولقی ئابرویلری قایتا
حاصل بولمایدیغانلقینی، بویردیکی خلق اولار
نی اوز قوللری بله‌ن سوز قیلیدیغانلقینی اولار
نهایتی یاخشی چوشونیدو. اولارنڭ ایلگری —
خطای مستملیکه‌چیلری بولسا اولارگه بیکار تماق
بریب بقیشنی خالیمایدو. و اولارغا بیریواتقان
کییم — تماق بدلیگه اولاردن «خزمت» طلب
قیلیدو. اولارغا تاپشورولغان خزمتسزلرگه مه
لموم هروقت بزطرفدن اولجا تیپ کیلش یاکی
هرداییم 3ولایت خلقینی اندیشه‌ده ساقلاش او

چون بولاب، تالاب، اوروب؛ اولتوروب زورلوق
قیلیشدن عبارت.

٨ — اولکەدە ملی زیدیەتچیلك
اوتینی یقیشی

اولکەدە «میلك — سو — پلك — دیلك» سیاستی
اعلان قیلینغاندن کین یوز گوزولگەن ملی سیا
ست هممەگە بەلگولوك. ملی زیدیتچیلك اوتینی
یقیش، ملتلەر ئارا بربریگە قارشی اوچلوك زە
هرینی چیچیش، قینی بر قەبیلەر ئاریسیدا بربر
یگە دوشمەنلرچە اوچلوك قیلیشینی بو قەدر
پوددب بریشی قازاق بلەن اویغور،
قرغز بلەن قازاق، اونکدین نیری حتی بر
قازاق ایلینڭ اچیدیکی اوروقلرینی اوز ئارابر
بریگە دوشمەن قلب زیدیەتچیلكینی رەحمسز
قانلق باسقونچیلققا قدەر ایلب بریش اشلری
بزنڭ وطنیمزنی خطای مستملکیچیلری استیلای
تب، خلقیمز اوستیدین اوز حکمرانلغینی اورنات
قاندین کیینکی تاریخیمزنڭ هممەسیدە موندا ق
کولەم وە مقیاسدا اوچ ئالدۇرولغان ئەمەسلگی
نی بو یەردە تاکیدلەپ اوتوشکە توغری کیلیدو.

خطای مستبد دائیرەلری قازاق خلقمزنڭ تار
تاقلیغیدین فایدیلینب خلقمزنڭ قالاق اوروقچی

لك حسیاتی اوستیده اویناب بر اورووْنی، ایککه
چی اوروغا قارشی قویوش اوچون، بزنڭ خل-
قمزنڭ منفعتینی « حمایه قلغان » وه ئایریم
اورووْ یاکی قبیله‌لرنیڭ « غه‌مخوری » بول غان
ب-ول-وویلب، کوچمه‌ن خلقلر ئاریسیدیکی او
رووچیلق مناسبت وظیفه‌لرینی اوته‌شدیکی فه‌رز
لریدین فایدیلانغانلقلری همه‌گه معلوم .
بز اوتموشدیکی تاریخیمزنی ئالیدیغان بول
ساق خطای مستملیکیچیلری اورووْلار وه قبیلیله‌ر
ئاریسیدیکی زیدیه‌تچیلیکنی کوچه‌یتوروب، قانلق
چپلش اوتینی یقیش اوچون ایلڭ اوال اورووْ
باشلقلرینی بر بریگه یامان کورسوتوب، بری
نی بریگه عمرلوك دوشمه‌ن قلب برینی بریگه
کوچ - کوچله‌پ قویوب بولارنڭ اوز ئارا سو
قوشلرینی اولغایتب، اورووْلار ئاندین قه‌بیللر
ئاریسیغا او تکوزوب قویوب، هر ایکی طرفیدن
پارینی ایلیویریب، بولارنڭ اوز ئارا اوروشلری
نی تاماشا قلب اوز سلطنه‌تینی یور گوزه‌تتی. هر
دائم خطای مستملکیچیلری تشبث قلغان موندااق
اوروشلاردا بزنڭ ایلڭ معتبر دانه زادلریمز هلا
کتکه اوچراب. مستبد یالاقچی عنصرلر خطای
چیریکلرینڭ یاردیمی بلمه‌ن غلبه قازیناتتی. اوت
موش مستملیکه دوریدیکی تاریخیمزشونداق ایدی.

بز بیتمگە امزا قلنغان کونلەردە اولکەتا ریخیمزنك بوداغلق صعیفەلری اوتموش بولوب قالار دەب اویلیغان ایدوك.

خطای مستبدلری صحنیدین اوز اختیارلری بلەن چوشمەیدیغانلقینی یاخشی بلگەن بولساق مو لیکن، بیتمنی امزا قلغان کونیدین باشلاب رسمی ئادەملر بوزغیلی باشلایدو — دەب اویلیمیغان ایدوق. عملیت اونك عکسینی کورسەتتی بتمنی 18 — اییوندا اعلان قلب، برنچی اییول کونی نهایتی چوك داغ — دوغا بلەن تنچلق بتم بایرامینی اوتکوزوب ئاریدین ایککی کون اوتمەیلا بتمنك تیکشلیك ماددیلرینی بو زوب، ساوادسز، پاسکینا، منصب فرست اشلی استبدادچی بەغەرەز خادیواشنی بر طرفلیمەاو رومچی ولایتینك و الیلق وظیفەسیگە بەلگولیــ لدی. اونك ئارقیسیدینلا اولکولوك حکومت اعضالرینك هیچ بریگە خبر قلماسدین، اولکو لوك حکومت ترکیبیگە مالیە نظارتینك ناظرلیق وظیفەسی بلەن حکومت اعضاسی صفتیدە ساواد سز مستبد متیعصت جانمقان کرگوزولدی.

اگر بر کیچیك بالغیمو — برنك مالیە مزنی ادارە قلش اوچون اوزینك بارماقلرینك قانچە ایکەنلیگینی سازاشنی بلمەیدیغان ئادم مالیەنا..

ضى بولوب توروردو. — دەيدىغان بولسىڭىزكو
لوب كيتەر ايدى .

بو بر كولكولوك ايش، لەيكن بو بر اي
چىنارلق فاكت، قازاق خلقىنىڭ اچىدىن حتى جان
تەكەى اوررويدىن ساوادلق و ترقى پروررارباب
تىپىش مەكىن ئەمەسىدى .

البتە سوزسىز مەكىن ئىدى. لەيكىن اول-
كە مالىيەسىدە ترتيب بولوش مستبد دائىرەلر
نى زادى خوش قىلمايدو . چونكى، مستملكچى
لەر اوچون اولكىدە تنچ، ترتىبلىك تورموشقا را
ضى بولوش، اوزلرىنىڭ اولوم حكومىگە راضى
بولوش بىلەن برابردور. شونوڭ اوچون اولار اول
كىدە ترتىبسىزلكىنى دوام قىلدورماق نىيتى بىلەن
« كيم بولسا بولسون، مستملكچىلەرنىڭ صادىق اي
تى بولسون » دىگەن پرىنسىپىنى محكەم توتوشقا
مجبوردور .

شونىڭ اوچون اوز اورروڭىنىڭ « منفعتىنى حما
يە قىلغوچىلەر » خطاى مستبد دائىرەلرى طرفى
دىن سيتب ايلىنب اولارنىڭ صفىگە اوتوش بىلەن
لا، اوز خلقى بىلەن چوڭقور قارىمو — قارشى
لق احوالغا چوشوب قالىدو .

مثلا: نىمە اوچون قازاق خلقىنىڭ ھەمەسىنىڭ
حقيقى منفعتىنىڭ حمايەچىسى؛ قازاق خلقىنىڭ اچى

لە مشهور بولغان مرکزی اورومچی قازاق-قر
غز مدنی ئاقارتیش اویوشماسینڭ رەئیسی ترقی
پرور ایلغار فکرلیك، همینڭ حرمتیگە ایگە قاسم
افندم خطای مستملیکچیلری طرفیدین قوغلاند-
دی بولودو . و جان تەکەی اوروقیدین مچکلپ
لیغان اویلرنی خانە ویران قلغان یوزلیگەن جان
تەکەی قزلریغا باسقونچیلق قلغان خطای مستە
ملیکچیلرینڭ قول چوقمیغی بولغان تویماس بو
لاشچی مولقی عثمانني، جان تەکەی جانمقان
حرمت وە حمایە قلیدو.؟ دیگەن سوال دەررو پیدا بولودو
اولکولوك حکومتنڭ رەئسلیکیگە خطای مستبدلری
نین مسعودنڭ بەلگولینشینی ینە مثالغا ئالالوق.
اولکولوك حکومت رەئیسلیك وظیفیسگە بر
طرفلیمە بەلگولەش مسئلەسی بتمنی قوپاللق
وە قباحتلك بلەن بوزوشدین عبارت فاکت بولسپ
مو، خطای مستبدلری بر طرفدین اونی بو او
زونغا بەلگولەش بلەن اولکیدە مستبد، ظلم سیا
ستینی و مستملیکە احوالینی ساقلاپ قلیش او
چون اولکینی ادارە قلش تیزگینینی محکم اوز
قوللریدا ساقلاشدین عبارەت ایدی، ایککنچی
طرفدین اویغور ملتیدین بولغان اوزینڭ ایشەن
گەن، صادیق ئادەمینی یوقوری کوتوروش بلەن
اویغورلرنڭ اوزینڭ برلیك صفینی ایکیگە بو

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لوب، ملی ئازادلق برلیك صفینی بوزوشدین وه تفریقه ئایلاندوروشدین عبارت ایدی.

خطای مستبد دائیره‌لری ملی زیدیه‌تچیلیك اوتینی کوچه‌یتش اوچون، اونی پوده‌ش بله‌نلا قناعت قلماسدین، شونك بله‌ن بلله یه‌رلیك حکومت اورونلریغا عمومی خلق سایلاملری اوتکوزولگه‌ن واقتدا سایلامدا یقیلب، منصبلریدین ئایریلب قالغانلار اچیدین وجدانسزلرنی ستیب ایلب، خلق ناریسیدا صنعی گروهلار تشکیل قیلب بولگونچلیك سیلشقا اورونُدی. یینگی خلمتکه اورونلاشقانلارغا قارشی کونا منصبدارلارنك قوراللق توقونوشقا قله‌ر تشکیل قلغان اغوالری هه‌مه‌گه معلوم.

خطای مستملکیچیلری اونداق اغوا تشکیل قلالمای بهانه قلیش اوچون حادثه توغدورالمیغان جایلریدا، اوزلرینك عادتدیکی اصوللری بله‌ن خلق نسویتوب سایلاب ئالغان ئادملریگه چاره کوردی. یکی سایلانغان حاکملارنی وه ساقچی باشلقلرینی باغلاب ئاپاقلریغه کیشه‌ن سلب، ناحیه‌لردین ایلب چقب کتتی. خوتن، پوسکام، مارالباش، قه‌شقه‌ر وه باشقا جایلاردا شونداق احواللار بولدی.

قارغیلق ناحیه‌سینك یینگی سایلانغان حاکیمی یارکند ناحیه‌سینك یینگی سایلانغان حاکیمی وه یارکند

كند ئاقسو ولايتلەرنىڭ نورغون ناحيەلرنىڭ يېڭى ساي
لانغان حاكملرى وە كېڭەش اعضالرى خطاى عسكرلرى
نىڭ باشلقلرى طرفندين ناحيەلريدين هايداپ چقريلدى.

تورفان، پېچان، توقسون ناحيە خلقلرىگە
قلنغان زورلوق وە قانلق فاجيعەلىك اغوالارهمە
نىڭ ايسيدين چقميغانلقدين وە چقمايدىغانلقدين
مەن بونوڭغا اوخشاش فاكتلار اوستىدە توختاپ
تورمايمەن.

جنوب بلەن چەكلەنمەسدين، خطاى مستملىكەچلرى
شونوڭغا اوخشاشلا سياسىتىنى 3 ولايت دائرەسى
دە يورگوزمەك بولودو.

بونوڭغا، بزنىڭ خلقمزگە قارشى يورگو
زولگەن يېقنقى باسقونچلقلار وە تا شو گون
گىچە نورغونلىغان اشپيونلار، اغواگرلر وە بوزغون
چىلارنى ايوەتىپ تورغانلىقى فاكتلق دەليل بولالايدو.

بشونوڭ بلەن بز، خطاي مستملىكچىلرى يال
غوز جنوبدىلا ملى ضديەتچلك اوتىنى يېقش،
بولگونچىلك سىلاش سياستىنى يورگوزو اتقان
ايچىنىشلق فاكتلرىنى پەيدا قلىپلا قالماسدين اولار
بارلق كوچلرى بلەن 3 ولايت دائرەسىگە كريپ بزنىڭ
خلقمزنىڭ تنچ تورموشىنى بوزوشقا اورنوديغانلغى—
نى تاعكيدلەپ اوتوشىمز لازم بولودو.

حاضرقى كونلەردە بتون اولكە بوينچە 3

ولايت خلقيغه قارشى قورقوتوش، خلقچلق فكر
ديكى مسئلەلارنى عامەوى قاماش؛ حكومت ادا
رەلريدين ترقى پەروەر ئادەملەرنى هايداش،
مسلمان اهاليغا قارشى اغوا اويوش ئوروش وە
خلقغە سغمايديغان يالغان بوهتانلارنى، چاپلاب،
هرخيل توهمەتلەر بلەن تنچ ياتقان اهالينى
قيرغنغا توتوش اشلرى داوام قلماقدا.

بولارنڭ هەممىسى بزنى بونوڭدينمو چڭ
راق اويوشوب، ملى ئازادلق حركتنى بوغوشقا
قصد قلغان، 3ويلايتنى قايتا قولچىلقا چوشو
روشكە اوروناقدا بولغان مستملكەچيلرنڭ توز
واتقان پلانلريغا تشكيلى سوققا بيرش اوچون
تەيار توروشقا مجبور قليدو.

كوچ برلكدە بزنڭ خلقمزنڭ قوۋتىنى بر
لەشتوروب اوروش پرەست اغواگرلەرگە قار
شى صەفربرلكدە كۆرەشوروشمز لازم.

مستبدلەرنڭ اغواگرلك حركتلرى خلق
نڭ بولەشكەن صەپىنى قانلق سۆزگەنلەرنڭ اچ
راب ئار - مار بولغوسيدر.

1948 - يل اوكتەبر (برنچى سان اتفاق
ژورناليدن).

اولوسچيلار كيملەر واولار اوز ملتيگە قانداق خيانت قليدو

خلقمىزنىڭ ئازادلق حركتى، و اونونڭغا اولوسچىلارنىڭ قلغان خيانتى

مسعود، عيسى واولار بلەن بلــله قوربان قوداي، چكەگز، غولام حاميلەگە اوخشاش ان گيلس تاماكوسىنى چەككەن، ئامريكا پيواسى نى ايچكەن، مستملكەچىلار كيېمىنى، كيگەن ايكى ئادم سوزلوشوب تورسا قولاقلرى ديك تورغان بو تورد كوم شبهەلىك عنصرلار اورومچي گە كەلگەن واقتلريديلا خلق اولارنىڭ يوز روش — تورۇشىغا قاراب، اولاردين قاتتق نەف رەتلەنگەن ايدى . او واقتلاردا خطاى مستملي كەچىلرىنىڭ قامچىلرىدىن تەب تورغان قان تى نخى قوروماغاچقا اولاردين احتيات قلغان خ.ق نىڭ دەردى اچىق، ايدى. بنيم بولدى ، خوف كەلدى، تونچوقتوروب تورغان مستملكەچى

بلەن تورمەسىنىڭ اشىكى قىيا اچىلىشى بىلەن، او
قوشقا، كرگەن ساف ئەركىنلىك هوا سىدىن نەفەس
ئالغان اسىرلەردە يېڭى روح، يېڭى قوۋەت پەيدا بول
دى . اولار باشلابقى كونلىدىلا بتون قەھرى
غەضىبىنى خطاى مستەملەكەچىلەرىدىن ئارتوغراق
گويا ملك بر قىنچىلىقىدا اوزاق محنت قلب نور
غون تەرلەرىنى ئاققوزوب اوزوق تىرىم، اونى
ايغر مشقەتلەر بىلەن پىشرىپ ، اندى يەيمەزدەمو
تورغان ئاشقا اوغو سالىپغان خائىن ئەنە شو
لار دەپ بلىپ ، بتون وجودى بىلەن اولارغا
قارشى، چىقدى : حقىقەتدە، مستەملىكىچىلەردىن ازى
لىپ تورغان خلقلەر . اوزلەرىنىڭ ازغىنلىق
لرىنىڭ نورغون يىللىق كورەش تجربەسى
و طبىعى سەزگوسى بىلەن خلقىمز باشلىدىنلا
بلگەن ايدى : لېكن غولجا طرفدارلىقى ئازاد
لق كورەش صفىگە اختلاب توشمسون دېگەن
مقصددە مسعود، عيسى لار بىلەن مرسە قاغىنىنى
كورگەن خلق اوزىنى برلا توختاتقان ايدى.
بر طرفدن مسعود، عيسى واولارنىڭ شايكىلارى
انقلابى ويلايەتلەر بىلەن مركزى حكومت ئىنچلىق
بتم توغرولوق مذاكىرە يورگوزوانقان واقتلەر
دا، غولجا وكىللەرىنى خطاينىڭ اچكى احوالى
بىلەن توتوشتورغان بولوب، اولارنىڭ اچىگە

کریب اولارنڭ طلبلارینی بلیویلیپ ایلیپ خطای
طرەفکە یەتکوزوش وظیفەسینی اورونلیسا،
ایکنچی طرفدن منافقلەرچە انقلابچیلارنی ماخ
تاپ، اولارنڭ ئشەنچیگە ایگە بولوشقا ترشیدی
لەر. غولجا و کیللری دالدیدا ژیلانچە، تولغو
خوپ، قانچیلق ایتدیك دەکیلەپ، تولکیلك قی
لپ، « بز یورت، ملت قایغوسیدا یوردوق .
دەلدی بزنی بو پەردین سیلەر قوغلیماسقلار،
بز ملتنڭ فائیدەسی اوچون پادیچیلق خدمتی
بولسیمو دارتقورساق » دیگەن یومشاق سوز
لریگە قاراپ غولجا و کیللریمو، حقیقتدە بولار
دا ملت، وطن محبتی بار بولسا، بولار کوپ
یللردین بری وطندن دایریلیپ یەندی یەنە او
نکغا خیانت قلماس دیگەن فکرگە کیلیپ،
اونکەن 10 — 15 یل بولارنی بر نرسە او
گەتکەندور دیگەن اوبی نەتیجەسیدە اولار
بلەن مرسسە قلشقا باشلیدی. بولارنڭ: « بز
ملتچیمز »، « بز خالقچیمز »، « بز انسانیة
چیمز » دیگەن شعارلرینی کوروپ، حقیقتدە
بولار بلەن حرکت برلیگینی تامین ایتیپ کیتە
لەیمز دیگەن امیدنی قلدی. غولجا و کیللرینڭ
اولار بلەن باشدا مرسسە قلغانینڭ داساسی
سەوەبی دەنە شو ئیدی! لیکن بر یل اولار

بلەن برگە اشلەش نەتیجەسی اولارنڭ هیچ نر
سە اوگەنیگەنلیکینی، قارغولارچە یورتنی هلا
کتکە ایلیپ ماڭیدیغانلقینی واولارنڭ اوز مقصد
لریگە یتیشیش اوچون ملت قنینڭ دەر
یالاب ئیچیش بلەن هیچ کاری یوق ئادەملەر
ایکەنلیکینی، اثبات قلدی. اولاردا قاچیللک پرینه
سف، زەرەچە وجدان یوقلغینی اولارنڭ هر
کت تجریبەسی عملدە کورسەتدی: دنیانڭ
قابسی بورجیکینی ئالمالك، قایسی ملتنڭ مە
لەك ایگەسی اربابلرینی ئالمالگ — اولارملی
ئازادلق مسئلەسیگە کەلگەندە ئیزیلگەن ملت
ئازادلق حرکتی اوتوق قازینپ کیتب بارغان
پەیتلە مللی ئازادلق کورەش صفینڭ برلیگی
نی تاءمین قلماق اوچون بارلق کوچینی سە
رف قلیدو. حتی، اوزینی قربان قلشقا راضی
بولودو. اگردە بو «ملتچیلەر» دە ملتیگە
محبت بولغاندا، البتە اولار اوز ملتینڭ ما
ئازادلق حرکتی موفقیت قازینپ کیتب بارغاند
دا، او حرکت قانداق شکیلدە بارمیسون شو
چوك اوتوق قازینپ کیتب بارغان صفنی مە
تحکەملەشکە و بارلق زالای مسئلەلرینی شو
نڭ یولیغا برلیگنی تاءمین ئیتش اوچون سی
لنب بەرگەن بولار ایدی. اولار عملدە نیمە
قلدی؟ ەکسچە خطای مسئلەیکەچیلرینڭ بول

گونچونوك دوتارىغا اوسول اويناپلا منصبدى دەپ ملەتنى چوڭ ھالاكەتچىلىك خوفى ئاستىغا قويدى. خلقىمىزنىڭ اوتتۇقالۇق ئازادلىق حركتىگە چوڭ خيانت قىلدى. مستملىكەچىلەر ملى ئازادلىق حركتىنى بوغۇش و بتونلەى يوقوتوش اوچون، بر طرفدن مستملىكەچىلرنىڭ تۈپ نيەتلرىنى سياستدن بى خبر بولغان نادان ئادملرنى ئالداپ، اولر خلقدىن بايلىق يەردوقدە، بىر اوروكوم خلقنى اوزنىڭ ئارقىسىدىن ئەرگەشتوروپ خلقىمىزنىڭ مستحكم ملى ئازادلىق برلىك صفىگە بولگونچولوك سالىش مقصدىدى بلەن بولسا ايكىنچى طرفدىن اوز منفعتىگە قايچى كەلمەيدىغان ملى ئازادلىق حركت موفقيەتىدن قورقوپ بوزى يەپ كەتمە كەتسون، ساقى بولمسون دېگەن پرينسىپنى ئالدىغا قويوب اوزىگە زيان بولسىمو بوزلىك خلقىمىزگە هيچ نرسە بەرمەسلىك پرينسىپنى قاتتىق تسوۋقان منبى خطاى مستملىكەچى دائىرەلرى نورغون يللار چوڭ مستملىكەچىلەر بيقوب، ئاسراپ كەلگەن جەلگورلردىن فائدىلنش ۋاقتىق قارارىغا كەلدى. جەلگورلرنىڭ بىرى اولگونىڭ يوقارقى حاكميت اورنىنى اشغال قىلغاندىن كىن اوزىنىڭ كيلەچەكيدىن قورققان خلق هلاكتكەنىڭ ئاللەيغى ئيلىش اوچون قارشىلىق دولقونى كوتەردى.

غولجا طرەفى خالقىمىزنىڭ بو حركىتىگە بى
طرف بولوب يەنە خلق دۈشمەنلرى بلەن مرسە
سەچىلىك قىلىش مسئولىيەتىنى اوز اوستىگە ئې-
لىشنى موافق كورمەسلىن اولار قانونسز اشغال قىلغان
حكومت تركىبىگە كرىشنى لايق تاپماسلىن،
اوزلرىنىڭ قارشىلىقىنى بيان قىلدى.
خالقىمىزنىڭ هەممىسى غولجا، ترەف وكىللارىنىڭ
بو حركىتىنى بۇزدى — بىر خلقنىڭ منفعتىنى حمايە
قىلىش اوچون قاترىلغان حركت دەب بلاب او
لارغا بولغان اعتقادى، ئىشەنچى يەنەدە بردەرە
جە ئاشدى. ئەيرىم قالاق ئادەملر يمز، خلقى
مز ئاراسىدا بۆلگونچىلىك سېلىش اوچون، وە
ئاڭگىنى زەھرلەش اوچون هيچ نرسەدن تارتىنماي
قالەواتقان تشويقاتلرىگە وە اولار اختيارىغا برىب
قويغان مطبوعاتلاردا مستملكەچىلرنىڭ صادىق
ئىتلرى — مسعودقا اوخشاش خلق دۈشمەنلرى
نىڭ، قوى ترىسىنى يېپىپ كورسوتوشكە اورونوش
لرى: مسعود افندم زمانىدا بتون ياخشىلىق اش
لارنىڭ ئاساسى قورولوشقا باشلىدى. .. »: «يورت
خلقى، مرگزگە قاريتا ئورقەمر بەردىڭشەكەر!»
دىگەنگە اوخشاش چىرايلىق سوزلەر، شېكەر
اورنىغا زەھر بېرىواتقانلىقىنى ئايرىپ ئالالما
غان ئاڭگىمز يېتىلشقان — ئايرىم ئادەملرىمزنىڭ -

غەرىبچە طرەف نيمە ئۈچۈن بۇلارغا دۇشمەنلىك
قىلىدىكەن، الله تبارك وتعالى: «إنما المؤمنون
اخوة فاصلحوا بين اخويكم» دەپ تۇرسا، بۇلار
مسلمانغا دۇشمەنلىك قىلىشنى ئويلىغا، ئولار
بىلەن مرەسسە قىلسا بولماسمۇ؟ دېگەن ئويغا
كېلىشى مۇمكىن بز اولارغا شۇل ئايەتنىڭ يۇقۇرى
سىدىكى ئايەتنى ياكى سورە التوبەدىكى، يا ايها
الذين امنوا لا تتخذوا اباءكم واخوانكم اولياء
ان استحبوا الكفر على الايمان ومن يتولهم منكم
فاولائك هم الظالمون، دېگەن ئايەتنى اسلەپ او
تۇشنى اوتونيمز. اولار دوشمەن صفىگە اوتكەن
بەردىن بولغاشقا اولارغا-شى طرەفدە، تۇرغان
دوشمەنلەر دېمەك اشلىدىرەك دوشمەن بولوپ حساب
لانىدو. الله تبارك وتعالى پەيغەمبەرلەرىمىزگە، اولار
غا نسبتا رەحمسىز بولوشنى بويرويدى: «يا ايها
النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم وما
واهم جهنم وبئس المصير» ئاندالىق بولغاندىن
كېيىن بىز مسلمانلىكەچپىلەر بىلەن بىرصف تشكيل
قىلىپ خلايمىزنىڭ قانى بىلىپگە ئالغان اركىنلىك
حقوقلارىنى قايتا ئالىپ ئېلىشقا قەتئىي قوغوچى
منافقلار بىلەن بىرلەشمەي رسمە قىلىش يەنە مۇمكىنمۇ؟
البتە مومكين ئەمەس. زادى نيمە ئۈچۈن او
لارنى بىز دشمن حقيچىمز خلقچىمز دەپ واقىراپ عملدە

خلقیمزنڭ ئازادلیقیغا قارشی وه اوز ملتیگه
قارشی، خائنچیلیق سیاستیگه قارشی حرکت
قیلیدو؟ اونی بیلمك اوچون «افندیلەر» کیملر،
کیمنڭ فائیدەسی اوچون خدمت قیلیدور؟ کیملر
نڭ امری بیلەن حرکت قیلیدیغانلیقینی یاخشی
چوشونوش وه بیلیش لازم.

افندیلەر کیملر، وه نیمه اوچون او
لار اوز خلقینڭ منفعتیگه قارشی ئیش قیلیدو؟

بو سوئالغا جواب بیرمك اوچون اولکیمزنڭ
جغرافیەوی احوالی وه 70 - 80
یللیکی خلق ئارا احوال بیلەن بر
توتوشوب چقماق لازم.

بیزنڭ اولکیمز شمال وه غربی شمالدا
سسسر بیلەن شرقی شمالدا مانغول خلق
جمهوریتی، شرقده گەنسو، شرقی جنوبدا
چینگخەی اولکیسی، جنوبدا تیبەت، هندستان،
غربده ئافغانستان بیلەن چیگرداش اولکیدور.
بیزنڭ اولکیمز خطایلر طرفیدن استیلا ایتیل
گەن وقتلاردا انگیلیزلەر بیلەن فرانسوزلەر هند
ستانی ناپیشیب مادراس اطرافیدا زەمبره کلر
ئاتشماقدا ئیدی. تیخی بیزنڭ غربی شمالدیکی
خوشنیمز ئابلای خان ئیدی، تیخی خطای دولتی

مستملكە ئەمەس ئېدى، تېخى ئافرىقا قطعە-
سىنىڭ ئىچىگە ئاۋروپالقلاردن ھېچ كىم كىرىپ
باقمىغان ئېدى. قسقىسى دېيارلىق مستملكەچ-
لەر طرفىدىن بولونوب بولونمىغان. تېخى ئەنگلى-
يەگە ئوخشاش چوڭ مستملكەچى دولەتنىڭ ئالدى-
غا ئوتەلىگەن ھېچ كىم يوق دور ئېدى. ئو
نىڭدىن كېين كوپ سولار ئۆتۈپ كەتدى. دنيا
احوالغا نورغون ئوزگەرشلەر كىردى. ئەنگ-
لىزلەر ھندستانغا مستحكم ئورونلوشوب بولماي
تۇروب، ئوننىڭ چوڭ مستملكەلەرىدىن
بىرى - شمالى ئامېرىقا قوشماشتاتلارى، ئەنگلىز مس-
تملكەچىلەرىگە قارشى قوزغولاڭ كوتورۇپ،
استقلالىت اعلان قىلدى. ئەنگلىزلەر ئامېرىكادا
تقان زېمىنىنى قايتەماق ئوچون بارلىق كوچى-
لەن ئافرىقانى اشغال قىلىشقا ۋە باشقا جايلاردىن
مستملكە ئېلىشقا ئالدىرايدو. ئاوستراليە، كاپ،
مالتا، گيويانا، مالايا، ناتال، كېپ گىنىيە، بى-
چو ئالىند، بېرما، نىگىرىيە، شرقى ئافرىقا،
شىمالى بورنيو، رودزىيا، ئوگەندو باشقالار-
ۋە باشقالارنى ئۆز ئەردىكى يەرلىك خلقلارنىڭ ئانا-
لىرىنى دريالاب ئالقەوزوب ئەنگلىزلەر تارتىپ ئالى-
دو. فرانسوزلار ئالجىر، غربى ئافرىقا، ماداگاس-
كار، ۋە ھىندىچىنى خطايلارنى تارتىپ ئالىدو.

چاروسيه حكومتى؛ قازاق يوزلرى، قوقان ،
بوخارا وەخيوا خانلقلرينى بيسىپ ئاليدوە 19 -
عصرنڭ ئاخرلريغىچە يەر كوررەسى جهانگير دولة
لر طرفيدن بولونوپ بوليدى. اما 19 - عصرنڭ
ئاخرلريدا بورونقى كوهنا جهانگير دولتلر بلەن
مسابقە قيلائالارلق - يڭى جهانگير دولتلار پە
دا بوليدو. (گيرمانيە، ئامريكا قوشما شتاتلەرى،
ياپونيە) بولار يەر كوررەسىنى كوهنا مستملكەچى
لـر ئبولوپ ئيليپ بولغانلقدن، مستملكەسز
قيلشيدور. يڭـى جهانگير دولتلار ترقى تاپـ
قانسيرى دنيا مستملكيلرينى قايتيدن بولوپ
قلشنى، طلب قيليدو. كوهنا مستملكيچلر ئوز
مستملكيلرينى ساقلاب قيلشقا ترشيدو.

كوهنا مستملكەچيلردن قورال كوچى بلەن
ئولارنڭ مستملكلرينى تارتيپ ئيلش پلانينى
قورغان. يڭى جهانگيرلردن برى يڭى تر
قى تاپقان گيرمانيە جهانگيرليگى 20 - عصرنڭ
بشيدا ئوزانڭ ئوروش حاضرلغينى كوروپ
بولغان ئيدى. ئوبرطرفدن كوهنا جهانگير
دولتلرينڭ ئوزئارا بولغان قاريمو - قارشيلغي
لدن فايدلنيپ ايكنچى طرفدن اول تيخى، حا
ضرلق كوروپ بولميغان فرانسيە وەروسيە
جبلەن تزالكەن، ئوروش باشلاب ئولارنى يڭيپ

بولغاندىن كېين انگلىيە بىلەن اۇروش باشلاش
پىلانىنى قورغان ئىدى، خصوصەن 1914 - يىلى
ئۇرۇش باشلاشدىن اول، گرمانىيە انگلىيەنى
دەرحال سەكرەپ ئۇرۇشقا كرىدو دەپ ئويلى
مىغان ئىدى. چونكى انگلىيەنىڭ مستملكەلرى
دە ئو ووقتلرىدا خصوصەن ئىرلاندىيەدە، احوال
ايغىر ايدى، شونىڭ اوچون گرمانىيە، روسىيە
فرانسىيە، وە انگلىيە، مستملكلرىدە جاسوسلوق
اشلرىنى كوچايتىپ ئالدىنى ئىلىپ تيار گرلىك
كوروشكە باشلايدو. روسىيەنىڭ توركستان كرايى
غا، انگلىيەنىڭ هندستانىغا قارىتا تيارگەرلىك
ايشىنى ايلىپ برىشىغا ئىلىك قولايلىق جاى شىڭ
جاڭ ئىدى. 1 - جهان ئورۇشى دەورىدە گېر
مانىيەنىڭ اتفاقچىسى توركىيە ئىدى. ئەنە شولە
توركىيە، گرمانىيەگە شىڭجاڭدا توروپ ياردەم
ايشىش خدمىتىنى مسعودقا تاپشورور يىلىدە
مسعود قانچە تريشىپ اشلىگەن بولسىمو، برن
چى جهان اوروشىدا گرمانىيە تار - مار بول
غاندىن كىين، او ايگىسز قالىدو. لىكن ئارىدى
دىن اوزاق واقت اوتمەى اونى كوهنا ئاهىرىسە
بلەن ايزلەپ كىلىپ گرمانىيەنى مغلوب قىلغان
انگلىيە تېپىپ ئالىدو. چونكى او منگىلدە اڭ
گلىيە اوچون ئاندىق بر ئادم شىڭجاڭدا ضرور
كرەك بولوپ قالىدو. سبب برنچى جهان او

روش دوریده، انگلیه‌گه اتفاقچی بولغان نیکا
لای 2 — 1917 — یلی تختیدن ئغدورولوب
صادق روسیه ایمپریه‌سی اورنغا یکی، سووت
لر حکومتی پیدا بولیدو. بر کوره‌سینگ
هر قانلق بورجیگیده انقلاب چقسا، دررو
باستوروشقا ئالدیریغان انگلیه حکومتی، یکی
پیدا بولغان سوویتلر حکومتینی باشیدا پیدا
بولوش بلن یوقوتوش مقصدیده سوویت
حکومتیگه قارشی ایش ایلب باریدو. سوویت
حکومتی توغولغان کوندن باشلاب بتون دن
یا جهانگیر دولتلرینینگ کوزیگه نهایتی سه‌ت
کورنودو. سبب، سوویت حکومتی حکیمتنی
قولغا ئالغان کوندن باشلاب، مسالمه‌چیلك
سیاستیدن اوزینینگ کچیشینی مستملکه‌چیلك
سیاست باشقیلارنینگ یرلرینی تالاب ئالیدیغان
تاعادیللق سیاست ایکنلیگینی اعلان قلیدو.
هوندق سیاست جهانگیرلرنینگ سیاستیغا خوف
یتکوزیدیغان سیاست بولغانلقدن همه جهان
گیر دولتلر بیرلیشب اونی یوقوتوش پلانینی
قورودو. انگلیزلر اوچون هندستاندن ئایریلش
اوزیمی - اوزی اولتوروش بلن برابر ئید
دی. هندستان انگلیزلر طرفدن استیلا ئید
لگه‌ندن تارتب ملی ئازادلق قوزغولانگ غول
غولیسی بیسلمای تورغان هندستانغه، یقین خوش

بۇ جايدا مستەملىكەچىلىك سىياستىگە قارشى سىيا
ستىنىڭ تۇغۇلۇشى، ھىندىستاندىكى ملى ئازادلىق
ھەرىكىتىگە چوڭ تاثىر يەتكۈزۈشى احتمال ئى
دى. شۇنىڭ ئۈچۈن ھىندىستاننى سوۋيت «زەھ
ەرىدن» ساقلاشقا مەككار قىسىر سوۋيت «زەھ
ەرلىرى» ھىندىستاننى بىراقلاشتۇرۇش كېرەك
ئىدى. طبيعى ئۇنىڭغا ئىككى قولاى جايى دى
ۋاسطە ھىندىستان بىلەن سوۋېت چېگرىسى نا
ۋاليغىدا ئورۇنلاشقان قولاى زەئىپ شىنجاڭ
ئىدى. شىنجاڭ خلقى ئارىسىدا سوۋيت حكو
متىگە قارشى ھەر قانداق حركەتلەرنى تۈزۈپ
قارقىنىش ئۈچۈن ئادەم كېرەك ئىدى. سوۋيت
حكومتى يېڭى قورولغان ۋقتلاردا شىنجاڭدا
«سوۋيت حكومتى توغرولوق شونداق ھەكايەلەر
بار ئىدى. مەسەلەن: روسيەدە سوۋەت حكومتى
قورولوپتو، سوۋەت حكومت دېگەننىڭ معنىسى
ئولارنىڭ بېشىنىڭ ئوتتورسىدا بىر كوزى بار قو
لىغا سوۋەت كوتۈروپ يورودىكەن. يالغوز بولوفقان
ئادەملەرنى ۋە كچىك بالالارنى سوۋەتكە سېلىپ
ئېلىپ بېرىپ يەيدىكەن. شونىڭ ئوچون سوۋەت
حكومتى دەيدىكەن» دېگەن ارخشاش. لېكن
خطاى مستملىكەچىلرىنىڭ قوللوقىدىن قوتولالماي
تورغان شىنجاڭ خلقىگە سەن گرمانيەگە يا
كى انگلىيەگە قول بولىسەن دېسە، ناداناق ئا
دەمگە ھەرگز ئەگەشمەس ئىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شونىڭ اوچون شنجاڭ خلقینىڭ خطای مس-
تملیکه ئاسارەتیدن قوتولوش اینتلشیغا لایق-
راق، شونىڭ بلەن بللە سوویت حکومتیگەقار-
شی کوتوروشکه ماسلیشیپ کلیدیغانراق شعار
کیرەك بولوپ، ئانداق شعارلارەو تیارلانغان
ایدی. « روسیه توپریغیدیکی تورکلەرنی و
شنجاڭدیکی تورکلەرنی ئازاد قلیپ عثمانلیه
تورکلەر دولتی ئاساسیدا اولوغ تورك دولتی
قوریمز » دیگەن شعاردن عبارەت ئیدی. مس-
تملیکەچیلرنىڭ منفعتینی حمایه قلماق اوچون
منا موشونداق ئەفسانەوی ئاوانتیورستلق پلان-
نینی عملگه ئاشوریمز دەپ، یورتیمزنی او-
روش میدانیغا ئایلاندوروپ، خلقیمزنی خانه
ویران، ملتنی هلاکتکه ایلیپ باریدیغان خیال-
دا یورگەن مسعودنی هیچ کیم ئەگەشمیدی.
تاریخ ترقییات دولقونی مسعودنی اولیکه قرغ-
قیغا اوروپ چقریپ تاشلیدی. او، اوز خو-
جاینلرینىڭ ئالدیغا قاچدی. هندستاندا او هیچ
قانداق فائیده کەلتورەلمەیدیغان بولغاشقا، ئو-
نىڭ خوجاینلری اونی مرکزی خطایغا بیەردی.
اندی باشقا دروازیدن کریش پلانینی قورغان
خوجاینلری اونی مرکزچی قیلیپ قویدی. لیکن
ایکنچی دنیا اوروشی بتون دنیا خلق ئارا اح-

والغا يەنىمۇ باشقا اوزگورۇش كەرگۈزدى.
ايكنچى دنيا اوروشيدا سوويت ئارمىيەسى ئاتاغ
لىق گيتلىر گرمانيەسينىڭ ئارمىيەسىنى و ياپون
جهانگىرلىگىنىڭ ئاتاغلىق ازمىيەسىنى تار — مار
قلغاندىن كيين، سوويت حكومەتىنىڭ ئابرويى
غايت دريجەدە اوسوب كەتتى. دنيا انسانيەتچى
ليگىنىڭ اشددى دوشمىنى گرمانيە فاشىزىمى
و شرقىدىكى «ياءجوج — ماءجوج» ياپونميلى
تارىزىنى تار — مار كەلتورولگەندىن روهلا
غان مستملىكە اللەردە كوچلوك خلق ئازادلق
دولقونى كوتورولدى. برنچى و ايكنچى دنيا
اوروشى دورلريدە ئانچە كوچ چقارماي دوشـ
مەنلەر بلەن سودا قيليپ كەلگەن دوش
مەن و باشقا ئاوروپا دولتلرىنىڭ بايلقينى بان
كلريغا سولاپ ئالغان ئامريكا قوشما اشتاتلەر
حكومتى، ئامريكا دولتىنىڭ همه جهانگر دولت
لردن اوتوب كەتكەنىنى كوروب، اوز — اوزا
نى انگليز مستملىكەلرىنىڭ قانونى مراسخورى
دەب بيلىپ هولوققانيدىن دنيا حكمرانلق پلانلرى
نى قوردى. او، اوروش دوەباقىنى چيلىپ ئاسا
سەن سوويتكە قارشى اوروش ميدانلرى حاضرلى
ماق اوچون سوويت دولتى بلەن چيگرداش تور
كيە، ايران و شنجاڭلارغا قول سوندى.

ايكنچى دنيا اوروشيدن كيين اوز مستەملكە-
لريدە كوتورولگەن ملى ئازادلق قوزغولاڭ-
لارنى بيسش بلەن ئاوارە بولغان و ايكنچى
دونيا اوروشيدا زەعيفلەشكەن انگليز حكومتى
ئالدنقى تشەببسكارلقنى ئا.ق.ش.غا تاپشوردى.
شول جملەدن كرەكلك جايدا ايشلەتش اوچون
مسعودنيمو قوشوب ئامريكا حكومتىگە تاپشو-
ريلدى. مسعود ئامريكالقلار اختيارىغا اوتكەن
واقتلريدا ئامريكالقلارنڭ قولى ياپون اوروش
ميدانلريدن بوشيماسدن مسعود چونچوندە كو-
توب توختاب قالدى. چونچيندە توروب بيكار
ئايلق ئاليسون دەب مسعودقا ئامريكا افيتسر-
لريگە فاحيشە خوتون تيپب بريش وظيفەسينى
قوشومچە يوكلەب قويدى. اوز ملتينى موندا-
ق ووەن توشوب كەتكنيگە عضبلەنگەن عيسى-
سەن توركستان اويوشمەسينى فاحيشە خانە
قلديك دەب اورونلوق بلەن اوروب، مسعود
اوغلى ئارتوغرولنڭ بشينيمو يريب قويدى. شون-
داغديمو بو پەس كەتكەن اول وظيفەنيمو ئو-
تەب يوردى. ياپونمو تسلم بولدى. ئامري-
كالقمو قولى بوشادى. بزنڭ قەھرمان ملى ئا-
زادلق قوشونيمزنڭ شيخونى ايلاب اوروەچى-
گە ميكچتو ديگەن خبرينى ئاڭلغان مسعود،

اوزىنىڭ اوغلى ئارتوغرولنى يول باشلاوچى قىلىپ ئامرىكا افىتسىرلارى بىلەن شىڭجاڭغا قارىتىپ يولغا سالىدۇ. بو ئارىدا مەركزى حكومەت وەكىلى بىلەن بىزنىڭ وەكىللىرىمىز ئارىسىدا تىنچلىق صحبەت باشلىنىپ تىنچلىق بىتىم امضا قىلىنىدۇ. ئامانلىن ئىساء رىكا حكومەتىنىڭ ئاپشوروغى بىلەن مەركزى حكومەت حىمايەچىسى بولوب مەسعودمو شىڭجاڭغا كېلىدۇ.

مەسعود شىڭجاڭغا كېلىپ خصوصەن حكومەت بوشىغا چققاندىن كېين، ايۇنىڭ اوروەچى يېنىدا اول تورغان ايلى خلقىنىڭ سويەكلارى بىلەن تۆكۈلۈپ قانلىرى بىلەن سوغورولوب چو سېلىنىڭ اوستورگەن ئاباد بىغى، ئامرىكا افىتسىرلىرىنىڭ حربى اشتابىغا ئايلانىدۇ. شىڭجاڭنى ئامرىكانىڭ اوروش بازاسىغا ئايلاندوروش پىلانى باشلىنىدۇ.

دوستىيەنز سوويتلەر حكومەتىگە قارشى فتنە — فسادلار باشلىنىدۇ. حتى ئامرىكالقنىڭ ئماكىسى قوتىغا سولانغان پىواسى، زاژىكالكا سى (تاماكو يانىدورودىغان) خاتونلەر پەردازى اسبابلارى بىلەن تولغان اوروەچى بازىرىدا سوويت اتفاقىدىن چققان ماللارنى ساتقان سودىگەرلەرنىڭ ماللارىغا كىرەسىن توكوب كويدوروب ايتىش حادىثەلرىمو بولىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

اولکه احوالینی سنجی روشلیه مرکزکه بلهش
توروب اولدیگه نورغون عسکر ایلیپ چقیش مق
صدی بیلهن غولجا طرفکه قارشی، نسور غونلو
غان اغوالر تشکیل قلنب غولجا طرفکه یالغان به
تانلرنی چاپلاب شول مناسبت بیلهن اولکهدیکی
نورغونلیغان الغار فکرلك ئادملرنی سزلر غول
جا طرفکه یاردم قلدیکزلر دهب تورمیلهرگه
سالدی.

مرکزی حکومت بیلهن غولجا وکیللری اوت
تورسیدا توزولگهن بیتمنی قوپاللق بیلهن بوزوب
ایلی طرفکه ایکنی قتم قورالالق هجوم قیلدی و
ئامیریکا جهانگیرلیکیگه شرجالك اوروش میدانی
قیلش اوچون کیرهك. اگرشرجالك اوروش می
دانی بولوب قالغان تقدیرده بویهردیکی خلقنك
احوالی قانداق بولماق؟ ملت هلاکتی دیگهن
شونهمهسمو؟

شونوك اوچون وطننك هر بر عزیز فـر
زهندی شرجانکنك اوروش میدانیغه ئایلینشیغا
توتون وجودی بیلهن قارشی توریدو.

اگرده مسعود حقیقتده ملتینی سویگوچی و
ملتچی بولیدیغان بولسا اولکه اوروش میدانیغا
ئایلنش خوفیده و ملت جهنك میدانیدیکی ئـا
فتلارنك تویاق ئاستی بولوش خوفی ئاستیدا!

تورغاندا اوزينى ئارتماسقىيدى ئەگەر او، اوزيد
نى ئارتالمايدو. و ئارتمايدو. لېكين وطننىڭ ئازاد
لقينى سويگوچى خلق، اونىڭغا اوخشاش كومنانات
خانەنىڭ قفەسنى تمور ئارابا بلەن ايليپ تاشلايدو.

بوگونكى مركزى حكومت دامريكا جهان—
گيرليكينىڭ تمور پەنجيسيگە تولوق و محكم
كريپ كەتكەنچكە مسعود مركزى حكومت حمايە
چىسى بولوپ شنجاڭدا ئيش ايلەپ باريدو.
عيسىنىڭ ترجيمە حالى مسعود نىڭكيگە اوخشاپ
كيليدو. ليكين عيسى، مسعود دين ياخشيراق بو
لغاشقا ئو برنچى دنيا ئوروشى ئالدىدا گوما
نىە جهانگيرليكيگە خدمت قياپ ئولگيرەلەيدى.
باشقلارنىڭ «انقلابى حركتلرينى» ئاريخچيلار
يازار، هر حالدا ملتينى سويگوچى ملتچى
اوز ملتى، ملى ئازادلق انقلاب مەيدانيدا هوا
فيقيت قازينىپ كەتەپ بارغان منكيلده اونىڭ
اوتوقلاريغە شادلينار و اونىڭ ملى ئازادلق
برلك صفيني مستحكملەش اوچون بارلق ووجو
دى بلەن خدمت قلار ايدى. ليكين مستملیكە
چيلەر «افنديلەر» گە ئاپشورغان ئاسباسى،
وظيفەسى سوويت حكومتيگە قارشى كورەش
اليپ باريش بولغاشقا اوزينىڭ ملى منفعتيدن اولشو
لارنىڭ ئاپشوروقنى اوروندا شقا اولار مجبوريدر.

بىزنىڭ جغرافىيە احواليمىز بىزدىن نېمەنى طلب قىلىدو؟

بىزنىڭ جغرافىيەوى احواليمىز بىزدىن الڭ اول بىزنىڭ اولكومىزنى اورش مىدانىغا ئايلاندوروشقا قطعى يول قويماسلقنى طلب قىلىدو.

خصوصەن ئامېريكا جهانگىرلىگىنىڭ سويت حكومىتىگە قارشى ئورۇش بازىسىغا ئايلاندورشىغا يول قويماسلغىمىزنى طلب قىلىدو.

بىزنىڭ جغرافىيە احواليمىز بىزدىن بىزبىلەن خوشنا بولغان پۈتۈن دولتلار بىلەن خصوصەن سويت حكومىتى بىلەن دوستانە موئامىلىدە بولىشىمىزنى طلب قىلىدو.

بىزنىڭ جغرافىيە احواليمىز بىزدىن بىزنىڭ ملى ئازادلق حركتىمىزنى پۈتۈن خلق ئارا احوال بىلەن حسابلىشىپ خلقىمىزنىڭ منفعتىنى مضمونىدىن نزاعەدىن قاچش ئاساسىدا اش الىپ بېرىشىمىزنى طلب قىلىدو موشو پرنسىپلەر ئاساس بىلەن ئىش الىپ بارمىغان هر قانداق ئادم ئۆز ملتىنىڭ غمخورى و حمايتچىسى بولالمىدو. افندىلەر بىز بىلەن ئۆزۈنىڭ ئۆزۈن قورغاقلقىدا بى واسطە چېگرداش بولغان اولوغ سويتلەر اتفاقى و مانغول خلق جمهوريتى بىلەن دوشمەنلىك پوزىتسىيەدە بولوپ، بىز بىلەن هيچ قانداق مناسبتى هيچ قاچان بولمىغان —

بىزدىن يىگىرمە مىڭگە يىقىن كېلىۋېتىر اوزاقلاپ ئاتور
غان مۇستەملىكەچى ئامېرىكا جاھانگىرلىكىگە بىز
نى اولارنىڭ اوز يېرىدىكى بىزوارلەردە ياشاۋات
قان ھىندىلەر و ھەر ساعەتدە لىنچە قايىن-ش
خەۋفى ئاستىدا تۇرغان نىگىرلەرگە اوخشاش
قول قىلىپ بېرىش و بەلكى شەك جاھىدى سو
ويت ھۆكومىتىگە قارشى ئۇرۇش بازىسىغا ئاي
لاندۇرۇپ بېرىپ مىللەتنى بىتونلەي ھالاكەتلىك
يولغا باشلىماقچى بولغان و اولوغ خوشنامىز
سوۋېتلەر اتفاقىغە قارشى تجاوزچىلىق پوزىتس-
سىيەدە تۇرغان ئادەملەردن اوز مىللىتىگە ياخشىلىق
كۆتكىنى بولامدو؟ ئامېرىكا جاھانگىرلىكى اولكە
مىزنىڭ مۇستەملىكە احوالىدا ساقلانىشى و خلقى
مىزنىڭ مەھكوم بولوشىنى خالايدىغانلىقىغا —
اورومچىدە چىققان «اويغان» گزيتەسىنىڭ،
عبدالحد مخصوص ئامېرىكا مخبرلىرىگە الىپ با
رىپ بەرگەن واقتىدا «اويغان» گزيتەسىنىڭ
اوستىدىكى ئاي يولدۇزنى كوروب «بىزگەمود
داق مۇستەقىللىق طلب قىلىدىغان گزيتە كېرەك
ئەمەس!» دەپ ابرغىتىپ تاشلاپ بەرگەن بىر
كىچىك حادىسە مثال بولالامدو؟

ھەممىگە اومۇرىيتا كسىيون مۇستەملىكىچى ھۆكو
مىتقو اگر اونداق بولمىغان تقدىردىمو بىزنىڭ

ئاتا ـــ بابالریمزنڭ «یراقدیکی تۇغقاندن
یقیندیکی خوشنا عزیز» دیگەن مقالی بار
ئەمەسمو؟ بز تنچلقنی دنیا خاطرجمعلیگینی
سۆیگەن خلق شو تنچلقنی دەب استقلالیت
دیگەن سوزدین کیچب بتمگە کەلگەنمز؟ بتم
ئاساسیدیکی، یوز گوزولیدیغان خلقچیلق سیاست
ئولکە خلقینڭ طلبیگە موافیق کیلیدر.

بزنڭ ئولکینی ئامیریکا جهانگیرلرینڭ
سوقوش بازیسیغا ئایلاندوروشیغا هیچ قانداق
ئاساس قالدورمایدو. شونوڭ ئوچون بتم، ئوروش
پرەست، میلتارستلار ئولومینڭ حکمی بولغاشقا
ئولار هر تورلوك یوللار بلەن بتم شرطلرینی
ئوروندیماسلققا، چیدیماسلق قیلشقا ئورونیدو.
شونوڭ اوچون ئولار ئوزلرینڭ ئاگیتلرینڭ یا
ردیمی بلەن خلقیمزگە بتمگە ئاساسەن بریلگەن
حقوقلارنیمو ئاز کورسەتمەك وەبتمنڭ اهمیتی
نی یوقتا چقارماققا ئورونیدو. خلقیمزنڭ ارکن
لیك چاملیمیغا پوتلای کاشاك بولیمەن دەب خلق
چیلق ترقیاتنی توسماقچی بولغان مسعود، ع-
سی لەر کبی ستلما عنصرلەر جمعیت ترقیات چا-
رقینڭ ئاستیدا دەپسندە بولوب هلاك بولغوسیدور.
خلقیمز نور غونلیغان ئاکا- ئوکا قلرداشلرینڭ
قنینڭ بدیلگە ئالغان ارکنلك حقوقلرینی هر

گز چیرایلیق سوز، قوروق وعدیلەرگە تیگشەی
گیسیدور . ئولوسچیلارنڭ قیلغان خیانەتلاری
خالقیمزنڭ مستحکم ئیرادیسیگە وە ارکینلیك كـ-و
رەـ یولیدیکی برلك صفیگە هیچ قانداق تە
ئیر یەتکوزەلمەیگو سیدور. ئولکیدە خلقچیلق
سیاستنی ئورموشقا ئاشوروش، بتم شرطلارینی
تولوق ئورونداش ئوچون خالقیمز تنچ خاطر
جمع ئورموشنی تەمین ئەتش اوچون ئاخرقی
بر ئامچی قانی قالغانغا قدەر كورەش الیب با
رغوسیدور. البەتتە خالقیمزنڭ بول كورەش ئوتوق
لوق و غالبەلیك بولغوسیدور.

1948 — یل (اتفاق: ژورنالی 3–سانیدن)

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

غولجا شهر بى واسطه عموەى مكتب اوقوتقوچيلريغا ئو. قا. ق. كلوبيدا سوز لەنگەن نطق

محترم و محترمه اوقوتقوچيلار!

بوگون سزلەر بز بلەن كوروشوب فكر ايلشيش اوچون توپلانغان ايكەنسزلەر. رهبرلەر بلەن بزنڭ ياش اوسمورلريمزنى تربيەلپ-گوچى اوقوتقوچيلارنڭ يولوقوب فكر ايلشبتوروشى ضرور مسئلەلەرنڭ برى، چونكى سزلەرگە كيلەچەك دولت ايگەلرينى، كيلەچەك جمعيت خزمتچيلرينى تربيەلەش شرفلك وظيفەسى يوكلەنگەن، جمعيتنڭ كيلەچەك توزومى، كوز قاربشى و شونگەيكى بولبديغان مناسبتلەر حاضردن سزلەرنڭ دولت ئيگيلرينى تربيەليشيـڭزلەرگە باغلق مسئلە. بز كيلەچەكنى قاياققا باريمز، مقصديمز نيمە؟ و مقصدگە قايسى او

سوئال بلەن يتيمز؟ منا شو مسئلەلەرگە اوچوق جواب برەليگيدەك تربيەلەش نيشانيني بيليشيمز كيرەك.

تربيەلەش نيشانيني بيلمەي ئالغاندن كيين تربيەلەنگوچيني توغرى يول بلەن ايليب بارغيلي بوليدو.

بونڭ اوچون سزلەر بلەن پات—پات يولوقوب توروشيمز لازم ايدى. ليكن وقيت يار بەرمەيدى. بو گونكى بزنڭ برنچى قيتملق كوروشوشيمز. كيلەچەكدە پات — پات كوروشوب توروشيمزغا يول ئاچيلدو دپ اويلايمەن.

بزنڭ ئالديمزديكي ئەڭ مهم ايشيمزنڭ بری تربيە مسئلەسى. تربيە يالغوز خلقنيلا تربيەلەشدن عبارت امەس، تربيە كيلەچەكنڭ ايگەلريني، جمعيتنڭ فائيدەليق اعضالريني يتشتوروب چيقشني مقصد قيليدو.

تربيە فوق العاددە مهم مسئلە حسابلنيدو. شونڭ اوچون بتون دونياديكي جمعيت ئەربابلري تربيە مسئلەسيگە ئايرمچە دقت قيليدو. ئەگەر تربيە جمعيتنڭ ئەڭ ئلغار كيتيب بارغان يولي خەتچيل فكريديكي ئادەملەرنڭ ئارزو قيليب يورگەن نظريەلريگە بنائەن ايليب بريلسە شو يول بلەن خلق عاممەسى منفعتينڭ حمايەچيلري بولغان ئوسمورلەر تربيەلنيدو.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئەگەر دولت تۈزۈمى — جەمئيەتنىڭ ترقىسى تاپقان باسقوچيغا لايق بولميسا ئەگەر دورنىڭ ئىلغار نظريەلرينى قبول قيلب ئالميسا خلقچيل توغرى فكريديكى ئادملەرنىڭ ئارزولرى ئيلەك بو ييچيلا قاليدو.

ئەيتا يلوق ئەنگليەنىڭ 16نچى عصر ديكى متفكۇرى تومسمور، ئيتاليەنىڭ 17نجى عصرديكى متفكورى كومپانيلا و 18نچى عصر ديكى فرانسوز متفكورلرى ژان-ژاك روسسو، موليير منابولەرنىڭ ھەممسىنىڭ الوغ ئيديەلرى اولرنىڭ يللريدن ئوزاقغا بارمايدو. و اولارنىڭ اورانلرى عملگە ئاشمايدو. ياكى روسيە ئيمپريەسى دەو ريديكى يعنى 19نچى عصرنىڭ اوتتورسيديكى اولوغ خلقچيل فكرديكى ئىلغار كەتكەن انقلاب چيلەر چيرنشيوسكى، گريتسين و باشقالرنىڭ فكرلرى، نظريەلرى، تيلەك و ئارزو بويچە قاليدو.

ئەگەردە جەمئيت ترقياتينىڭ باسقوچيغا دو لت تۈزۈمى موافقلاشقان جاى بولسا شو دولت نى رسمى تونيغان مفكورەسى ئاساس حسابلينب تعلم ئالغوچيلەرگە شو يول بلەن تعلم بريليدو. دولت هر قانداق جمعيت قاتلاملەرنىڭ تويپسيدەتو رودو. «دولت هيچ قانداق طبقەنىڭ منفعتى او

چون اشاتمەيدو » ديگەن نظريەلەرنڭ هيچ بر ئاساسى يوق ايكەنليگينى تجريبە رەد قيلغياى بولمايديغان دەليللەر بلەن اثبات قيلماقدا . هر قاندا ق يڭى جماعتچيلك توزوم — كونيسى بلەن قاتتق كورەش قيلش نتيجەسيدىلا موجود بولو دو. ديمك دولت حاكيميتى اوستيدە رياكسيون مستبد كوچ حكمرانلق قيلب تورغان جايدا، او نڭ خلقچيلق روحيغا قارشى بەلگولەب بەرگەن تربيە اوسولى خلق عاممەسينڭ منفعتيگە موافيق بولالمايدو.

تربيە مسئلەسيگە بز ئايرمچە دقت قيليدز خلق وكيللرينڭ بتموقتيدا تعلم-تربيە اوستيدە 10—15 كونلەب تاليشب اولتورغان كوزلەرى بولدى. ئەگەر تربيە — دولت اچيديكى جمعيت قاتلاملەرنڭ ئايرمچە منفعتينى كوزدە تو تمايديغان بولسا، اونڭ اوستيدە تاليشيشنڭ حاجتى يوق ايدى. ئەنە شو تربيە اوستيديكى مسئلەدە بزنڭ وكيللەر مزاكيرە تالاشقا توشوب قالدى. نتيجەدە ئشيمز حق بولغاشقا، تربيە اوستيديمو يڭيب چققاندن كيين قارشى طرف اونى عمليتدە يورگوزمەسلككە تريشدى-

سزلەر ئەركين 3 ولايتدە اوز ئەركيڭزلر بلەن تربيە اشينى ايلب كيتب بارغان خادملار

بولغاشغا اونىڭدىن خەبەر يەتكۈزلەر بولماسلىقى مەكىن، امما جنوب و اورومچى طرفلەيكى اوقوتقوچىلار مستبد قارشى طرفنىڭ تربيە اشىنى بىز واسطە اوز منفعتىگەقارشى قاريتشقا اورونغانلىقىنى كوندولوك تورموشلاريدا ايغر جفالەر بلەن باش لاريدىن كوچورەكلە . و اوز كوز يەز بلەن كوروب كەلدوك. منابو عكس كوچ ، خلقچىلىق، برابرلك روحيدىكى تربيە گەقاتتق توسقونلوق قيليدو.

ئەگەر اوياقدا تربيە اشىنى توغرى يولغا سالىدىغان، ياش اوسمورلەرنى خلقچىلىق، ئەركنلك روحيدا تربيەلەيمەن، اولارنىڭ قول ئەمەس ايكەنلىكىنى كورسوتوب، برابرچىلك ئاساسيدا تربيەلەيمەن دەيدىغان بولساق بونىڭ اوچون تربيە نيشانيغا توسقون بولغان كوچنى ايلىب تاشلاش كيرەك و عمومى تربيە بريش اوچون حاكمىيتنى خلقنىڭ قوليغا ايلىب بريش و كيلەچەك اوچون فائيدەلىق اولادتيارلاش اوچون تربيە مقصدينى خلق منفعتيگە قاريتش كيرەك بولودو.

شونىڭ اوچون تربيەنىڭ سياست بلەن باغلىنيشى يوق دەب قاراشقا اورون قالمايدو. تربيە، سياست بلەن محكم باغلانغان بولوب، تربيەنىڭ مقصد نيشانەسىنى سياست بەلگولەيدو. ئانداق بولغاندىن كيين ياش اوسمور لەر گە

بېرىلىدىغان تربىيەمىزنىڭ ئاساسى مقصىدى ئەنە شو
خلق عامەسىنىڭ منفعتىنى حمايە قىلىشقا قارتىل-
غان بولوشى كېرەك.

بىزنىڭ معلملرىمىز تربىيەنىڭ سىياسى نىشانىسىنى-
نى تولوق حالدا مجاكىمە قىلىب چوشەنگەن بو
لوشى لازىم. بىزنىڭ تربىيەچىلرىمىزنىڭ ئەركىن توغ
رى و خلقچىلىق روحىدا تربىيە بېرىش امكانىيتى-
گە ايگە بولوب اشلىگەنلىكىگە 4 يىل بولدى.
بو جريانىدا بىز ياش اوسمورلرىمىزگە قانداق
تربىيە اوسولى بىلەن، قايسى نىشانغا قاراتىلىب
تربىيە بېرىلىب كىتىب بارغانلىقى حقىدە ياخشى تو
نوشالمىدوق. و تولوق نظر سالالمىدوق.

تربىيە مسئلەسى بىزنىڭ جمعىتىمىزدىمو اڭ مهم
اورونىنى اشغال قىلىدو. لېكىن بونىڭ مهم جايى
بىرمونچە شرائطلەرگە بىنائەن بىزنىڭ تربىيە اش
لرىمىزگە مناسىبەتلىك اورونلەردە نورغونلىغان ايغر
مداخلە ئىشلىرى بولدى. بىزنىڭ انقلابىمىز باشىدا
«شرقى تركستان استقلالىتى» اوچون باشلان
دى. انقلابىنىڭ مقصىدى، كورەش نىشانى «اس
تقلالىت» ايدى. بتەم اورتىغا تاشلىنىش بىلەن
مقصد نىشانغا شكلەن اوز گوروش كردى.

بىزنىڭ ياش اوسمورلرىمىزنىڭ حتى بعضى
وقتلەردە ئايرىم اوزاق جايلاردىكى اوقوتقوچى-
لرىمىزنىڭ چوشونەلمەي كېلىۋاتقان مسئلەسى منا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شو. اولار ایلگری «ئەر کینلك»، «ئازادلق» دیگەن سوزنی «استقلالیت» دیگەن سوز بلەن باغلاپ، استقلالیت بار یەردە ئەر کینلك بار، استقلالیت یوق یەردە ئەر کینلك یوق دەب چو شونەتیدی. بتم بولدی. ئەر کینلکلەر بدلیگە بز «استقلالیت» دیگەن سوزدن کەچدوك. بوقانداق ئش. استقلالیت بولمیغاندن کیین قانداق ئەر کینلك بولوشی ممکین؟ دیگەن سوالغا کیلب قالیدو. حقیقتدە بز بلەن بتم توزو گەین طرف اولکەدە مستملیکەچیلك سیاستینی ساقلاب قیلشقا ئنتیلیشی نتیجەسیدە بتم اورونداليدی و اولکە خلقیغە هیچ قانداق سیاسی ئەر کینلکلەر بریلمەلدی. بونگغا قاریغاندا یوقوردیکیلەرنڭ توشەنچیسی توغری بولمیدیمو؟ دیگەن خلاصەگە کیلش ممکین. ئانداق بولغاندن کیین ینە بزنڭ بتم دەب توروشیمزنڭ نیمە-حاجتی بار. استقلالیت اوچون کورەشنی داوام قیلدوروەسەك بولماسمیدی؟ ئەنە مسئلە شوندا.

استقلالیت ئالالمیغان تقدیردیمو ئەگەر بزگە ایگەدارچیلق قیلب تورغان طرف مستملیکەچیلك سیاستدن کیچب برابرلك، خلقچیلق سیاستینی عملدە یورگوزیدیغان بولسا، البتە استقلال ئالمای توروبمو خلق سیاسی ئەر کینلك حقوقلریغا ایگە بولودو. البتە هر ایکیسینی

ايگەدارچيلاق قيلىب تورغان مستملكەچى مملكت
اوز اختيارى بلەن بەرمەيدى. هر ايكيسينى كو
رەش قيلىب ايلىش كيرەك بولودو. ليكن بريگە
نهايتى نورغون كوچ طلب قيلنمەيدو. يەنە بريگە
قاتتيق كورەش طلب قيلنسيمو، اونكىا سيلشتور
غاندا ئازراق كوچ كتيدو. ئەنە شونىڭ اوچون
بز چاميمز كيليديغانراق كورەش يولى بلەن
بارايلوق ديگەن مدعا بلەن بز بتمنى تولوق
اوروندوتوش اوچون كورەش ايلىب بارەاقدامز.
البتە بو سوز هر قانداق شرائطدە بزگە دوش
مەن هجوم قيلىب ئازاد قيلنغان 3 ولايتنى قايتا
بيسىب ئالسيمو، بزنىڭ خلقيمز بتم دەبلا قاراب
تورودو — ديگەن سوز امەس. بو سوز قارشى
طرف بتمنى، رسمى بوزميسا، بز بتمنى بوزماي
مز ديگەندينلا عبارت. امدى بز حاضرقى بزنىڭ
احواليمزنىڭ قدر- قيمتيني ياخشى تو شونەك او
چون اوتكەن وقتلەرگە بر نظر سيلىب كورەيلى
و بو مسئلەنى ياخشى توشونوش اوچون قسقە
چە ئارقيغا ايكسكورسيە قيلىب باقايلى. اولتور
غان اوقوتقوچيلەرنىڭ عسكريتى 25 — 30 ياشلار
دا بولوب اولارغا اولكىنىڭ اوتموش احوالى
ياخشى معلوم ليكن اونىڭدين ييشى كيچكلرگە
اولكىنىڭ اوتكەن احوالى تونوش بولمىساكيرەك.

ئاپريل اوز گوروشىدن بورون اولكەمزديكى عمومى معلملەرنى يغساق هم بونچيلىك توپـ لانماتتى. سبب: او واقتدا شونچيلىك مكتب شونـ چيلىك معلم يوق ئيدى. «شوتاك» دەيديغان توگۈچى تەييارلايديغان بر ئككى مكتب بولـ ديغان ئاما بلم، فەن وە دونيا بلەن تونوش توريديغان مكتبلەر بيز نلەى يوق ئيدى. اگر بو دەور ئاد ملرى دونيا بلەن تونوشتوريدـ غان فنى مكتبلەرنى ئاچەمەندىسە جنايتچى دولتتى.

ئاپريل اوز گوروشى اولكە خلقينىڭ مدنيـ تينى يوقورى كوتوروشدە كەڭ يول ئاچدى. تورغونلىغان مكتبلەر ئاچلب، تورغونلىغان باليـ لريمز اوقوشقا باشلىدى. سزلەرنى هەمە گزلەر شونڭ ميوەلرى سزلەر. شوننى اوچون شاگـ خەيلەھ ھر مخبرنڭ «سز شنڭ شى، سەگە قانـ داق بها بيريسز؟» - دگەن سوئاليغا: «يز بشنڭ شى سەى گە قدر قازاكنى اولتور غان ايدوق. شنڭ شى سەى كيلب ايلكتىر يقشـ نى اوگوتوپ بەردى، كيىن شنڭ شى سەى ايلكـ ترنى يوقوتوب، لامپىمو بەرمەسدن شاھ ئوگو تيەن ديدى، ايلكترگە اوگەنگەن خلق بونگـ غا بوى بەرمەيدى ايلكتر بلەن اشلەمەن دېدى» — دەب جواب بەردى. م حقيقتدە هم شنڭ شى سەى دەوريگە شو نقطەنى نظردە قاراش كيرەك. شنڭ

شى سەى دەورى بولمىغان حالدا دىزنىڭ ملى ئا
زادلىق انقلابىمىزنى موجود قىلىدىغان كادىرلار
بولمىغان بولار ايدى.

ئاما، 2- دونيا اوروشى بىلەن شىڭ شىسەى
اوزگەردى. استبداد سياستىنى يۈرگۈزۈپ ضيا
لى ياشلارنى، تعلىم تربيە ايگىلىرى بولغان
معلملرنى قىرغاوول ئاووليغاندەك — اوولاشقا باش
لاپ رواجلىپ كېتىپ بارغان مدنيتنى كەينىگە
سورىدى. بونىڭ نتيجەسيدە معلملرىمىز اوستىدە
كۈن كۆرەلمىگەن ئادەم «افندى» بولۇدۇ- دي
گەن كۆز قاراش پەيدا بولوپ ئانچە، مونچە
خەت تونوغان ياشلارغا قىز بەرمەسلىك اشلىرى كو
پويوپ معلم ئادەمگەرچىلىك معاملەسىدىن محروم
قىلىندى. شو اوسول بىلەن خانىمىزنىڭ ئەركىنى
ايلگىركى احوالغا (ئاپرىل اوزگۈرۈشىدىن بو
رونقى) چوشوروشكە قصد قىلدى.

حقيقتدە بو مەكىن ئەمەس ئىدى. بونىڭ
بىلەن شىڭ شى سەى هم مقصدگە يېتەلمىدى:
2 - دونيا اوروشى تماملىنىش بىلەن دونيادا چوڭ
اوزگۈرۈش بولدى، 2 — دونيا اوروشى مۇس —
تملىكىگە ئەللەردىكى خلقلەرنىڭ ئاڭىنى تېخىمۇ
كۆتەردى. وە مستملىكە ئەللەردە قول بولماسلىق
قا، ئەركىن ياشاشقا بولغان انتىلىش بارلىققا
كەلدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئازىيا خلقى محكومىيەتكە قارشى قوزغالدى، ئازىيادىكى ياپون جهانگرلىكىگە قارشى قوزغالغان خلق، ياپون قولىدىكى قورللارنى قارتىب ايلش بلەن وە مستملىكەچىلەرنىڭ. اوز دوشمەنلرىگە قارشى. توروش اوچون بەرگەن قورالرى بلەن مستملىكە ئەللەر قورالىنى، قورالق قوزغولاڭ كوتوروش بلەن اوز مستقللىگىنى طلب قلدى. ايتاليلوق هندستان، بىرما، مالايا..لار.

شونىڭ بلەن ئەركين ياشاش اقتدارى بولغان ئازىيادىكى مستملىكە ئەللەر «ئەمدى قول بولمايمز» — دەب تولقونلونوب قوزغولاڭ كوتەرگىلى باشلدى. نەتىجىدە وىتنام، هندونىزىيە شمالى قورىيەدە مستقل جمهورىيتلرى موجود بولدى.

بزمو اوز استقلالىتمز اوچون قوزغولاڭ كوتەردوق. بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭمز مستملىكەچىلككە قارشى كوتورولگەن ماي ئازادلق قوزغولاڭ ايدى. شونىڭ بلەن بللە بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭمز انسانيتچىلك معاملەسىدىن محروم بولغان خلقىمزنىڭ سياسى ئەركىنلك حقوقلرىنى قولغا ايلش اوچون بولغان قوزغولاڭ ايدى. شونىڭ اوچون بزنىڭ كوتەرگەن قوزغولاڭمز خلقچىلق سياستنى تورمۇشقا ئاشوروش اوچون بولغان قوزغولاڭ ايدى.

سبب، ملی ئازادلق قوزغولاڭنی حرکتگە کەلتورگەچی کوچ بلەن بوندغا رهبرلك قلغوچی وە ملی ئازادلق قوزغولاڭنی ئاخرقیچەکگە قدر ایلب باریدیغان کوچ خلقچیلق سیاستنی تورموشقا ئاشوریدیغان کوچ ئککیسی بر کوچ ایدی.

ملی ئازادلق حرکت خلقیمزنی مستملیکەچیلەرگە قارشی قوزغایدیغان بولسا، خلقچیلق سیاستنی تورموشغا ئاشوروش اوچون بولغان کوروش، استبدادقا قارشی قاربتلغان بولوب، او استبداد یەنە مستملیکەچیلك نڭ اوزی ایدی.

دیمەك، ملی ئازادلق ئوچون کورەشکوچی کوچ بلەن خلقچیلق سیاستنی تورموشقا ئاشوروش ئوچون کورەشکوچی کوچ اوخشاش بولوب قالدی. شوننڭ اوچون اگر بزنڭ اولکومزدە حقیقی خلقچیلق سیاست یورگوزولیدیکەن خلقیمز دگەن مقصدینی یەنە ئالیدو.

بز بو گونکی شرائط وە ئەحوال بلەن حساب لیشب عمومی طلبکە موافق خلقچیلق سیاستنڭ تورموشقا ئاشورلیشی اوچون کورەش ایلب کیتب بارماقدیمز. بزنڭ هر ئککی باریدیغان یولیمزنڭ نشانی بر بولغاشقا، بز خلق ئارا احوالغا موافق کلیدیغان یول بلەن بارایلوق.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

نتیجه‌گه کەلسەك، بزنڭ باشلابقی قالغان طلب
لریمزمضمونەن اوزگەرگینی یوق. بوگون بزیاش
اوسمورلریمزگه بیریلیدیغان تربیەنی شو ئاساس
ما ایلب بارساق توغری تربیەلیگەن بولیمز
یالیلریمزنی ملی ئازادلق وە خلقچیلق سیاستنی
تورموشقا ئاشوروش روحیدا تەربیەلیگەن بو
لیمز. تربیه نشانی ئەنه شونڭدن عبارەت بولا
شی کیرەك. بزنڭ مکتب اوقوتغوچیلریمز ملی ئا
زادلق کورەش یولیدا خلقچیلق سیاستنی تور
موشقا ئاشوروش یولیدا وطن خلق اوچون ئا
خرقی چەککه قدر کورەش ایلب بارالایدیغان
وطن پروەرلەردن بولوشی شرط. بونی بوتون
خلقیمز تاپشوروب اولتورودو.

ئەمدی معلملەرنڭ احوالی توغرولیق س.ز
ئاچساق، 3 ولایت دائریسیدیکی معلملەرنڭ تور
موش احوالی بلەن 7 ولایت دائریسیدیکی
معلملەرنڭ تورموش احوالینی هیچ قانداق سی
لشتوروش ممکین ئەمەس، چونکی بزده بر
میلیونغا یقین معاش ئالغان معلم یوزجڭ اون
نی یوزمڭ دوللارغا ئالیدو. بر گەز چتنی 9
مڭ دوللارغا ئالیدو. بر جڭ قوی گوشینی
8 مڭ دوللارغا ئالیدو. اورومچیده خوددی شو
معلم 300 میلیون دوللار ئایلق معاش ایلب یوز
جڭ اونغا 200 ملیون، بر گەز چتقا 17 میڭ

چون، برجەك گوشكە 9 ميليون دوللار توليشى لازم بولودو. شونداقتيمو راست بزنك جمعيتي مزده تربيەچى كيلەچەك دولت ئەرباپينك تربيەچيسى، كيلەچەكدىكى عالم، مهندس و قەماندانىڭ تربيەچيسى، بز اويلايغان ويا بز ديگەن اورونني اشغال قلالمايواتيدو. بز اونكغا، بزنك اوز وبز اويليغاندەك شرائط توغدوروب بيرەلمەيواتيمز. شرائط توغدوروپ بيرەلمەسلىكى بزنك خاليماسلقيمزدن ئەمەس، بو گونكي، شرائطيمزنك شونداق بولوشيدندور. سزلەرگە معلوم، بز 3 ولايتني ئازاد قلغيلى، 4 يلدن ئاشتي. 4 يلدن بيري برەر مهم قوروللوشقا كريشالميدوق. بو كريشالميغانلقيمز، قلالماسلقيمزدن ئەمەس. بونك سەوەبى ال ئەوول بزنك ئەركينلكيمزني قوليمزدا ساقلاب قلش اوچون بارلق كوچيمزني ئەركينلكيمزگە قەصد قلغان دشمان، سوكشى-لەن باندىلرى بلەن كورەشيشكە صرف برقلغانلقيمزدندور.

سزلەر حاضر كورەش ايلب كيتب باريمز دەيسزلەر. بو توغرا گەپ. تيخى قوراللق كورەشدن چقالمايواتيمز. يەنە سزلەر شوني اعتبارغا ئالسيڭزلەر بولودو. شو شيسەي بوتون اولكيني ساقلاش اوچون 20 مڭ عسكر توتقان

ايدى. بىز بولساق اوقوش ايشلىرىمىزنى تا'مىن
قىلىش اوچون بىتمىگە موافق عسكر ساقلاشقا مەج
بور بولدۇق. بو عسكرلەر 3 ۋلايەتنىڭ ساقلىنىشى بىلەن
اولكولوك حكومەتنىڭ تېخى تا'مىناب ئالغىنى يوق.
شۇنىڭ اوچۈن بىز مىللى - معارف ايشلىرىمىز
غا بودجەتنىڭ 3 تىن - بىرىنى صرف قىلساقمو، دې-
گەنىدەك تولوق تا'مىن ايتەلمەيۋاتىمىز.
بىز شۇنداق ايزچىللىق بىلەن تارىخىمىزغا مىللى -
معارف ايشلىرىمىزگە شۇنچە كوچ صرف قىلىۋاتى-
مىز. اگر اوزىنى الغ مدنىيەتلىك دەب حسابلىغان بو
گونكى ئا.ق.ش نى ئالىدىغان بولساق بودجەتنىڭ
47 فائىزىنى (14 ملىارد ئامرىكا دوللارى) حر-
بى ايشىغا صرف قىلسا، يالغوز 250 مىليون دول
لارى ئامرىكانىڭ معارفى اوچۈن چىقىرىلغان. شۇن
داق ترقىي تاپقان ئامرىكىدا معلملەر ريستا
رانلاردا ئەفسانىلىق خىزمەتىنى طلب قىلىدۇ. ئاد
رىكىدىكى ساۋاتسىزلارنىڭ سانى 10 مىليوندىن ارتوق.
مەن اويلايمەن: خلقچىللىق سياستىنى تولوق
تورموشقا ئاشورغانغا قدەر كورەش مەيدانىدا
بولغانلىقىمىز اوچۈن اوقوتقوچىلىرىمىز كورەش
مەيدانىدا دەب بىلىب، بىزنىڭ ئىنچىلىكىمىز دەب بىلىمەس.
ئەمىلى تربيە مسئلەسىگە كېلەيلوق. بىزنىڭ
مكتب اوقوغوچىلىرىمىزغا قانداق تربيەلر بېرىد

شى كېرەك ؟ حاضر دونيادا الغار كېتىب بارغان
خلقچىل دولتلرنڭ معارف ئشى ديگەنلەك يولغا
قويولدى. بولارنڭ معارف ساحەسيدىكى تجربە
بېسىنى ايلپ قارايديغان بولساق، اولاردا معا
رف خلقچىل سياست تورموشقا ئاشقاندىن كېين
يوكسەلگەنلكىنى، رواجلانغانلقىنى كوروەمز.
انقلاب واقتيدا بوتون خلقيمز صوفربرلكدە كېاب
قالدى بلەن دوشمەننى تار-مار قيلب، شهرنى
اشغال قيلش اوچون قاتناشتى. شهرنى اشغال
قلغاندىن كېين اونى ادارە قلش اشىدا كريشـ
تى. حقيقتدە اشغال قيلشدىن ادارە قيلش مركـ
كەبرەك ايدى. اونڭ مركەبلىگىنى تجربە
كورسەتمەكتە. شونڭ اوچون بز دولتيمزنى
توغرى ادارە قيلب، هر طرفليمە تولوق بلملىكى
لىرى بولغان، وطننى چين كوڭلى بلەن سويوب،
وطن اوچون جاننى فدا قيلشقا هر دائم
تەييار بولوديغان ساغلام بدن ئادەملەرنى تەر
بيەليشىمز كېرەك.

او ئادەملەر حاضرقى زامان بلمىنى تولوق
ئېگىلىگەن ئادەملەر بولوشى كېرەك.

اگر بز، باليلريمزنى كېلەچەكدە وطننى
تولوق ادارە قلسون ديسەك فننى علملەرنى تو
لوق بلىورشكە تريشىشيمز ماتيماتيكا، فيزيكا

کا، خیمیه، طبیعیت وه باشقیلارنی تولوق ایگەللەپ، تیخنیکا قوراللرینی ایشلیتیشنی، طبیعتنلك کوچینی جمعیتکه بوی سوندوروشنی بلیدیغان ئادەملەردین قلیپ یتیشتوروشکه تیریشیشمز کیرەك. بزنلك تربیەلەیدیغان باللیریمزنلك حاضرقی زامان تیخنیکا قوراللری بلەن تونوشلیغی بولسون اوچون ممکن قەدەر امکانیت بار جایدا اوقولیواتقان بلملرنی تجریبه بلەن باغلاپ، کتیشیمز کیرەك. بزده تولوق تجریبه قوراللری، تیخنیکیلار بولمیسیمو، بار ایمکانییتدین فایدیلنیشیمز لازم. شو کونگیچه مەن بیرەر مکتبنلك معلملری اوزی تشبث قیلیپ، ایلیکتر استانسییگه ایکسکورسیه قیلغانلقینی ئاڭلیمیدیم. ایلیکتر بولسا، حاضرقی زامان فەن مدنیتینلك ئاساسی. ایلیکترنی بولسا، بالیلار مکتبده اوقویدو، موندین باشقا مکتبده لاباراتورییه وه تیخنیکاغا عائد یزیلغان حکایەلەرمو یوق. بزده تیخنیکا توغریسیدا سوویت اتفاقیدا ایزیلغان ژینکوفنلك حکایەلەرگە اوخشاش حکایەلەر یوق دیب قاراب اولتورماسدین، یوق نرسینی بار قلیشیمز اوچون بز ایجاد قلغوچی، قورغوچی بلله توروب بلله، ایجاد قلغوچی بولوش بیلەن باشقیلاردین هەم فایدیلنیشیمز وه ئایـ

ريمچە دقت قلىنىدىغان مهيم مسئلەلرنىڭ برى
بولغان تشبثكارلقنى حركتلەندورىشمز كېرەك .
تربيە اشلريدە ايككنجى دقت قليديان مس
ئليمز ، بز ياش اوسمولرىمزنى اوزىنىڭ شخ
سى منفعتيدين ، جمعيت منفعتينى كوب اعلا
كوروديغان قلب تربيەليشيمز كېرەك . بو بزنىڭ
تورموشىمزدا نهايتدە مهم اورونني توتودو .
بزدە بو مسئلە اوستيدە كامچلىق كوپ . بونى
بز باشلايدقى تربيەنىڭ مكمل بولمغانلقدين بو
روندين دوام قلب كيليواتقان شرائط مراسينىڭ
نتيجەسى دەب اوتوب كتيمز . تەربيە لەنگوچى
لەرنىڭ تەربيە لەنشى — تەربيەچىلەرنىڭ ئوزلرينىڭ
بو مسئلەدە اورنەك بولوشيغا باغلق . اگر مەن
تربيەچى، مەن تورموشدا شخصى منفعتدين جمع
يت منفعتينى اعلا كورسەم تربيەلەنگوچى
بونى شەكسز اوزيگە قبول قليدو . ئادەم رو
حينىڭ مهندسلرى بولغان تربيەچلرنىڭ اوزلرى
شخصى منفعتينى جمعت منفعتيدين توبەن قلش
بلەن باللريمزنى وطن، ملت وە خلق منفعتى
اوچون جان كويدوروديغان تورموش تاريخى
بلەن تربيەلەش كېرەك .
تربيە اشلريمزدە اوچونچى دقت قليديغان مسئليمز
مكتبدەك دوستلوقنى باغلايديغان جاى بول—

مایدو. مکتبدین باشقا جایدا بولغان دوستلوق ھر واقت ھر خل شکلنی ئالغان بولوب بعضیدە چین دوستلوق صداقتلیك وظیفەسی، اونی ناتوغری چوشونوش نتیجەسیدە ناتوغری یول وە خاھلیغان نتیجیگە ایلب باریدو.

اگر مکتبدە دوستلوقنی تائمین قلش ایشی کوچلوك ایلب بریلسا. موندَاق تربیەلەنگەن بالیلاردا دائیمی دوستلوق صحبتی جمعیت فایدیسیغا قاریتلغان بولدو. موندَاق تربیەلەنگەن ئادەم حقیقی خلقچیللق سیاستینیك تورموشقا ئاشورولیشینیك برنچی کورەشچیسی بولودو.

شونیڭ اوچون ئەنە شو عموم منفعتنی حمایە قلشقا قاریتلغان شخصی اوچلوك یاکی ئامراقلق بلەن ئەمەس، حقیقی دوستلوق ھەمکارلقنی مکتبدە تائمین قلیشمز کیرەك. تربیە ایشلریدە تورتینچی دقت قلیدیغان مسئلەمز بیز اوقوغوچیلەرغا محنت سویوشلوکنی محنت حرمتلەشلیکینی اوزلەشتوروب تربیە بریشمز لازم بولودو. محنت بلەن جمعیتنیڭ ایشلەب چقریش کوچینی کوتەرگیلی بولودو. جمعیتنیڭ ایشلەب چقریش کوچینی کوتەرمەی توروب جمعیتنی ترققیاتقا یتشتورگیلی بولمایدو. و ایشلەب چقریش کوچینی ترققی قلـ

تورمای تورۇب خلقچیلق سیاسەتینی تورموشقا
ئاشوروش هەم هەم قیین مسئلەدور .

محنت سویۈشلوکنی وە حرمتلەشلیکنی بالپلارغا اوزلەشتوروش معلمگە باغلق مسئلە ئاما بزنك تربیەچیلریمز محنت سویوش تربیەسینی اوزلری تولوق ایلب چققان ئەمەس شونك نتیجەسیدە قارا محنت قلشنی فوق العادە ایزا دەپ بیلیدو .

منا بو بزگە ایلگرکی جمعیت توزومینك قالدوروب کەتکەن میراتی .

مستملیکچیلەر — مستملیکە ئەللەرنك تیار قلغان محنت حسابیغا یاشایدو . مستملیکچیلەر محنت قلماسدین ، مستملیکە ئەللەرنك حصولاتیدین تولوق فایدیلنیش اوچون مستملیکە خلق اچیدین چققان ساتقون منافقلارنك یاردیمیدین فایدیلانیدو . بونك نتیجەسیدە مستملیکە ئەلنك اوز اچیدین محنت قلمایدیغان یتیپ یەیدیغان قاتلام پیدا بولودو . بولار محنت قلماسلقنی اوزیگە شرف دەپ بیلیدو .

محنت قلماسدین یاخشی تورموش کوچورگەن ئادەمنی کورگەنلر اونی مستملیکیدیکی قوللوق محنتینك ایغرلیغی ، اونوڭدا بر قاتلامنك محنتسز ئاسان تورموش کوچوروشی

محنت — ئاشدىن اولمەسلك اوچونلا قلىنديغان
بر پەسچارە ديگەنكو، قارشلارنى پەيدا قلدو.
دە دقّه اوچوغراق بر مثال ايتسام، مينىڭ
دهقانچيلق بلەن مشغول بولوب يورگەن
اينىم مينىڭ يىنىمدا عسكر بولدى. بر كونى مەن
اونوڭغا خاماندين سامان ئەكيلشنى بويروسام،
او، ديگەن كونى ئەكەلمىدى. ئەرتيسى قا
ريساق او سامانىنى كيچسى ايلىپ كەپتو.
سوروشتەروب « نيمە اوچون تونوگون ئەكەلمە
ديڭ » ديسەم، « كوندوزى ايلىپ كليشكە ايزا
تارتديم » دەيدو. مانا احوال، اوزى دهقان بولوب
تورۇب عسكر كييمىنى كييش بلەن اوز كسبى
گە وە كسبداشلرينىڭ محنتينى پەس كورودو.
اونوڭ ئاڭىنى كيپگەن پاكيزە عسكر كيي
مى و تاقمان تاپانچىسى اوزگەرتتى. موندا ق
تربيە اشلريمزدە بشنچى دقت قليدىغان مسئله
مز — اوقوغوچيلرنى وطن پرورلك روحيدا تر
بيەلەشدين عبارتدر.

بز بالىلريمزنى تار ملتچيلك روحى بلەن تر
بيەلەيدىغان بولساق بز ملتنىڭ فايدسىنى كوز
دە تويدىغان. باشقىلارنى ئادەم حسابلىمايدىغان روح
دا تيارلاپ قالىمز.

ايتايلوق خەنسوغا اوچ بولساق مللى ئازاد
لق چلىشىمزدا اوتوق قازىنىمز دىگەن چوشەن
چە بلەن خەنسو ملتگە قارشى نفرت روحىدا بالى
لريمزنى تەربيە قلساق بولامدو ؟ مونداق ئاڭ
معلملريمزدە يوق بولميسا كيردك . مللى ئازاد
لق كورەشىمزنى دىگەن ايىما ئىلىپ بارماقچى
بولساق، بونداق ئاڭنى توپ يلتيزى
بلەن چقىرىپ تاشلاپ، اولكىدكى هممە خلقلر
نڭ كورەش نيشانىسىنى بر نقتىغا يغىشى لازم .
ئزيلگەن خلق حكومتيدين ئازات بولوشنى خاه
لايدو . اگر بالىلارغا خەنسونى اوچ كورسو
توپ مەسئولنى ياخشى كورسوتوپ تربيە بەر
سەك؛ اوزيمز قاريمو قارشىلققا چوشوپ قالىمز.
چونكى تربيەلەنگوچيلر، بر ملت اعلا بر
ملت پەس، بو ملت تجاوزچى، بر ملت تاووزغا
دوچ بولغوچى دىگەن چوشەنچە حاصل بولىدو.
وحالەنكى تجاوزچى ملت امەس . ملتنى
ساتقوچى بر توپ حربى - پاليسيە بيوروكرات
ئاپپاراتقا تاانىغان مسنب عنصرلەردور . اولارنڭ
ملتكە وكالتەن سوزلەشكە هيچ قانداق حقىمو
يوق و ملتكە وكيلمو بولالمايدو . شونڭ او
چون بزنڭ ايلگەرى حايلاشقان بر تور كوممو
تملكيچى خەنسو چينوونىك- عملدارلرىنى بتون

خەنسو خلقىنىڭ وكیلی دب قارىش توغرى بول
مايدو . بو بزدیكى « دارينلار » بزنىڭ قانچلیك
دوشمنيمز بولسا خەنسو خلقىنىڭمو شونچليكلا
دوشمنيدور . بز تجاوزچى امەس . شونىڭ بلـــەن
بيلله بز امدى ينه قول بولوشنيمو خاهلمايمز
و اونونكغا يول قويمايمز بز تجاوزلق قلـشقا
باليلريمزنى تيارلمايمز و تجاوزلق قلغوچيلارغا
يول قويوب بيريش روحيدا هم تيارليمايمز .

شونىڭ اوچون وطن پرورلك روحيدا وطن
ميكى خلقلر اورتاقلارچه برابر حاكميت ايگسى
بولوديغان و اوزلرينى اوزلرى ايداره قليديغان
بولوشى كيرەكديگەن روحداتربيه قلشيمز كيرەك .

بز بر اونـى محكو ملوقغا ئالمايسـز و
اوزيمز هەم امدى محكوم بولوشقا قطعى را
ضى بولمايمز . بز باليلاريمزغا شونفخەنى كوز
ئالديمزغا كەلتوروب ، وطن پرورلك خلقچيلق و
خلقنى حرمت قلش روحيداتربيه بيريشيمز لازم بولودو

شونداق بولغاندا اولارديكى ئيدييه اولارنى
ملى ئازادلق و خلقچيلق اوچون بولغان كورەشكە
ئايلاندورودو . بزنىڭ باليلريمزنىڭ ئالديدا عس
كر صفيگه كريب خلق يوكلەگەن وظيفەنى او
تەش مقدس قرضيمو بار .

عسكر خلق محافيظتچيسي بولغاشقا خلق بالەن
يقين مناسبتدە بولوب ئاريليشيدو.
منا شونداق ئاريلاشقان چاغدا عسكرنڭ اخلا
قى معاميليسى، يوروش - توروش حركتى، خلققە
انقيلابيمزنڭ خراكيترينى كورسەتكوچى بولودو.
ئانداق بولميغان حالدا قسماً بولسا هم خلقدە
ين ناراضيلق پيدا بولوشقا سببچى بولودو. اگر
عسكر انقلابى روحدا تربيە ئالغان بولوب، خلقنى
حيمايە قيلشدا، خلق منفعتينى شخصى منفعتدن
اعلا كورسوتوب بيرەلەيديغان بولسا، شەكسز
خلقنڭ اونڭغا ئيشەنچى ئاشيدو. بوني بز انقلا
بيمزدا كوروب اوتدوك. انقلابيمزدا عسكرلريـ
مـز قەيەرگە بولميسون، خلق بار جايغا بار
سا، شو يەرديكى خلقنڭ حمايەسيگە حرمتيگە
ئيگە بولدى. ليكن ئايريم ئادەملەر ئش قيلب
قوليمزدا قوراليـمز بار. بزگيـچـمزنى قليمز دي
گەنلەرمو بولوب، بولار بزگە ئاز زيان يەتكوز
ميدى. شونڭ اوچون اوقوغوچيلارنى وطن پر
وەرلك روحيدا توغرى انقلابى مستحكم ايرا
ديلق قيلب تربيەليشيمزنى بزدن انقلابى وظيفە
مز طلب قليدو. بولارنڭ سرتيدا تربيەدە، سلا
متلك ساغلاملق هم ئاز اورون ئالمايدو. «سلامت
تەنلك، ساغلام عقللق» قيلب تربيەلەش ئاسان

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مەسىلە ئەمەس: اوقوغوچىلارنىڭ هر طرفدن مكمل تربيەلىنشى ئۈچون سلامتلىك مسئلەسيگە ئايريمچە دقت قلشيمز كېرەك. اوقوغوچىلارنى فيزكولتورا، گىمناستيكا وە محنەت بلەن بول‌غان تەن-تربيە حركتلرى بلەن تاولاب بېريشيمز كېرەك. قسقىسى: خلقچلق سياستنى تولوق قورموشقا ئاشوروش ئۈچون كورەش، وظيفەسى ئاگاهى عقللى، حاضرقى دونيا مدنيتىنىڭ هەمە طرفيدن خبرى بار. اخلاقلى ساغلام تەنلىكچوك قىر بېلىملىك. خلققە سادق وطن‌پروەر ئادەملرنى تربيە قيلشنى طلب قليدو.

مانا شو يوقارقى شرفلىك بولغان تربيەوى وظيفەلەرنى باليلريمزغە تولوق ئۆزلەشتوروب بېرش اوچون، ئوقوتقوچىلاردا اوز ئشيغى سويوش وە قزغين هەوەسى بولوش كېرەك. اوز ئشيغى سويوش وە قزغين هەوەسى بولميغاندا بزنە بتقان تربيە مسئلەلرى مستحكم وە تولوق اورونلالمايدو.

مثلا: بر شوفير ماشينا هايداش هەوەسى كوچلوك بولايديكەن ئۇ بر ماشينانى اوزون

چىلارغىچە بوزەداى هايدايدو. اگر هەوەسىبولمى-
ساى؛ هەر قانداق يىڭى ماشىنا بولسىمو، 2-3 ئادى-
ـدا ئىشدىن چىقىرىدو. معلملىرىمىزنىڭ معلملىك وظى-
فەسىنى حلال ئوتەش ئوچون قىلىدىغان
ئىشقا محبتى بو ئىشى بىلەن خلقىمىزنىڭ كوتى-
ـدىغان ئارزو-تىلەكلىرىگە. تولوق جواب بەرگى-
ـدەك كىلەچەك دولەت ايگىلىرىنى يىتىشتوروش
ئوچون محنت سويىدىغان وەمحنت يارىتىدىغان
بولوشى كىرەك.

امدى، مكتبلر ئوستىگە كەلسەك، مكتبلەردە
كامچىلىقلار فوق العادە توراغون، ئوتكەن يىل
مكتبلرنى ئاياغىنىچە چىقىدىم. غولجە شەهر مكتبلىرىدە
ئورنەكلىك بولوب «نەمونە» مكتبى كورولدى.
بو يىل قايسى مكتب ئونى بىلمەيمەن. ئويلاي-
مەن هەرحالدا «نمونە» مكتب نمونەلىكنى بەر-
مىگەن بولوشى كىرەك. هەممەمىز بىرلىكدە «نمونە»
مكتبدىن ئولگە ايلىب ئوز مكتبلىرىمىزنى نمونى-
لىك قىلىش ئوچون تىرىشىشىمىز كىرەك. موندىن
باشقا سىيف الدين افندى بىلەن بىللە جىڭغا بار
دوق. جىڭ مكتبىگە بارساق ساعت 11 گىچە معلم
لەر يوق. بىر يىرىم ساعتدىن كىيىن معلملرنى ئىز
دەب، تاپتوروب «نمشكە شونداق» دەب سورىساق،
«ئوى يىراق» دەيدو. حقيقتدە شونداقمو؟ يالغوز
جىڭدىكى معلملرنىڭ شونداق بولوشى ممكن امەس،

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

معلملر ئوزىگە يۈكلەنگەن وەظىفەنى دولەت خىدمەتى دەپ بىلىپ ئۇنى انتظاملىق بىلەن ئىلىپ بېرىش كىرەك. مكتبدە عمومى انتظامنى نامەيىن قىلىش كىرەك. بىزدە محنتنى ئويات بىلىش بار دەپ ئېيتىپ ئوتدۇك. بو يالغوز تۆۋەنكى طبقەدە ئەمەس علمى ئادەملەرىمىزدە هم بولۇدۇ.

انتظام هەمىگە برابر. دەن، خلق ئوچون قظارەت بولسون- بولمىسون، مسئول خىدمتچى بولغانلىقىم ئوچون صداقتلىك بىلەن 8 ساعتلا ئەمەس، توغرى كەلسە ئىشنىڭ پوتوشىگىچە 10-15-ساعت بولسون ئىشلەسەم كىرەك. بىزنىڭ ئىدارەلرىمىز دىكى خىدمتچىلرىمز، الڭ ئالدى بىلەن ئىدارە باشلىقلارىنى هىچ قانداق وەقت بىلەن حسابلاشماسدىن خلققە صداقتلىك بىلەن خىدمەت قىلماقدا. لىكىن نهايتى ئازچىلىق انتظامغا بوي سونمايدىغانلارەمو يوق ئەمەس. ئايرىم مكتب مديرلرىنىڭ هم شوندااق انتظامغا بوي سونمايدىغانلرى وە ئولارنىڭ عبرەت ئالمان جايلرىمو بولۇشى مەمكىن.

عملدە ادارەلاردىكى مونداق ضررلىك عادەتلەرىمىزنىڭ مكتبلرىمىزگە كرىپ قالمىسون. احتياتقىلى مونداق عادەتلەرگە قارشى قاتتىق هجوم باشلىشىمىز بىلەن املى ئىكەلەچەك دولت

ئيكيلەرينى توغرى صميميليك بلەن تەربيەليشى
مز لازم. مەن ئوزەم معلم ەەن. صنفدا قالاق
ئوقوغوچى قالميسون دەپ تريشواتقان ئوقوت
قوچى محنتنك قانچيلك قيين ايكەنليكينى ياخ
شى بليمەن. كشليك جمعيتدە معلمنك محنيتيدين
ئغرلقراك محنت يوقدور.
چونكى عاليم مهنديس، يازغوچى، قوماندان
جمعيت، دولت ئەربابى وە باشقلارنك هەممە
سى معلم محنيتينك محصولاتيدور. شونك ئوچون
مونداق شرفليك وظيفينى علا قلغوچى معلم هر
قانداق قيينچيلقنى ييكيب سەزگور، قابيل، ئو.
حسليك، فكرليك، ئوتكور، چيداملق، ياخشى خوي
لوق بوغوملارنى يتشتوروشنى ئوزيگە شوهرەت
دەپ بليدو. بو مقدس وظيفنى توغرى وە تولو
غى بلەن علاقلش ئوچون ئوقوتقوچيلريمزنك
هر ساحەديكى اشلريغا وە كيلەچەك دولت ايگە
لرى بولغان ياش ئوسمورلريمزنك مو مكمل
تەربيە ايليشيغا موافقيتلەر تيلەيمەن.
ياشسون ايغر خزمت ئوتەواتقان وە اي-لك
وە ظيفەلريمزدين بولغان، جمعيتنك كيلەچ-
چەك ايگيلريگە تعلم—تەربيە بەرگوچى مديروە
معلملريمز!

ياشىسون زىرىكمەسلىين تعلم-- تربىەئىشى-
نى يولغا سېلىش ئوچون ئشلەواتقان معارفچىلرىمز!

ياشىسون خلقچىل معاربڧچىمز!

سزلرنڭ اشىگزلەرنڭ ئوتوقلرى بولوشى
ئوچون وەخلقچىل سياستىنڭ عملگە ئاشورولو-
شى ئوچون ئالغا

(1949نچى يلى « اتفاق » ژورنالى 4نچى سانىدان)

ملّی ئازادلق حرکت کوچی برلیشیشده

1 - مستعملیکه ئەللەرنىڭ کومیتیدن قوتولالمایواتقانلیقینیڭ سببی

مستعملیکه ئەللەرینیڭ احوالی فوق العاده ایـ
غر بزنىڭ یورتیمز مستعملیکه‌چیلرنىڭ بوروڭقی
یریم مستعملیکەسی، حاضرقی بتون مستعملیکەسی
نىڭ مستعملیکەسی بولغانلقی، عادی مستعملیکه ئەل
لەرنىڭ اوستیده ظلوم ئیککی قەوەت بولسا،
بزنىڭ خلقمزنىڭ اوستیدیکی ظلوم اوچ قەوەت
ئیدی. شونىڭ اوچون بزنىڭ اولکەمیزنىڭ احوالینی تحـ
لیل قیلشدن اول عموماً مستعملیکه ئەللەرگه
خصوصاً ایڭ چوڭ مستعملیکه‌چیلرنىڭ بری بول
غان انگلیزلرنىڭ ایڭ چوڭ مستعملیکەسیگه بر
قور نظر سالیب اوته یلی.

یاوروپا تاریخچیلەری، انگلیزلرنىڭ پاسـ
تەرن ودلوییر پول دیگەن شهرلری افریقا
نیگرلرینىڭ باش سودیگەرلریدن قورولغان دەر
ەدو. اگر اونی تولوقلاندوروب، انگلیزلرنىڭ

بارلق شهرلریگه سالنغان بینالارنیڭ لایلاری هند
ستان دهقانلری وه کاسبلرنیڭ قانلری بلهن بو
غورهلغان، اونیڭ قووهتی بترن دیهقانچیلیقنیڭ
قورتلدن بربنیڭ بلهك کوچی وه ماشلای تهری
حسبیگه قورولغان، اولارنیڭ اونلاری مستملیه
که ئهلیرینیڭ تریلری بلهن بیزهلگهن، کونیو
لهك بهلمهان تهاقلی مالایلارلاری، بریما لق
لارنیڭ گوشلیدین عبارهت دیگهنده ئهنگلیه.
تولوق تصدیرلانگهن دهلیل بیرم مستملیکه
لریدن بریغنما قویوب یالغوزلا ئهنگلیزلرگه
قولوق فاراشلق جیلاردیلا دالغانلا اولارغا اوز
لرینیڭ یهرمیدانیدن 140 حصه ئارتوق باشقلار
نیڭ یهرمیدانی فارایدو. وه انگلیچلار
دین 11 حصه کوپ باشادو. خالق اولارغا قول
بولوب باشایدی، اولوغ دوبتان قوشما قراللیغی
نیڭ (انگلیهنیڭ) اوزلریدك بهم مدانی یزنیڭ او
بیکدن یرمیدانینیڭ 6 دن بر قسمسی تشکیل قیل
دو. نفوسی. بولسا هندستان نفوسینیڭ 8 دن بر
قسمیغا ئاران برابر کیلیدو. اگرده ئهنگلیهگه
سرتدن اوزاق مدت اوزوق النیب کیلینمیسه،
ئونیڭ اهالی آچدن اولیدی سرتدن خام مال
کلتورولمیسه صناعتی تهخایدو. یاروپادیکی
ههنمه شو اوزینیڭ مستملیکلیرگه قاربغاندا یری

كەمبەغەل وە نهايتى آز كىچىك كىچىكىنە دولتكە قا
واشلق يەرلەرنىڭ نامەلرىنى آتاپ اوتكىچە آدەە
نىڭ ئاغزى چارچايدۇ.

آوسترالىيە، كانادا، يېڭى زەلاندىيە، نيو
فاولىند، جەنوبىي ئافرىقا اتفاقى، آدەن، دوگەم
آزاللىرى، بار بادوس، باسوتولەندىيە، ياخروسن
آراللىرى، دىجو آراللىرى، دىرما، بورنىئو، مالايا
دوونىي، يونان، گامبىيە، گوپپانا، گىبراللتار،
گاندوراس، شانگقان اومان، زانزىبار، ساماندۇ،
آلتون قرغاق، هندستان، كامېرون، كانار،
گېنىيە، گېبر، كوۋەيت، ماورىكى، مالتا، شاما
سز دارالار، نائورو، نىگېرىيە، يېڭى گېۋىنىيە،
يېڭى گېبرىدلار، نورفولك، نياسالەند اومان،
قوچ اوكيان غربىي قسمىدىكى آراللار، فلىسطىن،
پاپوا شاماللق ئاراللار، شمالىي ـ جنوبىي رو
دېزىيە، ساراۋاك، سوز بلەنىيل، م. ايلينيا آرالى،
سىشېل آرالى، سامالى، سودان، سىرالىونانان گا
نىكا، توگو، آرانس، بورودانىيە، تېرى نىداد
تابوگو، اوگاندا، فولكلىنە آراللىرى هز عربەوت
سبلون، غربىي جنوبىي آفرىكا، ياماىكا، بردم مس
ستەملەكە ئەللار، شونىڭ اوچون ئەنگلىزلار بزنىڭ
يريمزدە كون پاتمايدۇ، دەيدۇ. اولارنىڭ «بزنىڭ
يريمزدە دىگەنلەرنىڭ هەممىسى باشقىلا نىڭ قانلىرىنى دريا

لاپ آققوزوپ، اوزلرىگه اطاعت قىلدوروپ آل
غان يرلردين . . . عبارەت دوره
شوندلاق بر كىچككينه او كونيىى اوزى
آران كورەلەيدىغان مملكت نيمه اوچون وه قاند
اق سبب بيلەن اوزى باى، نفوسى وه ييرى كوب
جايلارنى اطاعت قىلدوروپ آلدى.
بولدك آساسى سببلارينك بريسى، كورسه
توش اوچون يالغوز هيندستاننى مثالغا آلا
ساق كفايه قىليدو: هيندستاننىڭ يەر ميدانى، 4 ميل
يون مربع كيلومېتردن كوپ بولوپ، انگليزلارنىڭ
اوز يەر ميدانيدن 16 حصەدن آرتوغراق كيليدو.
نفوسى، 309 ميليون بولوپ، انگليزلارنىڭ
اوز نفوسيدين 8 حصەدين آرتوق كيليدو.
انگليزلەر هيندستاندا 17 - عصرنىڭ بيشيدن او
رونوپ، اوزنىڭ اوتتورالرىغا يقين ناييرين جايلاردا مس
تحكم اورونلىشىشقا باشلايدو، 1739 - يىلى ماد
راسدا محكم اورونلىشىدو. 1757 - يىلى بينگال،
بيخار، ئاريسا ودبشقا اورونلارنى اشغال قىلىدو.
هيندستاننى، بسيب ايليشدا قوللانغان اوصولى
بيربه گنى ايكنچى بيربه گگه قارشى قويوپ، بيرى
گه يارديم قىلىپ، آستا - آستا بيريدين كين
بيرزنك بيريني بيسيب ايليشدن عبارەت ايدى.
18 - عصرده هيندستاندا اولوغ موغول حاكم
يتنىڭ يقيلىشى هيندستاندا يېڭى سياسى كوچ
لر موجود قىليدو. غربى شيماللدا ماراداغا دولتيه

اورتادا حیدەر آباد نظاملغی، جنوبدا مایسار پاد-
شالیغی پەیدا بولیدو. انگلزلار بولارنڭ بربنی-
بریگە قارشی قویوشقا اورونیدو. لیکن غیرەت-
لك حیدەر علی اغواغە یول قویماسلققا تریشیدو وە
ئەنگلزلەرگە قارشی اوچ دولتنڭ کوچنی
برلەشتوروب کورەش ئېلیپ باریدو.
وەئوز کوچی تشیغا قدر قورالانغان انگلزلر
گە برابر کلمیگەچکە پەرەشلردن یاردەم ئۆز-
دەشکە مجبور بولیدو. او، مایسار وە ماراتغالر-
نی ئەنگلزلرگە قارشی برلەشتورولگەنلیگی-
دن چوك اوتوقلار قازیندو. پەرەشلر
لیکین هیدەر علی نڭ اتفاقچیسی
ئەنگلزلر بلەن 1782 – یلی اوز ئارا شرطنامە تو-
زوش نتیجەسیدە اوحالسز لیندو، لیکن مستبد
یکەچینڭ بری پەرەشمو، هیندستان خلقینڭ قوی-
وەخانە وەیرانچیلیغی حسابیغە ئەنگلزلر بلەن
کیلیشیپ هیندستاندن هایدیلیدو. ئەنگلزلرنڭ
وەھشیلیگی، زورلیغی وەظلمی هیندستانلقلارنی
ینە کورەشکە کوتوریدو. هیدەر علی اوغلی
ئیپو سادب ئەنگلزلرگە قارشی هیدەر آباد،
مایسار، ماراتغالارنی قوزغایدو. اونڭ مرکزی
سریلـگە پاتاما 1799 – یلی 4 – مایدیکی انگ-
لزلرنڭ (انگلز عسکرلرینڭ باشلیغی ویـجارە
اوئەسبلی) قاتتیق هجومیغا قهریمانارچە کورسەتـ

كەن قارشىلىقىغا قارىماي يېڭىلدى. ئۇ بۇ ھەلاك
بولۇپ، شەھەر قەتل قىلىندى. ئاۋۇ ۋاقىتتىن كېيىن ما
رانغا نەگارى مىنېلچى ۋە غولقار — ئىنگلىز ئەس
كەر باشلىقى ئولەسلى تەرىپىدىن تارمار قىلىندى،
ھىندىستاننى بېسىۋېلىشنىڭ ئاخىرقى باسقۇچى،
1845 — 1849 - يىللىرى سىكخلار بىلەن بولغان ئۇ
رۇشتا پۈتۈن پەنجاپنى بېسىپ ئېلىش بىلەن ئاياغ
لاشتى. ھىندىستان بېسىپ ئېلىنغاندىن كېيىن دېھقان
لار تۆلەۋاتقان يەر ئىنگلىزلارنىڭ ھەممە يېنىپ،
يەردىن چىققان ھوسۇلىنىڭ 75 پىرسەنتىنى ئىنگلىزلار
سىلاق قىلىپ ئېلىشقا باشلىغانلىقى نەتىجىسىدە، دە
ھقانلار گادايلىشىپ. ظۇلۇمغا چىدىمىغان دېھقانلار
كاسىپلار، يەرلىك ئەسكەرلەر بىلەن بىرلىكتە كۆچلۈك
قوزغىلاڭ كۆتۈردى.

1857 - يىلى باشلانغان زور كۆچكە
ئىگە بولمىغان قوزغىلاڭ ئىنگلىزلارنىڭ يېڭى
قېتىنقى زەمبىرەكلەر بىلەن قوراللانغان ئەسكەرلىرى
تەرىپىدىن رەھىمسىز، ۋەھشىلەرچە 1859 — يىلى باستۇرۇلدى.
قوزغىلاڭنىڭ باستۇرۇلۇشىغا ئاساسەن ئىنگلىز
لەرگە سېتىلغانلار سەۋەبچى بولدى. قوزغىلاڭ بۇ
سىلغاندىن كېيىن تۇتۇلغان ئادەملەرنى باشقىلارغا
ئىبرەت بولسۇن دەپ ئومۇمىي خەلقنى، يىغىپ ئولار
نى قاتار قويۇلغان زەمبىرەكلەر ئاغزىغا باغ

لاب ئاتيلدو. قان دربالاب ئاتيلدو ليكن شو-
لداق رحمسزلك اوسوللارمو خلقنك رەھنى
سوندورالمايدو. هندستان خلقلرينك ئازادلق
حركتى منا شبو كونگچه دوام قيلماقدا.
نيمه اوچون شونچه، نفوسلوق، باى يو-
رتلك هندستان خلقى ئاچلدن اولوشكه مجبور
بولدو، و اوزيدن نچه حصه كچيك و بيرى
كەمبغال بولغان انگليزلرنى هيدەب اوي-
تەلمەيدو ؟
اوقيلك ئاساسى سببلريدن برى و ايكى مو-
هيمى هندستان خلقى اوزينك ئازادلق كورەشي-
دە بيرلك قائدەسين قوللانمغانلغيدور.
انگليزلر هندستان خلقينى بيرلشيشكه
يول قويماسلق اوچون هندستاننى نورعون
بولەكلەرگە بولوب تاشلەگان. انگليزلر اوز-
لرى بى واسطه 16 اولكىنى ادارە قيلدو. او-
لار تووەندكى جدولدە بيكلەنگەندور: (جدولگە
قارالسون)

1 - بريتانيه هندييه‌سينىڭ اولكه‌لەرى

اولكه‌لەر نامى	يه‌ر مەيدانى ك. ك. م حساب بيلە‌ن	اهالى	بر ك. ك. م. يه‌رگه جايلاشقان خلقنىڭ زىچلىقى
ئاجمير مېرو ارا	7000	560000	80
ئاندامان هم نيكوبار	8100	29000	4
ئاسسام	143000	8622000	60
بېلوجستان)	143000	469000	3
بېنگال 1	201500	50114000	249
بيخار هم اوريسا 2)	215900	37678000	175
بومباى 1 — 3)	321600	21931000	68
دهلى	1500	636000	414
كورگ	4100	163000	40
مادراس 1 — 2	369900	46740000	127
پنجاب	257900	23581000	91

غربی شمال چگرا اولکە	35100	2425000	70
ئاگرا وە ئاهودقوشما اولکەلری (4)	276200	484[illegible]9000	176
مەرکزی اولکەلروە بیرار 2	2590800	15508000	60
بتون بریتانیە هیندیستانیسی	2244600	256865000	114

علاوە:

1 — پینجاب، بومبەی، مادراس اولکەلری ال کری پریزیدینستوادەب ئاتیلیپغان ایدی.

2 — بیخار و اوریسسا، 1936 - یلی 1 - ئاپریلدە 2 گە بولوندی. بیخار یەر میدانی 1795 کوادرات کیلومیتر اهالیسی 32500000 ئادم بولوب و اوریساغا قسما مادراس و قسمەن مادراس وەمرکزی اولکەدن قوشولغان بو توغرولوق معلومات بولماغاننلقدن قوشولموب یزلندی.

3 - 1936- یىلى دومباى اولكسیدن سىنىد ئولكە ئایریلیپ چقریلدى. یەر مەیدانى 120 مىڭ 200 كوادرات ك. م: ئاھالى 3900،000 ادم.

4- اگرا ھو دلەر 1937- یل 1- ئایریلدن باشلاپ قوشما اولكەلەر دەپ ئاتالدى. اولەردن باشقا جایلار 5٪ زدن ئارتوق بگلككە بولونگەن بولوپ ھەربر بگلك علاھیدە «دولت» ھسابلنیدو بگلك رەھبە و ماخارەجەر تامفیلین نیل رەقلینىو ھربر رەھبە و ماخارەجە یەنیدا ئەنگلیز نظارتچى سى تورودو. او «دولتلەر» نىڭ ئیسمیلیكى جدوەلدە كورسوتولگەن. (2 - جدوەلگە قاراسون).

2 — ھیندیستان بەگلیك «دولتلەرى»

ئایرم «دولتلار» و بەگ یك «دولتلار» گروھ لارینىڭ ناملارى	یەر مەیدانى كوادرات كیلومتر	اھالیسى
25 ئایرم «دولتلار» و ئاسسام مانیپور اولكیلیریدیكى بەگلیكلەر	32000	626000
بیلوجستان ئاگینتلیقىنىڭ بەگلیرى	209000	405000
بارودا بەگلیگى	21200	2443000

973000	14100	بېنغال بەگلىگى
4652000	74500	پيخار و ئارپادىكى بەگلىكلەر
4468000	72700	بومبەي
6633000	130100	مەركەزى ھىندىستان بەگلىكلەرى: ھەممىسى 89 (ئۇلاردىن چوڭراقلىرى: رېۋا، ئاندور، باپال، اورچا و باشقىلار)
2483000	81000	مەركەزى ئولكىلەردىكى بەگلىكلەر
3523000	68500	غواليور بەگلىكى
14436000	215000	حيدەر ئاباد بەگلىكى (نيزام)
3646000	219400	جاممۇ وە كاشمىر بەگلىكى
6754000	27800	مادراس ئاگېنتستۋاسىغا قاراشلىق بەگلىكلەرى
5095000	19900	ترا و تكور بەگلىگى
1250000	3800	كوچىن بەگلىكى
453000	4100	مادراس ئولكىسىدىكى ئوشاق بەگلىكلەر
6557000	76200	مايسور بەگلىكى

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

غربى شمال چىگرا اولكەدىكى تورت بەگلىكلر (بولارنىڭ ايڭ چوڭى دير)	59300	2259000
پنجاب ئاگىنتستواسىنىڭ بەگلىكلرى	81200	4272000
پىنجاب اولكوسىنىڭ بەگلىكلرى	15000	438000
راجپوتات ئاگىنستواسىنىڭ بەگلىكلرى (بولاردىن ايڭ چوڭلرى: بيكانير، ئاودابچور، چايپور، جودپور، چاپسالمير، كوتاخ، لودير)	335400	11225000
سيكم بەگلىكى	7200	109000
قوشما اولكەدىكى ئاغبور و بيناريس بەگلىكلرى	15400	120 6000
غربى هندستان ئاگىنتستواسىنىڭ بەگلىكلرى (هەممىسى 125. اولاردين ايڭ چوڭلرى: قاتيش ادار، جوناغاد، ناواناغار، باوناغار، پاربانادار، گوندال و باشقالار)	92100	3999000
هندستاندىكى بارلىق «دولتلرده»	1878900	[illegible]7860000

(جاسوسلار سوۋېت خاۋپسىزلىقى « بىرىتانىيە ئىمـ
پېرىيەسى » دىن ئىدىلەر.)

ھىندىستان خەلقىنىڭ ئازادلىق ھەرىكىتى دۇشمەن-
لاق بولوب (ئابورىب) ئاشلىغانغا قارىماستىن
داۋام قىلدى. ئەنگلىزلەر ھىندى خەلقىگە نۇرغۇن-
لىغان ۋەدىلەرنى ئايىماستىن بېرىپ، مالك خەل-
قوولوق — شوملۇقلىرى بىلەن ئۆز ھاكىمىيىتىنى ساق-
لاب كېلىۋاتىدۇ. بىرىنچى خۇسۇسەن 2 — دۇنيا
ئۇرۇشى دەۋرىدە ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن ھىندىستان
خەلقىنىڭ ئازادلىق ھەرىكەت دولقۇنى كۆچىيىپ
ئەنگلىزلەرنى، قۇرۇق ۋەدىدىن ئەمەلىيەتكە ئۆتۈش-
كە مەجبۇر قىلدى، لېكىن ھىندى خەلقىنىڭ بىرلىكى
مۇستەھكەم بولمىغاچقا ھىندىستان خەلقى تا مۇشۇ
كۈنگىچە ئازادلىق ئورنىغا تۈرمە، نان ئورنىغا ما-
تق ئوقىغا دوچار بولماقتا. ھەتتا ھىندىستاننىڭ
ئاساسى پارتىيەلىرى بۈتۈن ھىندىستان كونگرېسى
ۋە مۇسۇلمانلار ئىتتىپاقى، ئۆز ئارا ھەرىكەت بىرلىكىنى
تەئمىن ئېتەلمەي، كېلىۋاتماقدا.

لېكىن جەمئىيەت تەرەققىيات قانۇنى ئالغا قاراب
باسماقدا. ھىندىستان خەلقىنى سىنىپى بۆلۈپ يېبەر-
گەن بىلەن، خەلق ئاممىسى، ئازادلىق ھەرىكىتىدە
بىرلىشىشنىڭ مۇھىملىكىنى سېزىبە، بىرلىشىشكە ئىنتـ
ـىلماقدا. ئەنگلىزلەر ھىندىستاندىكى خەلق ئازاد-

لىق حەركىتىدىن قورقوپ هىندىستاننى ايككى بو
لوپ، اولارنىڭ اختىيارىنى « اوزلىرىگە بېرىش
نى » اعلان قىلدى. .... لېكىن هىندىستان خەلقىنى
قوللىرىدا ساقلاپ كەلمەكتە بولوپ، پارچىلاپ
حاكىمىيىتنى ساقلاپ قېلىشنى ياخشى چۈشەنگەن
انگىلىز جاھانگىرلىگى هىندىستاننى پاكىستان وە
هىندىستان قاتىب ايككىگە بولوەتتى. انگىلىزلارنىڭ
هىندىستانغا مستقللىك بېرىش پلانىغا موافقىبەگ
لەرنىڭ موشو ايكەن. بولەكىنىڭ بېرىگە كىرىشى
ياكى كىرمەسلىك حقوقى اوزلىرىدە بولىدو. اگەر
بەگلەر هىندىستان ياكى پاكىستانغا كىرىشنى خا
لىمىسا، علاهىدە « مستقل » « دولت » بولوپ
ساقلىنىش حقوقىغا ايگە. انگىلىزلارنىڭ هىندىستان
نى قوللىرىدا ساقلاش بو پىلانى ايضاحتسىز،
كىچىك بالىغىمۇ چۈشۈنۈشلۈك امەسمىدى ؟!...

بونى كېيىنكى كونلەردىكى هىندىستان احوا
لى ئايقىن كورسەتتى.

نورغون مىليونلىغان هىندىستان خەلقى ئازاد
لىق اوچون قىلغان كورەش تارىخى — ئاغمەك
دوگىلانغان يوك بولسىمو، اونى ئەشىيگەنگەندىر
ئاغامچا خىزمىتىنى اوتەلمەيدىغانلىقىنى كورسە
تتى. شونىڭ اوچون هىندىستان خەلقى انگىلىز
لەرنىڭ حىلە ـ مكرلرىگە قارشى برلشىپ كو

رەش قىلىپ ئوز ئەركىنلىكىنى ئىلىشقا ئىنتىلمە
كتە. ھىندىستان خەلقىنىڭ ئازادلىق يولىدا يوقلى
كاشاكلار بولوپ تۇرغان ھەر خىل ئىغۋاچى،
ستلما عنصرلەرنى، ئىزىلگەن ئازادلىق سۆيگۈچى
ھىندىستان خەلقى، دەپسەندە قىلىپ، يېڭىپ ئوتوپ ئوز
مۇستەقىللىكىنى قولغا ئالغۇسىدۇر.

2-خىتاي مۇستەملىكەچىلەر نىڭ مۇستەبىت سىياسىتى وە خەلقىمىز نىڭ ئازادلىق ئوچۇن كورەش تەجرىبەسى

يوقىرىدا بىزنىڭ يورتىمىز مۇستەملىكەچىلەرنىڭ مۇستەم
لەكەسىنىڭ مۇستەملىكەسى دىگەن ئىدۇق. بىزنىڭ يور
تىمىزنى يىسىپ ئېلىپ، مۇستەملىكە قىلىپ ئالغۇچىلار
نىڭ ھەرقانداق ئاغزىدىن چوشەر مەيدىغان
5 مىڭ يىللىق مەدەنىيىتى — ئوتتۇرا ئەسىر مەدەنىيىتىدىن
ئوتكەلمەسىدىن تۇختاپ قالغان مەدەنىيەتلىدىن ئىبا
رەت ئىدى. شۇڭلاشقا بىزنىڭ يورتىمىزنى ئىيل
ە قىلىشقا كىرگەن ئەمەلدارلارنىڭ ئاڭى قەدىمقى
زامانغا سىلىشتۇرغاندا ئالغا كەتكەن لېكىن بىزنىڭ
زامانىمىزدىن دايىم مەسىلەلەردە 4-5 مىڭ يىل ئەمومەن
200-250 يىل ئارقىدا قالغان ئاڭىسىنى ئادەملەر
بولغانىدى — ئولكە خەلقىنى ئوتتۇرا ئەسىر ظالىم
ساقلاپ ئىدى. شۇنىڭ ئوچۇن بو يەردە بىزنىڭ

خلقىمىزگە ئەركىنلىك وەبەرابەرلىك كەلتورگەن
اولوغ واقىعەلەردىن اولقى احواللار اوستى
دە بىرئاز قىسقىچە توختاب اوتوشكە توغرى
كېلىدو. بىزنىڭ خلقىمىز نورغون يىللاردىن بويان
بىزنىڭ يېرىمىزدە اوزلرىنى تولوق خوجايىن دەپ
تونوپ، يەرونقى زامانلار دېگىدەك استىبداد
چىلىق، قول چىلىق شەكلىدىكى اصوللارنى
قوللونوب خلقىمىزنى ئېزگەن شەخسى عەمەلدارلار
ىنىڭ نايىاق ئاستىدا دەپسەندە بولغان ايدى.
كوب يىللاردىن بويان حكمرانلىق يورگو
زوپ كەلگەن شەخسى عەمەلدارلارى خلق ئاممى
سىنىڭ ئەركىنلىكىنى وە خلق چىلق حقوقلار
ىنىڭ دوشمەنلرى يالغىجلىق شلق وە اوسجولك
شكلدا بىزنىڭ خلقىمىز اوچون طاقت قىلالماسلىق
شرائط پيدا قىلىپ خلق وە كېلىدىغى حاكىمىيت
اورونلىرىغا يقىن يولاتقوزماس ايدى.
ترقى پرور خلق رهبرلرىنىڭ وە خلق
اشىگە صادىق يەرلىك معتبر زاتلارنىڭ پوتلىرىغا
كشەن، قوللىرىغا كويزا، بويىنىغا قىرىق سىلىنىب
زىندانلارغا تاشلار وە خلق ايلى عادى توردىكى
ئەركىنلىكلەر توغرولوق ايغز ئاچالماسلىن
اوزىنىڭ اوستىدىكى وەحشىلەرچە قانىق ظلمنى
ايزىشنى كوتوروشكە مجبور بولارئەدى. مسە

لیکه چیلر بورونلاین سناقلیپن اوتکەن و تجربە
بەده تەکشورولوب سورولگەن قامچا بلەن قان
بلەن، و ماتلار قارسیغا زیلیبیچیلیك دیشمەنلیك
سیلش اوصولی بلەن بزنك خلقمزنی سوزسز
اوزیگه اطاعت قیلشغه تامیمن قیلار ایدی. اولا
رغا سیتلغان خلقمزنك اشلەی دوشمەنلری بو
لغان ادر قاریمزدین چققان منافقلار اولاردین
هیچ قنشماسلیین اولار بلەن بیرلکده اولارغا
خدمت قیلار ایدی.

وحشیلەرچه ایزشکه دوچار بولشیغاو سوز
مطبعه، مجلس هم اویوشوش کبی عادی سیا
سی، حقوقلاردین محروم بولشیغا و هم کوتو
رەلمەسلك دەرجەدیكی ایغیر سیلقلارغا قاریما
سلیین، بزنك خلقیمز قوللارقلیپ قوتولوش و
ئەرکنلك اوچون کورەش قیلش مدعاسینی هر
گز تاشلیمای یوروب کەلدی.

خەلقنی عملدار لری و اولارغا ستیلغان منا
فق مستبد عنصرلار بزنك خلقیمزنك قایغو
حصره تیلیین فایدەلانیب بیتلغان ایدی، بر طرفدن
محنتکەش خلقیمز اوز لرینك بلیمینك قانلرید
نی سیچل سیلش اوچون تیکوب، اوزلری ایغر
اشلەرنی بجریب تورسه، ای ایغر سیلقنی تولەب
توروغلوق اوزلری هیچ قندای حقوقلاردین قاق
لدیلانیایدیغان بولسا، ایکنچی طرفدن منافقلار

اولارنى قوللوققا توتوپ بەرەر ايدى. قەيەردە هاكىمىيەت بارلار ــ مەھكومىيەت ئاسارىتىدە بولغان خەلقنىڭ سىياسەتتىن يىراق تورۇشى، اونىڭ اوچون اولارنىڭ ساۋادسىز، مەدەنىيەتسىز بولۇشىنى خواھلار و ئەڭ ياخشى اصول اولارنى قوللارچە اشلەتىش و مىللى زىددىيەتچىلىكنى كوچەيتىش دەپ حسابلار ايدى.

يىراق تارىخنى، ئارقىغا قايتۇرۇپ بولمايدو. جمعيت ترقيات قانونىنى، بىر تۈپ ئۆزگەرچىلەر توختوتالمايدو. ئەنە بىزدە، خودى شونداق بولدى. خلقنىڭ طاقت قىلالمىغان حالى قالمىغان بىر مەنگىلدە 1944 ــ يىلى خلق ئارىسىدىن چىققان الغار فكرلىك معتبر زاتلىرىمىزنىڭ يول باشچىلىقىدا قوزغالغان عمومى خلق قوزغىلاڭى بىزنىڭ خلقىمىزنىڭ غلبەسى بىلەن يەكونلەنىشـ دى. بىز قوزغولاڭنىڭ غلبە قازىنىشىغا هيچ قانداق شەككۇبھەمىز يوق ايدى. چونكى خلقى مىزنىڭ قوللوق، ئاسارەتتىن قوتولوش اوچون خلقچىلىق، اركىنلىك حقوقىغا يىتىش اوچون هر قانداق قوربانلىق بىرىشكە راضى ايكەنلىكى گە تولوق ايشەنچىمىز بار ايدى. خلق غلبە قازاندى. بىزنىڭ كوپ جفا تارتقان، حسرت چەككەن خلقىمىزنىڭ اوز ئانا وطنى بولغان يرى مىزدە حقىقت و عدالتچىلىك اورونلاشدى.

حربى حركت تمام بولوشى بلەنلا خلق مستقل تورموش قوروشقا باشلايدى . طبيعى ، موافق احواللا هر قانداق كشيلك جمعيةدە دائيم دوچ بولوديغان تورغونليغان قيينچلق و كامچيلقلارغا بزمو يولوقيمىز، لكن بزنك اركينليككه، پارلاق استقبالغا قاراپ اينتلىشمىز ئاستا - ئاستا كامچيلقلاريمزنى يوقاتقوسى و تورموشيمز عادتليكى يولغا كركوسيدور .

بز خطاى طرف بلەن تنچلق بتيم توزگەندن كينمو ئار حصرت قا تميديق . عكس الحركةچيلرنك قلمشلري و خطاى مستبد دائيردلرينك صاديق ايتى بولغان ستچلدا عثمان و قالى بك ارنك باسقونچيلق حركتلرى بزگە ئازز يمان زەخمەت يەتكوزيدى ليكن حاضر بزنك بتون خلقيمز ئالغا قاراپ ترقيات سيرى بولشچ اينتەيلشدە . مستقللق و اركنلك ننمه ايكەنلكينى يتەرلك دەرىجيدە ياخشى چوشندى . خطاى عكسس الحركتچى دائيرلرينك و هم اولارغا ستلغان منافقلارنك هيچ قانداق قوللوق شومليغى و اغوا حركتلرى بو خلق حركتنى توختو ئالمايدو هم تاريخ چاقنى ئارقيغا قاراپ ياندورالمايدو .

3– اولکه‌ده یاشیغوچی ایزیلگه‌ن میلله‌تلرده حرکت برلیگی بولمغانلیغینینگ سببی

خلق عامه‌سی‌ارکینلیگینینگ و خلقچیلق حو قوقلرینینگ دوشمه‌نلری دیننینگ کوب - میلله‌تلی مرکبلیگیمزدن و بزده قالاق اوروق قبیله‌چی لیک مناسبتنینگ بارلغیدن فایده‌لانیب ئایرم میلله‌ت یاکی اوروق قبیله گروهلرینینگ بیرلشیب خلقچیلق سیاستی ئاستیدا برابرلیک اوچون کو رشیش ئیشینی قازانغان موفقیتلرینینگ نتیجه‌سی نی اوزارینینگ ئاوانتوریستلق مقصدلری او چون بوققا چقرار ایدی. خلقیمزنینگ عمومی دوشمه‌نلری بولغان و همه میلله‌تلرنی اوخشاش ئه‌زگوچی ظالم مستبد خطای مستملکه‌چیدا ئیره‌گه قارشی کوره‌شده بیرلشیشکه و بیرصفده اولارغا قارشی چیقیشقا امکانیت بیرمه‌سلیک او چون اولار میلله‌تلر ئارسیدا ملی ضددیتلیک اوت نی یاقیب و یاقماقدا .

اولارنینگ 1946 - یلی 6 - ایون ئیلان او زولگه‌ن بیتیمنی بجرمه‌سلیکلری ئونی قوپاللیق بیله‌ن بوزوشلرینی یالغوز موشو سبب بیله‌نلا توشه‌ن دوروش ممکین. شونینگ اوچون خطای مست بد دائره‌لری قاراقچی عثمان و قالی بیکلر بتون اولکه خلقینینگ قهری غضبیگه و نفرتی

لەريگە اوچرىغانلىقلىرىنى ياخشى بىلىپ تۇرۇق
لوق، اوزىنىڭ خاقچىلىق اركىنلىك حقوقلىرىنى
چلىشىپ قولغا ئېلىپ تنجلىق بىلەن اوزىنىڭ تور
موشنى قوروواتقان ئەركىن ۵ ولايت خاقىغە
قارشى او باندىتلارنىڭ باسقونچىلىق، بولاڭچىلىق
هجوملار قايشىغا تا شو كونگە قدر يـــاردە
برىواتقانلىقلىرىغا تعجبلىنىشنىڭ حاجتى قالمايدو.
مستملىكچىلر و اولارنىڭ قول چوماقلـــرى
بولغان عثمان، قالىبەك باندىتلىرى تنچ ياتقان
خاقىمزنى وحشىلرچە خانە ويران قلشلىرىنى
خوتون-بالىلىرىنى ئۆلتورۇشلىرىنى، مكتب، مسچىد
لەرنى شىفا خانىلرنى اوت قويوپ كول قلغان
لقلىرىنى و حكومت ئادەملىرىنىڭ تولوق ياردەمى
بىلەن باسقونچىلىق بولاڭچىلىق ايشلەرنى شوكون
گىچە داوام قىلدورواتقانلقلىرىنى بىزنىڭ بىتون
اولكە خلقىمز هيچ واقتدا كىچورمەيدى و
كچىرەلمەيدو و اونتولمايدو.
خصوصەن باسقونچىلىق و وحشىلكلەرگە اوز
لرى يولوقوب باشلىن ئوتكوزگەن خلق بوش
ققتسز ياووز - قاتللەرگە هيچ واقتىدا هم كه
چرم بىرەلمەيدو وە اونوتولمايدو.
خطاى مستبد ه ئوردولرىنىڭ بوقنلاشقان هلا
كتى ئولارنى اولكومزنىڭ جنوبىدىكى خلققە
بېرىلگەن عادى سياسى حقوقلارنى يوقوتوش

يولى بىلەن، ئەسكەرلەرنىڭ ملتىق اوچىدىكى
نەيزىسىنىڭ ياردەمى بىلەن خلقنى قاتتىق پالىتسىيە
نظر بەندلىككە ئېلىپ تومور قاپقاندا تۇتۇشقا
مجبور قىلىۋاتىدۇ. ظالىم مستبد ختاى دائىر
ەلرى اويغور خلقى ئاللا قاچان خلقچىلق جم
عتىنىڭ سرتىدا تاشلىۋەتكەن. ئۇلاكە خلقىمزنىڭ
اركىن هم تنچ تورموشىنىڭ اشلىرى دوشمەن
لرى بولغان بلى منافقلاردن فايدلىنىپ، تېخى
جنوبدە اوزلرىنە، مستحكم سزىلدو.

بزنىڭ خلقىمزنى تېكىۋاشىدن قولاوقغا تو
توپ برىش سياستىنى يورگوزواتقان خطاى
ظالىم مستبدلرىنىڭ قانىتى ئاستىدا تورون
تاپقان بو ئادەملر هيچ قانداق خلق حمايەسى
گە ئىگە بولمىسىدو، اوزلرىنىڭ ئارقىلرىدا خطاى
مستملىكەچى خوجاينلرى بولغانلىقىدن تېخى حكو
مت اورونلرىدا ساقلىنىپ كېلىۋاتماقدا.

اولارنىڭ صفيدە هەممىگە معلوم بولغان ساتقىن
رىئاكسيونچى بەغرز مسعود، منافق عيسى و
بولارنىڭ سادىق يولىپشى «دارين» يولبارس
و شولارغا اوخشاش قازاق خلقىنىڭ ئاساسى منـ
فعتىنىڭ دوشمنلرى بولغان پەس طبيعتلىك ستيـ
ما خاديولىك و جانيمخانلار تورودر.

ئۇزلرىنى كۆرتولمىگەن خاپچلىقدن ساقلاش
اوچون خطاى مستبدلرى قەشقەر خلقى ئارىسىدا

ئاتاغلىق خەلقچىل صف ئەربابى سويوملوك قاريەمىز عبدالكريم خان مخصومنى واليلاق وظيفەسيدان ئيلاب اوى حبسىگە ئالدى.
اونڭ يولداشلارينى بولسا - قاماققا ئالدى .

ظالم خطاى مستبد دائيرەلەرى — قانلاق قليپ مسلمان خلقى ئاريسغا بولگونچىلىك سيلىپ، ملى ئازاداق حركتىنى تفريقەچىلىككە ئايلاندورش يولينە ، تيپشقا كيچە — كوندوز بـاش قاتورماقدا. شونڭ اوچون هر قانلاق ماتاچىدن اوزينڭ « داشقى » چقشنى خواهلايغان ئمپريالستيك دولەتلرگە اوخشاش « اولوغ » « ملى » « دولت » قوروش پلانى بلەن اوروشچيگە بارسا خطاى مستبد حربى دائيرەلەريدين حيمايەچى و ياردەمچى ئيزلارى هيچ قانلاق تصادفى احوال ئەمەس . شونى كەدەك چنگزخانڭ « تاريخى » و اونڭ اولوغ ئيمپريەسينڭ بزنىڭ اولكىدە ياشيغوچى منغوللار بلەن بار ليقلاتيش پلانى ، ياكى خطاى گينەرلينڭ مشكيجانىڭ ديكى گولەنيگىسى ، مسعودنڭ گاسيبى ديگەنيد

(1) موناقا — بزنڭ سويملوك ناحيەمزدين ئچيك ، 1.500 مربع كيلوميتر يير و 23 مڭ خلق نفوسيغا ئيگە « مستقل » « دولت »

بیلەن تارتیپ، یاقوتلارغا قار چەگراسی بولغان ئامەریکایا کبی خطای دولیتی قارەمیغیدا «اولوغ» «تورك» «دولتی» قوروش خیالی افسانەوی چویلوش دن عبارت بولوپ، ئادەمنك عقلی حیران بولورلق نرسە بولسیمو، لیکین بو پلانلار خطای مستبد دائیرەلری بیلەن حمایەچی تاپماقدا.

بز بو نداق و بونگا اوخشاش خیالی ئاوانتیور یستلق پلانلارنی قورمایمز بز اولار دین یراقدیمز. چونکی بزگە خلقمزنك حقیقی ئەرکینلیگی و اولکەمزدە یاشیغوچی مللەتلەرنك عملدیکی برابرلیگی همیدن قیمترەك دور.

هر ملت اوزلرینك ئەرکینلیگینی بزنك اولکەمزدە یاشیغوچی بارلق باشقا مللەتلر بیلەن برلیکدە گینە قولغا ئالالایدیغانلغینی بزگە تجربە اورگەتمەکدە.

هر ملت اوزینك ئەرکینلیگینی یالغوزلا حقیقی خلقچیلق سیاست تولوق یورگوزولوشی نتیجەسیدیلا قولغا کرگوزەلەیدیغانلغینی تجریبە کورسەتمەکدە

یالغوزلا حقیقی خلقچیلق سیاست بزنك اولکەمزدە یاشیغوچی هەمە کیچك و چوك یرلك و کللی مللەتلرنك و هم اورق — قبیلە گروهلارنك عملیتدیکی و راس برابرلیگینی تامین ایتشکە قادیر ایکیگەنلیکینی تجریبە ئس باتلماقدا.

دیمەك يالغوز لا حقیقی خلقچیلق سیاست بزنڭ اولكەمزدیكی بارلق ملتلرنڭ برلكدە تنچ حیات كوچوروشینی، و اولارنڭ تورموشینی یاخشیلاشینی تأمین ئیتەلەیدو. طبیعی هر ملت و اوروق قەبیلەلرنڭ ملی منفعتینی خلقچیلق سیاست تورموشقا ئاشورولوش بلەن تأمین ئیتەلەیدو. شونڭ اوچون هر ملت اوز ملتینی ئازادلققا چقریمەن دیسە — خلقچیلق صفنی برلك اتفاقینی چیكیتمش اوچون كورەش ایلیب بریشی لازم. شونڭ اوچون اتفاق مراجعتیدە:

« اگر بزنڭ ئولكەمزدە یاشیغوچی ئویغور — قزاق، قرغز، منغول، خطای و تونگان، اوز بیك باشقا خلقلر قانونسزلق، حقوقسزلق، قوللوق، گدایلق و جهالتلكینی، منگو یوقوتوش اوچون برلەشسە، شك جاڭ خلقلری ئاریسیدا تنچلق و دوستلق، عدالتچیلك و حقیقی ئەركینلك جەزمەن اورنتیلەدور.» (اتفاق تأمینس) مجلس مراجعتیدە) دەب یازیلغاندور.

بز وطنیمزدە فایدیلق محنت بلەن شغللەنگوچی ئادملر صفتیدە تورموش قورماقچیمز و قورۇیمز بز تورموشدا ئایرم ملتلرنڭ ئاریسیدەدا دوشمنلیككە و خلقلرنی پەس كوروشكە اورون بولمایدو.

4 – خلقچىلىق وە تنچلىق اوچون كورەشنى، بىرلىك سەپنى قوروشنىڭ مۇھىملىگى

بزنىڭ خلقمز ئاتىلىرىمزنىڭ و بالىلىرىمزنىڭ دەھشەتلىك كورەشلەردە قان بىلەن ئالغان ئەركىنلىگىنى هەرگز قولدىن بەرمەسلىكىگە و اوزىنىڭ پارلاق ئستقبالىغا ئىشنىدو.

بزنىڭ پارلاق كوچىمزنى بىرلەشتوروش اوچون خزمت قىلايدىغان وە خلقىمزنىڭ پارلاق قاتلاملىرىنىڭ منفعتلىرىنى، تامامەن ئىپادەلەيدىغان عاممەوى تشكىلاتىمز بولوشى، كېرەك ئىدى. موز ماو، تشكىلاتنى قوروش واقتى يتب كەلگەن ئىدى. برنچى ئاوغوستتىكى و كىللار مجلسى حقيقى خلق تشكىلاتى قوروش اوچون قبول قلغان قرارىگە ئاساسەن شنجاڭدا تنچلىق و خلقچىلىقنى حمايە قلش اتفاقى قوروش و شو وكىللار مجلسىنىڭ اولكە خلقىگە قارىتا دوتش تشكىلات صفىگە اويوشوشقا مراجعت قلش خلقىمزنىڭ بو ئارزو طلبىگە تازا توغرى كەلدى.

مذكور مراجعتنى كورسەتكەندەك بويىچە، شنجاڭدا تنچلىق و خلقچىلىقنى حمايە قلش اتفاقى 1946 – يىلى 6 – ئايدىن بېرى ئىجرا قلش، بو ئىتتىپاقى بوزغوچى ئاۋانتيورىستلارغا ضربە

بریش ئیشینی تشکیل قیلمش، ئەلك جالق خلقلاری
ئاریسیدا ئەركینلك و تینچلقینی اورنەتوشقا
ئینتیلگەن ترقی پروەر ئادملارنك كوچینی بر
لەشتوروش كەبی وظیفەلرنی، اوز اوستیگە ئی
لیشی بو تشکیلاتنك اولگەمزلك احوالینی ... اسا
اعتبارغا ئیلیپ توروپ - عمومی خلقلارنك منفعتینی
صداقتلك بلەن حمایە قیلیدیغانلغینی كورسوتیلدی.
وكیللر مجلسینك مراجعتی اتفاقنك خلقلارنی
قانونی حقوقلرینی، تاءمین ایتیدیغان بتمم بونیچە
ئقرار قلنغان توبەندیكی مهم چارەلارنك
تورموشقا ئاشورولوشی ئوچون حركت قلیدی
غانلغی اعلان قلیندی.
1 — سوزدە، مطبوعاتدە، مجلسدە و تش
كیلی اویوشمادا دینی، اعتقادا حقیقی ئەر
كینلكنی تاءمین ئیتمش.
2— ئەلك جاكیدیكی همەخلقلرگە حكومت
ئیدارەلریدە ملت ئایریماسدین، هر قانداق ئور
ون وظیفە ئیشغال قلیشقا برابر حقوق بیریش
3— خلق ئیشەنچیگە ئیگە یرلك فقرالردین
مأمورلر سایلاش پرینسیپنی عملیتدە یورگوز
وش، 4— حكومت ئورونلریغا یاردم قیلیشدە مأ
مورلر حركتی ئوستیدین نظارەت ئیلیپ بیریش
ئوچون خلق ئیشەنچیگە ئیگە ئادملرنچیدین

سايلانغان كېڭەش مەجلىسلىرىنىڭ ، تۇرۇش وە ئىشلەش شەرائىطىنى تەمىن ئېتىش . 5 ـ مىللى ئاقارتىش جەمىيەتلىرىنى وەباشقا شىنجاڭ خەلقلەرىنىڭ تورمۇشىنى ياخشىلاشقا ئىنتىلىدىغان جەمىيەتلەرنى، تەشكىل قىلىش .

6— شىنجاڭ خەلقلەرىگە ئوز ئانا تىلىدە گېزىت ژورنال دەرسلىكلەر وەباشقا ئەدەبىياتلار نەشر قىلىش ھوقوقىنى بېرىش و ئونىڭغا ئىمكانىيەت توغدۇروپ بېرىش .

ئوز ئانا تىلىدە ئوقوتىلىدىغان ئىبتىدائى مەكتەبلەر سانىنى كوپەيتىش، كەمباغەللەرنىڭ بالىلىرىغا ھەقسىز كىيم تاماق بېرىپ ئوقوتوش مەكتەبلىرىنى قوروش، شىنجاڭ ئولكەسى خەلق خوجىلىقىنىڭ زورلۇق ساھەلىرىگە مۇتەخەسسىسلەر تەيارلىغوچى، ھونەر مەكتەبلىرىنى قوروش ، شونىڭ بىلەن بىرلىكدە مەخصوص و عالى ئوقوش يورتلىرىنى ئېچىش ، تياتىر — كىنو و رادىيو قوروش.

8 — عەدلىيە ئىشلىرىنى شىنجاڭ خەلقلەرىنىڭ ئانا تىللىرىدە يورگوزوش و عەدلىيە مەحكەمەلىرىنى حكومەت ئىجرائىيە ئورگانلىرىدىن مستقل قىلىش.

9 — حربى خىزمەتچىلەرگە ھەم عائىلەلىرىگە ھەممە فقرالرگە ئوخشاشلا سياسى حقوقلار بېرىش .

10 - دوختورخانە ، شىفاخانە و باشقا داوالاش مۇئەسسەسەلەرنىڭ سانىنى كوپەيتىش، شو

نوکر بلەن برابر کمبغللرگە حقسز طبیبی یاردە
نی تشکیل قلش.
11 — شرق جاشنك توب تورا قلق اهالیسی
بولغان بارلق ملتلرنك برابر اساسیدا زمین
یایلاو، قشلاق — چاروا - مال صناعت مونەسە
سەلرگە و هملە هر قاندای باشقا کوچمەس
و کوچمیغان ملکلرگە خصوصی ایگەدارچیلی
قیغا چیقلماسلقنی (تعرضدن خالی بولوشنی)
کفالەتلەندوروش.
12 — یەرگە اشلەش سو چقریش اشاری
نی ترقی قلدوروش اوصوللرینی، یولغا قویوش
و یایلاو، قشلاقلارنی یاخشیلاب چاروا مالنی
اوستوروش.
شرق جاشدا تنجلق و خالقچیلقی حمایە قلش
اتفاقی خلق آلدیدا بو اولوغ و مقدس وظیفە
لرنی خلقنك اوزیگە تاپیشب توروب، خلق خا
هیشینی حل قلش مسئلەسینی اوززمەسیگە آلیدی
خالیقینی باسوردی.
اتفاقنك یوقوریدیکی خلققە قاریتا چقارغان
مراجعتیدیکی- پروگراماسالق طابی و اتفاقنك یو
لیغا قراب بزنك جمعیتیمزنك همە قاتلاملرینك
منفعتنی کوزدە توتوب، حقیقتدە بتون اولکە
خلقلرینك آزادلیغینی و مستقل تور موشینی

تامىن ايتىش اوچون اولكە خلقىنىڭ اوزون يىل-
لاردن بويانقى ئازادلىق اوچون قىلغان كورەش
لارينىڭ تجربەسينى حسابقا ايلىب ، اولكە احـ
واليىنى هر طرفليمە سالماقلاب ، اولچەب چيقىش
نتيجەسيدە ميدانغا كەلگەنلىكىنى كورگىلى
بولادو . هممە مراجعتلر اتفاق «ختاى جمهوريت
حكومتىنىڭ بارلىق ترقى پرور حقيقتەن خلقچيل
تدبير چارەلىرىغا قوشولوب ، همە كوچى بلەن
ياردەملىشەيلو» دەب بيان قيلنغان . اونىڭ (اتفاق
نىڭ) حاضرقى خلق ئارا احوالنى اعتبارغە ئالـ
غان ، بزنىڭ ارادەمزنى اوز يىنىڭا اوروش بارىسىغا ئايلاند
لدوروب ، مظلوم خلقمزنى دەفسەندە قيناش او
چون ، اغوا تشكل قيلىشقا اورونغوچى جهانـ
گىرلارنىڭ ئاخرقى «قوراليىنى» قيقب تـوشوروب
يېبەرگەن ، اولكەمزنىڭ اوزيدە تواكاچىلىك بلەن
اوروش اوتينى يقىشقا ئورونوب ، قوراللرينى
تاراقليتب يورگەن سوك شى لەنگە اوخشاش
ميلتارستلارنىڭ بزنى بىمگە رعايە قىلمايدو ، ديد
گەن بهانە بلەن يوزلىگەن الغار ضياليلريمزنى
توتقونغا ايلىب ، خلقمزنى قامال احواللدا ساق
لەشيغا هيچ قاندلاق ئاساس قالدورمايدىغان ئو
زاقنى كورگەن ملت تقاضيرى بلەن اوينىماي-
دىغان تواكاچىلىك بلەن خلق فيئىنى مطلقتو كوشكە
رازى بولمايدىغان هر خىل ئاوانتورستلىق حـر

كەتمەن ازاقتا توريدىغان خلقىمىزنىڭ وطنىمىزنىڭ
جدى حمايەچىسى بولغان، مىللەتلەرنىڭ ئازادلىق ف
كوچىنى برلەشتوروب اولكەمىزدە مستحكم تنچلىق
سياستىنى ساقلاپ قالماق و خلقىمىزنى دائىما خانە
وەيران قىلىب، مالى زيانچىلىك اوتىنى يېقىب كويدوروب
ئەزلرى اورنىدا تەلەپلىرى قىلىنغان ئىشلارنى كەيىن
ساستىنى يوقوتوش اوچون كورەش قىلىب بارى
لىغان تشكىلات ايكەنلىكىنى كورسىتىدو. تنچلىق
ئوچون خلقىمىزنىڭ ئەر كىنلىكى اوچون ولايت
خلقىنى ظلمدىن، عذابىدىن قوتقازماقتىن قوتولدو
روش مقصدىدە بتون اولكەنى كوزدە توتوب،
حاضرچە 3 ولايت دائىرەسىدە قورولغان شىلك
جاكىدا تنچلىق و خلقچىلىق حمايە قىلىش اتفاقى
عاممەوى، خلق تشكىلاتىدور. چونكى اوحدتنى
خلق منفعتىنى حقيقى ئەر كىنلىك، برابرلىك،
دوستلوق و تنچلقنى اورونلاشتوروش اوچون
شونىڭ بىلەن برابر بىزنىڭ وطنىمىزدە ياشىغوچى
خلقلرنىڭ تورموش احوالىنى ياخشىلاش ومدنى
سەويەسىنى كوتوروش اوچون كورەش ايلەپ
بارغوسىدور.

جهانگىرلرنىڭ اوز مستملكەسىنى بوى سون
دوروب توروش اوچون قوللانىلىدىغان اوصوللرى
نى ختاى مستملكەچىلرىمو بزنىڭ وطنىمىزدە قول

لونوپ كەلدى و قوللانماقدا. بۇ ئوصوللارنىڭ ئاساسى ئولار ئوچون ياخشى منفعت بېرىدىغىنى ملى بولونچىگەلىك سېلىشدىن عبارەت بولدى. بزنىڭ خلقىمز موندىن بولغونچىلىك تفرىقەچى-لىك دەردىنى و پلاكتىنى نهايت كوپ تارتدى، تا موشو كونگىچە تارتماقدا.

مستملىكەچىلىك ظلمىدىن قوتولىمەن — دىگەن مستملىكە ئەللرنىڭ، جملىدىن بزنىڭ خلقىمزنىڭ ئەڭ ئەول مستملىكەچىلرنىڭ ملى و قبيلەوى بول-گونچولوك چارىلرىگە يول قويماسلىقى اونى عمل-دە ئار — مار قلشلرى كېرەك. بونى بزگە تا-رىخ فاكت بلەن اورگەتمەكدە.

شۇڭا جاڭدا تنچلىق و خلقچىلقنى حماية قلش اتفاقى خلقىمزنىڭ نەزە شو تارىخى تجرىبەلرى-گە ئاساسەن تشكيل قلنغان خلق نەركىنلىگىنىڭ دوشمەنى بولغان مىنكور زهرلىك و جهانگرلك پلا-نيغا قارشى كورەش قليديغان خلق تشكيلاتيدور. شونىڭدەك شىنجاڭدا تنچلق و خلقچىلقنى حما-يە قلش اتفاقى خلقىمزگە برلك و حقيقى برا-برلك ئاساسىدىكە، يڭى ئەركىن — مدنى، باي تورموش يارىتش اوچون كورەش قلغوچى تش-كىلاتدور.

بز يوقوريدا مثالغا ئالغان هندستاننى ئەز

گیاز جهانگیرلیگی بورونقیدەك تولوق مستەملە
كە احوالیدا ساقلاپ قیلشتا كوزی یەتمەسدن،
شونداق اوستولوق بلەن اوزی نورغونلایغان بو
لەككە بولوپ تاشلاپ، حاضرقی كونلەردە هندی
و مسلمانلارنىڭ قانینی دەریالاپ ئاققوزوپ قویوپ
ئوز حكمرانلیقینی ساقلاپ قلش پلانینی عملگە
ئاشوروپ یاتیدو.

ختای مستملیكەچیلری بزنىڭ اولكەمزدە اوز
حكمرانلقینی شونوڭغە اوخشاش اوصول بلەن
ساقلاپ قلش مقصدیدە خلقمزنىڭ برلك ئازادلق
صفیگە بولگونچولوك سالش اوچون اولكە
خلقینىڭ ئەركینلیگینىڭ اشددی دوشمنی، خائین مس
عودنی قورچاق « رەئیس » قلیب تیكلەپ قویدی.

مسعود عینیلر ختای مستملكەچیلرینىڭ
حاكمیتینی، تولوق ساقلاپ قلش اوچون بولونچە
تریشب «خدمت» قلسیلردو، خلقمزنىڭ ئازادلق
برلك صفیگە بولگونچولوك سالالمیدی ختای مس
تملیكەچیلرینىڭ اولاردن كوتكەن ئارزو وە تلەك
لرینی اوروندیالمیدی. شونداقیدەمو هیچ قان
داق اوتوق اوز-اوزلیگیدن كەلمەیگەنیدەك
خلقیمزنىڭ برلك صفینی مستحكم ساقلاشیشمو
اوز-اوزیدن حاصل بولمایدو. اونی هر خل
فتنەگە قولاق سالمای، اغواغا بریلمەی ئەدە

شو بىلەن صفىنى پولاتدەك چىڭىتىب ساقلاش او
چۇن تشكىللىنىش كېرەك، اگر بز مستملىكەچى
لەرنىڭ مستملىكەلىك ظلمىدىن قوتولوب ئازاد ـ
ئەركىن تورمۇش قورومز دىسەك ـ اتفاق اط
رافىدا زىچ اويوشوب، ئونىڭ رەھبەرلىگىدە
خلقىمىزنىڭ عملدىكى حقىقى برلىگىنى و مستحكم
اتفاقىنى ملى ئازادلق حركت كوچىنى بەرپا
قىلىشىمىز لازم. بو بولسا، بزنىڭ كورەش يولى
مىزدىكى علەمزنىڭ ئاساسى، عامىلىدور.
چونكى ملى ئازادلق حركت كوچى ـ
برلىشىشدىدور.

1949 ـ يىل («اتفاق» ژورنالىدىن).

خلق ئارا احوال و اتفاق

نەتىجە خلق — ئارا احوال توغرولوق

2 — دونيا اوروشىدن كېيىن خلق — ئارا احوالدا 3 خيل اوزگوروش بولدى:

1نچى اوزگوروش

2 - دونيا اوروشىدىن ايلگرى خلق ئارا احوالدا بەلگولەيدىغان كوچ ئاساسەن 2 صفكە بولونگەن بولوپ، بر صفنى مستقل دولەتلەر اچىدە مستملكىچىلك، جهانگىرلك سياستگە قارشى تورغان يالغوز سەويتلەر اتفاقى تشكيل قلغان بولسا، 2- صفنى ديموكراتيە توزومىدىكى جهانگىر دولتلەر بلەن بللە بوتون دونياغا حكمرانلغىنى اورنوتوش خياليدا يورگەن فاشىزم توزومىدىكى دولتلەر تشكيل قلار ايدى. 2 - دونيا اوروشىدىن كېيىن بو احوالغا اوزگوروش كرگوزولدى.

2 - دونيا اوروشىدا گرمانيە، ياپونيە، ايتاليەلەر بر اوق تشكيل قيلب، اوچى بر اوقتا سيلنغان چاق-دەب حسابليناتتى. اولار (گرمانيە،

ياپونيه، ايتاليه‌لەر) كېيىنكى واقتدا ترقى‌تاپقان
دولتلەر بولغاشقا تېخنىكىسى نهايتى يۇقورى
توراتتى بو زامانلاردا تېخنىك كوچى بلەن برا
بر تېخنىكانى تاءمىن اتىدىغان خام مال وەيەر
ئاستى بايلق منبعى بولوشى كېرەك ايدى. او
لارنىڭ تېخنىك كوچى بار بولسىمو، ئامما تېخن
كا و مملىكتىنى تاءمىن اتىدىغان خام‌مال وە يەر
ئاستى بايلق منبعى كام ايدى. ياپونىنىڭ مستە
لىكىسى ئاز، ايتاليه مستملىكەسى بولسىمو ئاز
وە اوزى عاجز مملىكت ايدى. گرمانيه يەڭلمە
لدىم، او، برنجى دنيا اوروشىدا ئاپتاب‌ئاستىدىن
يەر ايزدەپ يېڭىلىپ قالدى. برنجى دونيا اورو
شىدىن كېيىن روسيه ايمپريەسى توپرىغىدا انق
قلاب بولوب، يېڭى سەويتلەر اتفاقى ديگەن دو
لت پەيدا بولوب، سەويتلر حكومتى اورناشتى.
بو حال خلق ئارا ئەحوالغا پۈتونلەى اوزگى
روش كرگوزدى.

روسيه توپريغىدا يېڭى حكومت اورونلىشى
شى نتىجەسىدە جهانگر مستملىكىچى دولتلەر
صفيدىن نهايتدە چوڭ دولتلەردن بيرى (روسيه)
چقىب كەتتى. اونىڭ سرتىدا فرانسوز، ئەنگلىز
وە ئامريكا نىڭ سەرمايەدارلرى روسيەدىكى
سەرمايەدارلرىدىن ئايريلدى. اونىڭ اوسـ

تېگە خلق اوستىدەبكى ايغرچىلقنى ايلب تاشلاش
مسلىگېنى توتقان سەويتلار حكومتى روسيەچار
حكرمتېنىڭ چەت ئەللەردن جهانگرلك اوروشى—
نى ايلب بەرش اوچون ئالغان قرضلرينى تو
لوماسلغينى اعلان قلدى. باشقادولتلەرگە نسبتەن
زورلوق سياستينى يور گوزوشگە قارشى چقان
وە مستملكە ئەللەرنىڭ مستقل بولوشىنى طلب
قلغان سوويتلار حكومتى مستملكيلرى نورغون
بولغان وە مستملكيلك سياستيني ساقلاپ قلشنى
ئاساسى پرينسيپ دەب باگەن چوڭ مستملكەچى
ئەنگليە، فرانسيە حكومتلرينىڭ قاريەى- قارشى
لەيكى مملكت بولوب قالغان ايدى. شونىڭ او
چون برنجى وە ئككنجى دونيا اوروشى اوتتور
سيدا ئەنگليە وە فرانسيە حكومتلرى مەكين
قدر سوويتلەر توزومينى اوز گەرتشگە اورولدى.
شونىڭ اوچون اولار برنجى دونيا اوروشيدا يېڭيل
گەن گېرمانيەنى بوتونلەى قورالسزلاندوروش
مسئلەسيگە تنقيدى كوز بلەن قاراب، اونى سو
ويتلەر حكومتىگە قارشى كوچ قيلب ساقلاب
قېلېشنى لايق تاپتى. شونىڭ اوچون ئەنگليە وە
فرانسيە 2- دونيا اوروشى ئالديدا بارلق كوچ
لرى بلەن مەكىن قدر گېرمانيەنى سوويتلەر اق
فاقيغا قارشى اوروشقا قويوب بېريب، بولار —

عاجزلاشقاندىن كېيىن اوز منفعتلىرىنى تائمىنلىمەك بولدى. بو سياست خلق ئارا احوالنى مېونخېنگە ايلىپ كەلدى.

مېونخېندا 1- دونيا اوروشىدىن كېيىن توزولگەن تىنچلىق معاهىدە يرتىلدى. عملىەتتە تىنچلىق معاهىدە ياپونيەنىڭ مانجورىيەنى بىسىپ ايلىشى بلەن بوزولغان ايدى. مېونخېندا گېرمانيەنىڭ سوويتلەر اتفاقىغا قارشى چىقىشىنى تائمىنلىمەك اوچون چېخوسلاواكيە حسابىغە گېتلېر وە موسولىنى بلەن پوتوم قىلىندى. ئەنگلىيەنىڭ باش مىنىستىرى چېمبرلين، فرانسىيەنىڭ مىنىستىرلار كېڭەشىنىڭ رئيسى دالادىين 1938 — يلى 29 - سېنتەبردە گېتلېرنىڭ چېخوسلاواكيەنى يەب ايتىشىگە ياردەم بېرىشلىرى بلەن 2 - دونيا اوروش اوتىنى توتاشتوردى. اولار چېخوسلاواكيەنى گېتلېرگە بېرىش بلەن، اونى سوويتلەر اتفاقىغا قارشى هجوم باشلاشقا اوندىگەن ايدى. ئاممانىش ئولار دېگەندەك چىقمىدى. گېتلېر پولشانى بىسىپ ئالدى. ئىككىنچى دونيا اوروشى باشلاندى. شونىڭ اوچون اوروش گناهكارلىرى گېتلېر، موسولينيلەر ناملىرى بىلەن چېمبرلين، دالادىينلەر مو بولوشى كېرەك. گېرمانيە ياوروپانى بىسىپ ايلىپ اوزىگە منبع تەييارلاب ئاندىن كېيىن عموەي ياوروپانى صفربرلىككە كەلتوروپ سوويتلەر اتفاقى

غا قارشى اوروش قيلش پلانينى تۇزدى. شو
نڭ اوچۇن گرمانيه ياوروپادا اوروشنى جەلدىلە
شتۇرۇپ كەينى -- كەينىدىن ياوروپا دولەتلەرىنى
يوتۇشقا باشلىدى. ئەنگلىيە بو حال بىلەن بى
واسطه خوف ئاستىدا قالغاشقا علاجسز گېرمانى
يەگە اوروش اعلان قلدى، گرمانيه ياوروپادا
پولشا و پرانسيەنى بېسب ئالغاندىن كېين، ئەنگ
لىيە قرغيقيغا هجوم باشلايمەن دەب تۇرۇب، بر
دن اوروش قاريتىلغان طرفنى اوزگەرتىب: سو
ويتتەر اتفاقيغا هجوم باشلىدى. شۇنڭ بىلەن گېر
مانيه بر-- برسىگە قارشى اوروشماسلق حقىدى
كى سوويت گېرمان توختامىنى قوپاللق بىلەن
بوزدى. گېرمانيەنڭ سوويتلار اتفاقيغا هجوم
باشلىشىنڭ سەبەبى بولسا، گېرمانيە ياوروپانى
بېسىب ايلب، ياوروپادا مەنبعى ايگەسى بولغاندىن
كېين، اوزينى ئەمدى سوويتلەر اتفاقيغا قارشى
قدرەتكە ايگە بولدوم- دەب ... باشلىشىدا ايدى.
بو اوروش گېرمانيە اوچۇن هلاكەتلىك تەوەككل
چىلىكتىن عبارەت اوروش ايدى. چۇنكى گېر
مانيە اوزۇن مددەتلك اوروشقا چىداش بېرەلمەيتتى.
ئەنگلىيە مستەملىكەگە باي دولەت ايدى. او
نڭ اوستىگە، ئەنگلىيەنڭ دېڭز فلوتى گرمانيە دېڭز فلو
تىدىن كۈچلۈك ايدى. گرمانيە ئەنگلىيەنى تسلم قلدور
ماق ئۈچۈن ئۇنڭ بارلق مستەملىكەلەرىنى بېسب ايلش لازم

ايدى . بونڭ اوچون گرمانيەنڭ دېڭز فيلوتى
ئەنگليەنڭ دېڭز فلوتيغا نسبتەن
ئۈچكە برابر كۈچلوك بولوشى كېرەك ايدى.
بو احوال گيتليرنى چوڭقور اويغا سېلىب
قويېدو. ئەمدى بوتون ياوروپانڭ ايگەسي بولوب
ئالغان گيتلير، اگر مەن سوويتلەر اتفاقيغا قار
شى بوتون ياوروپانڭ برلەشكەن كوچى بلەن
هجوم قيلسام ئوتوق قاز ينشمغا شەك يوق- اگر
مەن سوويتلار اتفاقيغا قارشى اوروش قلسام هر
گيز ماڭا قارشى ئەنگليە اوروشنى دوام قلماي-
دو، ديگەن فكر بلەن تويوقسز سوويت حكومتي-
گە قارشى باسقونچىلق ئوروشىنى باشلايدو. ئەن
گليزلار بلەن گرمانيەنڭ تاليشيدىغان هيچ قاز
لاق مسئلەسى يوق. گيرمانيە مستملىكەنى روس
يەدن تاپىدى. ئونڭ ئوچون ئەنگليە حكومتى خا
طرجمع بولوب گرمانيە بلەن تنجلق پوتومگە
كېلەلەيدو، شونڭ اوچون بز اوز ئارا ئوروشنى
توختو تايلوق، ديگەن تكليف بلەن گيتلير او
زينڭ معاونى گسنى ئەنگليەگە ئەوەتيدو. ئەن
گليەنڭ سياستى گرمانيەنڭ ديگەن يريدن
چقيدو. ئەنگليە گرمانيەگە قارشى جەڭلەرنى توخ
تاتودو. ليكن ئەنگليە افكار عاممەسيدن قورق
قان. ئەنگليە حكومتى اوزينڭ گرمانيەگە قار
شى اوروشدن چققانلقىنى اوچوق اعلان قلالمايدو.

گیرمانیه سوویتلار اتفاقیغا قارشی اوروش
نىڭ برنجی دەوریدە چوڭ اوتوقلار قازاندی.
ئامما سوویتلار اتفاقینىڭ توپریغی کەڭ بولغاچ
قا غربدیکی صناعت اورونلرینی شرققە کوچو
روپ، بارلق خلقینی، بارلق امکانیتینی صفربر
لکەن کەلتوروش نتیجەسیدە گیرمانیەنىڭ «ییگل
مەس» ئارمیەسینی تار-مار قلدی.

شرقدە ئوروش ئوتینی یاققان یاپون جهان
گیرلیگینىڭ مانجوریەدیکی کوچلوك کانتون ار
میەسی تار-مار بولوشی بلەن او هم ئشلن چق
تی. ئولارنىڭ بر اتفاقچیسی بولغان عاجز ایتا
لیە بولسا، بورون ئشلن چققان ایدی.

شونداق قیلب 2- دونیا اوروشی نتیجەسیدە
فاشیزم توزومیدیکی کوچلوك چوڭ اوچ دولت
حسابدن چقریلدی.

ئکینجی اوز گوروش

اگر برنجی دونیا اوروشیدن کیین چیر
چیل وە کاپیتالیسولار روسیەدیکی قالاق قشلاق
خرجولوق دولتیدە تیخی ییگیدن حاکیمیەتنی
قولیغا ئالغان سوویتلار حکومتیگە قارشی ئا.
ق.ش. فرانسیە و ئەنگلیە حکومتلری باشلی
غان 14 دولتنی هجومغا قاتناشتوروپ، 4 ییل سو
ویت اتفاقی توپریغینی ئامریکا، ئەنگلیە، فراز

سىيە، گېرمانىيە، ياپونىيە، چېخوسلاواكىيە، پولشە وە باشقىلارنىڭ عەسكەرلىرىنى بۇلاش — تالاشىغا اوچرىتالىغان بولسا، 2- دونيا ئۇرۇشىدىن كېيىن ئو، احوال يوق ئۇنىڭ عەكسىگە 1- دونيا ئو رۇشىدىن كېيىن ئو، روسىيە توپرىغىدىن ئاجرىتىپ سوۋىتلار اتفاقىغا قارشى ئورۇش مەيدانىغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن قورۇلغان بالتىق دېڭىز قىر غېغىدىكى «مستقل» ئېستونىيە، لاتۋىيە، لىتوا لار سوۋىت اتفاقىغا قوشولوپ كەتتى. مەركىزى وە شرقى ياوروپادىكى بىر مونچە دولەتلەردە خلق چىل حكومەتلەر قورولۇپ، ئولار بۇرۇنقى سو ۋىت اتفاقىغا دۇشمەنلىك موقعىدىن كېچىپ سوۋىت اتفاقى بىلەن يېڭى دوستانە معاملىدە بولوپ قالدى. شونداق قىلىپ خوشنىمىز سوۋىتلەر ات- فاقىنىڭ اطرافىغا جايلاشقان وە 1-2- دونيا او رۇشى اوتتورسىدا سوۋىتلەر اتفاقىغا قارشى هجومدا بىرلىشىپ كورەش ايلىپ بارغان 14 دو لەتنىڭ اچىدىن سەككىز—توققوزى صفدىن چىقتى.

3— اوز گوروش

اگر پۈتۈن دونيا خلقىنىڭ يېرىم نفوسىنى تشكىل قىلغان وە ياوروپالىقلارنىڭ مستملىكىسى بول غان ئازىيا خلقلىرى بىرىنچى دونيا ئۇرۇشىدىن كېيىن هيچقانداق ئەركىنلىك حقوقلارىنى ئالالمىغانلىقى

لىرىدىن ياۋروپادىكى جاھانگىر دۆلەتلەر ئۆز مۇس-
تەملىكىلىرى توغرۇلۇق خاتىرجەم بولغان بول-
سا، 2- دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىن پۈتۈن ئازىيا،
ئوكيانىيا ئەللىرى مۇستەملىكىچىلىككە، قوللۇققا قار-
شى قوزغالدى. وە مۇستەملىكىچىلەرنى ئېزىلگەن
ئەللەر ئۆزلىرى بىلەن ھېسابلىشىپ ئىش قىلىشقا مەج-
بۇر قىلدى. ئايرىم مۇستەملىكىلەردىن مۇستەملىكىچى
جاھانگىر دۆلەتلەر قوغلىنىپ چىقىپ كەتتى. ۋيېتنام
ھىندونېزىيە جۇمھۇرىيىتى، شىمالى كورىيە وە بىر
مۇنچىلىرىدا ئۆزلىرىنىڭ شۇ مۇستەملىكىلىرىدىكى ياللاقچى
مالايلىرىغا تايىنىپ قاتتىق دولقۇنلۇق دېڭىزغا كىرىپ
قالغان ياغاچ قېيىقىدىكى ئەھۋالدا ئاران-ئارانلا
مۇستەملىكىلىرىنى ساقلاپ كەلمەكتە. بۇ 2- دۇن-
يا ئۇرۇشىدىن كېيىنكى 3- ئۆزگىرىش بولۇپ
ھېسابلىنىدۇ.

2 — دۇنيا ئۇرۇشى مۇستەملىكە ئەللەر ئۈ-
چۈن ئىككى تۈرلۈك ئۆزگىرىش كىرگۈزدى.
بىرسى 1-2- دۇنيا ئۇرۇشى ھەر قانداق ئاكادېمىيە
ئالىي مەكتەپ بېرەلمەيدىغان بىلىم تەجرىبىسىنى كۆر-
سەتتى. ئازىيا خەلقى وە مۇستەملىكىلەردىكى خەلق-
لەر بۇ ئىككى ئۇلۇغ ئالىي مەكتەپتىن تەلىم ئېلىپ
ئاڭىنى كۆتەردى. يەنە بىرسى 1-2- دۇنيا

www.uyghurkitap.com

اوروشلريدن ايلگرى مستملكه ئەللەرده بر دانه
قورال بولمىسا، 2 — دونيا اوروشيدن كېيين ئو
لار يېڭى زامان تېخنيكىسيدا ايشلەنگەن قورال
لارغا ايگه بولدى.

ئازىيادىكى مستملكه ئەللەرنڭ كوب قسمى
ياپون جهانگرلىكى طرفيدن اشغال قيلنغان ايـ
دى. ياپونغا قارشى قوزغالغان خلق ياپون قو
ليدىكى قوراللارنى تارتىپ ئالدى. بو بر قسـ
مى قورال، بەزى بر قسمىنى مستملكه ئەللەر
گە ياپونغا قارشى اشليتش ئوچون بورونقى
خوجايىنلىرى بەردى.

ئاڭى كوتورولگەن وە قورالغا ايگه بول
غان خلق بورونقيدەك محكومىتدە- پاشاشنى خالـ
لىمەيدى. كورەشكە ئاتلاندى. موشو كونده ئاز
يادا ئازادلق كورەش اوتى وە مستملكىنى ساق
لاپ قيلش ئوچون ياندورولغان اوت اوچميدى.
شونڭ ئوچون 2 — دونيا اوروشى گېرمانيه، ياپو
نيه، ايتاليەنى يوقوتوش بلەن توگوەي، خاراك
ترنى اوزگەرتدى. بورونقى ئوروش فاشيزمغا
قارشى اوروش بولسا، حاضرقى اوروش مستملـ
كه ئەللەرنڭ مستملكىچىلەرگە قارشى اوروش
بولوپ اوزگەردى.

بو هر نەكى نۇروشقا بـﮬا بەرگەندە
عـبدالملكـكە ئاساسلانغان اورۇش بولـوب
حسابلانيدو. چونكى، برنچى اورۇش فاشيزيمنى
نۇقتالاشقا قاريتيلغان بولسا، ايكىنچى اورۇش
عدالت اوچون، حقيقت اوچون، حقوق اوچون بو
لوواتيدو. منا بو، بولسا، دونيا احواليننڭ قسقى
چە تصويريدور.

بو گونكى كوندە ئەنگليە، ئامريكا قورالـ
لرى بلەن قوراللانغان، ياوروپادا گلچپلك، سوت
چيلك بلەن كون كوچوروپ كەلپواتقان هولـ
لانديە حكومتى هيندونوزيە خـلقىنڭ قينىنى
دريالاب توكوواتيدو. راديئو خبرلريگە قاريغا
ندا، 48نجى يلى 19نچى ديكابردا هوللانـديە
هيندونوزيەگە باسقونچيلق هجومىنى باشلايدى.
ئەگەر اوروشدن خبردار بولساڭلار، هوللانديە
نلڭ هيندونوزيەگە هجوم باشليشى قانخور، قا
راقچى هوللاند جهانگرليگىنى قانچەلك قباحت
بلەن خلق ئارا قانون خلق ئارا ترتيب انتظامغا
خلافلق قيلغينىنى بيليسزلەر.

هوللانديە باسمچيلرى هيندونوزيەگە هو
جوم باشلاشدن 15 مينوت ايلگرى هوللانديـە
بلەن هيندونوزيە وكيللرى صحبت اوتكوزوات-
قان. وقتيدا هيندونوزيە وكيللريگە اوروش

اعلان قىلغانلىقىنى اوختو روشنى تاپشورىدور. اوختو روشنى بەرگەنىيلا ايلېكتر استانسەسى بوزولوب قالىدو. تلىفون تلىگرافلار اشلىمەى قالىدو. بو وقتدا هىندونوزيە وگىللارى اوزوش قىلمش اوختو روشنى حكومتكە تاپشو روشدن محروم قالىدى. استانسە و تلىفون تلىگرافلار 15 مىنوتدن كېيىن اشلەيدو. امما وقت اوتوب كېتىدو. منا شو وقتدا هوللاندىيە باسقىنچىلرى هىندونوزيەگە باستوروب كرىب هىندونوزيە حكومت باشلىقىنى سوقارتو و باشقىلارنى قاماققا ايلىب، شهر و يېزىلار بويىنچە هجومنى دوام قىلدورىدو. دوندىق ياوۇزلق و اوياتسزلقنى خلق ئارا عدلىيەسى، حقوقى و كورگەن قانونى ئەمەس ايدى.

بو گونكى كوندىكى خلق ئارا احوالدا چوڭ واقعەلەردن يەنە برى مالايادە بولوب مالايا خلقى ئەنگلىزلەرگە قارشى قاتتق و دەهشتلىك كورەش ايلىب بارماقدا. گرىتسىيە خلقى ئەنگلىز عسكرلرى بلەن ساقلاب قالىمز دېگەن پادشاهچىلر حكومت عسكرلرى بلەن قاتتق كورەشمەكدە. عمومەن مستملىكەلەرنىڭ قايسىلا بورجەكىگە قارىماڭ، جهانگىرلەر، عدالتسزلك، مستملىكەچىلك اوروشىنى ايلىب بارماقدا: محكوم ئەللەر عدالتلك انسانىيتلك، حقانى كورەش ايلىب بارماقدا.

قسقیچه خطای احوالی توغرولوق

خطای احوالینی ایتمیساقمو هممەگە توشو نوشلك بولسا کېرەك. لیکن بیزمو توشونوشلك بولسون اوچون اچکریگه بولغان بزنڭ وکیللە ریمزنڭ صفری اوستیدە قسقیچه توختولوپ اوت سەك كفایه قیلیمز.

بزنڭ وکیللربمز اچکریگه بارغاندا، خطای حربی اشتاب باشلیغی جاڭ چڭ دیگەن كشی ایکەن. او حربی اشلەرغا «اوستا» آدام ایکەن. او کشی قورولتایدا بیانات بەرگەندە بز گوڭ سەنداڭ بلەن کیلشەلموق ... تیزبو قوتیمزدیسەك 8 آیدا یاکی 5 آیدا یوقوتیمز ... دیگەن ایکەن.

بزنڭ وکیللریمز سیاحت قیلماق بولوبدو. جنوبنی كوروب چققاندین کیین شرققه چاڭچون تەنجین، چیڭداو، شویجو، موکدن، بیجین شهر لریگە بارماق بولغان ایکەن. بو سیاحتدە بوجین تەنزین، چیڭداونی آریلاپ نانکینگه قایتیپتو. چاڭچون، موکدن شهرلریگه بارالمیغان ایکەن بو واقتدا بو شهرلەر مرکزی حکومت طرفیدن مستحکم ساقلنیواتقان شهرلاردن ایکەن.

بزنڭ وکیللریمز اچکریگه بریب قایتیپ کەلگنلی ایکی یل بولدی. چاڭ چیڭ افندی گوڭچەنداڭنی توگیتوشنی اورنیغا گوڭچەند-

ـلانىڭ چىكچىك افندمنى توگوتوب قويوپتور.
رادىمو خبرلرىگە قارىغاندا وكىللرىمز بارماق
بولغان شهرلرگە حاضر مركزى حكومت طرفىدن
بارماق بولسا بارالمايديكەن، 2 يىل اوتدى خطايـ
ـنىڭ اچكى احوالىمو شوندچەلىك اوزگەردى. بىزنىڭ
بارغان بىجن شهر سيپىلىنىڭ سرتيدا گوگسەنـ
ـلانىڭ اچيدە گومينداڭ تەنجين شهريدە گوگ
ـسەنلانىڭ توروپتو. وكيللرىمز بارماق بولغان
چاڭچون، موكدن قاتارلىق قالغان قولدن كيتىب قاپـ
ـتو وكيللرىمز توشوب اوتكەن خانكو، ووچاڭ
ديگەن شهرلەرنىڭ بر قسمى قولدن كيتىب قاپتو
شوندق قيلىب خطاينىڭ شرقى طرفى و شرقى
شمالى بتونلەى قولدن كيتىب شرقى جنوبنىڭ
بر قسمى جايلريغا گوگسەنلانىڭ كريب ايلىب، بر
قسميدا گومينداڭ قاپتو.
خطاى احوالى شوندق ايكەن. يەنە بر قو
شومچە قيليمز ديسەك وكيللريمزگە دولت خطاى
مداغعە بوجاكى بەيزوگشى دو كلا قيلغان.
اوننىڭ دوكلاديچە گومينداڭ نەرمىيە سانى 3 مليون
گوگسەنلانىڭ نەرمىيەسانى بر مليون بولوب، گوگ
ـسەنلاشنىڭ بر مليون نەرمىيەسىگە قورال يتىش
مەيديكەن. گومينداشنىڭ يتيشمىب اسكيلا قلريدا
زاپاس قورالرى ساقلانىپديكەن

بزنڭ وكيللريمز شو وقتدا گوڭسه ندالڭ ئامريكا كشيندڭ دىگەن جوده باشليغى ئەرمەنە حەران قاراب جوابىغا بەرگەن سواليغا مخبرى گومەندانىڭغا ئامريكانىڭ مخبرنڭ ايكەن. قالغان سواليغا دىگەن قارايسز؟ قانداق بريشيگە ياردم دەب ئاليمز..... قارشى ئالقيشلاب ... اوكشى گەب. غەلتى بو مخبرنڭ ايكەن. بەرگەن جواب قاز سز بولسا بريواتقان ياردم گومەندانىڭغا او بز كشى او سواليغا دىگەن ئاليسز؟ قارشى داق كيلب بەر ايليب قورال ئامريكا كاميچل قورال دە بوقو بز ايكەن دىگەن قوراللنيمز...... بز سە ايدوق. دىگەن پاختامەكەن گيپيني مالك اندالڭ

ئەر گوڭسەندالىڭنڭ خبريچە مطبوعات حاضرقى گومەندا ئالوق 3ملىيو يەتپتو: 3مليونغه سانى مەنە قاپتو.. توشوب برمليونغه بولسا ئەرميەسى دالڭ شونداق. منا بولسا احوالى خطاي قسقيچه

قسقيچه اولكه احوالى توغرولوق:

بزنڭ چاغلاردا موشو ايلگرگى 3يل موندن ئاياغلاشتورغان صحبتنى اورومچيدە وكيللريمز راضى طرف ايكى شرطكه بەلگىلوك بر بولوب اورنايدو — تنچىق اولكەدە قوبوب، قول بولوب قار بولوب، خوشهال بلەن كوڭلمز چين دەب

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شى طرف خوشهال بولغان بولوب تورغان وه اورومچيده بانكيت اوستيگه بانكيت بريلب يورگه‌ن زامانلار.

بتم امضالينب بولغاندن كيين ئولوغراق، اينقراق، اوچيغراق سوزلوشليغان يرلاري قالدى ده‌بى، كيلار بيزنى ويه‌رگه كيلب هه‌مه‌مزبله‌ن كيكيشب قايتب بريب صحبتنى دوام قيلدوروب، ئونچى ئيپوندا بوزنك حربى اشلارگه عائد مسئله‌لرى حكومت تركيبى توغرولوق. مسئله‌لرگه توختولب توختامغا قول قويولدى.

راست، مسئله بزنك تكه‌ندك توگوه‌نگه‌ن ايدى. ئيشان بويچه انقلابنك باشلانغى كون-لريده تاشلانغان شعارغا بنائه‌ن «مستقل شرقى تورکستان جمهوريتى» تيكلش لازم ايدى ليکن بتم بو «مستقل شرقى تورکستان جمهوريتينى تيكله‌ش» مسئله‌سىنى ره‌تليكى مسئله‌دن ايلب تاشليدى. املى بزنك بتم ماددلريغا رعايه قيلشمزغا توغرى كه‌لدى.

بز نيمه اوچون غه‌ليبيلك اوروشنى ماناس قرغيقيغا بارغاندا توختوتوب قويدوق. بو توغرولوق كوب سوزله‌ر بولغان ايدى. خلق ئارا مه‌ملكت، اولكه احوالينى بيلب توروب، قويوق، سويوغىنى ئاريلاشتورايلى: جنوب و تورفان، قمول

خلقلری بلەن ئوچ ولایتدە قازانغان ملی ئازاد
لق انقلابیمزنك اوتوقلرینی تەلك بو لوشەیلی
خلقمزگە بوگونکی خلقچل دولتلەردە قوللو،
نولیدیغان نوعیلەرنی قوللونایلی دیگەن ایدوق
بلکی شکلگە اعتبار بەرمەسدن مضمونغە اع
تبار برەیلی دەب پوتوم قیلغان ایدوق. ئەگەر
پوتوم تولوق عملگە ئاشورولسا خلقمزنك کوت
کەن امیدی، طلب قیلغان سیاسی حقوقی عمل-
گە ئاشقان بولاتدی. لیکن اش اوتداق بولمی
دی. پوتوم بوزولدی. اونگغا ایکی سبب بار.

او سببنك برسی - بزنی وکیللریمز اچ
کریگە بارغاندا هلقی چلك افندی 3 ئای
دا حل قیلیدیغان مسئلەلەرنك یریمینی بر ئایدی
لا حل قیلب قویدی. گومیندانك عسکرلری تو
یوقسز گوگسەندانك صفیگە هجوم قیلب گوگ
سەنداگنی ئارقیغا چیکندوروب کوب اوتوقلار
قازاندی. میلیون ئەرمەسی بار 20 یلدن بری گو
میندانك بلەن قوراللق کورەش ایلب کتب بارغان
گوگسەنداگنی یەڭگەن گومیندانك گینرالری
نك کوکریگی نهایتی چوك کریلب کەتدی.
ئەگەر بز کوچلوك گوگسەندانك ئەرمەسینی
یەڭگەن بولساق بزگە نچە یلدن بری قول بو

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لوب كەلدواتقان شائجاكلقلەرنى بر بورجەكلتىد
كى نهايتى 6 — 7 ملق قورالق كوچىگە قاراب
بولەر بلەن برابرلك، تەڭلك موقعيدە توروب
سوزليشەلەمەز؟ اونلن . كورە بولارنڭ قورالق
كوچىنى بر سوققا بلەن يوق قيلب تاشلاب ئاز
لمن كين اوز بلگىنمزنى قيلمايمزمو دىگەن خىا
صەگە كيلب قالدى. دەر حقيقت شو وقتلەردە
بز اولەرنڭ كوز يگەچومولىملدك كورينەرايدوق.
شونڭ اوچون اولار خلقنڭ ملى ئازادلق ئوچون
كورەش روحينى قورال كوچى بلەن سوپو
روب ايتش كيرەك دىگەن فكرگە كەلگەن
ايدى. شو فكردىكىلەر قايسى يول، قانداقلو بول
هيسون بتمنى بوزوشقا كرىشدى.

بولتور يگى يللا اورومچيدە زور مجلس
بولدى. مجلسدە رحيم جان بار ايدى. ئەنە
شو فكر ديكىلەردن سوئشى لەن مجلسدە.....
بزگە خطاى كيرەك، خطاى دولتى توپريغىدا
خطايلار بولوشى كيرەك، خطاى دولتى بولغاش
قا خطاى حكومتينڭ خلققە بەرگەن حقوقى
تەڭ بولوشى كيرەك. مەن مسلمان، مەن پالان
دەب حقوق طلب قيلغوچيلەرنى يوقوتوش كيرەك.
بزدە 400 مليون خلق بار 400 مليون خلقدن
3 مليونى يوقوتولسا هيچ نيمە بولمايدو. حا

ضرقي سكوندە، بزگە شهرنى بتو نلەى تيگى
بلەن يوقوتوويتش قيپن گەپ امەس. بزنڭ دوس
تيمز ئامريكادن ئالغان ئاتوم بومبيمز بار. دەي
دو. شونداق قيلب بتمنى هر تور لوك يوللار
بلەن بوزوشقا كريشدى. بزنڭ وكيللريمزگە
اوروميچدە توروشقا هيچ قانداق اوروُن قالميدى
اولار بلەكى قوراللق هجوم باشليدى. او هجوم
بز طرفدن سوققا ييگەندن كيين ينە چوڭ مق
پاسدا تيارلينب ئالتايغە هجوم قيلدى. ئا ندن
تارباغاتاى گە ئو يەردن ايليغا بارلق كوچيني
تاشليماقچى بولدى.

سببنڭ ايكنچيسى -- خلق ئارا سبب. بو
روون اوزاق شرقدە اوروش اوتيني ياققوچى
ياپون جهانگرلىگى ئاپتاب ئاستيدن يەر ئزدەب
يورميدى. او «ئازيا ئازيالقنڭ» ديدى. ئازيانڭ
غربى طرفى ئورال تغىچە اولوشودو. او ير
دە سوويتلەر اتفاقى بار ايدى. اورال تغىغىچە
ايلش اوچون سوويت حكومتيني كيسش كيرەك
ايكەن.

ياپونيەنڭ يەر بايلغى يوق بولغاشقا عا
جزراق يرلرنى بيسب ايلب ئاندن او زيني
كوچايتش لازم بولوپتو. بونوڭاوچون خطايني
بيسب ايلش لازم ايكەن. شونڭ اوچون مانجو

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ربەنى بىسىب ئاپستو. مانجورىيەنىڭ يەر بايلىغى مول ايدى. ايككىنچىدىن مانغولىيە بار ايدى. اونىڭ نفوس سانى بر ملىون بولوب اونىڭ ئارقاسىدا روسىيەدن مركزى روسىيەگە بارىدىغان چوڭ تمور يول بار ايدى. ياپونىيەنىڭ مقصدى بو تمور يولغا ايگە بولماقچى. روسىيەنى ايككىگە بولۇ وەتمەكچى. پىلان دىگەن ئاسان نرسە ياپونشو پىلان بىلەن 1931نچى يىلى خەسەن كۆلى خالخىنگول دىگەن يرلردە سوويتلەر اتفاقىغا قارشى اوروش قوزغىدى. امما مغلوب بولدى. بو يرلردن صدا چقرالمىغاندىن كين مانغولىيەگە هجوم قىلدى. تيخنيكادا ترقى تاپقان ياپون تيخنيكادا ئارقىدا قالغان مانغولىيەدىمو مغلوب بولدى. اونىڭدىن كين ايككىنچى دونيا اوروشىنى پايلاپ، اونىڭدىن پورسەت كوتتى. ايككىنچى دونيا اوروشىدا گرمان، ايتاليە ياپون توگىدى. امما سوويت حكومتى، تو گومىدى بلكى اطرافىدىكى 14 دولتنىڭ 7 - 8 سوويت حكومتى بىلەن بىرىكىپ كەتتى.

ئامىريكانىڭ اچكى سرتقى سياستى دوكيفلىر فورد، مورگان، دىپون دىگەن كشيلەرنىڭ قولىدا بولىدىكەن. سياستنى شولەر بەلگولەيدىكەن. اولەر اوروش ياقلايدىكەن.

شونىڭ اوچون خطايغه قورال سيتب باقمىدى كەن اونىڭدىن فايداچقرالمىغاندىن كين اوروشنى

اوزيمز داواء قلىورساق دەيدىكەن. توركيەگە
بريب اونى دەيدەيگە سالىدىكەن. قاريسايا پون—
نڭ هيلىقى پلانى بار ايكەن. بو پلان اوچون
شڭ جاڭنى قولغا كرگوزوشنى اويلايدىكەن.
شڭ جاڭ قولغا كرگەندە ياپون پلانى ئاسانلا
اجرا قليديكەن. شونڭ اوچون اولار شڭ جاڭ-
نيكى بتم بزگە توغرى كەلمەيدو، دەيديكەن
بزگە قورال بريب بزنى هە، دەيدەيگە سالماق
چى بولپديكەن. بز اونڭغا اوزيمايمز بتمشو
نوڭ بلەن بوزوليدو.

ايككنچى دونيا اوروشدين كيين ئامريكا
قوشما اشتاتلار حكومتى سوويت اتفاقيغا قارشى
سوغاقليق اوروشينى باشلىدى؛
ئا.ق.ش حكومتى سوويت اتفاقى اطرافيدا
جەبسا كەلگەل جايلاردا اوروش ميدانى حضر
لاشقا كريشدى. شونڭ اوچون بزنڭ خلقيمز كو
پنكى واقتقا قدەر ئامريكالق دەب ئوتەينى ئاش
لاب كورميگەن بولسيمو، بتم ئالميدا بتمدين
كيين قولىدا فوتو ئاپپاراتى توتقان هر خيل
چمادانلارنى كوتەرگەن ئامريكالقـلار شڭ جاڭ
نى بسب كەتتى.

ئامريكانڭ اۇرومچيدە توريديغان كونسولى
پاكتسين افنديڭ غولجىلارنى سياحت قلغوسى
كيليب، غولجىلارنى كوروب قايتقاندين كين

خطای دولتینینک «حمایەچیسی» بولوب خطای ریئاکسیونلریغە، «غولجیدا خطای بایریغی یوق ایکەن ... غولجا مستقل دولەتکە اوخشایدو» دیگەن هر خیل اغوالرنی تارقاتدی، اونینک سرتیدا هیلیقی پاکستین افندی. اوزی گوچوک طرفلە توریدیغان عثمان باتورنینک ئالدیغا نورغون آتم بریب «مهمان بولوب» قایتدی. «رئیس» نینک باغچیسی ئامریکالیقلارنینک شنک جانگدا دەم ایلش اوچون قورولغان مهمان خانیسیغا ئایلاندی. اولار تەوەککولچی اوروش پرست سولۇکشی لیەنگە اوخشاش گینیراللرینی بتمنی بوزوشقا دەیدەیگە سالدی.

بز یوقوریدا اینقاندەک بزنینک ئاکیمز ایشب بزەق قوراللق بولغاشقا بز ینە قوللوقدا یاشاشنی خالیمیدوق. عکس الحرکتچیلرنینک ایککی قتملق کەنک مقیاسیدیکی هجومینی تارمار کەلتوروب، بورونقی چیگرامزدا توختودوق. - بزنمشکە شو واقتدا هجومنی توختوتاتدوق. شو غلبە بلەن اوروشنی دوام قلساق بولماسمیدی؟ «او واقتدا تورفان خلقی وە قمول خلقی کوتورولگەن ایدیغو؟» دیگەن سوئال بولوشی کیردک. بز اوچون مستملیکە ئەللەر، محکوم ئەللەر اوچون بو سوئال البەتە

خلق ئارا وظيفەتنى
وغريراق، شۇ واقتلەيمۇ،
ايلەش
كوپچولوكنىڭ منفعتىنى نظرگە
. ئامريكا
«تنچلق» دەتتى
لازم ايدى. دنيا خلقى
20 مليوندين
كادا تنچلق ديگەن سوز اوچون
. ئامريكا
ئاواز بەردى.
اوشوق كيشى تروميننغا
اوئىلليس برنڭ
صابق معاوين پريزيدينتى
اوئىلليس بر مليون
ئاواز ئاللدى. ئەمەشكە
. بولودو
البتە
پون ئاواز ئاللدى. ديگەن سوز
ئاواز ئالسا
كام
ئازلا
تروميندين
ديەوئي
باش
اوروش
سوز —
ديگەن
ديەوئى سايلاندى
ديگەن
سايلاندى
اوئىلليس
سوز،
لاندى ديگەن
ايدى.
سوز
ديگەن
يەكدى
سوز — خلقچلق
پروگيرامەسى
ئاللدياتنچلق
ترومننڭ سايلام
دەلتچە
خاھلەماتى
بار ايدى. خلق اوروشنى
خلق اركين
خاھلاتتى.
تنچلقنى
لكە ئاساسلانغان
بولوشىنى تيلەتتى
تورموشنڭ خاطرجمع
ئامريكادا سايلام
مركب،
ئامريكادا احوال
سايلامچيـ
ئامريكا.
غا ئاواز بريديغانلا بتون
تشكيل قليدو. ئامـ
فائيضينى
ريڭلك 50 – 60
14
بارليغى
گزيتلرنڭ
قلينيديغان
ريكادا نشر
چقريش زاوودلار
ايشلەب
قورال
كشنيڭ قوليدا
ئامريكانڭ بارلق دولت
ساماياسى
ايگيلرينڭ
البتە
قليدو.
تشكيل
فائيضىنى
بايليغىنڭ 60

اوروش بولسا، بو زاوودلارنڭ ايشى ئاقيدو.
شونڭ اوچون بر طرف كوچلوك تشويق يور
گوزوب، ديموئينى سايلاشنى كوچلەيدو. شو
واقتدا تروميىن «مەن روزويلت سياستينى يورگو
زيمەن» دەب پروگرامالار تاشلايدو. اوئيلليس
«ئامريكادا خلقچيلق توگيدى. روزويلت سياس-
تينى يورگوزوش كېرەك» دەيدو.
شونڭ اوچون ئامريكا خلقى اوروش بول
ماسلق چاريسينى ئيزلەيدو. اگر ترومنغا ئا
واز بەرمىسە ديموئى سايلينىب كيتيدو. اگر
ترومينغا بريلگەن 24 مليون ئاواز 2 گە بولون
سە ديموئى كوب ئاواز ئالغان بولودو. شونڭ
اوچون اوئيلليس طرفمو اوز ئاوازينى اوئيلس
كە بەرمەسدىن ترومينغا ئاواز بريشكە مجبور بوليدو.
طبيعى تروميىن طرف اوئيللسقا ئاواز بەرمەس ايدى.
تروميىن روزويلت سياستينى يورگوزيمەن
دەيدو. بز دونيا خلقينڭ بر قسمى بز
دنيا احوالينى اعتبارغا ئالماي توراليمز. دنيا
نڭ بر بورجيگيدە ايتلغان زەمبرەك ئاوازى دو
نيانڭ هەمەسيگە ئاڭلينادى. شونڭ اوچون بز
دنيا خلقى بلەن بللە تنچلق ئيزدەب قاراق
چى عثمانلارنى قوغلاب كېتيوەمەي بورونقى چيە
گراغا بريب توختودوق.

اوروشنی دوام قلش ئاكسيز تەوەككولچى-
لارنڭ دەتتيكامی ايدی. ئامما بز خلقيمزنڭ تق-
ديرينی دەتتيكامغا قويوشنی خاهليماتتوق .

بز ييگيليب قالارميكەنمز دەب هرگيز قورق-
مايمز . بز اوروش قلغان حالتديمو ييگيلمەي-
مز . چونكی بز اوز ييريمزدە اوروش قليمز
اوز خلقيمز اچيدە اوروش قليمز. اوز وطني-
مزنی ئازاد قلش اوچون اوروش قليمز. قارشی
طرف بولسا بزنڭ ييريمزدا اوروش قليدو. بزنڭ
جەنگچيلريمز، بزنڭ پارتيزانلريمز قەيەرگە بارسا
شويەرگە سيغب، او يرديكی خلقيمزدين اوزوق
اوقەت، كييم — كەچەك ئالالايدو. ئامما قارشی
طرف. ئانداق سغيب كيتالمايدو. بونگغا ئاددی
مثال : ايلی دەرياسينڭ جنوبيغا اوتكەن ئاز —
تولا قارشي طرف عسكرلری دهقانلار ئاريسي-
غا يوشورونالميديغو . ئاخری اولار قوللريدي-
لديكی قوراللرينی قورالسز دهقانلريمزغا تاپش-
شورديغو ؟ بز ييگيلمەيمز ديگەن اويدين خيلی
يراقمز . يورەك پوكولدايديغان يەردە ئەمەس-
مز. بريمزنڭ بيشی كيسلسە، يوز يمز «اينتقام»
دەب چقيمز. تنچلق اوچون بولغان كورەشدە يمو ييگيل-
مەيمز . تنچلق سياستمو مستحكم چيلەرنڭ
حلاكتينڭ حكمی، شونڭ اوچون بز تنچلق يول

بلەن خلقىمىزنى مستەملىكە احواللدين قوتقوزوش
نى مقصد قىلدوق . شو اوتتوردا اولار رەئيسنى
يوتكىلدى . او واقتدا هيليقى ريئاكسيون مسعود
نى بەلگولەپتو اگربو پروگرىسسينى شو اصول
بلەن بەلگولىگەن بولسىمو، اولاربىتمنى بوزغان
ايدى. حاضرمطبعە خبرلريدە قاريدانلا مسعود بلەن
عيسىنى حلمتدين ئالغانلىقى اينقلانلدى. بز مس
عودلارغە نيمىشكە قارشى توردوق ؟ بونلڭ او —
چون بر مثال كەلتورەيلوك . مثلا: خطـاى
طرفىدە تەوەكولچى اوروش پرستلر رە مو
رەسسەچيلەكنى قوللانساق ديگوچيلر بار. تەوەك
كولچيلەر «بزنلڭ موندىاق توروشيمز 10 — 20
كشيميز اولدى » دەيدو. اولار اينتقام ايلشقا
بر عسكرى اوچون 10 «چانتونلڭ» بيشينى كيـ
سشنى اويلايدو . مورەسسەچيلر اونداق ديمەيـ
دو . اولار « بولارنلڭ كوزى اچيلدى. بولارنلڭ
نياگى كوتوروولدى » دەيدو. شو ئاريدا بر وا
قعە بولوب اوتتى. هيليقى بر عسكرى او —
چون 10 « چانتو » نلڭ بيشينى توغرى قليمز
وە 3 ولايتنى قورال كوچى بلەن باستوروميز
دەيديغان سۆزنى ليەن مسعودقا اوروميچيدىكى بر
ساقچى باشليقىنى ايليوات دەيدو. او ساقچى
باشليقى مسلمان ايكەن، او مسلمان ياكى مسلـ

مان ئەمەسمو، مەيلى كم بولسا — بۇلسون مە—
عود بويروق بلريب اونى اورنيدين ايلب، يەنە
ير جاڭگودينى تپارلاب قويوپتو. او واقتـــدا
بزنڭ وكيللريمز مسعودلارغا پازيتسيە بەلگو
لىمىگەن واقت ايدى. او واقتدا بز مورەسـ
سە قلب تۇرغان واقت بولغاشقا مسعود غولجە
غا كەلگەن واقتديمو بـــز قارشيلق قلميغان
ايدوق. حالەنكى او واقتدا بز مسعود اوچون
بوياش يگيتيمزنى قربان قليشقا تاسلاقالغان ايدوق.
ـ هيليقى ساقچى باشليغيننڭ اورنيدين چو—
شوب كتيشيگە قارشى بو اش بتمبويونچە بول
غان ايش ايدى، ديسەك اونيمەيدى. كين مرەسـ
سەچلك قلب يورگەن جاڭغا وكيللريمزئەپتدى
« جاڭ مسعودقا بويروغيڭنى قايتوروب ئال » دي
گەندين كيين بويروغينى قايتوروب ايلپتو شو
نوڭ اوچون مسعودقا قارشى توردوق. شۇنڭ
اوچون مسعودنڭ خزمتدين ايلنب كەتكەن خبريـ
نى يامان خبر ديمەيمز. خوش خەوەر دەيمز.
بزنڭ وكيللريمزنڭ يازغان خطيگە تيخى جواب
يوق. مەيلى كەلسون، مەيلى كەلميسون بز 3
ولايت خلقينڭ حاضرقى خاطر جمع تورموشـ
نى يوقوتيمز دەيديغانلارنڭ پلانينڭ تار—
مار بزلوشى اوچون اوز يمزنى تپارگەرليككە
كەلتورسەك بولىدو.

بز نيمشكه اتفاق قوردوق ؟

بتون دنيا مظلوم ئەللرينىڭ كورەش تجربە-
سى شونى ئەللەردە مستحكەم برلىك صف بولمىغاندا
موافيقيت و اوتوقفا ايگە بولماسلقىنى كورسە
تتى. موافيقيتلىك اوتوقفا ئىگە بولوش اوچون
كورەشكەچوشكەن طرفنىڭ پولاتتەك انتظامغا ايگە
بولغان بر تشكيلاتى بولوش كېرەك ايكەن.

بز بتم قلدوق. اورومچيگە وكيللريمزنى ئە
وەتدوق. اورومچيدە بزدە انتظام بيلەن باغلانغان
تشكيلات بولميغاشقا يالغوز ئابروى بلەن
ئش ئيليب باردوق. بو 3 ولايت خلقيمزنىڭ ئابروى
ايدى. بزنىڭ وەكيللريمز اورومچيدىكى چاغ-
لدا بتم ايلى طرفنىڭ يوشرون پلانلرينى ايج
را قلش اوچون پەردە— ديگەن نظريەگە لەرمو
چقتى. ئامما بر—برى بلەن باغلانغان برجايلدين
يول — يوروق ئاليديغان بر تشكيلات بولميغاشقا
ئازادلقغا ئنتيلگەن خلق وضعيتكه توغرى
بها بيرالماسلقىن چوڭلارنىڭ توتقان پاز بتسيە
سينى ئينيق بلالماسلقىن ئايريم جايلاردا ريئاك
سيون خطاي ميلتاريستلرى طرفيدن تشكيل
قلنغان اغوالارغە ايشينب، 7 ولايتنىڭ بعضى
جايلريدا وقتسيز قوزغولاڭلاردو بول
دى. ايلى طرف تنچ تورغان خلقني عمومى قوز

غولاشغا دەعوەت قلمىغان واقتلاردا ايلگەر-ئاخر اوز-اوزيدين پەيدا بولغان بو قوزغولاش-لار موافقيتكە ئىگە بولالماسلىقى طبيعى ايدى. شونوڭ اوچون مستەملكەچى ميليتاريستلار اوز-لرى اغوا بلەن چقارغان بو قوزغولاش-لارنى ئاسانليق بلەن رەحمسز رەوشدە باستوراليدى. بو واقعەلر انتظام بلەن بولەشكەن تشكيلات بولميسا، يالغوز ئابروى بلەن ئاددداق اشلارنى عمومنڭ منفعتيگە لايق هەممينڭ حركتينى برلش-توروب پلانلق باشقوروشقا بولمايدىغانلىقىنى چوشونوب، هەممەشويەرديلا بر فكرگە كيليب قالغان ايدى. «وكيللريمز ايليسا بارغاندا برتش-كيلات قوزايلى وە انتظامنى تشكيلات بيلەن باغلايلى» ديگەن ايدى. چونكى پشيب يېتشمي-گەن ئايريم حركتلر پوتون عمومى حركتكە تاء-ثير قليب قويور ايكەن.

بزنڭ حركيتمز ملى ئازادلق حركت ايدى. ئازا-دلقغا تەشنا بولوب يورگەن بزنڭ خلقمز ظلومغا چيدارلق احوالى قالمىغان چاغدا اوچوق كوره-ش ميدانيغا اينتلدى. خلقميزنيڭ شو اينتلشي-دين كيين دوشمەنمو اغوا تشكيلات قلشقا اورون-يدو. خلقمزنيڭ صادق فرزندلريمو شولارنى توغرى يولغا باشلايمەن دەب اورونيدو. شونوڭ نتيجەسيدە اوز-اوزيدين بر-برى بلەن باغلانمى

غان گايى يېتىلىش يولغا چوشوب قالغان تشكى
لاتلار پەيدا بولوشقا باشلىدى. ئەمدىكى بىزنىڭ
ئاساسى وەزىفەمىز ئەركىن 3 ويلايت دائىرەسىدە
قوزولغان اوچوق پروگراممىلىق عامەدوى تشكى
لات صفيگە اوز-اوزىدىن حركتلىنىب يورگەن
ئايرىم تشكىلاتلارنى وە عمومى خلقىمىزنى بىرلە
شتوروب-بىتون اولكە خلقىنىڭ حركت بىرلىكىنى
تامىن قلىشدىن عبارەتدور. هر جايلەردە بولىدى
غان حركتلر موشو حركتكە باغلق بولسىلا او
توق قازانغىلى بولىدو. بارلىق موشو يولدا اش
لەيدىغان دىگوچىلەرنىڭ حركتلرىنى موشونىڭ حر
كىتىگە وەپروگراممىسىنى تورموشقا ئاشوروش
قا قاراتساق-بىز اوتوق قازىنيمىز. عدالتلىك،
انسانى خلقچىلىق اوچون بولغان حركتلرنى بىر
لەشتورگەندە خلقىمىزنىڭ عصرلەر بويى قلغان
ئارزوسىنى عملگە ئاشوروش اوچون كورەش
ميدانىغا چوشكەن بىر پوتون كوچ بولالايدىكەن.
املى قانداق تشكيل قىلىشىمىز كېرەك ايدى.
بىز بتم قىلدوق خلقىمىز بتم شرطلرىنى حمايە
قلىب تورغاندا تشكىلاتنىڭ ئىسمىنى «شرقى تور-
كستان استقلاليت پارتيەسى» دىيىلسىيە، بىزگە
ياردەم بىرەلەمدىكەن: خلقىمىز بتم قبول قلدى.
شونى ئاخرىغا قدر داوام قىلدوروش كېرەك ايدى.

ده ايلدوق. بو مقصدكه ايويشيلديغان ئاتالغۇنى
خلقچيلق ده يديكەن. بونلك اوچون خلقچيلق
ديگەن ئاتالغۇنى ئالدوق. رەسمىيتدە اولگەننك اسمى
شكلى اوز گەرسىمو مضمون طرەفىن اعتبارغا
ايليش كيرەك ايدى. شونداق اوچون بز بتمزنى
بوز مايمز دەب تورغانشقا، خلقپمز كه بتمزنىكى حقوق
لار موافيق كەلگەنشكه، خلقيمزنيلك الغان دولايكوه
كيلارى اتفاقنى موشو اسم بلەن قوزوشنى لايق تاپتى.
پوتون دونيا خلقى تنچلق اوچون كورەش
ايلب كيتب باريدو. بتون دونيا جهانگيردولتلارى
نلك حوكومتلارى تنچلقنى بوزوش اوچون دونيا
نى 3- قيتم خانەويرانچلقغا سوراشقا اورونوواتيدو.
نيمە اوچون دنيا جهانگيرليگى اوروشنى خواهلا
يدو. اونلك اساسى سببى تنچلق ديگەن سوز-
جهانگيرلارنيلك هالاكتى، مظلوم ئەللارنيلك ئەركى
نليگى مستملەكەلەرنيلك مستقللقى ديگەن سوز
بوليدو. شونداق اوچون اولار ئاز بولسىمو او
روش ئارقيلق عمرلرينى اوزارتشقا ترشيدو.
شوندق اوچون بزمو مظلوم مستملكە ئەل بولغا
شقا مستملكەچيلك تمور زەنجيرينلك اوزولوشى
نى يقينلاشتوريديغان دنيا خلقينلك تنچلق ديـ
گەن ئاوازيغا اوز ئاوازيمزنى قوشقاتليغىمزنى
عملدە كورسەتمەكنى ايستەيدوق. بونلك اوچون
تنچلق سوزينى ئالدوق. خلقيمز حقوقدا برابر
بولسون، سياستكە ئاريلاشسون ديگەن اوميد

ـمى شىڭجاڭ ايكەن. بۇ مەدىيە و شو
ۋە كېيىنلىرىمىز مۇ شىڭجاڭ دېگەن نامىدىن كە
چمىگەن ئىكەن. اگر شرقى تۈركستان دەيدىغان
بولساق اوروش پەرەستلەرگە قورال بولىدىـ
كەن. اوروش پەرەستلەر اغوا قىلمىسۇن، رەس
مىيەتدىن تاشقىرى ئاغزىمىزنى بوغمىغانلىقىدىن بىر
نىمە دېيىشكەنمو سۆز، مەطبەئە ئەركىنلىككىگە
بىنائەن ئولكىنىڭ جغرافىيە اسمىنى قانداق اشلە
تسەكمۇ، رەسمىيەتدە شىڭجاڭ دېيلوق دېگەن فكر
تائسىس مجلىسىدە قووەتلىنىپ قرار قىلىنـدى.

بۇ اوچ سوزنى بىرلەشتۈروش اوچـون اتفاق
دېلوق. شۇنداق قىلىپ خلقنىڭ تائسىس مجلى
سى «شىڭجاڭدا تىنچلق و خلقچىللقنى حمايە قىـ
لىش اتفاقى» نامىنى قبول قىلدى.

بۇ كۇنكى كۇندە اتفاق اعضالرىنىڭ سانىنىڭ
اوسوپ كېتىپ بېرىشى اتفاقنىڭ خلق طلبىگە موا
فىق بولغانلقىنى كۇرسوتەدۇ.

بۇ كۇنكى كۇندە 7 ولايت خلقىنىڭ غولجىدا
اتفاق قورولغانلىقىغا فوق العادە خـوش بولوشى
خلقىمىزنىڭ حركت. بىرلىكىنى تائمىن ايتىش او
چون اومتولوشىنى كۇرسوتىدۇ. خلقىمىز پـرو
گراممىلىق اوزىنىڭ عاممەوى تشكىلاتىنىڭ اطر
افىغا زىچ اويوشوپ، مىللى ئازادلق كورەشـى
مقصدىگە ايرىشكەنىگە قدەر ايلىپ بارغوسىدور.

1949 - يىل 17 - غېنوار.

(«اتفاق» ژورنالى 3-سانىدىن).

26- غىنوار كونى ئو. قا. ق. كلوبىدا اولكه وضعىتىگه قارىتا برىلگەن بىانات

محترەم قرىنداشلار !

حاضرقى واقتدا خطاى مەملكتى ئچىدە بولىواتقان حادىسەلر نهايتى تىز كىتىپ بارىدو. مەملكت ئچىدە بولىواتقان بو حادىسەلرنىڭ تأثىرى بزنىڭ اولكىگه بولمايدو دەپ ايتقىلى بولمايدو.

يقىندا بو يەردە اولگولوك حكومت تركىبىنىڭ اوزگەرگەنلىگى حقىدە خبر تارقىلىپ، خلقىمزنىڭ دىقتىنى بو مسئلە جلب قىلماقتا. اولگولوك حكومت تركىبىنىڭ يقىندىكى بولغان اوزگورىشىگە بها برمەك اوچون خطاىنىڭ ئچكى احوالىنى وە اولكەمزدە كىيىنكى 2 يل ئچىدە يورگوزولگەن سىاستنى بر قور كوزدىن كوچوروپ اوتوشكە توغرى كىلىدو.

اونکه وقتيدەقي سوزلەمزدە مملکتيميزنيڭ ەکـ
س الحرکتچي کوچنڭ کوچيەوشي بزنڭ اولکەميزگە
خلقچيلق حرکتنڭ اوسوشيگە توسقونلوق قيليدو.
اولار اولکەدیکي خلقچيللق کوچنڭ اوسوشيگە وا
ضي بولمايدو. اگردە مملکتيميزکي عکس الحرکتچي
کوچ غالبلەرلاشسا اولکوميزکي وضعيت ئغيرلاشيدو.
دەب ايتقان ئيدوق خلاصە چيقارغان ئە
بز سوزيەزدن شونداي ريئاکسيونی
موق. خلقچيلق کوچنڭ اوسوشيني ريئاکسيونی
کوچ توختاتالمايدو. خلقچيللق کوچ اوسوب رواج
لانغانسيری ريئاکسيون کوچ خالجيرلشيدو. لکين
خلقچيللقی کوچنڭ اوسوب غلبە قازنيشيدا ەملك
شـبهە يوق. اما ريئاکسيون کوچ اوز عمريدە
ئي اوز اوزيش اوچون اغوا اويدورەوچرب ا تاپارانيڭ دبکتا
روش چيقريب ھەربي بيوروکرات حاکم طبقەلەرني ساقلاب
تورئسي ياردەمدە بلەن
قالشقا ترشيدو.
حزش اوچوتي-اوزونوشقا قازانسا اوا
مملکتدە خلقچيللق کوچ اوستوق
لکوديکي خلقچيللق کوچکە البتە تاسير قيلماي قال
مايدو. لکين کيينکي واقعەلەرنڭ خطاي اچکن
احوالاني ريئاکسيون کوچنڭ مغلوب بولوب

خەلقچىللىق كوچىنىڭ اوسوۋالغانلىقىنى كورسىتىپ تورىدو.

ختاينىڭ ايچكى احوالاتىنى اينچىكەلىسەك، مەدەنىي
گە بەلگىلەنگەن 1947 - يىلى موشو ۋاقىتلاردا بىز
اولكىدىن ۋەكىل بولوب قورولتايغا بارغان ئىدوق.
قورولتاي گومىنداڭ ۋە كومونىستلار ۋەكىللىرىنىڭ
قاتنىشىشى بىلەن ئېچىلىشى كېرەك ئىدى. قورولتاي
دا سىياسى كېڭەشلەردە تەسدىقلەنگەن اوندىكى قانون
لايىھەسىنى كورۇپ اوتوشى كېرەك ئىدى. لېكىن
كومونىستلار مطبوعاتىنىڭ يېزىشىچە قورولتاي ئېچى
لىش ۋاقتىدا گومىنداڭ - كومونىستلار ياڭى ھەم
كارلىق قىلىشنى لايىق تاپمادى، قورولتاي ياڭغىز گو
مىنداڭنىڭ خاھىشىدا ئېچىلدى. شۇنىڭدەك گومىنداڭ
بىلەن كومونىستلارنىڭ ارتقورمەكتىكى يېڭى بوزولوپ
كومونىستلارنىڭ اشغال قىلغان جايلىرىغا ھجوم قىلىن
دى. شۇنىڭ بىلەن كومونىستلار قورولتايغا قاتناش
مىدى. گومىنداڭ حكمرانلىقىدا ئېچىلغان بو قورول
تايدا قبول قىلىنغان ئاساسى قانوننىڭ بىزنىڭ اولكى
گە دائىر جايلىرىنى بىز قورولتايدىن قايتىپ كەلگەندە
بىر قور بيان قىلىپ اوتكەن ئىدوق.

طبيعى بىز قورولتاي ۋاقتىدا خلقىمىز اوچون كوزدە
تۇتولمىغان قانونلارنى قبول قىلىشقا چىداشقان

بولساقمو، لكين بزنڭ اولكه وكيللارى قورولتايغا
قاتناشقان گومينداڭ وكيللرينڭ نهايتى ئاز قسمينى
تشكيل قيلغاچقا، بزنڭ چيليشمز تاثيرسز قالالمايت
تى، قورولتايغا بزنڭ تاشليغان توغرى فكرلريمز
نڭ هيچ قانداق اعتبارغا ئالنميغانلقى تەجيبلينەرلك
ئيش ئەمەس ئيدى .

شونڭ اوچون بز قورولتايدا قبول قيلنغان
رەئاكسيئون ئاساسى قانوننى انكارمو قيلميدوق .
اعترافمو قيلميدوق . خلقيمزنڭ اونڭدن خلاصه
چقريشيغا قاشليغان ئيدوق .

ئاساسى قانون قبول قيلنوب بولغاندن كيين
اولار دولتنڭ اچكى مسئلەلرينى بر يولغيچه تمام
قيليويتيب يالغوز گومينداڭ رەئيس-جمهور و باش
قيلارنى سايليماقچى ئيدى. اولارنڭ بو قاريشيدن
مسئلەنى سەل چاغانلقى بيلانەتتى. حتى قورولتاي
نڭ رياست مجلسيده گوگسەندائنى مجلسكه تكليف
قيليش ياكى قيلماسلق مسئلەسى كوروولگەندە
گوگگين ئيسملك بر قيرى كشى چقيب بز مجلس
نى برئاز توختوتوب قويوب بولسيمو گوگسەندائنى
يوق قيلب تاشلاب ئاندن مجلسنى ئاچساق دەپ
تكليف قيلغان ئيدى .

قورولتايدا باش اشتاب طرفيدىن بر جوڭ گېنې
رال اچكى اوروش حقيده بيانات بردى. ئو
اوز بياناتيدا گومىندانڭ مسئلەسىنى ئالدىريسا
اوچ ئايدا، ئالدىرميسا بەش ئايدا تمام حل قيلا
لايديغانلقينى ايتدى. حقيقتده اوتوق شو واقيتدا
گوميندانڭ طرفيده بولوب، گومىنداننڭ مانجوريەدىن
چتيگه تاقالغان ئىدى.

گوميندانڭ، گومىندانڭ مسئلەسىنى مانا مشو
نداق سەل چاغليغان واقتيدا عكس الحركت چيلر
البته اولكه مسئلەسىنى حل قيلشى تخمينو ئاسان
دەب قياس قيلغان ئىدى. اولار خطائىنڭ بر فائيـ
خضينى تشكيل قيلغان كشيلر بلەن برابر اورندا
تورۇب سوزلشيش بولامدو.

بتيم - معاهيده ديگەن نرسه چوڭ برابر او
روندا توريديغان دولتلر بلەن بوليديغان نرسه.
شوننڭ اوچون بولارنى (3 ولايتنى) قورال كو
چى بلەن سوبوروب تاشلاش كرەك ديگەن قارار
غا كلگەن ئىدى. شوننڭ اوچون بز ئچكريدىكى
چاغدىلا اولكىدە بتيمنى بوزوشقا قارتيلغان حركت
لر باشلانغان ئىكەن. بز قايتيب كلگەندە اولكىدىن
گەنكەن واقتيمزغه گوره فرق كوب ئىدى.

بز ئچکریدکه ماڭدای تورغان واقیتدا خطای
طرف بتیجنی اجرا قیلش طرفداری بولوب تورغان
بولسا، بز قایتیب کلگهنده بتیجنی اوزلاریگه تغییر
بولۇ حسابلاب بتیم دیگهن سوز بریدزنىڭ ئاغزیدن
چقیب قالسا خطای عکس‌الحرکتچیلری بر قاتیب بو
بعزوروديغان بولوب قالدی. عکس‌الحرکتچیلار بتیجه
نی جازدان بزورشقا قارتیلغان هجومیلنی باشلیدی،

1947 نچی یلی 14 - فیفوراردا مرکزدن او
رومچیگه قایتیب کلدوق. اورومچیده ضیالیلار،
خلقچیلق ایقیجینی تورموشقا ئاشوروش طرفداری
بولوب تورغان مهتبر زاتلار بتیجنی بوزولوو اتفاق
لقیدن شکایت قیلشقا باشلیدی، فیبرالغا کلگهنده
احوال جدیلشیب کتتدی .

21 - فیبرال کونی بتیم اورونسالسون دیب
اورومچیدکی مسلمان خلقلری نمایش قیلدی .
نمایش تشکیللك و ترتیبلك اوتتی . اما بو نما
یش بز طرفدن قوزغالغان ئەمەس ئیدی. بز نما
یشنىڭ بولوشیدن خبرسز ئیدوق. بو نمایش از
تورفانغه کلگهنده بولدی. جدیلشیب کتیب بارغان
اورومچی وضعیتیگه 21 - فیبرال نمایشی بهانه
بولدی . بهانه تاپالمای تورغان گومینداڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

عكس انقلابچى طرف ئارقىمۇ - ئارقا اغوا تشكيل
قىلىشقا باشلايدى .

28 - فيورال كونى ئونگانلار «د نمايشى»
دىگەن نمايش تشكيل قىلدى . ايكين ئونگانلار
«نمايشى» عكس انقلابچىلارنىڭ كوتكەن نتيجه
سىنى بەرمىدى ، ئونگانلار بو نمايشنى «باشدا گو
مىنداڭ عكس انقلابچىلرى طرفيدن اغوا تشكيل
قيلش اوچون قوزغوتالغان بولسىمۇ ، قادرى اوزلرى
يگە قارشى بولوب اوزگوروب كتدى . ئونگانلار
نمايشىنىڭ مقصدى بتيمنى اجرا قيلش ، سياسى
پروگراماغا عمل قيلش ، سوويتلر اتفاقى بلەن
دوس بولوشى دىگەن طلبلردن عبارت ئيدى .

بز بو طلبلرنى ، اوروشۇتالماى تورغاندا ،
بزگە بو طلبلرنىڭ قويولوشى كولكولۇك ئيدى .
گومينداڭ طرف بتيمنى بوزوشقا ، سياسى پرو
گراماغە عمل قيلماسلىققا اغوا تشكيل قيلىۋاتقان
واقتدا بز طرف بتيمنى اجرا قيلىشنى ، سياسى
پروگراماغە عمل قيلىشنى ، سوويتلر اتفاقى بلەن
دوس بولوشنى طلب قيلىۋاتقان واقتدا گومينداڭ
عكس انقلابچيلرنىڭ تشبثى بلەن قوزغوتولغان
ئونگانلار «نمايشچىلارنىڭ» تلىگەن طلبلرى

گومینداڭ عكس الحركتچیلرێگه قارشی قوبولدی.

خطای عكس الحركتچیلری بو « نمایشدن »
-قناعت حاصل قیلالماسدن 25 - فیورال اغواسی
-نی تشكیل قیلدی. بو همه‌گه معلوم. گزیتلرگی
-مو كوب یزیلغان ئیدی. بو ئیلی طرف وكیللری
-گه قارشی قارتیلغان اغوانڭ الڭ اوچیغا چققینی
ئیدی. 25 - فیورال اغواسی 5 - مارت اغوا
سیغا اولاشدی. 5 - مارتدا حربی حالت اعلان
-قیلنیب اورومچیدیكی همه مسلمانلرنی تەكشی گو
-ناهسز، سببسز، ئاساسسز ئاختوروب كوب بی‌گناه
-ئادەملرنی توتوب جكبی - سالیجبوغا قامیدی، هر
-حالدا بز وضعیتنڭ ئغیرلیشیو انقانلغینی اعتبارغا
-ئلیب خلقیمزنڭ تقدیری بلەن اوینالغنی خاطیرجمسه
-ملق چدالشالق بردوق. بز طرفنڭ صبرچانلقی اوچ
-قوننڭ اوت بولوشیغا یول قویمیدی. گومینداڭ
عكس الحركتچیلری بولارنڭ صبرچانلقی نەگە باری
-مبکن دەپ فیورالده ئالتایغا هجوم قیلدی. اولار
-نڭ بو هجومی ئالتایدیكی ملی ارمیه‌مزنڭ خلقی
-مزنڭ برلەشكەن كوچی ئارقیلق تار - مار بولدی.
البته تارمار بولوشی کرەك ئیدی. لكین امیدسز
-شیطان دیکەندەك، گومینداڭ عكس الحركتچیلری

اوچ ولايت حقوقىنى تارتىب ئليش خام خيالىنى
تاشلىمىدى. امدى قورالليق هجوم نتيجه بەرمەيدى.
تنجاق هجومغا اوتەيلى دېگەن فكرگە كېلەدى.
ئالتايغا حكومت وكيللرى ئيوەتيلدى. وكيللر عثمان
نى عادى بر باسقونچى باندا دەب تونوب ئالتاى
ماتريئالليرىنى اولكولوك حكومتكه ئليب كلدى.
حكومت وكيللرينڭ ئالتايدن چقريب كلگەن خلا
صەسينى اولكولوك حكومت مجلسيگه تاشلاشقا
جرئت قيلالميدى. شوڭا اوچون بو مسئلەنى
تيزلكدە جيمقتوروش اوچون جنوبقا بولغان صفر
نى تيزلەشتوردى. قايتيب كلگەندىن كېين عثمان
مسئلەسينى اولكولوك حكومت مجلسيگە تاشلىماق
بولدى. نز جنوبقا مڭيب كتتوق. جنوب صفرى
گومينداڭ عكس الحركتچيلرى طرفيدن جنوب خل
قينى سناب بقيش، جنوب قومورينى تولدوب بقيش
دن بزنڭ نيرويمزنى سناب بقيشدىن عبارت ئيدى.
بز ئاقسوغا توشوشيلەن حربيلر طرفيدن بتەمكە
قارشى اويوشتورولغان جىسى وضعيتنى كوردوك.
جاڭ جز جوڭ افندى قاناشقان ئاقسوديكى مجلس
دە جاڭ جز جاڭ افندى ئالديدا ملى قسم قو
رولميسون. بزنڭ دولت عسكرلريمز مملكتيمزنڭ

ھربورجيكيني بولوب كەتكەن ئېلىغە كرگوزولسون.
ديكەنگە اوخشاش بئيتگە قارشى تكليفلەر بېريلدى؛
بئيتگە، بزگە قارشى شعارلار توۋلونوپ تورغاندا

مجلس ئاريسيدا پاشايوف بئيتم؛ پاشايوف خلقچيلق
ديگەن ئاۋازلار ئاڭلينيش بلەن ترتيبلك كتيپ بار
غان مجلس اورنى سوقوش جاڭجال ئغوغا ميدا
نيغا ئايلينيپ كەتتى. بئيتگە قارشى چقلارنى
جارلايدىغان كشيمز بو جايدىمو؟ دەپ قيلداي —
سكوت بوييپ اولتوردى. كين ئىچينگانلىقىنى بيان
قيلدى. ئو ئيلى ضرف ئاقسوغە كلگەن ئيدى.
شو واقتدا ئاقسو خلقيغە زيان يەتكوزگەن ئيدى؛
بونى گنا دونيادا قويورشە كرەك دەپ بز اويچون
ئيچينغان بولدي.

ئابروىلانغا بزنى سيد احمد پاشلق بر توركوم
سفيلما منافقلر ئۆزۈ توب چقتىدى. ھادى سوز بلەن
ايتقانىدا، بزنى ئابروىلانغا قوغلاپلا كرگوزولوپەتتى.
« پاشيسون گومينداڭ » — « پاشيسون جاڭ جې
جوڭ افندى » « پاشيسون گومينداڭنىڭ صاديق
فرزندى مسعود افندى » « پاشيسون داھيمز
جاڭ وبيەنجاڭ » ديگەن شعارلارنى توۋلاشدى. بو
ئىشنڭ ئەصلى معناسيني ئو واقتدا توشونەلميگەن
ئيدوك. كين اوروەجيدە بيلدوك.

كاشغرده بتیم بر قدر اوروندیلیو انقلابلیغینی خلقچیللیق سیاست بر قدر بورگوزیلیو انقلابلیغینی گوردوك. ئاپروتوروپمده چوك کچیك كوپچیلیکلارغیچه گیشی مندای قالغان حالدا قارشی ئالدی. ئاپرو پلانلار چوشوشیمز بیلن شعارلار تولاندی، بو شعارلار گیلی حرمتیگه، بتیم حرمتیگه، ئیلی انقلابیدكی حرمتیگه توولاندی . بزنه كاشغر خلق وكیللری گول دسته تقدیم قیلدی، بو گول دسته نلی الك چوكیمی منا، كومگومتیمو رئیس جانك بز جولك افندیگه تقدیم قیلدی. مسعود افندیگه بولسا گول دسته یولوی قالمدی. (زالدا كولكه) منا بو حال كاشغر احوالینی اوچوق كورسهتدی. بونلك بیلن كاشغر خلقی رئیس جانك بز جولك افندی بیلن مسعود افندینك ایكی دونیالق دوشمنینی بولدی .

ئانسو بیلن كاشغرنی سیلیشدوروب كورگنی جانك بز جولك افندی نهایتی قورقدی. حقیقتنی هم قورقار ئیدی. چونكی بتیم عملده ئانسا مسعود افندینك خلق حكومتیگه ایگه بولالمایدیغانلقینی كوردی .

كاشغرده پاشیسون جانك بز جولك

«ياشيسون گومينداڭ» «ياشيسون گومينداڭنىڭ صادىق فرزەندى مەسعود افندى» دېگەن شعارلار يازىلىپ چاپلانغان بولسىمۇ، لېكين خلق ئاغزىدا توولانمىدى، گومينداڭ فرقەسىنىڭ كاشغردە كورگەن حاضرلقى بېكار بولدى بز كاشغر ضابيطلرىنى كورەشكە دەعوەت قيلش اورنيغا صبرلىك بولوشقا دەعوەت قىلدىق.

بز يارکندگە ماڭدوق. يارکندده، يارکند خلقى قاپاق يېگەن بولسىمۇ كېچە - كوندوز گومينداڭ عکس الحرکتچيلرينىڭ ظلومىنى تارتقان بولسىمۇ، چىگى ساپلانغان كېتمەش اعضالرى سرتقا قوغلانغان بولسىمۇ، ليكين عکس الحرکتچيلر يارکند خلقينىڭ روحينى سوندورالمىغان. كوزنى اچيلىپ كەتكەن گومينداڭ فرقەلرى طرفىدىن ئيزىلىپ قوللارىغا تۇتقۇزولغان «ياشيسون گومينداڭنى» «ياشيسون جاڭ جز جوڭ افندى» «ياشيسون گومينداڭنىڭ صادىق فرزەندى مەسعود افندى» دېگەن شعارلارنى دەسسەپ چەيلەپ اونىڭ اورنيغا «ياشيسون بتيم!» «ياشيسون خلقچيلق!» دەپ شعار توولىدى.

خوتەندىمۇ يارکنديكىدەكلا احوال.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شونداق قىلىپ جوبقا بولغان صفربەزدە جنوب
دا ئىلىك اوچىغا چققان رېئاكسيئون چىرىك سياست
ئورگوزولووانقانلىغىنى كوردوك . جاڭ جۇ جوڭ
افندى بو يەردە ئورگوزولواتقان قوپاللىق حربى
حكمرانلىق، حربى پولىتسىيە، بيوروكراتلىق سياسة
ەنى ئايىب تاشلاپ بىزىمگە موافىق سياست، ائلىك بول
ىيغاندا سياسى پروگراممانىڭ بر قسمىنى ئورگو
زوشكە اوونار، دىگەن امد بلەن قايتقان ئيدوق.
ليكىن جاڭ جۇ جوڭ افندىنىڭ ئالغان تأسيرى او
نىڭ عكسىچە جنوب خلقىغە تولاراق ئەركىنلىك برە
لەيب كتيب قاپتو . شونىڭ اوچون اولارنى اوگو
. توش كرەك دىگەن فكرى بلەن جنوبنى «مسئلە
كەملەشكە » كرىشدى .

جاڭ جى جوڭ افندى 21 ـ ماى كونى مېنى
چاقرىپ مركزى حكومتنىڭ مەمودنى رەئىس قىلىپ
بەلگولىگەنلىكىنى معلوم قىلدى . مەن بو بىزىمگە
موافىق بولماپتو، مركزگە تيزدن خبر قىلىپ، بىزىم
ئاساسىدا قورولغان اولكولوك حكومت اوز ئشىنى
دوام قىلسون دىگەن ئيدىم . بو عدالتكە ئاساسلانغ
غان قانونى طلب قبول قلنميدى، بو واقت گومينداڭ
اچكى اوزوشدا غلبە قازنىۋاتقان واقت ئيدى؟

جالق بى جولق افندينڭ اطاعتيدىكى سوڭغىيە
ليەن و باشقا يقين صفداشلارى طرفيدەن باشلاند
غان مستبدلك سياست تەوج ئالدى .
مسعود افندى رەئيس بولوشى بلەن اولاكە
خلقينڭ بختسز كونلارى باشلاندى . مسعود افندى
نى بەلگولەشدە بزدن بر ئەزەو مصلحت سورا
ميغان ئيدى . بزنڭ بەرگەن مصلحتلاريمزگە قولاق
قويمەدى . مسعود افندينڭ رەئيس
بولوشيغا ناراضيلقلار باشلاندى . كاشغردە نمايش
بولدى . قيلدا نمايش بولدى . خلق طلبلارىنى جالق
جى جولق افندى وە ماڭا تاپشوروشقا كلگەن ئيكە
لار اورومچيگە توپلونوشقا باشلايدى . بو خلق
طلبيگە بنائەن اولكەداكى حكومتنى تونوميدى .
مسعود افندى مسلمان ايدى . عكس الحركت
چيلارينڭ مسعود افنديدى رئيس قيلب سايلاشى
جو مسلمان خلقينى ايكيگە بولوش ايدى . او
لار امدى عموى مجوزغا اوقوشگە باشليدى .
30 - ايونىدا ئورومچى اوروشماسيغا مجوم قل
دى . مەن بو واقتدا تاغدا ايديم . 2 - ايولدا
عادل زونگى ديگەن باشلاق برنچە ئاتلق كشيلر قاچە
سىنى اوينوتوب كيلب ئەتيسى ساعت 12 گە قەدەر

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

رەئیسی ، مرکزی تاتار اویوشما رەئیسی ' مرکز
اویغور گزیت محرری، مرکزی قازاق - قرغز گزیت
محرری، ژارفیمو - ئارقا اوروەچیدن کەتتی. او
روەچیدە یالغوز ایکیلەن قالدوق . عیدنی او یەر
دە اوتکوزوشکە توغری کەلمیگەنلیکدن مەنمو قای
تیب کەلدم رحیم جان یالغوز قالدی . شو واقت
وا بزنك بو یافقا کەتکینیمزدین خوشهال بولغان
عکس الحرکتچیلر عثمان باندیسینی تشکیل قیلیب
ئالتایغا ینە هجوم باشلیدی . شونك اوچون بز
طرفنك اوروەچیدە توروشیغا هیچ قاندلیق یول
قالمیدی . بز رحیم جانغیمو قایتیش توغرولوق
خبر قلدوق .

47 - یلی 20 - ئاوغوستدا عثمان باندی
سی دولت عسکرلرینك یاردیمی بلەن ئالتاینك
کوك توغای ، چینگل ناهیەلرینی بیسب ئالدی .
برتچی سینفەبردە جاڭ جژ جوڭ افندی " سوز
لر تنچلقنی بوزوب کیتەمسزلەر " دەب خط یازدی
یو . خوددی 2 - جهان اوروشی واقتیدا یاپون
لار ئامریکا بلەن صحبت قلشماق بولوب وەکیل
ئیوەتیب قویوب بیرل خور دیگەن جاینی بیسب ئالغانغا
وە یاکی گوللاندییە جهانگرلکینك هیندونیزییە

وكيللرى بلەن صحبت اوتكوزووبتيب باسمىچىلىق قلغانيغا اوخشاهلا باسقونچىلوق هركت ئىلەدى.

16 - سينتەبر كونى عثمان باندىسى ئال - تاى ولايتىنىڭ مركزى سارسومبەنى بىسىب ئالدى، بو واقىتدا بزنىڭ ملى قىسملرىمز بتەمكە ئاساسەن تيگشلىك اوروقلارغا اورونلاشتورولغان واقيت ايـ دى. عثمان باندىسى سارسومبەنى بىسىب ئالغاند يدا „ ئەرك " „ يالقىن " گيزىتلىرىنىڭ مخبرلرى جاڭ جۇ جوڭ افندىنىڭ ائە يقين بولغان كشيـ سى لو ميڭ چوڭ افندىدىن „ عثماننىڭ سار سومبەنى بىسىب ئاليشيغا قانداق قارايمز " ديگەن سوئاليغا ئو „ بو تڭرى تليگان عدالت " دەب باسقونچى عثماننى حمايە قلدى.

ئارباغاتاى ولايت خلقى غولجىدىن حركت بو لوشىنى كوتمەستىن عثمان باندىسىغا قارشى بو لون ولايت خلقىنى، ياشلار تشكيلاتى، ياشلارنى ئالدنقى صفكە صفر بر قىلىب ئاتىق قارشىلىقلار بلەن عثمان باندىسىنىڭ 2 - قتملق هجومىنى تار - مار قلدى. بزنىڭ ملى قسملريمز اوز چە گاراسيغا ييتيب توختيدى.

عثمان باندىسى بلەن برلكدە چىقيىلغان كونىدىنىڭ

عكس الحركتچىلارنىڭ قويرۇغى قالى بىلىك كۆچەيىپ چقيب قالدى ئۇمو تيز يوقالدى ئۇلىنى بسيب ئايب ئالغى عكسچە كلتورىمز دېگەن عكس الحر كتچىلارنىڭ پلانى منا شونىڭ بلەن نابوت بولدى .

گومينداڭنىڭ عكس الحركتچىلرى 3 ولايتنى قو دارالق كوچ بلەن بسىب ئلىشنى هيچ قاندق ئيسدىن چقاراب قويمىغان ئيدى ، شونىڭ اوچون بىزگە يازغان خطلرى قوپال و اوستونلوك بلەن اويدورما تهمتلر ئايپىلاى ـ يزىلغان ئيدى ، بونىڭ سببى بولسيدى ايكى اوروشدا گومينداڭنىڭ غلبه قازنىب كتيب بارغان وقتى ئيدى . بز قوپال يزىلغان خطلرىگە بتيم شرطلرى بوزولمىسون - دەب حيلة لاشتوروپ خط يازدوق . خلقنىڭ حققانى طلبلرىنى بيان قىلدوق . بو طلبلرىمىز گزيتلرده يزىلغاچقا بو اوروندا تكرارلاپ ئولتورۇشنىڭ حاجتى يوق . هر حالدا جالق جز جولق افندى حققانى طلبلرىمز گە قولاق سالمىدى . ئارىدا ايكى يىل اوتدى . بو مدتىل ايچىدە خلق تورمشىنى ياخشىلاش ، قوروش و سالامتلىك ساحەلرىدە هيچ قاندق قيلش قلىمادى ، هتى بوگونگى كونگە قدر استبدادچىلار اولكە خلقينى بولاپ - تالاپ كلدى و كلمەكدە .

وقتیدا خبر کەلدی. مرکزی حکومت اولکەلوك حکومتنی اوزگەرتیپتو. مسعود بلەن عیسی اورنی دین قالدورولوب بورهان افندی رئیس، محمد امین معاون رئیسلککە بەلگولینپتو. عثمان باتور نینی تشکیل قیلغان سوگوشی لیکەنی اورنیدا قال دورولوپتو. بوننگ بلەن اولکە مسئلەسی بولسەمو، ئیلی طرف خلقینینگ طلبی اوروندولوب بولسەمو، دیگەن مسئلە توغولدو. بو مسئلە حقدە ئوزیقا— تورودو،

ئیلی طرف اوزینینگ خطیدە مسئلەنی اونوتقان، ئالیقان قویغان ئیدی. ئاق بولنی ئلیپ تاشلاپ کرك بولغان کیگەن بلەن ئادەم اوزگەرمەیدو. مسئلە طلبنامە اساسا سی مضمونیدا - بتیجەگە بناءن اولکیدە دولت عس کرلری الآئاز مقدارغە قەدەرقسقارتیلیشی کرك ئیدی، لکین عکسینچە باسقونچی عسکرلر کوپەیپ ئلیپ کلمەکدەدی. ظلوم بوروقیدی یەنە دوام ئیتیپ واتیدو. شو حالتدە بر پروگریس کیمی اولکە رە ئیسی قیلنیپ بەلگولەندی دەپ قبول قیلەلەیمز؟ البتە اولکولوك حکومتنینگ اوزگەرتیلیشی اولکە اح والینی یاخشیلاشقا مناسبتلك جدی چارەلرنینگ بیری، بز اونی انکار قیلمایمز. لیکین ئولاری قاندالا مسعود افندینی ئیلی طرف مصلحتسز بلکولیگەن

بولسا، بۇ قېتىم يەنە شۇنداقلا بىز طرفدن مصلحە-
ھەتسىز بۇرھان ئەپەندىنى رەئىس، محمد امیننى
مۇئاۋىن رەئىس قىلىپ بەلگىلەپتۇ .

محمد امین فاشستلاشقان ۋە ئەرك گېزىتىنىڭ
باش مۇھەررىرى ئىدى. ۋە ئەرك گېزىتى بولسا كېيىن-
كى كۈنلەرگە قەدەر ئاغزىدىن كۆپۈك چىقىرىپ ئېلى
طرفنى ئەيىبلەپ كەلدى ۋە خەلقچىلىققا قارشى رېئاك-
سىيون تەشۋىقات يۈرگۈزۈپ كەلدى. ئۇنىڭدىن تولا
محمد امین، مەسئۇد ئەپەندى رەئىس بولغاندىن كېيىن
يېتىمسىرىگى نەقابىنى ئېلىپ تاشلاپ ئۆزىنىڭ كىم ئىكەن-
لىكىنى ئاشكارە كۆرسەتتى .

شۇنداق بىر ئادەم ئۆلكىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىكى بو-
لۇشىنى قوبۇل قىلىمىزمۇ ؟

گومىنداڭ ئەكسىلئىنقىلابچىلىرى بۇرۇن بۇ يەر
گە بىر ئۇرۇق سالغان ئىدى. ئۇ ئۇرۇق چېرىك بو-
لۇپ، ئۇنىدىن قالدى. ئۇنۇم بەرمىدى. ئەمدى
ئۇچرىغا ئۇرۇقنى ئېلىپ تاشلاپ يەنە باشقا زەھەرلىك
ئۇرۇق سالدى. بۇ زەھەرلىك ئۇرۇقتىن ئۇنۇم كۈت-
مەكتە .

مەنك، بۇ ئۇرۇق بۇرۇنقىدەك ئوخشاشلا بىزنىڭ
يېرىمىزدە ھېچ قانداق ئۇنۇم بەرمەس دەپ ئويلايى-
مەن. چۈنكى ئۇنىڭ ئۆسۈشىگە بىزنىڭ زېمىنىمىز

هېچ قانداق امكانیت برمەیدو . (زالدا اوزونغا سوزولغان گولدورەس ئالقش)

اولكە وضعیتینی توزەشكە اورونغان گینرال جاڭ جژ جوڭ عجب ئیلگری والیلقدن اولكولوك حكومت معاون رەئیسلكیگە كوتەرگەن عبدالكریم خان مخدومنی ینە اولكە وضعیتینی « توزەش » اوچون اورنیدن قالدوروشنی موافیق كوروپتو ؟ كاشغر خلقینڭ سویوملوك ئادەمی وضعیت جدیلەشكەن واقتیدا كاشغردە كرەك بولمای قلب و عجب ئەمدی وضعیت توزولودو دیگەندە ئو كاشغردە كرەك بولوب قاپتو ؟ عجب خلقنڭ سویگەن ئادەمینی یوقكەب ، اونڭ اورنیغا مسعودچی ، محمدامیننڭ معاون رەئیس بولوشی « ضرور » بولوب قاپتو ، بو چوڭقور اویلونودیغان مسئلەلەر دور .

ئونوڭ سرتیدا خلقیمزنڭ برگەن قانونی طلبلری بار . بو طلبلار جنوبدا قماققا ئیلنغان ترقی پروەرلر قماقدن چقریلسون ، اولارنڭ قامالیشیغا سببچی بولغان مستبد عنصرلرگە جازا بریلسون دیگەن طلبلر ئیدی . حاضر قماققا ئلنغان بو قسم كشیلرنی قماقدن چقارغان دەب ئاڭلایمز . اما شو ترقی پروەر ئادەملرنی سولیغانلارغا جازا بریلدی دیگەن برمو خبرنی ئاڭلیمیدوق . بز جنوبقا

بۇ شكايەتلاردن
بارغانسا شكايەتلار كوب بولسا.
سولىغانلىغى، اولتورگەنلىگى
نەقەدەر كەتارىمەزنى
سولاب اولتورگەنلارنىڭ بر
ئاكاللىسى اما بولارنى طابرە ئالتاى
سىگە جاوا بېرەلسى دەب ئاكلىمسوق،
قىلغان عثمان باتىيسى ؛
خلقىنى خانە - وەيران قىلغان قالى بك
خانە - وەيران
ساوەن خلقىنى ئالسىدا اوچوق
ئالتاى وە ساوەن خلقى
باندىسى، ئالتاى وە ساوەن خلقى ئىدى: لكىن سود بولغى
دېگەن
سود قىلمسوق
كورمەيوانيمز
نىڭى ئولارنىڭ باندىلار ئارقىلىق بزنىڭ
عكسى حالدا تخىچە
نىمەتىمەن
خلقىمزگە باسقونچىلوق يورگوزوش 23 -
مەسەلەي: مەرشوبلى
قالمىغانلقى كوروشكەنمەسە
غىنوار كونى بر توركوم قورالق باندىلار ساوەن
كەتكەن
طرفكە ئوتوب بر توپ ئالنى هايداب
ئارقىسىدىن قوغلاب بارغان بزنىڭ بر بولوم عسـ
گرلەرىمز 24 - غىنوار كونى اولار بلەن ئوتوشب،
بزنىڭ عسكرلارنىڭ
35 ئالنى قايتوروب ئالغان .
شونىڭ اوچون
3 ايتىمدا اوق تېگىب اولگەن
گومىنداڭ طرف بز طرفنىڭ طلبىگە موافىق حركت
قىلمى دەپ ايتالمايمز
بزنىڭ قويغان تيلەكلارىمزنىڭ اڭ مهمى بتمگە
توغرى عمل قىلش كېرەك دېگەن ايدوق. اگر اونى

اوروندىسا، اولكەدىن استبدادى عەسكەرلەرىنى الىپ
چىقىپ كېتىشى كېرەك ايدى. بولارنىڭ ھېچ بىر سە
نى كورمەيدىغانىمىز. شونىڭ اوچون اولكىلىك ھكو
مەتنىڭ اوزگورىشىنى سىياسەت اوزگورىشى دەپ ئەي
تالمايمىز و اولكىلىك ھكومەت اوزگورىشىنى بىز تو
لوق ھالدا قبول قىلالمايمىز. (كوچلۈك ئالقىشلار).

بىر بورى بىر كېچىسى قوي قوتانىغا، توشەمە؟
چى بولوپ، ايت قوتانىغا توشوپ قاپتو. بورىنىڭ
ھىيلىسى سەزگەن ايتلار ھاوشوشقا باشلىغانىدا ايت
باقارلار «اوغرى كەلدى، چىراغنى الىپ كەل!» دەپ
قوتانغا يوگۈرەپتو. تاياق، توقماق و چىراق كوتۈروپ
قوتانغا كىرسە بورى بىر بولوڭدا ئىرىپ اولتورغىدەك
مىش. اونىڭ تىشلىرى ئاسلاپ، توكلىرى تىتوپ اودو
لوپ، كوزى بلەن ھەممىنى يەوەتكىدەك قيافەدە تورو
تو. براق او قوينىڭ ئارىسىدا امەسلىكىنى كورگەندىن
كېيىن قورلوق بلەن صحبت يورگوزوشكە باشلايدو.

«وای ئاغىنىلەر! مونچىلىك شاوشوڭنىڭ نىمە كې
رىكى بار، مەن سىلەرنىڭ كونا ئاغىنەڭلەر. ھەم توق
قانغلەر امەسمو، مەن سىلەر بلەن كوپ سىناشقىلى
كەلمىدىم، بوروندقىلارنى اونتوپ يارىشىشى اوچون
كەلدىم، مەن امدى بوندىن كېيىن بوينىڭ قويلارىغا
تەگمەيمەن. مەن بورىلىك قسمەمنى ياد قىلىمەنكى: بولار
اوچون باشقالار بلەن سوقوشقانىيارمەن». دەپ كوپ سوز
سىڭشقا باشلىغان ايدى. ايت بابار اونىڭ سوزىنى كېسىپ:

وسەن بوری بولساڭ، مەن چېچەم ئاقارغان قېری سېلەرنىڭ ايككى سېرىگىلارىنى نهايتى ياخشى بيلىمەن» دېگەن ايكەن.

مركزى هكومەتنىڭ بزگە قيليواتقان خير-خواهلىقى منا شو هيكايەدەك بوليواتىدو. مركزى هكومەت بزگە خير-خواهلىق قلماق نيتى بولسا، بەشنى تولوق عملگە ئاشوروشى كېرەك. عسكرلرىنى قسقارتىشى كېرەك، شو واقتدا اولكەنىڭ چيگىش مسئلەسى حل بولودو.

خلقيمز دارينلارغا امدى قول بولمايدو.

خلقيمز ينە ايزيلشكە، قطعى يول قويمايدو.

شونىڭ اوچون گينيرال جاڭ جژ جوڭ امدى اول كەڭەو راستەدين تنچلق سياستنى يورگوزيمەن دەيدىغان بولسا، تنچلق بەندنىڭ ماددەلىرىنى تولوق ايشقا ئاشوروشى كېرەك. خلقنىڭ طلبى منا شونىڭدىن عبارەت. (ئالقشلار).

خلقچىلق سياستنىڭ جزمەن تورموشقا ئاشىشىغا شەك يوق، خلقچىلق سياست غالبەسىنىڭ قولغا كېلىشىگە ايمانيمز كامىل.

خلقيمز امدى قول بولمايدو. عكس الحركتچى كوچ خلقيمزنىڭ غاليبانە يوروشىگە توسقون بولالمايدو. (اوزونغا سوزولغان گولدوراس ئالقشلار).

(1949 - يل «اتفاق» ژورنالى 2-سانيدىن).

ملی مەسئلیدیکی بەعضی بر خاتالقلریمز

«باشقا خلقلارنی ئەزگوچی خلق
ئەرکین بولیشی مەمکین ئەمەس»
ک. مارکس

بزنك اولكەمزدیکی مانجو، شیوە، خەنسو
ملتلریدن باشقا ملتلر عصرلەر بویی یوقورقی
ملتلەر طرفیدن ایزیلیب کەلگەنلکیدن وە یوقور
قی ملتلەر باشقا ملتلەرگە نسبتەن بویوکلك ا
والدا بولغانلقیدن بولاردن باشقا ملتلەر اولار
نی اوزلرینك اشدی دوشمینی دەب حسابلاب،
ئولارغا نسبتەن قاتتق ئفرەتلەنگەن ایدی. 1911-
یلی خطای انقلابی بو احوالنی اوزگەتمەدی.
ئو انقلاب بزنك اولكەدیکی مانجو، شیوە، خطای
حکمرانلغینی یالغوز خطای حکمرانلیغی بلەن
ئالماشتوردی. جهانگیرچیلك سیاستنك ئەك اشدی

قوری یورگوزولوب، خلقیمز قاتتیق ایزیلیب کەل
مەی. بونینگ نتیجەسی بزنینگ خلقیمزدە حاکم ملت
اچیدیکی معلوم طبقەنینگ حکمرانلیغی بوتون بر
ملت حکمرانلیغی دیگەن چوشەنچەنی حاصل قیلدی.
ئونینگ اوستیگە، ریئاکسیئون گومیندانچیلارنینگ
اولکەمزدە کیینکی واقتلاردا یورگوزگەن چریک
ئاسسیمیلاتسیه سیاستی وە باشقیلارنی ئوچوقتین
ئوچوق کامسیتیش، پەست کوروش، حقارتلەش
وە اولکە ادارەلرینینگ هر بر جاییغا قویولغان پا
راخور گومینداننینگ عمەلدارلری خەنسو ملتیدین
بولوب، باشقا ملتلەرنی ایزیش - بولاش سیاس
تی حکوم سوروب کەلدی. بولارنینگ هەمەسی
عصرلەر بویی حکوم سورروپ کلیواتقان ملی
اوچلوکنی تیخیمو اوج ایلدیشیغا سەبەبچی بولدی.
بزنینگ ملی ئازادلیق حرکیتمز باشلانغان دور
لەردە بزنینگ ملی ئازادلیق حرکیتمز قورالیق توز
غولانگ باسقوچیغا اوتکەن واقتلاردا ملی مسئلە
اوستیدە ئاز خطالقلار بولمیدی. خلقیمز قولیغا
قورال ایلیب کورەش مەیدانیغا چوشوب، غولجا
سویدونگ وە باشقا جایلاردا گومیندانگ حاکمیتی
نی ئاغدوروب تاشلاب، ئونینگ قورالیق کوچلرینی
قیرمار قیلغان واقتلرندا بوتون خەنسو خلقینی
ریئاکسیئون گومیندانگ باسقونچی مستملیکچی

لری بلەن اوخشاشلا حسابلاپ، بوتون خەنسو
خلقینی ئاز سانلق یارخور گومیندانڭ خەنسو
عملدارلری — بولاكچی گومیندانڭ خەنسو عس
كرلری وە باسقونچی گومیندانڭ خەنسو ساقچی
لری بلەن ئارلاشتورویتب، همە خەنسواوخشاش
دوشمەن دیگەن چوشەنچیدە بولدی. بولڭ نتی
جیسیدە بزلەر دوس بلەن دوشمەننی بر تایاق
دا هایداپ دوستنمو ئوروب ایتب، مر قاندلاق
زیناكسیەون گومیندانڭعملدارلریدن اشلیرەك
ملت دوشمینی بولغان اوز ملتیمزدن چققان منا
فقلارنی اوز حمایمزغا ئالدوق. نتیجیدە بزنڭ
ملی ئازادلق حركتیمز نڭ طرفداری، گومین—
دانڭ حكمرانلقغنڭ دوشمینی بزگە دوست بولە
دیغان خەنسولرنیمو مجبورەن ئولارنڭ دوشمەنلری
نڭ قولیغە تاشلاپ بەردوق. بو بوتونلەی خاتا
وە ناتوغری سیاست ایدی. چونكی ملتداش ملی
منافق هەرگیز اوز شخصی منفعتیدن كیچب
ملتینڭ منفعتی ئوچون خدمت قلمایدی. ملتداش
ملی منافقلارنی بز قانچە قانات ئاستیمزغا ئال
غان بولساقمو، اولار خطای موستلیكچی جهان
گرلری بلەن منفعتداش بولغاشقا علاجینی تاپ
قان كوندن اعتبارەن شولار بلەن برلكدە بز
نڭ ملی ئازادلق حركتیمزگە قارشی كورەش

ايلب باردى. بزنك ملتلاشيمز منافق سعدلاخملە
كوچار خلقينك قينينى توككەناپكى، ملتلاش
يولاغچى عنمانىنك ملىداش ئالتاى خلقينك قان
لرينى توككەنلكلرى اويلرينى خانەوەيران قلغان
لقلرينى، ملىداش مسعود، عيسى لەرنك ئوچوق
دن ئوچوق ملت منفعتيگە قارشى چليش ايلب
بيرشلرى وە باشقيلار وە باشقيلار بونك پولات
دك دليللريدور. ئونك عكسيگە ئوروەچيدە بر
قوراكوم خەنسو خلقچيللرى 1945 - يلى بزنك
مناسدن ئوتوشيمزنى كوتوباورومچيديكى خطاي
عكس الحركتچى حكمرانلقيغا قارشى قوزغولوش
قا حاضر بولغانلقي وە بتملن كيين يوركو
زولگەن ريئاكسيئون سياستگە قارشى بز بلەن
بلله كورەش ئيلب بارغان ئوروەچيديكى بر
تور كوم خەنسو خلقچى عنصرلرنك حركتينك
انكار قلماسلق دليلى ئيدى. شونك ئوچون بز
ايلگركى بوتون بر ملتكە قارشى قاريتا توت
قان يولميز خاتا، ناتوغرى يول ئيدى. چونكى
بزنك ملتلريمزنك ئازادلق برابرلك وە ئەركين
لك مسئليسى مملكت اچيديكى همە ملتلرنك
خلقچيل ايقم طرفدارلرينك همەسينك برادەرا
نە برلەشكەن كورەشى نتيجيسيديلا تامين

ئىتىلمىغان مەسئىلە ئىدى. چۈنكى مىللەتلەرنىڭ ئازادلى
قى خەلقچىل سىياسەتنىڭ تورمۇشقا ئاشۇرۇلىشىغا باغ
لىق مەسئىلە ئىدى. شۇڭا ئۈچۈن بىزنىڭكى مىللى
ئازادلىق كورەشنىڭ ئاساسى تىغى خەلق ئەركىن
لىكلەرىنىڭ دوشمىنى متهم خطاى مستملىكچى جهان
گىرلەرگە قارشى قارىتىلغان بولۇشى كېرەك ئىدى.
خطايدا جهانگىرچىلىك مستملىكچىلىك سىياسەتنى يور
گوزگوچى خەنسۇ خەلق ئاممەسىنىڭ ئەركىنلىك
لەرىنىڭ دوشمىنى — خطايدىكى فېئودالىزم قال
دوقلىرى ئىدى.

فېئودالىزم قالدوقلىرى گومىنداڭ عكس الـ
حركتچىلەرنىڭ حربى بيوروكرات ئاپاراتىنىڭ كو
چى بىلەن ساقلىنار ئىدى. گومىنداڭ مستبد حو
كى بيوروكرات ئاپاراتىنىڭ كوچى بولسا ئەنگىـ
لىز ئامېرىكا جهانگىرلەرىنىڭ كوچى بىلەن حمايە
قىلىنار ئىدى. دېمەك بىزنىڭ مىللى ئازادلىق كورە
شىمىزنىڭ بارلىق كوچى خطاى مستملىكچىلىك
جهانگىرچىلىك سىياسەتىگە ئۇ سىياسەتنى يورگوزگو
چى خطاى فېئودالىزم قالدوقلىرىغا ئۇنىڭ قولى
دىكى چوقماقلىرى خطاى مىلىتارىستلىرىگە وە ئۇ
لارنىڭ زەھەرلىك ئوگوسى بولغان عكس الانقلابـ
چى گومىنداڭغا قارشى قارىتىلغان بولۇشى كېرەك
ئىدى. ئانداق بولغاندىن كېيىن كىم مىللەتلەرنىڭ ئا

زادلقینی تامین قیلش ئوچون کورەش قایمەن
دیسە، ئو ریناکسیئون دستەلیکیچیلك سپاستنك
تایانچیسی فیئودالیزم قالدوقلاریگە قارشی کو
رەش ایلب بیریشی لازیم بولاتدی. کم فیئو
دالیزم قالدوقلاریغا قارشی کورەش ایلب باری
قمەن دیسە، او نونك استحکامی گومیندانك عکس
الحرکت حکمرانلقیغا قارشی کوردش ایلب
بیریشی ضرور ایدی. کم گومیندانك عکس ال
حرکتچی حکمرانلقیغا قارشی قول کوتەرسە، او
اونك اتفاقچیسی وە دونیا جهانگرلریگە قارشی
قول کوتەرگەن بولاتدی. دیمەك بزنك اولکە
مدیکی ملتلەرنك ئازادلق کورەشینك تیغی خطای
مدیکی فیئودالیزم قالدوقلاریغا ملیتاریستلریغە
وە ئونك اتفاقچیسی، حمایەچیسی دونیا جهانگر
لیکیگە قارشی قاریتلغان بولیدو. خەنسو خلقچیلە
لرنی خطایدیکی فیئودالیزم قالدوقلری وە ئونك
حربی، سیاسی کوچی بولغان عکس الانقلابچی
گومیندانك حکمرانلقیغا وە ئونك اتفاقچیسی دونیا
جهانگرلیکیگە قارشی کورەش ایلب کیتب باریدو.
اونعاق بولغاندن کیین خەنسو خلقچیللری
بزنك اتفاقچیمز بولیدو. خطای ملیتاریستلری
عکس الانقلابچی گومیندانك و دونیا جهانگرلیگی بز
نك ئازادلغیمزنك اشلی دوشمنی بولیدو؟ نیە اوچون
دینا جهانگرلیگی بزنك ئازادلغمزنك دوشمنی
بولیدو؟ چونکی جهانگرلك دیگەن سوز قیلوق

لىغان مۇستەملىكە ۋە يېرىم مۇستەملىكە ئەللەرنىڭ مەزلۇم ئەللىرىنى ۋەھشىلەرچە ئېزىش، بۇلاش، تالاش، ئۆيلىرىنى خانە ۋەيران قىلىش، گۈللەنگەن شەھەرلەرنى خارابىگە چۆپلەككە ئايلاندۇرۇش، مىليونلىغان خوتۇنلارنى تۇل قالدۇرۇش، مىليونلىغان ياش گۆدەكلەرنىڭ كۆز يېشىنى تۆكۈش دېگەن سۆزدۇر.

جاھانگىرلىكنىڭ بېتىدىكى نىقابىنى ئېلىپ تاشلاپ ئوچۇق بۇلاش، تالاش باسقۇنچىلىق قىلىش ۋەھشىلىك باسقۇچىغا ئۆتكەن دەۋرىنى فاشىزم نامى بىلەن ئاتايدۇ. بۇ جاھانگىرلىكنىڭ يۇقارقى باسقۇچىدۇر. فاشىزم دۇنيا تەرەققىياتىنىڭ دۈشمىنى؛ ئىنسانىيەت عالەمىنىڭ ئاپىتىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن يالغۇز بىزنىڭلا ئەمەس بۈتۈن دۇنيا خەلقىنىڭ ئەركىن ھاياتىنىڭ خۇسۇسەن مەزلۇم ئەللەرنىڭ سىياسى ئويغۇنۇشىنىڭ دۈشمىنى دۇنيا جاھانگىرلىگى بولىدۇ. چۈنكى ئۇ مەزلۇم ئەللەرنى قۇللۇقتا — قاراڭغۇلۇقتا، ئاسارەتتە، جاھالەتتە ساقلاپ چەكسىز ئېزىشنى ئادەمگەرچىلىكسىز ئېكسپلۇئاتاتسىيە قىلىشنى كۆزلەيدۇ. چۈنكى ئۇ مەزلۇم ئەللەرنىڭ يېرىنى تالىمىسا، خەلقىنى ئەزمىسە، كۈچىدىن پايدىلانمىسا كۈن كەچۈرەلمەيدۇ. ئادەمنىڭ قېنىنى ئىچىپ ياشايدىغان پىشتقا ئوخشاش مۇستەملىكە ئەللەرنىڭ قېنىنى شوراپ كۈن كەچۈرىدىغان جاھانگىرلار بېلىق سۇدىن ئاجراپ كۈن كەچۈرەلمىگەن

ـغا اوخشاش مستملىكەدن ئايرىلش بلەن هلاك بولىدو. شونڭ ئوچون ئولار بوتون وجودى بلەن مستملىكەچىلك سياستنى ساقلاب قيلش ئوچون كورەش ئيلىب باربدى. شونڭ ئوچون بوگون دونيا تنجلغيدن اوتدن قورققانداك قورقوب بۇدون دونيا مستملىكچىلك ئوروشىنى دوام قلدوريدو. ديمەك جهانگرلك بولمىسا، مستملىكەچىلك سياست بولمايدى، مستملىكەچىلك سياست بولميغان جايدا، ملى ئازادلق كورەشىمو بولمايدو. دونيا جهانگرلىگى مستملىكچىلك تۈزومينى ساقلاب قيلش ئوچون، مظلوم ئەللەرنڭ سياسى اويغونوشىغا يول بەرمەسلك ئوچون، ملى ئازادلق حركتلرينى اوز فائدەسيگە اطاعت قلدوروش ئوچون ملى ئازادلق حركت ئەربابلرينى ئالداب اوز تاءثيرىگە ايلش اوچون مخى خل رەڭگە بويىولوب اولارنڭ اچيگە كريب محكم اللەردە جهانگرلارنڭ تاءثيرىنى ساقلاب قيلشقا تيرىشىدو. گيرەك بولغان جايدا نسارا دينىدىكى انگليز (1) فيلبى نهايتى تز مسلمان — عرب عبدالله حاجيگە ئايلينب كتيدو.

---

1) پالكاولىك جون فيلبى 1915-يل عربستانـغە بيريب اسلام دينىنى قبول قلغان بولوب، ابنى سعودىنينڭ اعبدالله حاجى ناميدا ئش ايلەپ بارغان انگليز جهانگرليگىنىڭ ئاگىنتى.

جون غلاب پاشا چارلز كلەيتونغا اوخشاش
ئەنگىلىز گېنېراللارى عربستاننىڭ ئىسسىق ھاۋالىرى
گە چىداپ يورىيورىدى. مستملىكە، ئەللەرنى
بولاپ ئالغان ماللەر حسابىغا اوز اچىدىكى خلق
چىلىق ئەقىمىنىڭ يولاوچىلىرى ايچىدىن چىققان ئاغمى
چىلارنى سېتىب ايلش و انقلابى حركت صفىگە
بولگونچىلىك سېلىش اوچون، اوننىڭ اچىدىگە اوز
لرى كر گوزگەن اغواگرلرگە معاش تولەش
يولى بلەن اوز اچىدىكى انقلابى حركتنى تو
ساشقا اوروندان جهانگرلر مستملىكە ئەللرنى
ملى ئازادلق كورەشىنى توسوش اوچون او
ئەللەر ايچىدىكى اك قالاق توزومنى ساقلاش
اوچون بارلق كوچلرىنى چقريب، مستملىكە ئەللەر
نىڭ قاراقچى عثمان، خاديوالك، مسعودلارغا اوخ
شاش اك قالاق رىئاكسىيون فېئودال عنصرلرنى
سېتىب ايلب حمايە قلىدى. شوننىڭ بلەن بللە
«فىنانس كاپىتالى اوزىنىڭ ايكسپانسىيىسىگە
ئېنتىلىش بلەن اك ئەركن دېموكراتىك و رېسـ
پوبلىكالق حكومتنى و هر قانداق مملىكتنىڭ
حتى كى «مستقل» مملىكتنىڭمو سايلىنىب قو
يولغان عمەلدارلرىنى «ئەركىن» سېتىب ئالىدو
و ەپول بلەن قولغا چوشورودو». (و. ئى
لېنىنىڭ 1916 - يل مارت ئايىدا سېھەرىوال سو

چیلرینىڭ ئالدین خبر بەرگوچی ژورنالیغا بیـ— سلغان مقالەسیدین) اونداق بولغانلیدین کیین مستبد خطای گومیندانگ عملدارلرینىڭ ئامریـکە جهانگرلرینىڭ ... پالاش اشارىگە ئعجبلنیشنىڭ حاجیتی قالمایدو. یقیندی رادیو خبریگە قاری غاندا، جونگگونىڭ ئامریکادیکی صفری گوویە جون ئامریکا قوشما اشتاتلرینىڭ خارجی منیس— ری ئاچیسون بلەن کوروشوب (11 — 5 - 49) او ئاتلانتیك اوکیان بلوکیغا اوخشاش شرقلە توزولگوسی تنچ اوکیان عهدنامیسیگە خطای دو لتینی قبول قلشنی اوتونگەن. خطاینی ئامری کانىڭ مستملیکەسی قلیب بەرگەن گومینـدانگ عکس الحرکتچیلری املی خطایدا خلقچلق سیا ست یور گوزوشدن کوره خطاینی ئامریکا جهان گیر دسکرلرینىڭ ئایاق - ئاستی قلیب بریشکە راضی بولوواتیدو . خطای خلقینىڭ اوزیگە بر ئاز بولسیمو سیاسی، ئەرکینلك حقوقلری بریشە کە راضی بولوشدن کوره خطای دولتینی ئام ریکا مستملیکەسی صفتیدە کوروشنی ئارتوق حسابلیغان گومیندانگ عکس الرکتچیلری اوزینىڭ مستملیکەسی بولغان بزنىڭ اولکە خلقلریـنىڭ ئەرکینلك حقوقلرینی تونوشقا راضی بولارمو؟ البتە یوق . مونداق بولغاندن کیین بزنىڭ اول کەدیکی ریئاکسیون مستملیکەچیلك سیاستینىڭ

ساقلىنىپ قېلىشىغا كۈچ چىقىرىدىغان طرف خلقىـ
مىزنىڭ ئەركىنلىك حقوقلىرىنىڭ دوشمىنى بولماسـ
لىن كېيىم اونىڭغا دوشمەن بولىدو . بىزنىڭ ملى
ئازادلىق انقلابىمىزنىڭ دوشمىنى خطايدىكى قالاق
فېئودالىزم قالدوقلىرىنى ساقلاشقا اينتىلگوچـى
خطايدىكى باشقا ملتلرنىڭ حقوقىنى انكار قىلغو
چى باطل كوچ حسابلىنىدو .
بىزنىڭ ملى ئازادلىق حركتىمىزنىڭ ئاساسى مقـ
صدى مستملىكەچىلىك سياستىنى يوقوتوش ملتـ
لرنىڭ حقيقى برابرلىكىنى تأمىن ايتىش خلقچىـ
لق سياستىنى تورموشقا ئاشوروشدىن عبارت ايـ
دى. حاضرقى كونده ملى ئازادلىق حركتىنى خلقـ
چىلىق حركتدىن ئاجرتىپ ايتىش فقط ممكىن ئەـ
مەسدور . چونكى مستملىكەچىلىك مظلوم المرنى
ئېزىش- بولاش سياستىنى ياقلىغوچى دونيا جهانـ
گىرلىكى خلقنى قولداقدا ساقلاشقا اينتىلگوچى
دونيا جهانگىرلىكى جهانگىرلىك - مستملىكەچىلىك
سياستىنى ساقلاپ قېلىش اوچون - دونيانىڭ قايسى
بورجه گىده بولمىسون مستبدچىلىك سياستىنى ساقـ
لاپ قېلىشقا اينتىلمەكدە . خلقچىلىق دولقونـى
يىرتقا قىيقىپ چقرىپ تاشلاوەتكەن جمعيت تاشلانـ
دوقلىرىنى، خلق دوشمەنلىرىنى ملى منافقلارنـى
حمايە قىلماقدا. دېمەك ملى ئازادلىق حركت غلبە
قازىنىشىدىن دېيدىغان بولسا الڭ اول مستملىكەچىـ

ـلەك جهانگر چلىك سىياستىگە قارىتىلغان بولىشى
شرط . ئازاداق بولغاندىن كېيىن مظلوم ئەللەرنىڭ
ئازادلق حركىتى شو ئەللەرنىڭ اوستىدىكى حاكم
ملت ايچىدىكى عنصرلر بىلەن بىرلىكدە يالغوزلا ئىچ
كى دوشمەنگە ئەمەس وە بەلكى شونىڭ بىلەن بىل
لە مستملىكەچىلىك جهانگرلك ظلوم سىياستىنىڭ ال
ھامچىسى، مظلوم ئەللەرنىڭ ايشدىكى دوشمىنى بول
غان دونيا جهانگرلىكىگە قارشى قارىتىلغان بولشى
شرط . ملى، ئازادلق انقىلاب ئوچون چوڭ ختا
يچىلىك قاتىچە ضرەرلك بولسا ، تارملچىلىك اوزمل
تىنى ئازاد قلىب ئالغاندىن كېين باشقا ملتنى بو
غۇەك قلش ، ايزيش شونچە ضرەر لىكدور .
بز ملى ئازادلق حركتىمز جريانىدا اوتكەن بعضى
بر خطالقلارنى كوز ئالدىمزغا كەلتورگەندە ،
اعتبار بېريب توزوتىلگان خطالقلرىمز ئەنە شو
لەردن عبارەتدور .
حقيقى خلقچىللەرنىڭ حاضرقى وظيفەسى ملى
ئازادلق حركتمزنىڭ برنچى باسقوچىدا سادير
بولغان ملى مسئلەدىكى خطالقلارنى تيزدن توزو
توب قايسى ملتدن ايكەنلىكىگە قارىماي ملت ئايرى
ماي گومىنداڭسز جهانگرلرنىڭ حكمرانلقسيز ملت
لرنىڭ حقيقى برابرلىك ئاساسىدا قورولغان
عملىيكى يېڭى خلقچل قوروشدىن عبارەتدور.

1949 - يل ئىيون
(«اتفاق» 6 -سان ژورنالىدىن)

غولجاشهریدیکی مسئول خدمتچیلەر مجلسیدە سوزلەنگەن نطق

(6— ئییول)

محترەم قریندا شلاز!

شبو مجلسدە اولتورغانلار، هر بریڭز لو بزنیڭ غولجا شهریدیکی ئیدارە جمعیت لرنیڭ مسئول خیلمتچیلری سزلر. غولجا، یالغوز لاویلایت مرگزی بولماسدین، اولکە بویونچە ملی ئاز اتلیق انقلابیمزنیڭ مو مرگزی حسابلنیدو. مەن اویلایمەن، اولکە مسئلەسی تولوق حەل بولغاندیمو، غولجە اوزینیڭ سیاسی اقتصادی اهمیەتینی و مدەنیت مرگزلیك صفەتینی یوقاتمایدو. غولجە بزنیڭ اولکەمزگە هر دەرجەلیك قابیلیەتلیك زامانەوی کادیرلریتشتوروب بریدیغان مدنیت اوچوغی بولیدو . اومدەنیت اوچوغینیڭ ئاساسینی قوروشقا هاضردینلا بارلق امکانیت وە کوچیمز بیلەن تیرشماقدیمز. یعنی غولجیدا ئولکە مقیاسیدا کادیرلار یتیشتوروش بیلم یورتینی بەرپا قلیدوق. وە موندین کین اونی تخچیمو راواجلاندورمیز. همەگە ئوزلرغە معلوم

كى؛ اوررمچىدە اولكولوك «عالى» بىلم يورتلرى
بولوب ياشلار تربيە لەنمەكدە. اما اولار اولكو
لوك «عالى» بىلم يورتلريدە بىلم ايلىشىدىن كو
رە، غولجەدە كيليب اورتا بىلم يورتيدىن بىلم
الىشنى اعلا كوروشمەكدە. چونكى، اولكەلىك
«عالى» بىلم يورتلرى بىلم الىشتە انتايگوچى ياش
لارنىڭ تەلەبىنى قسمەن بولسىمو قاندۇرالمايد
ور. او بىلم ئېليش اورونلرى حاضرقى احوا
لدە علم-ملەنيت ئوزنى صفتىدە خىدمت قيلال
مايدور.

سىزلر هر بر ئدارەلرنىڭ خىدمت چىلرى وە
شو ئيدارە ياكى جمعيتنىڭ رهبريدور سىزلر شو
نىڭ ديلەن بزلرگە، سىزلر وىلايتىمىزنىڭ سىا
سى مأمورى رهبرلرى سىزلر. شونىڭ اوچون بز
خىدمتدە اوزىمىزنىڭ رهبرلىك موقعيىمز نى ساق
لىمساق، تربيە ئالغوچىلريمىز ئالدىدا چوڭ او
يانقا قيلشيمز مومكن.

بىتمەدىن ايلگرى هر بر يىگىزلر انقلابى روح
بىلەن ايلهاملانىب، خلقىمىز قوراللق كورەشگە
اتلانغان دەورى لردە اولردين قيلشماى خلقيمز
ئوچون كچە، كوندوزلەب خىدمت قلدىگزلر. ئا
ما بتمدن اكين «اماى بولدى» «بيزنىڭ وظى
فەمىز توگيدى» ديگەن چوشەنچىدىمو، ياكى

ئەھۋالنى شۇنداق چۈشەندىمۇ، ھەرھالدا بىزنىڭ
ئىدارە خىزمەتچىلىرىمىز بىلىملىكى
پوتاسىنى بوشىتىپ قويدى. بۇنىڭ نەتىجىسىدە
1946 يىلى 1947 ــ يىللىرى خوجۇلۇق ئىشلىرىدە
كۆپ زىيانغا ئۇچرىدۇق. بىر يىلدە كالتوروول ــ
گەن ئو زىياننى تەنتەرەش ئەھۋالى يوقوتۇپ تىز
تەپ سۆزلىگىنى ئاران ئىككى يىلدا تىكلەپ بىر ئاز
ئىدارە ئىشلىرىمىزنى يولغا سېلىپ ئالالىدۇق.
بىزدە ھازىر ئوتۇق بىتىم ۋاقتىدىكىگە نىسبەتەن
خىلى ياخشى. دۆلەت ئاپپاراتلىرى مۇستەھكەملىنىپ
خىزمەتچىلار نىڭ مەھنەت ئونۇمى ئارتتى. لېكىن
شۇنداق بولسىمۇ ئايرىم ئىدارە جەمئىيەت خىزمەت
چىلىرى ئومۇمى چامداشتىن ئارقىدا قالغانلىقلىرى
بىلىنىدۇر.
ئۆتكەن يىل شىڭ جاڭ دا تىنچلىق ۋە خەلق
چىلىقنى ھىمايە قىلىش ئىتتىپاقى تەشكىل قىلىنغان
دىن كېيىن، دۆلەت ئاپپاراتلىرى نىڭ ئىنتىزامىنى
چىقىتىش ھەققىدە تەكشۈرۈش يۈرگۈزۈلدى. تەك
شۈرۈش نەتىجىسىنى كۆپچىلىك يىغىلغان ئورۇن
لاردا ئېلان قىلىشقا بولاتتى. ئەمما، بۇ بىرن
چى قېتىملىق بولغانلىقىدىن ئېلان قىلىشنى لايىق تا
پمىدۇق. بۇ ھەقتە مەسئۇل خىزمەتچىلەر بىلەن
مذاكىرە يۈرگۈزۈپ ئوتۇشنى لايىق تاپتۇق. بۇ
ھونچە، كامچىلىقلارنىڭ يۈز بېرىشى بىزنىڭ شىرا

ميط قوربانى بولغانلىقىمىزدين بولماقسدا. ھەمە
ايشنى شرائيطغه باغلاپ قوغوش يالاڭ مسئو
ليت سزالىك كيلىپ چىقماقتدا. اوالگولارك حكو
مت بيلەن مناسبت ليك مسئله لرديمو، شرائيط
غه باغلاپ قويدوق. امدى اوز يەرزدە بولغان
مسئله لرنى نەگە باغليماقچى ميز ؟ او مسئلەنك
بيرسى شخصى منفعتدين جماعت نچاك منفع
تينى يوقورى كوروش مسئلەسى. بوقوروق سوز
قاش بيلەنلا حاصل بولمديغان مسئله امەس.
اوشو سوزگە عمل قيلش بيلان حاصيل بولو
ديغان مسئله.

مثلا: بز ايداره خدمتچيلرى عوممنك من
فعتى اوچون خدمت قلامز، عوممنك منفعتي
نى اوز شخصى منفعتمزدن يوقورى كوتو
ريديغان بولساق، بزگە تاپشورولغان ايشنى
اول واقتيدا مسئوليتلك بلەن تولوق اورونداش
نك سرتيدا، محنت انتظاميغە تولوق رعايە قي
لب بلگولنگەن 8 ساعت واقتيدا تولوق اشله
شمز لازم. باشقالارنك واقتينى اوغرليماسلق
اوچون ايدارەگە بلگولەنگەن ساعتدە مينوت
كيچيكمەي، كيلش و بلگولەنگەن ساعتدن مي
نوت ايلگرى قايتماسلق انتظامغا رعايە قيلش
شرطلرينك اچيگە كريدو. اگردە خدمت واق
تيدا 24 ايدارەنك 24 ليگەن مسئول خدمتچي—

لهری بر اوروندا بولغان توغا باریلیدیغان بول
سا هربرسی بر ساغیتدن وقت زایع قلغاندا، 24
ساعت وقت کیتیب 8 ساعتلك اوزارینك ایش
وقتیدن 3 کون اوغ ورلینغان بولسودو.
مسئول خدمتچی اوزی شوندااق قلسا — اونگ
غه مناسبتلك اداره و خدمتچیلەرنك قانچه الگوذ
لەرنی اوغرولنیدور؟! عمومنی منفعتیگه قانچەلك
زیبان کیلەر؟ موندااق اصوللر بزده یوق ئه
مەس. بونی سرتیدا ادارەلەرنك اشیك ئالدیدا
ساقلاپ تورۇپ، اشینی بتورەلمەسدن هکوم
متدن رەنجیب کەتکەن کشیلەرنی اوچورتوش
مەکین.

لیکن موندااق زیانلرغه اعتبار قلماسلق
حاللری بار. ماشینەلاشقان دولتلرده وەقتنی سەکو
ت، مینوتلاب اولچەیدو. اگر حاضر بزده بر خو
یرنی 10 ساعتده بر ئادەم ئاران هایدیغان بول
سا، ماشینالاشقان جایلارده — تراکتور بلەن
شو یرنی 10 مینوتده هایدایدو. اگر حاضر بز
ده بر خو یرنی بغدایینی ئەتیدن کەچگیچه
4 ئادەم ئاران اورویدیغان بولسا، ماشینالاشقان
جایلاردا شو بر خو یرنك ئاشلغینی بر کومبا
ین 15 مینوتده اوروب، تیپیب سوروب ئالیدو:
بزغو واقتنی مینوت بلەن اولچەلمەیمز. فقط
ایکی بار ئادەملەرنك ئالدیەزده، ادارەلەرنك
اشیکلری ئالدیدا انتظار بولوب ساغریب اولتو

روشارى بىلەنلا اولچىسەك، بو كامچىلىكنىڭ سىيا
سى ماھىيتى اقتصادى زىيانلارىدىمو اغىرراقدو.
بر مسئول خدمتچىنىڭ ئىش واقتىدا تويلار
غە وە ضيافەتلەرگە كېتىب واقتىنى اورونسز صرف
قىلىشدىن تاشقرى، شونى دوراب ئونىڭ قول ئاس
تىدىكى خدمتچىلرى ئونىڭدىن ئارتوغراق خد
مەت واقتىنى بىكارغە صرف قىلىشى مەكىن
مانا شونداق اشلارنىڭ بولماسلقى ئوچون
خدمتچىلرىمز دەم ايلىش كونلرى اوز ئەركىنلى
گى بلەن واقتدىن قانداق فائىدەلانسا بتمەمدو؟
مسئول خدمتچىلەردن بو ايش صادر بولغاندىن
كېيىن اوز اطاعتىدىكى خدمتچىلەر ئالدىدا تىل
قىسقە بولوب، اولرغىمو گەپ قىلالمايدىغان بو
لوب قالىدو. شونداق قىلب بر ئىككى ادارەنىڭ
خدمت انتظامى بوزولسا، همه ادارەنىڭ خدمتگە
دەجاى يتكوزيدو.

بزنىڭ خدمتچىلرىمزنىڭ 2نجى دقت قلىدىغان
جايى، منصبىنى شخصى منفعتى ئوچون فائدە
لىنىش مسئلەسى هەممزغە معلوم. منصب بزنىڭ
اوز شخصى منفعتىمزنى قناعتلەندوروش ئوچون
بولىدىغان مسئلە ئەمەس، بزنىڭ انقلابقە قوز
غوشىمزدىكى سەببلرنىڭ برى" گومىنداڭ عمالدار
لرى ئەزەلدىن حكومت منصبىنى شخصى منفعت
ئوچون فائدەلىنىش نتىجەسىدە بارلققا كەلگەن

وه حاليدن ئيشب كه‌تكه‌ن ظلومنى يوقوتوش
ئيدى. اگر حاضر بز اوز منصبيمزنى اوز شخ
صى منفعتيمز ئوچون فائيده‌ليندىيغان بولساق،
انقلابيمز ئالديده‌خيانت وه خلقيمز ئالديده‌چوك
جنايت قلغان بولومز. او واقتيدا بزنى هيچ
كم كوچورمه‌يدو وه تاريخيمزغه قارا يوز بو
لوب كرامز. شونك اوچون اوندااق شخصيله‌ر
بلمه‌ن بزنك جماعتچيلكيمز حسابليشب ئاليدو.
عمومه‌ن بزنك اداره خدمتچيلرى خلق منفعتىنى
شخصى منفعتدن يوقورى بيلب ايش ايليبرد
شى كيره‌ك. حاضرقى واقتدا بر مونچه اداره
لر اوستيدن شكايتله‌ر بار. حقيقه‌ته‌مو اشيورياق
قاريميساق اورونلوق شكايتله‌رمو بار. بزده اونـ
داق شكايتله‌رگه اورون بولماسلقى لازم ايدى.
چونكى بز بوتون اشنى عدالتلك اساسيغا قويـ
واتيمز ده‌ب كليواتيمز.
ئالاياى بزنك عدليه‌نى: ... حقنى
حقنى قانون تارازيسيده اولچه‌يديغان جاى ده‌ب
حسابلايمز. مانا شو اولوغ وظيفه‌نى عهده‌سيدن...
چيققان واقتيدا ئو عدليه حقيقى عدليه بوليـ
دو. بشونداق بولماى ئونك عدليه بولوشى
ممكن ئه‌مه‌س.
حاضرقى واقتدا بز عدليه‌نى مستقل...
اورونديماقچيمز بزنك اساسى ...

ئىشىدە مۇستەقىل بولۇپ ھەممىنى بىردەك جاۋابقا تا
تالايدىغان ئورۇن بولسۇن دېگەن مەقسەتتىن
ئىبارەتتۇر. مانا شۇنداق قىلغاندا، ئۇ، قانۇندىن
باشقا نەرسىگە ئىتائەت قىلمايدىغان ھەقىقى ئەد
لىيە بولالايدۇ. ئەگەر ئەدلىيەدە ياخشى چاپان بىلەن
يامان چاپان پەرق قىلىنىدىغان بولسا، بىزنىڭ ئەدالەت
چىلىك دېگەن سۆزىمىز مۇتلەق يالغان قۇرۇق سۆز
بولۇپ قالىدۇ.

بىزنىڭ دىققەت قىلىدىغان مەسىلەمىزنىڭ 3 ئىنچىسى:
پاكلىق مەسىلىسى. ئىدارە ئاپپاراتلىرىنى مۇستەھكەم
لەپ توغرى ئىش ئېلىپ بارىمەن دەيدىكەنمىز پاك
بولۇشىمىز كېرەك. پاك بولۇش ئۈچۈن پاراخور
لۇققا يول قويماسلىق لازىم. پاراخور، خەلقچىلىق
سىياسىتىنىڭ ئەڭ ئەشەددى دۈشمىنىدۇر. پاراخورلۇق
دۆلەت ئاپپاراتىنى تۈپ يىلتىزى بىلەن چىرىتىدۇ....
بىز ئۇنداق تۈپ يىلتىزى بىلەن چىرىگەن دۆلەت ئاپ
پاراتىنى ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆردۇق. مەسىلەن: گو
مىنداڭ ئاپپاراتىنىڭ تېز ۋاقىت ئىچىدە يىمىرىلىشى
نىڭ سەۋەبلىرىنىڭ بىرى ئۇلاردىكى ئەمەلدارلەرنىڭ
يۇقىرىدىن تۆۋەنگە قەدەر بارلىقى پاراخور بولغان
لىقىدىندۇر. ئەگەر بىز خەلق ھوقۇقىنى ھىمايە قىلىمىز
دەيدىكەنمىز، پاراخورلۇققا قارشى رەھىمسىز كۈ
رەش ئېلىپ بېرىشىمىز لازىم بولىدۇ.

سۆزدە خەلقچىلىق دەپ ۋاقىراپ ئەمەلىيەتتە پارا خورلۇق بىلەن زەھەرلەنگەن دۆلەت ئاپپاراتى بولىدىغان بولسا، ئو ۋاقىتتا خەلقچىلىق بولمايدۇ. ئو خەلقنى ئالدايدىغان يالغانچىلىق بولىدۇ. ئاندىاق ئاپپاراتى بار دۆلەت مۇستەھكەم بولمايدۇ. ئونداق ھۆكۈمەت قۇمنىڭ ئۈستىگە سالغان ئىمارەتكە ئوخشاش بولىدۇ.

بىز ئەمدى تەشۋىقلەر ئەمەلىيەتتە، چارە كۆرۈش كە ئۆتۈپ پاراخورلۇققا قارشى رەھىمسىزلەرچە قەتئى كۆرەش ئېلىپ بېرىشىمىز لازىم بولىدۇ.

ۋە شۇنى كۆزدە تۇتۇپ ئادەم ھوقۇقىنى دەپسەندە قىلىدىغان ئەڭ ئىستىزلاك ئىگىزى بولغان پاراخورلۇقنى خەلقنىڭ ئەركىنلىك ھوقۇقلىرىغا قەست قىلغۇچى باتىل قارا كۈچ دەپ بىلىپ ئۇنىڭغا قارشى جىھاد ئېلان قىلىشىمىز لازىم.

يەنە بىر دىققەت قىلىدىغان مەسىلە: مىللەتچىلىك، ئۇرۇقچۇلۇق، قەبىلەچىلىك مەسىلىسى. مىللەتلەرنىڭ ئومۇمى يۈكسىلىشىگە چوڭ مىللەتچىلىك قانچە زەرەر بولسا، تار مىللەتچىلىكمۇ شۇنچىلىكلا زەرەرلىك،

ھەقىقى مىللى ئازادلىق ئىنقىلاب — مىللەتنىڭ مىللەت ئۈستىدىكى ھۆكمرانلىقىنى يوقۇتۇشقا قارىتىلغان بولۇپ مىللەت ئۈستىدىن ھۆكمرانلىق ئورنىتىشنى مەقسەت قىلمايدۇ.

اگر بر ملتلرنڭ عملیتدیکی برابرلیگینی
تامین ایتمەن دەیدیغان بولساق ، اگر هـــر
ملت قریندا شلار اوز ملتینڭ منفعتی اوچـــون
خدمت قلیمەن دەیدیغان بولسا ؛ ملتچیلك ، قبی
لەچیلککە قارشی قاتتق کورەش ایلب بریشلە
ری لازم بولیدو . کم ملتچیلککە قارشی چیلش
سا ، اوز ملتینڭ ئەرکینلیگی اوچون چیلشقان
بولیدو .

بز اوتکەن یل بر خطا قلدوق ، بو بولسی
مو بز ادارە خدمتچیلرینڭ خصوصی تجارەت
بلەن شغوللنیشی اوچون قسمەن یول قویـــوب
بەردوق . اما تجربەدە ادارە ئاپپاراتینڭ خد
متلریگە خیلی یمان تأثیر قیلدی .

اگر بز ، بزنڭ ادارە ئاپپاراتلریمز ساغ-
لام بولسون ، خلق منفعتی اوچون اشلیسون دەی
دیغان بولساق ، ادارە خدمتچیلرینڭ اوزلـــری
خصوصی تجارەت اشلری بلەن شغوللنشقا یول
قویوشیمز یاریمایدو .

ئەڭ ئاخریدا دولت ئاپپاراتینی مستحکمـــ
لەش اوچون بریلگەن تاپشوروقنی اوز واقتی-
دا بجربش مسئلەسی توروپدور . بعضی خدمتچی
لەر اوزلرینڭ تەشکیللینیشی ناچار بولغانلیقی
اوچون بریلگەن تاپشوروقنی حتی بر نچە ئای

لارغا قىلىەر سوزوش اشلىرى صادر بولدى،

بىزدە خانلىق توزومى ئەمەس ، ادارە باشلى قى مستبد ئەمەس ... قىسقىسى مالىيەنىڭ باشلىقى بىلەن باجگرى برابر حقوقلوق . لىكن باجگەر « مەن مالىيە ادارە باشلىقى بىلەن برابر حقوق لوق ايكەنمەن » دەپ اوزىنىڭ باشلىقىنىڭ تاپشو روغىنى بجرمەيدىغان بولسا ، او خلق منفعتى گە خلاف اش قىلغان بولودور . بىزنىڭ خدمتچى لارىمىز برابرلىك بىلەن انتظام ق مسئلەسىنى فرق قىلالەشي كرەك . باشلىقنىڭ تاپشوروغىنى اوز واقتىدا اورونديماسلىق ، انتظامسىزلىق بولودو . شونوڭ اوچون هر بر خدمتچى خدمتگە اوزى نى — جلب قىلب دولت اپپاراتىنى مستحكملەش اوچون ترىشمش كرك بولودور . خدمت واقتى نى بوشقا صرف قىلىش خلق منفعتىگە قارشى اش دىگەن بولودور .

حكومت ، خدمتچىنىڭ خدمتى اوتوغلوق بول سون ، تەن سلاملىگى ياخشى بولسون دەب اونوڭغا اشلەش دەم ئېلىش شرائطىنى توغدو روشقا ترىشماقدا . يەقىندا خدمتچىلرنىڭ دەم ايلىش عمومى قاعدەسى قبول قىلىندى . ئەمدى دولت مجنت انتظامىنى ينە جدى يور گوزيمز . شو نىڭ اوچون خدمتچىلەر ئارا صميمى همكارلىقنى

كۆچەيتىپ، كامچىلىقلەرنى يوق قىلمىش بىلەن بولىدىن كىيىن ۋىلايەت بويىچە ۋىلايەتلىك تەشكىل ھەيئەتلەر تەشەببۇسى بىلەن دولت ادارە ئاپپاراتىنى مستحكملەش اوچون دائىمى صحبتلەر قىلىنىپ تورار دەب ئۈمىد قىلىمەن. (گولدوروس ئالقىشلار)؟

خلاصە

عمومى دولت ئاپپاراتىنى مستحكملەش او چون ھر بر مسئول خدمتچى محنت او نومىنى ئاشوروشقا تريشىشى كرەك.

خدمتدە كامچىلقلرنى يوقوتوش او چون توغرى ساغلام تنقيدنى رواجلاندوروب اوز — اوزينى تۈزەش اشىنى يولغا قويوش كرەك.

ادارە ئاپپاراتىنى مستحكملەب خدمتنى ئالغا سو روشدە تكشوروش اشىنى يولغا سېلىش كې — رەك وە تكشوروش نتيجەسيدە كورولگەن كام چىلىقلرنى واقتىدا يوقوتوش كرەك. بزنىڭ بو گونكى كوندە ادارە اشلرينى ترتيبكە سېلىش اوچون دقت قىلىدىغان مسئلەلرىمز نەشونىڭدىن عبارەت.

مەن اويلايمەن، بزنىڭ مسئول خدمتچىلرىمز بو مسئلەلرگە ئايرىم ئەھمىيت بريب اشقا جد دى قاراب بزنىڭ دولت ئاپپاراتلرىمزنى ساغلاملاشتوروشقا وە خلق منفعتىگە موافق اش قىلىشقا بارلىق كوچلرينى ئايىمايدور. بونىڭغا اشىنىمەن. (گولدوروس ئالقىشلار).

1949- يىل، ئاوغوست («اتفاق» ژورنالى 8 - سان

بزنڭ ملى ئازادلق انقلابيمز وە اتفاق

حاضرقى دەور — دونيا جهانگيرليگينىڭ غالچرلاشقان فاشيزم باسقيچىغا ئوتكەن وە بتون دۇنيا اجتماعى وملى، ئازادلق انقلابلارىنىڭ غلبەلىك يوروشلارى نهايتى تزلك بلەن كوكيپ كيتەيپارغان دەوردور.

بو دەوردە قاندايق جهانگيرلككە، فاشيزمغا قارشى قاريتلمان انقلابى حركت كيشيلك جەمعيتنى يوقورى بر باسقوچقا كوتوروديغان ترقى حركت بولودو.

گومينداڭ خطايى بزگە نسبتەن نەشەددى مستملكەچى جهانگير دولت بولوپلا قالماستين او، دونيا جهانگيرليگينىڭ مالىي بولغاشقا، بزنىڭ اونىڭغا قارشى كوتەرگەن قوزغولاڭىمزنىڭ غلبەسى يالغوز بزنىڭ خلقىمزنىڭ ئەركىنلك حقوقلرينى تامين قلبلا قالماستين (و، كيچيك مقياسدا بولسيمو، پتون دونيا مستملكەچىلك — جهانگيرليك تورومىدين

كى زەنجىرىنىڭ بىرەر ھالقىسىنىڭ اوزولگەنلىگى—
نى وە مەحكوم ئەللەرنىڭ ئەركىن ياشاش امكا
نىتى بارليغىنى اسپات قىلىدىغان غايە ايدى:
شونىڭ اوچون ئامرىكا جھانگىرلىگى ھلاكت
ئالدىدا تورغان ريئاكسيئون گومىنداڭنى حما
مايە قىلىپ، اونىڭ بىلەن بىرلىكدە بىزنىڭ خلقمز
قولىغا ئالغان ئەركىنلىك حقوقلارنى تارتىپ
ايلىشقا قارىتىلغان اغوا، ريئاكسيئون چارىلەر-
نىڭ ھەممىسىگە بى واسطە قاتناشدى.
بىز مەحكوم ئەللەرنىڭ ئەركىنلىك حقوق ايلى-
شىغا جھانگىرلەرنىڭ ھرگىز ھېچ قانداق شرائط
دە راضى بولمايدىغانلىغىنى، بىلىپ توروب،
« ساق — قانلىق » ئاق تەنلىك جنابلارنىڭ قا
را تەنلىك سېرىق تەنلىكلەرگە قىلىدىغان معاملە
سىدىن خەبەردار توروب ساددىلىغىمزدىن بىتە-
لەيىز كىيىن ئەنگلىيە، ئامرىكا، « سياحتچىلەرى-
گە» غولجا — تاربغاتاى يوللىرىنى كەڭ ايچىپ
قويدوق.
غولجىغا كەلگەن ئامرىكا «سياحتچىلىرىدىن»
بىرى ئامرىكانىڭ اورومچىدەكى كونسولى پاكس
تەن غولجىدىن قايتىپ اورومچىگە بېرىش بىلەن
ريئاكسيئون خطاى گومىنداڭ جەللەرىگە، «مە-
نىڭ غولجىدىن ئالغان تاسىراتم: 3 ولايت
خطاى يېرىگە اوخشىمايدو. چونكى او يردە

خطای گومینداڭنىڭ بايريغى يوق ايكەن »
دېدى . غولجيغا كەلىپ گومينداڭ بايريغىنىڭ
يوقلىغىغا سەپ — سەلىب باشقا هېچ نەرسىنى
كورمەدى قايتقان « خلقچىلىق - »پاكستان افغ
لەيلەردىن بزنىڭ ايزىلگەن خلقمز نېمە كوتېـ
شى ممكىن ؟

شونىڭ اوچون بزنىڭ خلقمزنىڭ اوز ئەركىـ
لىگىنى، اوز قولىغا ايلىشى، ملى ئازادلق انقـ
لابىمزنىڭ، غلبەسىنى تامىن قلىش اوچون خلق
چىلق بولىدىن باشقا يول بار دەپ ايزدىگوچىلەر
ملى ئازادلغىمزنىڭ دوستى بولالمايدو .

ملى ئازادلق انقلابىمز — خلقچىلق صف
بلەن بىرلىكتە، جهانگىرچىلىك مستعمليكەچىلەرنىڭ توزومىـ
گە قارشى كەسكىن كورەش ئاپ بېرىش يولى
بلەنلا غلبە قازانغوسىدور .

لېكىن غلبە سەرى توز، هېچ قالمالىق توسـ
قونلوق يوق . تاش يول ياسالغان دەپ حسا
پلاش ياريمايدو. اونىڭ عكسىچە ئنقلابى خلقچـ
لق كوچ قانچە غلبە قازانغانسىرى — ريئاكسـ
يئون باطل كوچنىڭ شونچە توسقونلىغىغا دو
چار بولودور . شو توسقونلارنى اوز وقتىـ
دە كوروب ملى ئازادلق انقلابىمزنىڭ غلبە ايلـ
گىلەمىگە پوتلاكاشلىك بولماسلىغى اوچون
اولارنى واختىدە خلقمزنىڭ بولەشىكەن

كوچى بىلەن ئاغدۇرۇب تاشلاش وە يولنى
پاكىزە ساقلاپ تۇرۇش اوچون خلقمزنىڭ صا
دىق وە ايلغار فكرلك فرزندلرىنىڭ اويوش
قان سياسى تشكيلاتى بولوشى كېرەك ايدى.

- 3 ويلايتنىڭ ئازاد بولغان واقتيدن تارتيب بتە
گەقدەر وە بتمىن كېيىنكى تجربە ساواقلىرى بز
نىڭ مۇنداق بر تشكيلاتقا محتاج ئىكەنلىگەمزنى،
ئسپاتلىدى شۇنىڭ ئۈچون ئۆتكەن ييل برن
چى ئاوغوستدا اولكە خلقمزنىڭ ايلغار فكرلك
خلقچى عنصورلرى غولجا شهريگە توپلونوب
بر سياسى تشكيلاتنى قوروشنى لايق تاپدى
خلقمزنىڭ كوتكەن اومد ئارزولرينى تاءمين
قلش اوچون كورەش ايلپ بريشقا قاريتلغان
تشكيلاتمز ايشىنىڭ مۇوافقيتلك بولوش اوچون
قانداق بولوشى و قانداق يول بلەن بريش
كېرەك ؟

شلقى جاكىدا تنچلق وە خلقچىلقنى حمايە
قلش اتفاقى قورولغينيغا بر ييل بولدى، تشك
لاتيمز ياقغوز ئازاد 3 ولايتدىلا ئەمەس، بلكە،
اونىڭ سرتيدىكى، خلقمزنىڭ محبت وە حرمتيگە
ايگە بولدى. موشو بر ييل اچدە اعضالرى—
مز سانى، 50 مىڭغا يەتتى. تيخى، اوزى گو-
دەك بو تشكيلاتمزدين خلقمز رهبرلك كوتيدي
غان بولوب قالدى. شونداق بولغاندين كېين

بزنىڭ تشكىللاتىمىز خلق ئاممىسىنى تشكىل قىلىشى
نى، ئونى سىياسى جەھەتتىن ئاقارتىشنى و ئوموم
نىڭ منفعتى ئوچون كورەشكە دائىمى حاضر
بولوشىنى ئاولاپ بارىشنى و مستملىكەچىلىك
جهانگىرچىلىك سىياستىگە قارشى رەھىمسىز كو
رەشكە باشلىشنى لازم بولودو. ئو بزنىڭ، ئول
كىيمزدىكى ھمە ملتلرنىڭ، تەڭ وە برابر
حقوقىنى تامىن قىلشقا قارىتىلغان سىياستىنى عە
مەلدە چىن حقيقتچىلىك بلەن حمايە قلىپ ملتلرنىڭ
برلىك ايتفاقىنى مستحكملەش اوچون هارماي
تالماي چلىشىش كېرەك بولودو.
ملى ئازادلق حركتىمزنىڭ، غلبەلىك اوتوق
لرىنى ساقلاپ قالماق وە اونى كېڭەيتىپ رى—
واجلاندوروب ملى ئازادلق انقلابنى ئاخرغەقدر
ايلىپ برىش اوچون فىداكارلىق بلەن كورەش
ايلىپ برىش لازم بولودو.
دونيادىكى باشقا مملىكتلرنىڭ تجربەسى وە
اوزىمزنىڭ ئازادلق حركتىمزنىڭ، تجربەسى —
ايزىلگەن محكوم خلق جنگىوار سىياسى تش
كىلاتسز مستملىكەچى حاكمىيتىنى ئاغدوروب
تاشلاپ، يوقورىدىكى وظيفەلرنى ئارتقوروش
ممكىن ئەمەسلىكىنى و ئازاد خلقچل توزومنى
موجود قلالماسلقىنى اسپاتلىدى.
تشكىلاتىمزنىڭ، بر يللق ايش تجربەسى —

دونیا جهانگیرلیگینینگ بزنینگ ملی. ئازادلق انقلا—
بی صفیمزگه ئولگونچەلیک سلب، اوتوقلریمز
نی یوققا چقریشقا قاریتلغان سیاستیگه یول
بریپ، جهانگیرلارنینگ اولکەمزگه ایوەتیلگەن ئا—
گینتلریغا (3 افندی و اولارنینگ شایکیسیغا) نسبه—
تەن مواسەچیلیک قلشنی یاقلیغوچی و عامه—
وی سیاسی تشکیلات قوروش مسئلەسیدە بزنینگ
تشکیلاتمزنینگ باشلابقی قلغان، ایشەنچسزلیک
بلەن چوشەنوق قلغوچی، بعضی بر یولداشلاریمز
نینگ بو قارشینینگ ناتوغری ایکەنلیکینی رەد قلا—
لماسلق فاکتلار بلەن اسپاتلیدی. ئەمدی بزنینگ
تشکیلاتیمز ملی ئازادلق انقلابیمزنینگ یولباش—
چلق رولینی اوینایمەن دەیدیغان بولسا، ئەدی
ئازادلق کورەشیدە ئاقلانغان بزنینگ ایزیلگەن
خلقمزنینگ ئالدنقی صفیدیکی اوترەتلیک وظیفه—
سینی اورونلومیغی لازم بولودو.

خلقمز اوزینینگ ئازادلیغی اوچون بەلکی
محکم باغلاب ئاتلاندی. لیکن دوشمەننینگ ئال—
دیغا قارشی چیقب برنجی توقونوشدیکی جەنگ—
نی اوز ئوستیگە ئالیدیغان ئونینگ ئالدنقی صف—
دیکی ئوترەدی بولمای، کورەشنی ماهیرلق
بلەن دوام قلدوروش ممکون ئەمەس. ئەنەشو
دوشمەننینگ ئالدیغا چیقب برنجی جەنگنی اوز
ئوستیگە ئالیدیغان وە جەنگ مەیدانینی ئالدین

تكشوروپ دوشمەننىڭ قانچىلىك حاضراق قلغان
ليغيدىن ئالدىن خبر تېپىب، عاممىنى چولڭ جەڭ
گە مكمل حاضراق بلەن ايلىپ بارالىغان ئال
دىنقى، ئەترەتلىك وظيفەسىنى، بىزنىڭ تشكيل قل
غان اترەتلىمىز ئوتوشى دەپ اويلايمەن.
عاممىنى، مكمل حاضرلق بلەن چولڭ جەڭ
گە باشلىماق وە اونىڭدىن غالىبلىك چقماق ئو
چون جەڭگە باشلىغان كامانديرلەر اوزلىرىنى
نهايەت ياخشى اوستا، حاضرقى زامان ئورۇش
قوراللرىنىڭ هەممەسىنى ياخشى بىلىدىغان — اوت
كەن زامان وە حاضرقى زامان ئورۇش اوصو
لىنى ياخشى اورگەنگەن ئادەملەردن بولوش-
لرى شرط. ئەنە شوندا عسكرلەرنى ئۇڭغۇل
ردوشدە قاندا... وە قايتا باشلاشنى بىلىدۇ.
زاندىق بولغاندىن كېيىن بىزنىڭ اترەتلىمىز
يولباشچىلق وظيفەسىنى ئوتىيەلەيدىغان
بولسا، ئو، انقلابى نظرييە بلەن قوراللانغان
بولوشى شرط. چونكى: « انقلابى نظرييە
سز انقلابى حركتنىڭ بولوشى مەمكىن ئەمەس»...
انقلابى حركتنىڭ ئالدنقى صفلەردىكى جەڭچىلىك
وظيفەسىنى يالغوزلا ئالغار انقلابى نظرييە بلەن قو
راللانغان كورەشچى اوروندىيالايدۇ.
دونيانىڭ هەممە جايلىرىدىكى انقلابى. حركت
لەر تاريخى، شو جايلىرىدىكى انقلابى تشكيلات

لرنىڭ جمعيت ترقيات قانونلرينى ياخشى، بل
مەى ئوروپ ئىشلاتچىلىقوە انقلابنىڭ رهبرلك
وظيفەسينى ئوتيەلمايدىغانلىقىنى ئىسپات قىلدى،
اگر بز جمعيتىمزنىڭ ئايرم خصوصيەتلرى بلەن
حسابلاشماي، خلق عاممەسىنىڭ طلبينى بىلمەى
ملى ئازادلق انقلابدا يولباشچىلق قىلىمەن دەي
دىغان بولساق، بز قاپ-قاراڭغودا قارا پايىم
حركت قىلىپ، تەنتىرەپ قىلشىمز احتمال
مسئلە. ئو واقتدا ملى ئازادلق انقلابىمىزنىڭ
اشدى دوشمنىنى بولغان، ملتچى. گومىندانڭ خطاى
ينىڭ قولچىلىغىدا ساقلاپ بورشنى مقصد قىلغان
جهانگرلەرنىڭ اولكومزگە ئىيوەتكەن ئاگىنتلرى
ئوستون كىلىپ، ملى ئازادلق انقلابى حركتى
بز مغلوب بولوشى تورغان مسئلە. بز خلق
عاممەسىنى توغرى اولغا باشلالايمەن دەيدىغان
بولساق، اوزىمز توغرى الغار انقلابى نظريە
بلەن قوراللىنىپ خلق عاممەسىنىڭمو اوتكەن
خبردار بولوشى وە ئىگەللوشى ئوچون چىلش
ايلىپ بيريشىمز لازم بولودو.

بزنىڭ اتتفاقىمىز يالغوز ئالدنقى صفديكى
كوروشچى، بولوبلا قالماستن ئوتشكىللەشكەن
كوروشچى بولوشى شرط. چونكى، تشكىللەش
كەن يوزنىڭ كوچى تشكىللەشميگەن مىڭنىڭ
كوچيدن ئارتوق بولودو. بونى يقىنقى تارىخ
ىمىزنىڭ بر مثالى بلەن كورستوشكە بولودو.

ھەممىڭىزنىڭ خەۋەرى بار: پەنجىم ۋاقەەسى
توخرى ئەسلەن چەقىلىدەك بولمىدى. بىز تېخى
غولجىنىڭ بېرىمىنى ئىگەللىگەن چاغدا پەنجە
گە يېقىن كېلىپ قالغان سان جەھەتتىن ۋە قو
رال جەھەتتىن نەچچە ئون ھەسسە ئارتۇقلىقى بار،
براق، نېمە ئۈچۈن سوقۇشمايقاچقانلىقىنى بىلمەيد
ىغان گومىنداڭنىڭ داشقاق عەسكەرلەرى بىزنىڭ
بىر روح، بىر ئىتتىپاقلىش، بىر مەقسەت بىلەن تەشكىل
لەشكەن، نېمە ئۈچۈن سوقۇشمايقاچقانلىقىنى نەھاي
يەتى ياخشى بىلگەن ئاز سانلىقى غەيرەتلىك ئوغ
لانلارىمىزنىڭ قارشىلىقىغا چىداش بېرەلمەي، بىز
گە ھۇجۇمغا كەلگەن نۇرغۇن عەسكەر بىت-چىت
بولۇپ يوقالدى. قورال سايمان ۋە ئازىق دا
ريلار بىلەن بىزنى قوراللاندۇردى. مانا بۇنىڭ
غا ئوخشىغان يوزلىگەن تارىخ تەجرىبىلەرى تەش
كىللەنىشكە ۋە بىرلىككە ھەركەت قىلىشقا ئۈگەتتى
دى. شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ ئىتتىپاقىمىز بىر نىظامنا
مىسى بار، بىر سىياسى يولى بار، ھەممە ئەعضا
لار ئۈچۈن ئوخشاش برابر مەجبۇرى ئىنتىظامى
بار تەشكىلات بولۇشى لازىم. شۇنداق بولغان
دا ئازچىلىق كۆپچىلىكنىڭ قرارىغا اطاعت قىلى
دىغان، تۆۋەنكى ئۈستۈن يۇقۇرقى ئورۇنغا بويى
سۇنىدىغان تەشكىلات بولۇپ، پۈتۈن تەشكى
لات يالغۇز عادەتلىكىدىكىلا بىرلىكتە ھەركەت

قىلالايدۇ. كۈچ بىرلىكىدە بولغاچقا ئۇ، ھەرىكەت
يىغىلدۇ. مۇشۇنداق بىرلىكنى ساقلىماق ئۈچۈن
قانداق تەشكىلاتنىڭ ئىچىدە دۈشمەننىڭ بولۇشىغا
كۆزنى يۇممايمىز. ئەكسىنچە تەشكىلات دۈشمەن بىلەن
رەھىمسىز چېلىش ئېلىپ بېرىش يولى بىلەن تازىلى
نىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ نىزامنامىمىزگە خەلق
دۈشمەنلىرى ئەزالىققا قوبۇل قىلىنمايدۇ. دېگەن ماد
دە كۆرسىتىلگەن. دۈشمەن ئىتتىپاقىمىزنى ئىچىدىن
پارتىلاتماق ئۈچۈن ئىچىمىزگە كىرىپ تۇرۇپ
بىزگە قارشى ئىشلىشى مۇمكىن. ئىنقىلابلارنىڭ
سۈرىنى فاش قىلىپ، يۈزىدىكى نىقابىنى ئېلىپ
تاشلاپ، خەلق ئاممىسى ئالدىدا ئۇنى رەسۋا
قىلىپ سەپىمىزدىن سىقىپ چىقىرىشىمىز لازىم بولىدۇ.
ئەگەر بىزنىڭ تەشكىلاتىمىز خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلى
مەن دېيىلگەن بولسا، خەلق دۈشمەنلىرىنى تو
نۇش ۋە ئۇلارنىڭ خەلققە قارشى ئىشلىشىگە
يول قويماسلىقى ئۈچۈن ۋە خەلق ئاممىسىنىڭ
مەنپەئىتىنى ھىمايە قىلماق ئۈچۈن خەلق ئاممىسى
بىلەن مەھكەم باغلانغان بولۇشى شەرت. خەلق ئام
مىسى بىلەن مەھكەم مۇناسىۋەتتە بولۇپ، ئۇنىڭغا ئو
زىنىڭ (خەلق ئاممىسىنىڭ) مەنپەئىتىنى ھىمايە قىلا
لماق ئۈچۈن قانداق قىلىپ چېلىش ئېلىپ بېرىش
كېرەكلىكىنى ئۆگىتىپ بېرىش بىلەن
بىللە كۈندىلىك ئىشلىرىدە دائىم پارتىيىدە بو

اوشی لازم بولودو. بزنك تشكيلاتيمز خلق
عاممیسی بلەن اولگەندە كوچلوك تشكيلات بولا
لایدو، بونی بزنك تشكيلات اعضالریمزدوگنی
ئەسدن چقرش یاربمایدو. بزنك بر مونچە
یولداشلریمزدا خلق عاممیسینی مەنسیتمەسلك
خلق عاممیسیگە یوقوریدن تورووب قاراشلق وە
«خلق عاممیسی ضیالیغا قلر ئوسەلمەیدو. ئو
لار هیچ نرسینی بلمەیدو» دەپ قاراشلار بار.
اولار مطلق خاتا وە ناتوغری نظریەلردن
کیلپ چققان کوز قاراشلاردور. خلق دانشمند
بز دانشمند بولیمز دەیدیغان بولساق، خلق عام
میسیدنمو اوگرنوشیمز لازم بولودو.

یەنە بزنك ئایرم دقت قلیدیغان بر مسئلە
مز ملت مسئلەسی، ملت مسئلەسی هر بر ملت
نلك عملیەتدیكی برابرلكینی تامین ایتش بلەن
بولودیغان مسئلە. ملتلەرنك عملیەتدیكی براب
لكینی تامین قلماسدن تورووب هرقندرقی ئو
رونغا ملت ساتقینلریدن بركككی ئورچاقنی
اولتورغوزوب قویغانلق بلەن حل بولودیغان
مسئلە ئەمەس.

ملتلەرنك عملیەتدیكی، حقیقی برابرلكینی
تامین ایتیدیغان بر یول بار، ئو خلقچیلق یو
لی، ئوندن باشقا هیچ قندای یول یوق. ئاز
لداق بولغاندن کین هر کم اوز ملتینك ئازاد

لىغىنى چىن كۆڭلى بىلەن خاھلايدىغان بولسا،
ئۇ خەلقچىلىق سىياسىتىنى تۇرمۇشقا ئاشۇرۇلىشى،
ئۈچۈن كۈرەش ئېلىپ بېرىش لازىم بولىدۇ. خەلق
چىلىق سىياسەت ھەممە مىللەتلەرنىڭ بىرلىكىدە مۇستەبىتكە،
مۇستەملىكىچىلىككە، جاھانگىرلىككە قارشى ئىزچىل كۈ
رەش ئېلىپ بېرىش نەتىجىسىدىلا ئۇتۇقلۇق بو
لۇشى مۇمكىن. مىللەتچىلىك ھەممە مىللەتلەرنىڭ بىرلىك كۈ
چىنى تەشكىل قىلالمايدۇ. ئۇ، مىللەتلەر ئارىسىغا
زىددىيەتچىلىك ئوتىنى ياقىدۇ، باشقا مىللەتنىڭ ئۇ
نىڭ (مىللەتچىنىڭ) مىللىتىگە دۈشمەنچىلىكىنى ئارت
تۇرىدۇ. مىللەتچى مەنتىق كۈچىگە بىنائەن ئۆز مىللىتىدىن
چىققان مىللى مۇناپىق، مىللى ساتقۇنلارنىمۇ ھىمايە
قىلىشى لازىم بولىدۇ، ئۇنداق بولغاندىن كېيىن
مىللەتچىنى ئۇ يول توپ-توغرى مۇستەملىكىچى جاھان
گىرلەر لاگېرىغا ئېلىپ بارىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن مىللەت
چىلىك يولىغا چۈشۈپ قالغان تېتونىڭ مارشاللىغى
دىن جاھانگىرلەرنىڭ .. ياللايدىغان، ئۇلارنىڭ
چىرىپ تېشىپ بارغان بەدەنلىرىنى يۇيۇپ يۇن
دىسىنى ئىچىدىغان بىر ئاددى مالايغا ئايلىنىپ
كەتكەنلىكىگە تەئەججۈبلىنىشنىڭ ئورنى قالمايدۇ. دې
مەك، ھەر كىم ئۆز مىللىتىنىڭ ئازادلىقىنى خالاي
دىغان بولسا، ئۇ، باشقا مىللەتلەرنىڭمۇ ئازاد
لىقى ئۈچۈن كۈرەش ئېلىپ بېرىش لازىم بولۇ
دۇ. شۇنداق بولغاچقا ئۇ مىللەتچىلىككە قارشى
رەھىمسىز كۈرەش ئېلىپ بېرىش شەرت بولىدۇ.

ملتچىلك بىلەن خلقچىلق بر جايدا بولالا
مايدو. ياكى اوز ملتىنى ئازادلققا چقرش ئو
چون خلقچىلق صفدە كورەش ايلىپ بىرىش
لازم بولودو، ياكى جاھانگىرلەر بىلەن بر صفدە
مستملىكچىلك توزومنى ساقلاپ قالش اوچون
اوز ملتىنى قوللوق زەنجىرىدە ساقلاپ بىرىش
ئوچون ملتچى بولوپ كوردش ئىلىپ بىرىش
كيرەك بولودو. هيچ قانداق اورتا يول يوق
وە بولوشى مەمكىن ئەمەس. اگر بزنىڭ اتفاقى
مز اولكومزدىكى ملى ئازادلق انقلابغا يول
باشچىلق قليمەن دەيدىغان بولسا، ملتچىلككە
قارشى رحمسز كورەش ايلىپ بىرىش لازم بولودو.
بزنىڭ اتفاقىمز تشكىل بولغىنىغا ئىنىقى ئا
ران بر يىل بولدى. اتفاق اوزىنىڭ گودەكلىك
دەورىدىن تىخى اوتوپ كەتەلىگىنى يوق. شوندا ق
تىمو اگر بز اتفاقىمزنى ساغلام بولسون، ماشى
لىغان يولىنى بىلىپ، هەركىم ايغر شرائطلەردە
تىنىمەي نەتىجىلەي خلقنى توغرى يولغا باشلى
يالايدىغان، تشكىلات بولسون دەيدىغان بولساق
ئونى گودەكلىك واقتىدىلا شو يولدا تربيە
قىلىپ، ئىلىپ بارمقىمز لازم بولودو.
اتفاقنىڭ ئالدىدىكى اولوغ وظيفەسى اولكو
مزنى عصرلەر بويى قاپلاپ ئالغان قارا تومان
نىن چقىرىپ، خلقىمزنى محكومىيەتچىلكدىن قوتول

لوروب، قوللارق زەنجىرىنى پاچاقلاپ تاشلاپ، ار
گىين ھەمە برابر حقوقلوق، توق بختيار حيات
قوروشدن عبارەتدور. بو يولدا تورغونلىغان توس
قونلوق وە قىينچىلىقلارغا دوچار بولوشىمز تور
غان مسئلە. لىكن بزنىڭ اتفاقىمز اولكونىڭ دانە
لق تنجلقى، وە خلقىمزنىڭ ئەركىنلىك ـــ خلقچىلق
حقوقلارىنى ساقلىماق اوچون خلق يولىدا قربان
لار بيرشكە راضى بولوب، خلقىمزگە صداقتلك
بلەن فداكارانە كورەش ايلاب بارقوسىدور. ملى
ئازادلق انقلابىمزغا توغرى يولباشچىلق قىلاب
خلقىمزنى، خيم ـــ خطرسز توغرى يول بلەن اوزى
نىڭ پارلاق بختلك استقبالىغا ايلاب بارالايدىغان
بولسا، اتفاقىمز خلقىمزنىڭ ئارزو ـــ اومىدىگە موا
فق اوز زممەسىگە يوكلەنگەن مقدس وظيفەسى
نى اوتىگەن بولودو.

1949 - يل ئاوغوست («اتفاق» ژورنالى،
8 - سانىدن)

غۇلجا شەھەر ئىتتىپاق ئاكتىپلار مەجلىسىدە سۆزلەنگەن نۇتۇق

بىز تونۇگۈن شۇنىڭ جاڭدا تىنچلىق و خەلقچىللىقنى ھىمايە قىلىش ئىتتىپاقى مەركىزى كېڭەش ئەزاسى ئابدۇلكېرىم ئابباسوفنىڭ ئىتتىپاق مەركىزى تەشكىلى ھەيئىتى مەقۇللىغان مەرۇزەسىنى ئاڭلاپ ئۆتتۇق. بۇ يەردە ئەسكەرتىپ ئۆتىمەنكى، چىقارغانلارنىڭ ھەممىسى ئىتتىپاق مەركىزى تەشكىلى ھەيئىتىنىڭ سىياسىي يولىنى وە مىللىي سىياسىتىنى توغرى دەپ تاپتى. مەرۇزەنى بىر ئېغىزدىن قۇۋۋەتلىدى. بىزنىڭ مىللىي مەسىلەدىكى بەزى بىر قىلغان خاتالىقلىرىمىزنى ھەممە ئىقرار قىلدى. مەرۇزەنى قۇۋۋەتلىگىنىمىز ئىتتىپاق مەركىزى تەشكىلى ھەيئەت ۋىلايەتلىك تەشكىلى ھەيئەت وە باشقا بارلىق ئورۇنلىرىغا يەنىمۇ چوڭ ۋەزىپەلەرنى يۈكلەيدۇ. بۇ مەسئۇل ۋەزىپەلەر، ئاكتىپلىرىمىزنىڭ ياردىمى بىلەن ئەمەلگە ئاجرا قىلىش مۇمكىن. تاكى ھازىرغىچە ئۆتۈش كېرەك. ئۆلكىمىزدە يۈز بەرگەن بىرقانچە خاتالىقنى سىياسەتتىن يەرلىك مىللەتچىلىكنى تۇغدۇردى، سەۋەبى ئۆلكىدە ئەسىرلەربو

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

يى يورگوزولگەن يرلك ملتلرنى كەمەيتش ،
ئېزيش اولارنڭ عرف — عادەتلرينى دەپسەندە
قلش مانجو - خطاى ملتلرينى تازا قانلق، عالى
مرتبەلك يرليك خلقلر اوستيدين حاكملق قلش
اوچونلا يارىتلغان ملتلر، يرليك خلقلر بولسا او
لارنڭ قارا خذ متينى قلش او چونلا يارىتلغان
دەب قاراش سياستى اولكەمدىكى خطاى ملتى ئارا
سيدا، يرليك ملتلرگە يوقريدين قاراشدا اوخ
شاش حركتلردە ئاز تاءثير قالدورمدى —
دەب ايتالمايمز. بو سياست نتيجەسيدە يرليك
خطايلارنڭ اوزينى چوڭ كورسوتوش باشقىلار
نى توبەن كوروش و تكبرلكى ئاز ئەمەس
ايدى.

بوني اوچون بز انقلابدين ايلگركى چوڭ
شڭ خوا ديگەن زاوودا بولغان بر واقعەنى
مثالغا ئالساق كفايە قليدو. زاووتدا زاوودنڭ بر خطاى
اوستاسى (بو اوستانڭ حقوقى زاوود خوجە
سيگە برابر بار ايدى. اونڭ بر ئيشتى بار ئيدى.
زاوودنڭ ينيدا كيبرديگەن ئادەم بولوب ايشت
كيبرنڭ اويىگە تولا كرب ئاوارە قليديكەن. كب
بر بر نچە قتم خوجەسيگە بريب يغلايدو. لكن
خوجەسى كيبرنڭ سوزيگە هيچ قانداق اعتبار
بەرمەيدو. بر كونى ئيشت كيبرنڭ اويىگە كي
ريب راسلاب قويولغان طعاملرگە ايغز سليب

قويۇدو. كېيىن اوياق- بوياققا قارىسا خوجەسى
كۆرونمەيدو . پەيتىدىن فائدىلىنىپ كېيىن ئاچ
چىقىدا ايشتىنى اوروپ قويىدو. شو زامان ايشت
نىڭ خوجەسى ئاڭلاپ چىقىپ كېيىنكى يوينىدىن
باغلاپ پېتوا قويىدىغان زاۋودنىڭ پادىۋالىغا تار--
تىدو . ئادەملەر يىغىلىپ كەتتى. ھېچ كىم ئاجرى-
تالمايدو . كېيىن بولسا 4 ئاياقلاپ يەر تىرىجى-
مەكلەه. محلەدە يىغىلىپ كەتكەن ئادەملەر خوجە
سىدىن كېيىنى بوشوتوشنى كوپ ايلتماس
قىلىپ اوتونىدو. خوجەسى ھېچ كىمنىڭ سوزىنى
ئالماسدىن كېيىنى ھوشى . كىنكوچە اوريدو .
مىنا موندىاق چوڭ قوللارچىلىق معاملە يەرلىك
خلقنىڭ غضبىنى قوزغاتتى . ئەگەر شو يىر
دىكىلەر حكومتىدىن قۇروقمىسا خوجەسىنى شو
يىردىلا جايلاپ ايتەر ايدى. مىنا شو غضب، مىلى
ئازادلىق انقلابىمىز مىدانىغا كېلگەندە خلقمىزدە گو
مىنداڭ عكس الحركتچىلىرى بىلەن بىللە يەرلىك
خطايلار اوخشاش دەپ قاراش ئاڭىنى پىدا قىلدى.
طبىعى، خلقىمىز عصرلر بويى كېلىۋاتقان مىلى
اوچلوك نتيجەسىدە گومىنداڭ عكس الحركت-
چىلىرى بىلەن يەرلىك خطايلارنى بىر صفكە تاش
لىغان !يدى. اصلىدە مىلى ئازادلىق انقلابىمىزنىڭ
مقصدى عمومەن خطاى ملتىگە قارشى قارىتىلغان
ئەمەس . ايدى. اصلى مقصدى خطاي چوڭ ملتچى-

لكنى كوچەيتيدىغان، خطايدين باشقا ملتلرنى
قول دەب قارايديغان اولكەسدە جهانگيرلك مستمـ
لەكەچىلك سياستنى ساقلاب قالماقچى، ديگەن گو
ميندالڭ عكس الحركتچلر نىڭ قارا مستبدسيا
ستيگە قارشى قاريتىلغان ئيدى. شونىڭ اوچون
بر ملتنى ظلمدين قوتولدورومز دەب بر ملتـ
نى بتونلەى ظالم دەب قاراش خطا ئيدى. ئولكە
ديكى خطايلارنىڭ يەرلك ملتلرگە نسبتەن يوقرى
دين تورۇب قوپاللق زورلوق ظلوم معاملەسينى
قلىشى ئوز ملتيدكى بار بولغان خصوصيەتلـ
ريدين كيلب چققان بولماستين بلكى خطاى ملـ
تينىڭ ئوزينىڭ ئەزگوچيسنى سالغان اوروغپنىڭ
مەحصولانى ئيدى. ئاندلاق بولغاندين كيين ئومعا
ملەنى يوقاتماق ئوچون ئونىڭ سببينى يوقوتوش
لازم ئيدى. ئوسبب، عكس الحركتچى گومينداڭ
حاكميتى ئيدى. ئوسبب چوڭ خطايچى مليتار
يستلار ئيدى. ئوسبب خطاى مستملكەـ
چىلك سياستى ئيدى.

حاضرقى واقت ظلم نىڭ يوقارقى باسقوچ
قا عوج ئيلب ظلمغا قارشى دونيا خلقى ئنقـ
لاب قلىۋاتقان واقتيدور. بوچاغدا ملى ئازادلق
انقلابى حركت، خلقچىلق حركتى بلەن برگە
بارىدو. بو گونكى كون بو گونكى وضعيت خلق
ئازادلق انقلابيننىڭ باشلانغوچيسيدور.

ملى ئازادلق انقلابينىڭ باشلانغوچلىدور .
بونى 1- 2- دنيا اوروشى اثباتلىدى. خلق ئازاد
لق و ملت ئازادلقى حقيقى خلقچلق سياستنىڭ
تورموشقا ئاشىشيغا باغلق مسئله. خلقچيلق سيا
ستسز ملت ئازادلغى بولمايدو ملت ئازادلغسز
خلقچيلق سياست بولمايدو . خلق ئازادلق انقلا
بيدا غلبه قازينيمەن همه ملتلرنىڭ اوخشاشلا
حرمتىگە ايگه بوليمەن ديسه توغرى ملى سياست
يورگوزوب ملى مسئلەنى توغرى حل قيلش كيرەك.
بوواقتقيچه ملى مسئله گه تورلوك-تورلوك
كوز قاراشلار بار. شولارنىڭ برى خطاى خلق
ئازادلق ايقيميدىكلەرنىڭ كوز قاريشى. بونى
گومىنداڭ رەهبرلرى خلق ئازادلق اردىيه
رەهبرلەرينىڭ نطقى، سوزلرى وه ديكلاراتسيەلريده
كورمەكدىيمز. خطاى خلقچيلق سياست لينيرلرى
ملى سياستنى توغرى حل قلش مسئلەسينى مل
تلرنىڭ برابرلك حقوقينى تامين ايتيش مسئله
سى دەب حسابلايدو. بولارنىڭ اعلان قلغان حجت
لريده خلق ئازادلق حركتى غلبه قازانسون دي
يلسه ئوز ايچيدىكى خلقلرنىڭ ملى ئازادلق حر
كتينى قوەتلەش كيرەك ديگەن خلاصه چقيدو.
ملتلرنىڭ ئوز تقديرينى حل قلش مسئله
سى شويانى توتقوچيلارنىڭ ئاساسى پراگرامما
سى بوليدو. اگر شويانى توتقوچىلار ملى
سياستىنى توغرى حل قلىمەن دەيديغان بولسا

هرقانداق شىرا ئۆيطلە حاضرقى جهانگرلككە قا
رشى قارىيلغان ملى ئازادلق حركيتىنى حيمايە
قليدو. مقصددين قطعى نظر، بيردر كوپچولو
كنى تشكيل قلغان ملت، جهانگرلك تاەثيرى،
دين قوتولماق ئوچون ملى ئازادلق حركت قو
غوسا، ئوجاي خانلق تزوەى بولسەمو، حتى
اجتيماعياتچيلار (خانلق توزوەيگە بتون وجودى
بلەن قارشيلار) حيمايە قليدو. مثالغا ئافغانستان
نى ئالايلوق؛ ئافغانستاندا شاە توردو. شونو
ڭغا قارىماسدين، شاە حاضرقى ئاميريكا جهان
گرلرينىڭ ئافغانستاننى اشغال قلب افغانستاننى
ئامريكانىڭ مستعملكە سيگە ئايلاندوروب كيتب
بارغان تجاوزيغا قارشى قوزغالسا بو ئيقم مس
تملكە چيلككە قارشى قاريتلغان بولودو، وە
خلق ئازادلق حركتى ئوزى حيمايە قليدو.

برنىڭ ئاتيمز خلاغە شكرى استبدادچيلقدين
چقب كەتكەن، حاضرقى زادان خلقچيلق ئاكى
بزنى ئوقوتقان، ئوستاز ئوزى ظالم بولغاشقا
استبداد چلقنى كوز گە كورسوتوب تربيەليدى
باشقا جايلاردا خلقنى ظلومغا قارشى ئوزدەر
كمنلگنى ئوچون كورەش ميدانيغا چوشوشكە
تەييارلاش ئوچون 100 يل كيرەك بولسا، شنىڭ
سەى بزنىڭ ئاتيمزنى 1 يل اچيدە ئاچتى، مج
بوريت ئاستيدا ملى برابرلك خلقچلق سياستنى
بر ئاز بولسەمو عملگە ئاشوروش ئوچون حر

كت قلىپ، كىيىن زارقىپ ئېلىپ ظاوم باشلىنىشى خلق
قە ياقماي قالدى. ئازادلقنىڭ تەمىنى تېتىغان
خلق ئازادلقدىن كەچمەيدى. بىزنىڭ حاضرقى زا
مان ئاڭىغا ايگە بولغان كادرلرىمىز يتەرلىك بو
لغىنى ئۈچۈن، ملى ئازادلق حركتىمىزنىڭ باشى
دىلا خلقچىلق سىياستىنى يورگوزوش ئۈچۈن
كوچىمىز يەتكەنگە قدەر كورەش ئېلىپ بار
دوق. اگر دە بىز ئولارغا نسبتەن پوزىتسىيەمىزنى
بەلگولەيدىغان بولساق، بىز ئوزىمىزدە توغرى
ملى برابرلك سىياستىنى عملگە ئاشوروشىمىز
شرط. اونداق بولغاندىن كىيىن بىزنىڭ اولكىمىزدە
ملى مسئلە توغرى حل بولوشىغا اشەنچىمىز چىن
بو يەردە ئاكتىفلاردىن برى: «بىزنىڭ مسئلەمىز
خطاى خلق ئازادلق حركتى بلەن باغلنىشلق ئىكەن
اگر خطايدىكى خلق ئازادلق حركتى ئوزونغا
سوزولوپ كەتسە بىزنىڭ مسئلەمىز ئاسما قوزوقدا
تورامدو» دەب سوال سورايدو.

بىزنىڭ مسئلەمىز ئاسما قوزوقدا ئېسلىپ تورماي
دو. ئاكتىفلار ئېيتقاندەك بىز ئوز پوزىتسىيەمىزنى
توغرى بەلگولەيدىغان بولساق، بىز عملىيتدە تو
غرى ملتلر برابرلك سىياستى حقىقى خلقچىلق
سىياستى يورگوزيدىغان بولساق، دنيا افكار عا
مەسىنىڭ حمايەسىگە ئىگە بولىمىز. خطاى خلق عاممە
سىنىڭ حمايەسىگە ئىگە بولىمىز. ئانداق بولغان تقدير
دە بىز ئوزىمىزنىڭ مسئلەمىزنى ئوزىمىز مستقل حل قلىمىز.

(ئۇزونغا سوزولغان گولدورەس ئالقشلار).

مسئلەدونيا افكار عاممەسىنىڭ، مملكت خلق افكار عاممەسىنىڭ حمايەسىگە ايگە بولوش ئوچون حاضرقى زامان خلقچىلىق سياستگە لايق سياست ئولب كيتىشلە بز كيىنكى راديئو خبرلەرىنى ئىشتدوق. يقىنقى ئوتكەن ئازغىنە بر ئىككى ئاي واقيت ئچىدە نورغون ئوز گوروشلەر بولدى. انگليە-ئامريكا جهانگيرلىرى شرقدە مغلوب بولدى.

ئولار حمايە قلب كەلگەن گومىنداڭ عسكس الحركتچىلرى تيز مغلوبيتكە ئوچراب، مملكتنىڭ بر بورجىكىگە تاقيلب قالدى. خطاينىڭ چوڭ مركزى شهرلرىنىڭ ئىگەسى گومىنداڭ قولغا ئوتتى. ئامريكا، انگليە جهانگرلرى ياوروپاديمو مغلوبيتكە ئوچرىدى. ئولارنىڭ دونيا يوروقلغينى قاراڭغو قلشقا قاراتقان ئاتلانتيك عهدىسى هم مغلوبيتكە ئوچراواتيدو. كيىنكى كوزلرده ئولارنىڭ ئاتلانتيك عهدىسىگە قارشى 600 مليون خلق برلەشب تنچلق طرفدارى بولوب، تنچلق وخلقچلق بوليدىن اميد ئىنغاچوشتى. بونىڭ ئچىدە بزنىڭ حسابىمز يوق و بزدەكى نورغونلارنىڭ حسابى يوق. بو صف نهايتى كوپچولوكنى تشكيل قلىدو.

بونىڭ سرتيدا ئامريكا وە انگليە جهانگرلرىنىڭ ئوز ئىچى خاطرجمليك ايمەس. كيىنكى راديئو خبرلرگە قاريغاندا: بيرما، مالايا، هندستان جنوبى كوريە وە باشقا جايلاردىكى ئەزگلو ئامريكا جهانگرلرىگە قارشى قوزغالغان-

مستەملىكە وە يېرىم مستەملىكەلەرنىڭ سىرتىدا ئامە
رىكانىڭ ئۆزىدە مشھۇر فورد زاۋودلىرىدا 65
مىڭ ئىشچىسىنىڭ ئىش تاشلىغىنىغا ما ئۈچىنچى
ھەفتە بولدى. كانادا دىڭگىزچىلىرى ئىش تاشلى
دى. بۇنىڭ سىرتىدا تجاۋوزچىلىقا عدالتسىزلىككە
ئاتلانتىك عەھدىگە قارشى نەپرەتلىك ۋە خەلقچىل–
ئۈچۈن كورەشكۈچىلەر صەفىگە بۈتۈن دۇنيا ئالغار
لرى ۋە ئۇلارنىڭ ئىچىدەنى مشھۇر عالىملار، ئاكا
دىمىكلار، پرافېسورلار بار.
ئامرىكا، فىزىكا، ماتېماتىكا عالىمى ئەوزشىە-
تەنىمو بار. شونىڭ ئۈچۈن جھانگىرلىك صەف
كوچۇيوپ بارامدىكىن دېگەن شبھە ئاساسىز شبھە
بولىدۇ. شونىڭ ئۈچۈن عمومەن خلقچىلق صفنىڭ
غلبەسى يقين ايكەنلىكىدە شبھە يوق.
شونىڭ ئۈچۈن بزنىڭ مسئلەمىزنىڭ يقىنقى
كونلردە حل بولوشىغا شبھە يوق. (گولدورەس
ئالقشلار).
بزنىڭ ئاكتىۋلارىمز اتفاق مركزى تشكىلى
ھيئتى قوزغىغان مسئلەنى قزغىن مزاكەرە قىلدى.
امدى اشىمز يەڭنى محكم توروپ عملىدە اش
ئىلىپ بېرىشدا حميلسىدىلان افندى ايتقانلىكىدىك، سوز
دىن عملىيەتكە ئوتوشدە اتفاق مركزى تشكىلى
ھيئتى، ملتلر تەڭلىكىنى تامىن ئيتىدىغان سيا-
ستنى، يورگوزوشدە ئاكتىپلار كوچىگە سويو

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

(زالدا ئۇزۇنغا
ئوب اش ايلىبېرىشىغا اشىنىمەن.
سوزۇلغان گولدورەس ئالقىشلار).
يا شىسۇن مىللەتلەرنىڭ ھەقىقى بىرا بەرلىگى
(قىزغىن ئالقىش)
يا شىسۇن مىللەتلەرنىڭ ھەقىقى بىرابىرلىگىنى تامىن
قىلىدىغان خەلقچىلىق سىياست (قىزغىن ئالقىشلار)
يا شىسۇن دونيا تىنچلىغىنى تامىن ئېتىش
ئۈچۈن كورەش ئېلىپ كېتىپ بارغان خەلقچىل صف
(قىزغىن ئالقىش).
ئولكومىزدىكى مىللەتلەر بىرابىرلىگىنى وە خەلق
مىزنىڭ ھوقوقىنى تامىن ئېتىش ئۈچۈن خەلقچىل
سىياستىنى جارى قىلىش ئۈچۈن ئالغا!
(قىزغىن گولدورەس ئالقىشلار 3 مىنوت داوام
قىلدى)

1949 - يىلى 24 - ماى
(«ئالغا» گىزىتىنىڭ 117 - سانىدىن)

ئادەم ھوقوقى نىقابى ئاستىدا ئادەم ھوقوقىنىڭ دەپسەندە قىلىنىشى

يېقىندا --- 1948 — يىلنىڭ دېكابىر ئايىدا باش ئاسامبلېيەنىڭ پارىژ سېسسىيەسى ئادەمنىڭ ھوقوقى توغرولوق دېكلاراتسىيە (بيانامە) قبول قىلدى.

بيانامەدە : « ھەر بىر كىشى ياشاش، ئەركىنلىك ۋە شەخسى دەخلىسىزلىك ھوقوقىغا ئىگە دور » ۋە « ھەر بىر كىشى ئېتىقاد ئەركىنلىكىگە ۋە ئونى ئەركىن ئىپادە قىلىشقا ھەقلىقدور ؛ بو ھوقوق باشقىلارنىڭ ئارىلىشىشىسىز ئوز ئېتىقادلىرىغا ئەركىن ئەمەل قىلىشنى ۋە دولەت چېگارالىرىدىن قەتئىي نەزەر، ھەر قانداق ۋاسىتەلەر ئاخبارات ۋە ئىدىيەلەر ئىزدەش، ئېلىش ۋە تەرغىب قىلىش ئەركىنلىكىنى تەمىنلەيدو » دېگەن چىرايلىق سوزلەر بار.

بيانامەنىڭ قبول قىلىنىشىغا قاراپ دونيادا ئادالەتچىلىك ئورنىدى. ئامېرىكا، ئەنگلىيە جاھانگىرلىگى مستەملىكىچىلىك سىياسىتىدىن كەچتى. ئەمدى، ھەر ئەل ئوز تەقدىرىنى ئوزى ھەل قىلىش ھوقوقىغا ئىگە بولدى دېسەك بولار ئىدى، ئامېرىكا ئەنگلىيە

ليه مطبوعاتي بيانناماه نانڭ قبول قلينىشىنى ئاساه
جليه ناڭ چوڭ ئوتۇقلىرىدىن بىرى قلب و بو «حج
تنى» قبول قلىشلدا ئامريكا و ئەنگليه حكومت-
لريناڭ ئازكوچ چقارمىغانلقىنى ، كورسوتوب ،
ئامريكا و ئەنگليه حكومتلرينڭ بتون دنيا خل
قيغه قلغان «غمخورليغى» خصوصەن مستعمليكه
ئەللريگه كورسەتكەن «مهر-شفقتى» قلب
كورسوتوشكه ئورونيلدو. 2 - غينوار كون--ى
ئامريكا راديئوسى فليپنگه قلغان «غمخورلغى»
باشلينيشيغا 3 يل تولغانلقىنى واقراب، ئامريكا
ليقلارناڭ بشينى قايموفتوردى. ليكن ئامريكا
لقلار قوليغيغا «غمخورلوق توغرولوق سوزله
واتقان راديئو كارنايدن فيلپپن شاعرى ساز
گونى باتوكبو خەبى نڭ يوقاتقان ئەركينلك
.... بونيگدا ئولارنڭ جنايتى بارئيدى» «من
كسيب تاشلانغان باشنى كوردوم» ديگەن شعر
لريديكى «داد» ديگەن ئاواز، كەرىيه دهقان
لريڭ زار يغيسى و جونگودا ئيتلواتقان ئامري
كا پول موتلريناڭ ئاوازى بللە ئاڭلينب توردى.
شونيگغا اوخشاش ئەنگليز راديئوسى سەيلون
غا، هندستانغا، برماغا قلغان «غمخورلقلرى» توغ
رولوق ئاز واقرمايلدو. لكين بولارنڭ ئاوازلري
نى ئەنگليزلر نڭ برما حكومت باشليغى ئاوڭ
سەن بلەن ئونوڭ تورت ناظرينى ئولتورگەن

خنجرنىڭ تاووشى يونانلىقلارغە، كاشمىرلىقلارگــە
و مالايلىقلارغە قارشى ئىتىلىۋاتقان زەمبىرەكنىڭ ئاواز
لىرى بسبب كتب بارماقدا!.
ئەمدى ئولارنىڭ ئاوازىغا هوللاندىيەلىقلار
ئانى دىكابىر ئاياقلىرىدىن باشلاپ هىندونىزىيە خە
لقىگە قىلغان «غەمخورلىغىنىڭ» ئاوازى قوشولودو.
دىكابىر ئايىدا ئادەمنىڭ و ئىزىلگەن ئەللەرنىڭ حو
قوقىنى محافظت قىلش مسئلەسىنى شونچە طن
طنە بىلەن مذاكىرە قلب و ئادەمنىڭ حقوقىنى
بىلگولەيدىغان بىانىنامە قبول قىلغان ئاسسامبلەيە
ئوزىنىڭ اعضاسى بولغان هوللاندىيە جهانگىرلى-
كى تىخى بەينە الخلق حقوقىنى بوزوشدا هىچ كىم
ئىشلەتمىگەن قباحتچىلىك بىلەن ياووزلقنى ئىشلىتىب
مىڭلىغان ياوا مسلمانلرىنىڭ قىنىنى ناحق توكوب،
يوزلىگەن يىزالرنى خانە وەيران قلب ياوا سوما
ترا ئاراللرىنى زەمبرەك ئوقىنىڭ تاووشى بلــەن
زىل---زىلە قلب ئاباد شهرلرنى يەربىلەن يكسان
قلب چقب كتب برىشىغا قارشى نمە چارە كور
دى؟ ئاسسامبلەيەنى ئادەم حقوقىنى محافظت قىلىدى
غان بىانىنامەنى قبول قىلغان كونى بىلەن كىچىكى
نە هوللاندىيە جهانگىرلىكىنىڭ ئادەمنى حقوقىنى
دەپسەندە قلب ئادەمگەر چىلىكدىن چقب كتكەن
وحشىلىكىنى باشلىنىشىنىڭ ئارىلغى نهاتى 2— 3
كونگە ؟ !

شونچىلىك طنطنه بىلەن ئادەم حقوقىنى محافظت قىلىدىغان بيانامەنىڭ قبول قىلىنىشىنى قارشى ئالغان ئامرىكا و ئەنگلىز جهانگىرلىگى كىچىككىنه هوللاندىيه جهانگىرلىگىنى نوختىلاشقا قوەتى يەتمەيدىمو ؟ ياكى ياۋروپادىكى قىلاق ئاران 9 مىليون ئاهالىگه ئىگه هوللاندىيه جهانگىرلىكىنى اوز يىنىڭ وطنىدىن هايداب چقىشقا 75 مىليون ئاهالىلىق هندونىزىيه خلقىنىڭ كوچى يەتمەسمەيدى؟ ياكى ئاسىيا ئەمىلىيه قبول قىلغان بيانامە مستەملىكچىلارنىڭ مستەملىكه ئەللىرىنى قبول قىلىش حقوقىنى محافظت قىلىدىغان بيانامەمو؟

الڭياخشىسى بيانامە اوستىگه ئامرىكا جهانگىرلىكىنىڭ بتون دونيا خلقىنى قول قىلىش حقوقى دەپ يزىلغان. بولسا او هميشه چوشونوشلوك بولار ئىدى. ئەگەر بىز هوللاندىيه جاللادنىڭ ياوا مسلمانلارىنىڭ باشلىرىنى كسواتقان پالتىسى كىمنىكى دەب سوئال قويساق بتون دونيادا «جهانگىرلىككه» «مستەمچىلىككه» «ئستقبالغا» قارشى چىلشىواتقان ئەنەشو «عادىل» ئامرىكا جهانگىرلىگىنىڭ پالتىسى دەب جواب بېرىلىدو.

دونيادا «عدالتچىلىك» و «تنچلىق» اور نۇتۇشقا اورونىواتقان ئامرىكا جهانگىرلىگى نه ئه اوچون هوللاند مستەملىكەچىلىرىگه قورال بېرىلىدو؟

ياكى ھىندونوزىيە خەلقى نا عادىللىق قىلىپ، ھوللاندىيلىكلەرنىڭ يەرىنى تارتىپ ئېلىشقا قەست قىلدىمۇ؟ ياكى دۇنيا تىنچلىقىنى بۇزۇشقا اورۇندىمۇ؟

ئاڭلاق ئەمەس ايكەن، نېمە اوچون ئامېرىكا جاھانگىرلىگى « عادىللىق » ، « تىنچلىق » ، « خەلقچىللىق » ، « خەلق ھوقوقى » . دەپ ۋاقىرايدۇ؟ ۋە عادالەتچىلىك، تىنچلىق، خەلقچىللىق، خەلق ھوقوقىغا تاجاۋۇز قىلىۋاتقان ھوللاندىيە جاھانگىرلىكىگە ياردەملىشىدۇ؟ چوڭقۇرراق تەكشۈرسەك بۇ سوزلەر ئامېرىكا جاھانگىرلىكىنىڭ نىقابى ايكەن. نىقابىنى ئاچساڭىز عادىللىق دىگەن سوزنىڭ ئارقا تەرەپىدە دۇنيا ھۆكۈمرانلىقى، تىنچلىق ئارقىسىدا — جاھانگىرلىك اورۇشى خەلقچىللىق ئارقىسىدا فاشىستلىق، خەلق ھوقوقى ئارقىسىدا ئامېرىكا جاھانگىرلىكىنىڭ دۇنيا خەلقىنى قۇل قىلىش ھوقوقى- دىگەن سوزلەر يېزىلغانلىقىنى كەروش مەمكىن.

ئامېرىكا ۋە ئەنگلىيە جاھانگىرلىرىنىڭ ئېزىلگەن ئەللەرگە قىلىدىغان « غەمخورلىقى » بورىنىڭ قويغا قىلىدىغان غەمخورلىقى ۋە مەزلۇم ئەللەرگە ئامراقلىقى، ئېيىقنىڭ ھەسەلگە ئامراقلىقىغا ئوخشاش ئامراقلىق ئىكەنلىكىنى بۇلارنىڭ ئەمەلىيكى ھەركىتى كورسەتمەكدە. تۈلكىنىڭ بېشىغا يەتكەن، اونوڭ تېرىسى بولغانغا اوخشاش، بىچارە ھىندونوز مۇسۇلمانلىرىنىڭ بېشىغا يەتىۋاتقان اولارنىڭ

گورىچى، يەر ياڭغاقى، چىنى، شىكەر قومۇچى، رىزىنكەسى، يەر مايى (نېفىتى)، كودورى باشقا بايلىقلار يىلدۇر. ئەگەر ئاندىلاق بولمىغان بولسا ... دىيەردە گوللاندىلقلارنىڭ ھىندونىزىيەگە قىلغان ياپون باسقۇنچىلىرىنىكىدىن ئازتوغراق بولغان تجاۋوز لىقىنى توساش. «ۋاي يامان بولدى!» «ۋاي گوللاندىلقلەر ئاندىلاق قىلمىسا بولار ئىدى.» دىگەن قۇرۇق سۆزلەردىن باشقا نىمە چارە كۆردى؟ «ۋاي يامان بوپتو» بىلەن تجاۋوزچىنى توختاتقىلى بولامدو؟ چىمبىرلىن، مىيۇن خىن دورىلەر «ۋاي يامان بولدى» بىلەن گىتلەر تجاۋوزىنى توختتالىدىمو؟

ياكى بەينەلخلق ئادم حقوقى بياننامىسىنى قبول قلغان ئاسسامبلىيە ياۋا، سوماترا خلقلرىنى ئادم حسابلىمامدو؟ قەغەز اوستىدە يىزىلغان حقوق اگر اونىڭغا عمل قلىنمىسا قانچە چىرايلق سوز لر بلەن يىزىلغان بولسىمو خلققە ئازغىنە بولسىمو يىگىلىك كەلتورەلمەدو؟ بزنىڭ اولكىدە اولكولوك حكومت قبول قلغان سىياسى پراگرامىدا يزىلغان خلق حقوقلرى جنوب خلقىنىڭ حقوقىنى ھمايە قلدىمو؟ جنوب خلقىغە قلچىلىك يىگىلىك كلتوردىمو؟ شونىڭ اوچون حقوق مسئلەسىنى قارىغاندا اونىڭ عملدە تاەمىن ئىتلشىنى كوردە توتماق لازم.

اورۇشنىڭ خوفاپاك كونلرى 1941 - يلى 14 -
ئاوغوستىدا ئۇزىلگەن اللارنى ئوزيگە جلب قل
ماق اوچون اعلان قلنغان ئاتلانتىك خرتيەسى مس
تملىكە اللار اوچون قانداق حقوق بردى ؟
ياكى ئامريكا حكومتىنىڭ حاضرقى فيليپپنغا
برگەن حقوق كفايە قلامدو ؟ ئەلبتە كفايە قل
مايدو. ليكن مظلوم اللار مستملىكەچى جهانگير
لرنىڭ « مهر شفقتىگە » هرگز اشنمەيدو ؟
شونىڭ اوچون بتون دنيا خلقىنىڭ خلقچيلق
و يلى مستقللق اوچون قلىواتقان كورەشى فە
رەڭدن تارتىپ يونانغىچە، و دنيا محكوم ئەللرى
نىڭ مستملىكەچىلرگە قارشى قلىواتقان كورەش
برلك صفى هيندستان، برما اورمانلريدن تارتىپ
تنچ اوكيئان ئاراللريغا قدەر يىلب دنيا خلقىنىڭ
يريمىنى اشغال قلدى. عصرلەر بويى كلىواتقان مس
تملىكچىللك ئەمچوك تورلارى يىرتلماقدا. ئازيباخ
لقى جهانگيرلك زنجرلىرىنى پارچلاپ، كونا
ياوروپا مستملىكەچىلرىگە، وە ئولارنىڭ مراثخورى
ئامريكا جهانگيرلىكىگە قارشى كوتورولمەكدە.
جهانگيرلر كونا مستملىكچىلك ئوسولى بلەن
مستملىكەلرىنى ساقلاپ قيلشقا كوزى يەتمىگەن
كە، يىڭى ئوسول، يىڭى يوللار ئيزلمەكدە
يىڭى ئوسولدا خلق حقوق طلب قلسا، ئونىڭغا قوشولوپ
ئونىڭ حقوقىنى ئونىڭ طلبىدىن بورون اعلا

ئېلىپ قويۇپ، ئۇلاردىن كېيىن مۇستەملىكىچىلىك سىرتماق
نى قاتتىغراق قىسماقتىدىن ئىبارەتتۇر.

1941--يىلى فىلىپپىنگە ياپونلار بېسىپ كىردى.
ئامېرىكا ھۆكۈمەت ئەسكەرلىرى ئۇلارنى ئارقىغا قايتۇر
ماي قاچتى. لېكىن فىلىپپىن خەلقى ياپونلارغا قول
بولۇشنى خالىماستىن كۆرەشنى داۋام قىلدى.
ئامېرىكا ھۆكۈمىتى فىلىپپىنلىقلارغا مۇستەقىللىق ۋەدە
قىلدى. ياپونلار فىلىپپىندىن ھەيدەلگەندىن كېيىن
ئولار ئورنىغا يەنە ئامېرىكالىقلار كەلدى. ئامېرىكالىقلار
ئۇلارغا كېلىشى بىلەن ياپونلارغا خىزمەت قىلغان
راكساساغا ئوخشاش ئادەملەرنى قولغا ئېلىپ بولغان
دىن كېيىن، فىلىپپىننىڭ «مۇستەقىللىقىنى» ئېلان قىلدى
فىلىپپىن خەلقىنىڭ ئەركىنلىكى ئۈچۈن جان پىدا
بولۇپ كۆرەش قىلغان دۆك. بولا خاپ (1)
لار قاتتىق سۈرگۈن قىلىندى. «مۇستەقىل»، «تو—
لۇق ھوقۇقلۇق» فىلىپپىن «دۆلىتىنىڭ» ئىچىدىكى
كېمە توختايدىغان ئورۇنلار، تۆمۈر يوللار، يەر
ئاستى بايلىقلىرى، سۇ يوللىرى، ھەتتا ھاۋا ئامېرىكا
لىقلارنىڭ ھېسابلانسا، «مۇستەقىل» فىلىپپىن «دۆلىتى-
نىڭ» ھوقۇقى قانچىلىكتۇر؛

بىز يۇقىرىدا بەينەلخالق ئادەم ھوقۇقى ۋە مۇس
تەملىكىلەرنىڭ مۇستەملىكىچى جاھانگىر دۆلەتلەرگە نىس—
بەتەن ھوقۇق ئۈستىدە سۆزلىگەن ئىدۇق. ئەگەر بىز
مۇستەملىكە ئەللىردىكى ئاق تەنلىكلەر بىلەن قارا،
سېرىق تەنلىكلەرنىڭ «ھوقۇقىنى» سېلىشتۇرۇپ قا

رايلىغان بولسا، ئەگەر مەدەنىيەت شۇنداق بولى
دىغان بولساق، «ۋەھشىيلىك» ئەھۋال مۇنداق
«مەدەنىيەت» دىگەن يۈز ھەسسە ئەۋزەل
دەيسىز.

مەسىلا: ھازىرقى كۈندە جەنۇبى ئافرىقا ئىتتىپا
قىدا 11 ملىيون 600 مىڭ ئادەم ياشايدۇ. ئولاردىن ئىككى
ملىيون ياۋروپادىن كۆچۈپ بارغان ئاق تەنلىكلەر
بولۇپ قالغان 9,600,000 كىشى ياۋروپالىقلارنىڭ
قىرغىنىدىن كىيىن ئولۇمدىن قۇتۇلۇپ ساقلىنىپ قالغان
قارا تەنلىك شۇ ۋەتەننىڭ ئەسلى ئىگەلىرىدۇر. ئىككى
ملىيون ئاق تەنلىكلەرنىڭ ئۆز ئارىسىدىمۇ ئادەم «ھوقۇ
قىدىن» فايدىلىنىدىغانلار ئارىدىن 25 فائىزىنى تەشكىل
قىلىدىغان بولسا قالغان 75 فائىزى ئاق تەنلىكلەر
ئادەم ھوقۇقىدىن مەھرۇم. لېكىن ئولەر ھەر ھالدا ئادەم
ھىسابلىنىدۇ. ئەسلى ۋەتەن ئىگەسى بولغان 9600000
قارا تەنلىكلەر فەقەت ئادەم ھىسابلانمايدۇ. قارا تەن
لىكلەر كۆرە ئىشچى ھايۋان ئەزىز
ھىسابلىنىدۇ.

جەنۇبى ئافرىقا ئىتتىپاقىدا قانۇن قارا تەنلىك
لەرنى ھىچ قانداق ھىمايە قىلمايدىغانلىقىنى ۋە قارا
تەنلىكلەرگە نىسبەتەن ھىچ قانداق ئادەمگەرچىلىك

معامیله یوقلیغینی حتی انگلیزلر اوزلری اقرار قیلیدو. خوب، اگر انگلیزلر جنوبی ئافریقا اتفاقینینگ اوز ئالدیغا قانونی بار- اونی اوز گەرتیش اوچون اولارنیڭ توزومینی اوز گرتیش حکەرەك دەیدیغان بولسا، انگلیزلر قارماغیدیکی ئازیادیکی، ئافریقادیکی یوز میلیونلیغان کشیلرنیڭ حقوقی بویاقدا تورسون، هیچ قانداق عاددی ئادەم-گەرچیلك معامیلیگە ایگە بولمیغان مستملیکەلرینی قویوب توروب ئافریقانیڭ اوزاق جنوبیغە جایلاشقان شوجنوبی ئافریقا اتفاقی دائیرەسیدیکی بی‌واسطە عادیل «لیبوریست حکومتیگە قارایدیغان سوازیلیند ویچوئانالیند وە باسا تولیند» دیگەن نیگیر دولتلرینیڭ برینیڭ احوالیغا نظر سیلب باقایلی:

سوواز یلیند. دولیتیدە، 153 میڭچە ئاهالی یاشایدو. ئولارنیڭ مرکزی شهری مبابانددا 800 ئادەم توریدو.

سواز یلیند قشلاق خوجولیغی وەچارویچیلق بلەن شغللیندیغان جایی... شوجایدیکی ئیکیلیندیغان وە مال باقیدیغان یرلرنیڭ نهایتی 40 پروتسی نیگنتی 150 ماڭ رلرگە قارایدو. قالغان 60

پروتېسىنت يەر حەتتا ئۆزلىرى سوۋازىلېندا ياشاي دىغان، سوۋازىلېندلىق دەپ ھىسابلىنىدىغان 3 مىڭ ياۋروپالىقنىڭ ھىساپلىنىدۇ. پاختا تېرىلىدى غان يەرلەردە ئىشلەيدىغان لارنىڭ ھەممىسى نېگر، يەردىن چىقىدىغان ھوسۇلنى تولۇق ئالىدىغان ياۋروپالىق.

موشو فاكتىنىڭ ئۆزى بولار ئارىسىدا بىرا بىرلىك بولماسلىقىنى؛ ۋەنېگرنىڭ ياۋروپالىققا نىسبەتەن ھېچ قانداق ھوقۇقى بولماسلىقىنى ئىسپات قىلمامدۇ؟! بولار ئوچۇن دېكلاراتسىيە (بىياننامە) دە كۆرسىتىلگەن ئادەم ھوقۇقلىرىنىڭ قانچىلىك ئەھمىيىتى بولار؟

يۇقارقى ھاكىمىيەتنى ئالايلوق رىسمىيەتتە يۇقارقى ھاكىمىيەت «داھىيلار داھىيسى» نېگرلار خانى ساپوزا 2-نىڭ ھىساپلىنىدۇ. ئەمەلىيەتتە تولۇق ھاكىمىيەت سوۋازىلېندىكى ئەنگلىيز لەر نازارەتچىسى ۋە ئۇنىڭ ھۇزۇرىدىكى 9 ئاق تەنلىك مەسلىھەتچىلەرنىڭ قولىدا بولىدۇ. بىر دانە ئوق ئاتىدىغان قورالغا ئىگە بولمىغان «داھىيلار داھىيسى» بىلەن ھازىرقى زامان قوراللىرى بىلەن قوراللانغان ئەنگلىيز نازارەتچىسى بىلەن بىرابىر ھوقۇقدا بو-لالارمۇ؟

بىزنىڭ ئۆلكىدە ھەممە ھاكىمىيەتنىڭ ئىگىسى بولغان ئۆلكۈلۈك ھۆكۈمەت رەئىسى ئۆزىنىڭ ئېيتا

ئەمەلدە بولغان ئەسكەر باشلىقى ئسوۋېت ئشىلەن بىلەن بەرابەر ھوقۇقدا بولالايدىمۇ؟! ئۇنىڭدىن تولا ھېچ قانداق يوقۇرقى ھاكىمىيەت ھوقۇقىغا ئىگە بولمىغان ئۆرۈمچى شەھەر ساقچى باشلىقى لىيوياجەيالغۇزلا شەھەر تەرتىبىنى ساقلاشقا قويۇلغان ئادەم بولۇپ تۇرۇغلۇق، ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ ئىككى مۇئاۋىن رەئىسى، بىر مۇئاۋىن باش كاتىبى ۋە ئۇزى بى ۋاسىتە ئىتائەت قىلمايدىغان ئىچكى ئىشلار مۇئاۋىن ناظىرىغە ئىتائەت قىلامدۇ؟ تۇرت ھۆكۈمەت ئەئزا سىنىڭ ھوقۇقى، يالغۇز بىر گومىنداڭ پارتىيەسىدە شى بىلەن بەرابەر بولالايدىمۇ؟!..

ئۆلكە خەلقىنىڭ ئەشەددى دۈشمىنى ھەرداۋىم ئۆلكە خەلقىنى ئامېرىكانىڭ ئاتوم بومباسى بىلەن قورقۇتۇپ كەلگەن مىلىتارىست - فاشىست ئسوڭ شىلىيەن ئوز ئەركىچە ئورۇمچىدىكى بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ئويلىرىنى ئوختەي — تۇكتەي قىلغاندا ھۆكۈمەتنىڭ بۈتۈن مۇسۇلمان ئەئزالىرى نىمە چارە قىلالايدى.

ئەمدى بۈتۈن دۇنياغە «ئەدالەتچىلىك» ۋە «خەلقچىللىق» دەپ ۋاقىراپ يۈرگەن ئا. ق. ش. نىڭ ئوزىنى ئالايلۇق.

ئا. ق. ش، ئاساسى قانونىدا: «ھېچ بىر ئىشتات ئۇ قوشما شتاتلار فۇقراسىنىڭ ھوقۇقى ۋە ئەركىنلىكىنى چەكلەشكە قارىتىلغان قانۇن چىقارمايـ

لدو» دەب يزيلغان. موشونداق حقوقنى يزيـب
قويغان ئا. ق. ش. قانونينىڭ حمايەسىدىن 14 ميلـ
يون قارا تەنلك نيگرلر بتونلەي محروم. مطـ
بعە «ئەر كينليكى»، «حقوقى» تامين قيلنغان ئا.
ق. ش دا چقيديغان همە گيزيتلەرنىڭ 25 فائيـ
ضى 14 ئادەمنىڭ قوليدا بولوب، قالغان يكشنبەدە چقيدي
غان گيزيتلەرنىڭ 50 فائيضى 50 ئادەمنىڭ قوليدا. بولار
كينيكى 11 يل ئچيدە مستقل چقيديغان 200 گزي
تنى يەب قويغانلار. موندا جايدا مطبعە «ئەر
كينليگى»، «حقوقى» خلقدە بولوشى ممكينمو؟...
ئا. ق. ش قانونيدا همەنىڭ سايلامغا قاتنشيشقا
حقوقى بار دەب يېزيلغان. ليكين سايلامغا قاتني-
شيش ئوچون ئاساسى قانونني ئوقوب چوشەن
دوروب بيرەلەيديغان وە ساوادى وە بلگولوك
ورمادا بلگولەنگەن ملكى بولوشى شرط.
ئشسزلەرنىڭ سانى ئورتا حساب بلدن 3 ميليون
دين ئووەن توشەيگەن، ئا. ق. ش عدليە ناظريننىڭ
سوزيچە 10 ميليون چالا ساوادلق وە 3 ميليـون
ساوادسز ئادەمى بار. ئا. ق. ش دا يوقورقى
چە كليمەلر تورغان جايدا برابر حقوقى بولوشى
ممكينمو؟ ...
قسقيسى ئا. ق. ش ديكى مورگان، روكفيللر،
چونليبا، ميللون، ديوپون، فوردلار بلەن عادى
ئامريكالقنىڭ حقوقى برابر بولوشى ممكينمو؟..
مەسبەلەن: مورگاننىڭ 6 بانكاسى، 37 ئيلكتير

ئۇيغۇر كىتاب تورىبىكىتى www.uyghurkitap.com

شىركەتلىرى ۋە باشقىلىرى بار،
روكفېللېر- مورگانلارنىڭ 93 مىليارد ئامېرىكا
دوللارى- كاپىتالى بولۇپ، ھەربىرىدە 10 مىڭدىن
ئارتۇق ئىشچىلار ئىشلەيدىغان زاۋۇتلىرى بار.
يالغۇز ئىشچىنى بوياقلاقويۇپ، موشۇ زاۋۇتلاردا
ئىشلەيدىغان 10 مىڭ ئىشچىنىڭ ھەممىسىنىڭ ھوقۇقى
بىرلىشىپ، يالغۇز روكفېللېر ھوقۇقى بىلەن برابىر
بولالارمۇ؟...
ئا.ق.ش.نىڭ ئۆزىدە ئاھۋال شۇنداق ئىكەن
مۇستەملىكىلەردىكى خەلقلەرنىڭ ھوقۇقى ئامېرىكا
ئىشچىسىنىكىچىلىك بولۇشى مۇمكىنمۇ؟
بىز ئۆز يېشىمىزدىن مۇنداق ئاھۋالنى كۆچۈر
مەيدىكىمۇ؟!... ھوقۇق برابىرلىكى بوياقلىدا
تۇرسۇن يېقىن كۈنلەردىلا ئاشۇنداق سۆزلەرنى
ئاغزىدىن چىقىرىش ھەتتى ئويلاپ بېقىش مۇمكىن
ئەمەسمىدى؟..
3 ۋىلايەتتە دارىن بىلەن ئادى مۇسۇلمان دېھقانىنىڭ
ھوقۇقىنى برابىر قىلىش ئۈچۈن مۇستەملىكە ئاھۋا
لىدىن خاس بولغان يېڭى جەمئىيەت تۈزۈمى مەۋ
جۇت بولدى.
دېمەك ئاسامبلېيەدە قوبۇل قىلىنغان بېيانامەدە
كۆرسىتىلگەن ئادەم ھوقۇقىدىن-ئادەملىك ئەمەلدە
فايدىلىنىش ئۈچۈن، ھاكىم ئەللەر مەھكۇم ئەللەر-
دىگەن سۆزنى يوقۇتۇش لازىم. بۇنداق سۆزنى

يوقوتوش ئۈچۈن ئەڭ ئەۋۋەل ئەنگلىيە، ئامېرىكا
وخشاش چوڭ جاھانگىر دۆلەتلەر مۇستەملىكىچىلىك
سىياسىتىدىن كېچىش كېرەك. ئۇلار ئۆز ئىختىيار
لىرى بىلەن جاھانگىرلىك مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىدىن
كېچىشى مۇمكىنمۇ؟ طبيعى، مۇمكىن ئەمەس ۋە
مۇمكىن بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئەگەر مۇمكىن
بولىدىغان بولسا، پارىژ ئاسسامبلېيەسىدە ھېچ
زەمەدلەن كفالەتلەنمىگەن بەينەلخلق ئادەم حقوقىنى
بەلگىلەيدىغان بياننامەنى مىنا كىيرە قىلىشنىڭ ئور
نىغا ئادەملەرنىڭ عەمەلىيكى حقيقى حقوقىنى كفيل
لەندۈرىدىغان ئولۇغ سوۋيتلەر اتفاقى تەمانى—
دىن سۇنۇلغان چوڭ دۆلەتلەرنىڭ شۇ جملىدىن
س س س ر نىڭمۇ حربى قورالارنىڭ 3دىن بىر قىس
مىنى قىسقارتىش ۋە ئاتوم بومباسىنى حربى ئىش
قا (سوقوشدا) ئىشلەتىشنى قطعى منع قىلىش
تكلىفلىرى مىنا كىيرە قىلىنغان بولار ايدى...

جاھانگىر مستملىكەچىلەردىن مەرى - شف—
قت كوتوش مۇمكىن ئەمەس ايكەن - مظلوم
ئەللەر نېمە قىلىش لازم؟

قوللۇققا راضى بولوب، منقرض بولوب، يو
قاب كېتىشمۇ ياكى اوزىنىڭ ئادەمگەرچىلىك حقو
قىنى طلب قىلىشمۇ؟

بو سوئالغا عصرلر بويى ايزىلىب ياتقان،
قـوللـوق ظـلومىنى يەنمۇ كۆتۈرۈشكە
تاقىتى قالمىغان بتون دنيا خلقىنىڭ يرىمىنى

تشكيل قلغان ئازيا خلقى 3 — 4 عصرلردن بيرى ئەنگىلىزلارنىڭ قوللىرى، سېپىرلىرى قاتارىدا دنيا بازارلىرىدا سېتىلىپ يۈرگەن يۈز ميليونلوق ئافريقا خلقى، ياۋروپا ديكى قالاق كيچىك لېكىن زەھەرلىك جاھانگير ھوللاندلارنىڭ قولى بولوب يۈرگەن ھيندونيز خلقى، فرانسوز جاھانگيرلىكىنىڭ مستعملىكەسى ويتنام، ماداگاسكار خلقى، مالايا و باشقا - و باشقا مظلوم خلقلار قوللارىغا قورال ئېلىب قىلىۋاتقان مللى ئازادلق، خلق ئازادلق كورەشلرى بلەن جواب بەرمەكدە. ئەمدى جاھانگير مستعملىكەچىلەر مستعملىكەلەرنى قوللوقدا ساقلاب قالالمايدىغان و مظلوم ئەللەر يەنە قوللوقدا ياشاشنى قطعا خواھلىمايدىغان دەور يېتىب كەلدى.

بو دەوردە ھېچ قانداق نقاب بلەن يەنە قوللوق، مستعملىكەچىلك سياستىنى ساقلاب قلىش ممكين ئەمەس.

جاھانگير مستعملىكەچىلرىنىڭ ھېچ قانداق شېرين سوزلرى و يالغان وعدەلرى مستعملىكە خلقلرىنى ئالدىيالمايدو.

جاھانگيرلار ئادەم حقوقى نقابى ئاستىدا ئادەم حقوقىنى دەفسەندە قلماقدا. لېكىن حقوقسز خلق ئەمدى ھر قانداق ئادەم حقوقى نقابى ئاستىدا ئادەم حقوقىنى دەفسەندە قىلىشقا يول قويمايدو.

(1949 - يل «ئتفاق» ژورنالى 2 - سانىدن)